

ADALETİN CİNSİYETİ
Erkek Şiddeti ile Mücadelede Hukuki Deneyimler

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları

ADALETİN CİNSİYETİ

Erkek Şiddeti ile Mücadelede Hukuki Deneyimler

ISBN:978-605-64588-2-8

Yayın Tarihi: 2014

Yazarlar:

Hilal Akyüz, Gökçeçiçek Ayata, Deniz Bayram,
Selime Büyükgöze, Seda Çavuşoğlu, İlke Gökdemir, Damla Gürkan,
Zeynep Işıldak, Didem Derya Özdemir, Esen Özdemir, Özlem Özkan,
Ülfet Taylı, Açelya Uçan, Arzu Yayıntaş

Yayına Hazırlayanlar:

Deniz Bayram, Zeynep Işıldak

Kapak:

Zeynep Özatalay

Baskı:

Eren Ofset

II. Matbaacılar Sitesi A Blok No 26 Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 613 19 16

MOR ÇATI
YAYINLARI

Katip Mustafa Çelebi Mahallesi Anadolu Sokak

No: 23 Beyoğlu/ İstanbul

Tel: 0212 292 52 31-32

Faks: 0212 292 52 33

www.morcati.org.tr

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında, yayıncının izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

ADALETİN CİNSİYETİ
Erkek Şiddeti ile Mücadelede Hukuki Deneyimler

MOR ÇATI
YAYINLARI

Bu kitap Avrupa Birliği finansal desteğiyle basılmıştır.
İçeriğinden Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı sorumludur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	8
TOPLUMSAL CİNSİYET ADALETİ PROJESİ	11
ADALETİN CİNSİYETİ: ERKEK ŞİDDETİ İLE MÜCADELEDE	
HUKUKİ DENEYİMLER	13
ŞİDDETİ NASIL TANIMLIYORUZ?	15
Deneyimlerle Şiddet Tanımı	20
Şiddet Nasıl Şekilleniyor?	31
Şiddetin Öznesi ve Nesnesi Kim?	35
ADALETİN CİNSİYETİ	
Hukuk Uygulayıcıları, Bakış Açıları ve Uygulamalar	39
Hukuk Sistemi	39
Polis	50
Yakın Koruma	59
Avukat	66
Savcı	73
Hâkim	77
EKONOMİK ŞİDDET ve YOKSULLAŞMA	86
MÜCADELE ve GÜÇLENME	
Erkek Şiddetine Karşı Mücadele Deneyimi	99
Şiddete Karşı Mücadelede Mekanizmaları	106
Alo 183: Aile, Kadın, Çocuk, Engelli Danışma Hattı	107
Da(ya)nışma Merkezleri	108
Sığınaklar	110
Şiddet İzleme ve Önleme Merkezleri (ŞÖNİM)	113
Mor Çatı Deneyimi	114
Mor Çatı'da Kadınlarla Buluşma	118
VAKA ÖZETLERİ	123

“Tüm bu yüzyıllar boyunca, babalarımız ve erkek kardeşlerimiz bu merdivenleri çıkıp, bu kapılardan geçip, bu kürsülere çıkıp, vaaz verip, para kazanıp adaleti yönettiler.”

Virginia Woolf

ÖNSÖZ

Türkiye’de politika yapmanın, sokaklara çıkmanın ve ses çıkarmanın en zor olduğu dönemde kadınlar, 1987 yılının mayıs ayında sokaklara çıkarak Yoğurtçu Parkı’nda bir araya geldiler. “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması” sözünü ve eylemini kuran kadınlar, şiddetin görmezden gelinmesine, normal kabul edilmesine, hoş görülmesine, komşuların, iş arkadaşlarının, devletin ve kurumlarının erkek şiddetini hasıraltı etmesine karşı ses çıkardılar. Kadınların o gün yükselttikleri ses, şiddetin toplumsal olarak meşru görülmesi kadar hukuki mekanizmalar tarafından da savunulan, üretilen bir süreç olmasına karşıydı. Kadınlar bu mücadeleyi Çankırı’da bir boşanma davasında, “Kadının sırtından sopayı karnından sipayı eksik etmeyeceksin” diyerek, şiddet gören bir kadının boşanma davasını reddeden, erkek egemenliğinin meşruluğunu alenen mahkeme tutanağında kayıt altına alan hâkime, cinsiyet ayrımcı hukuk ve uygulamalarına, erkek şiddetine, erkek şiddetini cezalandırmayan erkek egemen sistemin devlet ve onun kurumsal yapısındaki tezahürüne karşı ördüler.

Bu başkaldırı ve dayanışmayla bir araya gelen kadınlar, 1990 yılında İstanbul’da Mor Çatı’yı kurdu; şiddet gören kadınlarla birlikte karşılıklı güçlenmek, deneyim paylaşımı ile kadınların maruz kaldığı şiddet ve cinsiyet temelli ayrımcılığı ortaya çıkarmak, feminist politika yapmak için... Elinizdeki kitap, Mor Çatı’da ve kadın hareketi içinde, o günlerden bugüne sayısız kadının dayanışmasıyla biriktirilen parçalardan sadece biri...

Bugün, erkek şiddeti ve egemenliğine karşı, gerek toplumsal hayatta gerekse de devlet ve kurumlarında değişimlere tanık oluyoruz. Kadın örgütlerinin, devleti, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Sözleşmesi’nin gereklerini yerine getirmeye, kadına karşı erkek şiddeti alanında özel yasal düzenlemeler yapmaya, erkek şiddetinin cezalandırılması talebiyle yasal düzenlemelere zorladığı bir süreçten sonra, kadına yönelik şiddetle mücadelenin devlet ajandasının bir parçası olduğunu görüyoruz. Hem hukuk alanında hem politik alanda gerçekleşen bu değişimin en önemli itici gücünün, “Feminist Mücadele” olduğunun altının çizilmesinin de çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

Ne var ki, erkek şiddeti bitmiyor, kadınlar özel ve kamusal alanda türlü şiddet ve ayrımcılık biçimlerine maruz kalmaya devam ediyor. Devletin ve kurumlarının, kadınlara karşı cinsiyet temelli şiddetin son bulması için siyasi iradesinin olmaması, tersine kadınların hayatlarını ve bedenlerini kontrol etmek için oluşturulan yeni mekanizmalar ve söylemlerin üretilmesi bu durumun en önemli nedenlerinden.

Türkiye’de yakın geçmişte oluşturulan yeni yapılar ile hükümetin örgütlenmesinden yerelde en küçük oluşuma kadar, “kadın”ın adının “aile”ye ikame edildiğini görüyoruz. Kadından sorumlu devlet başkanlığının yerine, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması bu sürecin görünür dönemeçlerinden biri.

2012 yılında, 6284 Sayılı Kadına Yönelik Şiddet ve Aile’nin Korunması Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesi de yine aynı yakın geçmişin bir parçası. Kadın örgütlerinin taleplerine rağmen, 4320 Sayılı Yasa’da olduğu gibi, 6284 Sayılı Yasada da “ailenin korunması” amacının yasal düzenlemenin başlığında yer alması, kadına yönelik erkek şiddeti ile mücadele etmenin aile söz konusu olduğunda arka planda olduğunu bize gösteriyor.

Yeni şiddet yasası, yasanın şiddet gören herkes tarafından başvurulabilir bir araç olarak kurgulanmasıyla, cinsiyetsiz bir uygulama getirerek, kadınların erkek şiddeti bakımından eşitsiz konumlanma durumunu göz ardı ediyor. Şiddet uygulayan erkek görünmez kınıyor. Nihayetinde soyut bir şiddet algısından hareket eden uygulamaların yasal dayanağı haline geliyor.

Yeni yasanın düzenlemelerinden biri ise, erkek şiddetine maruz kalan kadınlar için ilk başvuru ve koordinasyon merkezi olarak yasada kabul edilen ve pilot uygulama olarak başlatılan Şiddet Önleme İzleme Merkezleri (“ŞÖNİM”). Bugün sığınakların hem sayısal olarak hem nitelik olarak yetersizliği karşımızdayken, ŞÖNİM’lerin var olan sisteme entegre edilmesiyle; merkezi bir yapı kurulması suretiyle gizlilik ilkesinin ihlali, fişleme, da(ya)nışma merkezlerinin işlevsizleştirilmesi gibi uygulamalar ile birlikte bürokratik ve hantal bir yapı da ortaya çıkıyor.

Tüm bu idari ve hukuksal alandaki uygulamalar hayata geçirilirken, “ailenin korunması” da gerek bakanlığın gerekse de hükümetin öncelikli amaçlarından biri oldu. Diğer taraftan ise, kadınlar yakınları, aile bireyleri tarafından şiddet görmeye devam ettiler. Temel hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakıldılar, öldürüldüler... Mahkemeler, kadın cinayeti davalarında “haksız tahrik”, cinsel saldırı davalarında “rıza” aramaya devam ettiler.

Mor Çatı olarak, erkek şiddetinin toplumsal hayatta değişen koşullara göre nasıl farklı biçimlerde uygulandığını göstermek; kadınların şiddeti nasıl yaşadıklarını, oluşturulan yapılar ve hukuksal düzenlemelerin, özen yükümlülüğüne uygun hareket etmeyen uygulayıcıların, kısacası erkek egemenliğinin devlet ve kurumlarındaki varlığının, kadınların hayatlarına olan yansımaları paylaşmak istedik. Erkek egemenliğinin, bugün mahke-

me tutanağında geçmişteki kadar açık kaydedilmese de aynı zihniyetin ve sonuçlarının farklı ve gizli biçimler ile hayatlarımızda olduğunun altını çizmek istedik.

Bu kitap çalışmasında, yaşadığı şiddet nedeniyle Mor Çatı'ya başvuran on kadın ile derinlemesine görüşmeler yapıldı. Yaklaşık 22 yıldır alanda çalışan Mor Çatı'nın; dayanıştığı, anlatılarıyla bu kitabın oluşmasını sağlayan kadınlar, eşlerinden, eski kocalarından, sevgililerinden, erkek kardeşlerinden şiddet görmüş kadınlar. Tamamı yaşadıkları şiddet sürecinde karakol, yakın koruma, Aile Mahkemesi, Savcılık, Valilik gibi devlet kurumları ile ilişkilenen kadınlar. Şiddet hikayeleri üzerinden yapılan görüşmeler, kendilerinin izinleri ile kaydedildi ve Mor Çatı gönüllüsü kadının yazıları ile bu kitap oluşturuldu.

Yaşadıkları şiddet ve ayrımcılığı bizlerle paylaşan kadınların anlatılarının aktarımını; zaman zaman Mor Çatı gönüllüsü kadınların bu deneyim paylaşımından edindiği duygu ve düşüncelerini aktardıkları yazılarıyla, zaman zamansa kadınların anlatılarına katışksız yer vererek, erkek şiddetini, devletin politikalarını, yeni hukuksal düzenin berberinde getirdiklerini anlatmak, tüm kadınlarla paylaşmak istedik.

Şiddetin nasıl oluştuğu ile başladık, kadınların güçlenme hikayeleri ile devam ettik, son sözü ise kadınlara bıraktık...

Bu projenin tüm etkinliklerinde Yakın Ertürk ve Feride Acar hep yanımızdaydı ve destekleri bizim için çok kıymetliydi. Bu kitabın oluşmasında da destek verdikleri için kendilerine çok teşekkür ediyoruz.

Yaşasın Kadın Dayanışması!

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

TOPLUMSAL CİNSİYET ADALETİ İÇİN KADINLARIN İŞBİRLİĞİ PROJESİ

Toplumsal Cinsiyet Adaleti İçin Kadınların İşbirliği Projesi; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, Van Kadın Derneği ve Antalya Kadın Dayanışma Merkezi'nin ortaklığı, Demokrasi ve İnsan Hakları Avrupa Aracı'nın (EIDHR) finansal desteği ile 15 Ocak 2012 tarihinde başlatıldı. Proje, erkek şiddetiyle yüz yüze bulunan kadınların, kendileri ve çocukları için yasal mekanizmalara başvurma ve yasal haklarını kullanabilme süreçlerinde, önlerine çıkan engellere görünürlük kazandırılmasını; karar vericilerin ve hukuk uygulayıcılarının bu konulara farkındalıklarının artırılmasını; hukuki düzenlemelerle uygulama arasındaki bağlara dikkat çekilmesini; var olan mekanizmalara işlerlik kazandırılmasını ve bu yolla toplumsal cinsiyet adaletinin, kadın erkek eşitliğinin hayata geçirilebilmesini hedefledi.

Erkek şiddetine maruz kalan kadın ve çocuklara destek veren belediye kadın danışma merkezleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'ne yönelik olarak bir rehber kitap hazırlandı. Rehber kitap, yerel yönetim, valilik ve belediye çalışanlarıyla da paylaşıldı.

Projenin hukukla ilgili tüm aktiviteleri İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi ile işbirliği halinde gerçekleştirildi.

Proje, Antalya Kadın Dayanışma Vakfı ve Van Kadın Derneği gibi kadın örgütlerini içermekle birlikte hukukçulara yönelik etkinliklerin yer aldığı, deneyim paylaşımını önemseyen bir çalışma olarak planlandı ve uygulandı. Bu çerçevede İstanbul, Trabzon, Gaziantep ve Antalya'da avukatlara, hâkimlere ve savcılara yönelik atölyeler gerçekleştirildi. Bu atölyelerde, uluslararası sözleşmeler ışığında kadına karşı erkek şiddeti ve cinsiyet temelinde ayrımcılık, ilgili ulusal mevzuat, kadına karşı erkek şiddetinin ne olduğu ve kadınları nasıl etkilediği üzerinde duruldu. Ayrıca kadına karşı

erkek şiddeti ile mücadelede hukukun güçlendirici rolü hakkında deneyim paylaşımı gerçekleştirildi.

Bu atölyeler dışında, Yargıtay üyeleri ile geniş kapsamlı bir deneyim aktarımı atölyesi düzenlenerek, belki de Türkiye’de ilk defa bir kadın örgütü ile yüksek yargı hâkimlerinin aynı masa etrafında toplanması sağlandı, karşılıklı fikir alışverişinde bulunuldu. Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadelede Ulusal ve Uluslararası Hukuk Uygulamaları başlıklı toplantıya, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı gönüllüleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi üyeleri, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu temsilcisi, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı, üyeleri ve tetkik hâkimleri, Yargıtay 14. Ceza Dairesi üyeleri ve tetkik hâkimleri, Yargıtay 3. Ceza Dairesi üyeleri ve tetkik hâkimleri ile Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tetkik hâkimleri katıldı. Toplantıda özellikle uluslararası hukukun getirdiği standartlar ve devletin yükümlüğü konuları üzerinde duruldu. Proje kapsamında gerçekleşen ve karşılıklı deneyim paylaşımını mümkün kılan atölyeler, tüm taraflar açısından öğretici ve verimli geçtiği, yeni işbirliklerin kapısını araladığı için büyük önem taşıyor.

ADALETİN CİNSİYETİ: ERKEK ŞİDDETİ İLE MÜCADELEDE HUKUKİ DENEYİMLER

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1990'dan beri erkek şiddetine maruz kalan kadınlarla dayanışmayı sürdürmek ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyi yaygınlaştırmak amacıyla mücadele etmektedir. Mor Çatı'nın da(ya)nışma merkezi ve sığınağında, şiddet gören kadınlarla birebir dayanışma gerçekleştirilmekte. Da(ya)nışma merkezinde kadın dayanışmasını esas alan bir anlayışla şiddet nedeniyle Mor Çatı'ya başvurmuş olan kadınlarla çalışma yürütülmekte. Mor Çatı gönüllüsü avukat ve psikologlar kadınlara alanlarında destek verirken, sığınakta da yine aynı ilkeler bağlamında kadın dayanışmasıyla ihtiyaç duyulan alanlarda destek sağlanmakta...

Erkek şiddeti ile mücadelede Mor Çatı deneyimini aktarmak, kadınların şiddete karşı mücadele ve güçlenmelerini anlatabilmek için Mor Çatı'ya başvuran on kadınlı şiddet hikayeleri, mücadeleleri, güçlenmeleri üzerine derinlemesine görüşmeler yaptık. Ve "Adaletin Cinsiyeti: Erkek Şiddeti İle Mücadelede Hukuki Deneyimler" adlı kitabımızı hazırladık.

Şiddete uğrayan kadınların sosyo-ekonomik konumlarını; kadınların şiddet yaşantısını sonlandırma kararını hangi aşamada verdiğini; bu karar verildikten sonra kadınların yakın çevresinin yaklaşımlarını; hangi kurum ve resmi görevlilerin bu aşamada rol oynadığını, görevlerini/sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirdiklerini kadınların anlatıları ile aktarmayı istedik.

Kitabın her bir başlığı altında, evlilik birliğinin kurulmasından önceki flört döneminden başlayarak, boşanma ve şiddet ortamından uzaklaşma aşamasına kadar yaşanan deneyimlerin, şiddeti üreten, meşrulaştıran ve son kertede şiddet ortamından uzaklaşmayı güçleştiren yapıların, mekanizmaların, yasal düzenlemeler ve uygulamaların değerlendirmesini yapıyoruz. Boşanma aşamasında özellikle mal paylaşımı, çocukların velayeti gibi meselelerin hukuki süreçleri erkeklerin lehine uzatmasını, (kadınların şiddet

yaşantısından uzaklaşma kararlılığına rağmen) kadınların iradelerinin aksi yönde işleyişini ele alıyoruz.

Hukuk uygulayıcılarının erkek egemen bakış açıları ve bu durumun hukuki uygulamalara etkisi, erkek şiddetine karşı mücadelede önemi yadsınamayacak bir konu. 6284 Sayılı Yasayı ve ilgili diğer yasal düzenlemeleri bilmeyen kadınların nitelikli bir dilekçe yazma imkanlarının olmayışı; kadınların yasal haklarını kullanmak üzere harekete geçtiklerinde, ikametgah belgesi almak gibi bazı zorunlulukların olması, onların şiddet ortamına geri dönmeleri ve şiddet failiyle karşılaşma olasılığını ortaya çıkarması; kadınların üstlendiği ev içi bakım emeğinin, özellikle küçük yaşta çocuğu olan kadınlar için mahkemeye baş vurma ve dava takip etme süreçlerini güçleştirmesi gibi, yasaların uygulanmasının önündeki pratik engelleri de ele alıyoruz.

Şiddet yaşantısı kadının sosyo-ekonomik konumunda gerilemeye yol açıyor. Şiddet faili erkekler; kadının çalışmasını fiilen engeller, kadın ısrarla işe gidiyorsa iş yerinde şiddet uygulayarak işten kovulmasına neden olur; kimilerinde ise şiddet sonucu ortaya çıkan bedensel ve psikolojik zararlar, kadınların çalışma yaşamını ya tümüyle engeller ya da başarısızlığına neden olur. Paylaştığımız deneyim aktarımlarıyla, erkek şiddetinin kadınların ekonomik güçsüzleşmesinin de bir nedeni olduğunun altını çiziyoruz.

Kitabımızın son bölümünü güçlenme ve mücadeleye ayırdık. Güçlenme, farklı öznelerle farklı dayanışma biçimleri sonucunda ya da şiddete karşı mücadele alanıyla ilişkili yargı, kolluk kuvvetleri ve sosyal hizmetler başta olmak üzere, çeşitli kurumların olumlu uygulamaları sonucunda ortaya çıkıyor. Bu nedenle bu başlıkta, şiddete maruz kalan kadınlarla dayanışma içerisindeki kişilerle ilgili bilgi üretmeyi; Mor Çatı dayanışmasının etkilerini; devletten alınabilen ve alınamayan sosyal destekleri; başta hukuki olmak üzere çeşitli bilgi kaynaklarının kadınların güçlenmesine olan katkısı ile bu bilgilere erişimi sağlayan kişi, araç ve kurumları değerlendiriyoruz. Son olarak, her kadının öznel deneyiminde farklılık gösteren şiddete direnme ve şiddetle mücadele yöntemlerini kadınlar, kendileri anlatıyor.

ŞİDDETİ NASIL TANIMLIYORUZ?

“(...) günümü verdi ışığını vermedi. Hiç iyi günüm olmadı.”¹⁻²

Kadına karşı erkek şiddeti, kendi tarihselliği içinde toplumsal olarak inşa edilen “kadınlık” ve “erkeklik” rolleri üzerinden, eşitsizlik ve ezen-ezilen ilişkisi içinde tanımlanmaya çalışıldı. Cinsiyet temelli ayrımcılık, güç ilişkileri, farklı ayrımcılık biçimleri, ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda kadınların karşılaştıkları engellemeler, kısıtlamalar ve yasaklar kadınların cinsiyet temelli “öteki” olmasının sınırlarını net görebilmemizi sağladı. Feminist hareket, tüm dünyada özel olanın politikleştirilmesini, kadına karşı erkek şiddetinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı patriyarkal özel dinamiklerini görmemizi, tartışmamızı sağladı. Böylece -bizlerin deneyimlerinin dile gelmesiyle- “özel”, “mahrem”, “aile içi”, “ev içi”, “saklı” olarak kurulan alanlar, kadınların yakınları olan kocalar, sevgililer, ağabeyler, babalar gibi erkeklerin şiddetine maruz kaldığı politik bir alan haline geldi.

Erkek şiddeti, kadınların özel ve kamusal alanda tabiiyet ilişkisinin sürdürülmesi için tüm dünyada kullanılan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet temelli ayrımcılığa yol açan bir araçtır. Kadınların deneyimleriyle birlikte, gerek araştırmaların gerek bu konuda uluslararası standartları geliştiren uluslararası mekanizmaların ifade ettiği gibi, kadına karşı şiddet, ülke ve kültür ayırt etmeksizin cinsiyet temelli bir ayrımcılık olarak tezahür etmektedir.³ Kadına karşı erkek şiddetinin tanımlanması, erkek şiddetiyle politik ve hukuksal olarak mücadele edecek mekanizmaların oluş-

---

1 Bu kitapta, şiddet anlatılarına yer verdiğimiz kadınların gerçek isimleri kullanılmamıştır.

2 Ayten’in kendi şiddet hikâyesinden anlatısı. Kitabın geri kalan bölümlerinde, anlatıların kime ait olduğu anlatılarına yer verdiğimiz kadınların rumuzları ile paylaşılmıştır.

3 In Pursuit Of Justice, 2011-2012 Progress of the World’s Women, UN Women, 2011, s.8.

turulmasının bir şartıdır. Kadınların mücadelesi sayesinde, bugün uluslararası alandan pek çok ülkenin iç hukukuna kadar erkek şiddetine ilişkin tanımlamalar, kavramlar ve erkek şiddeti ile mücadeleyle ilişkin yöntemler, politikalar ve mekanizmalar mevcuttur.

1981 yılında yürürlük kazanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)⁴ özellikli olarak kadına karşı erkek şiddetinin tanımını içermese de kadınların maruz kaldıkları her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar oluşturulmasını sağladı. Sözleşme'nin denetim mekanizması olan Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW Komitesi) tarafından kaleme alınan genel tavsiye kararları yoluyla kadına yönelik erkek şiddetinin tanımlanması ve bu şiddetin ortadan kaldırılması için politikalar oluşturulması sağlandı.

Cinsiyet temelli ayrımcılığın ve bundan kaynaklı kadına karşı erkek şiddetinin tanımı bakımından CEDAW, kadına karşı ayrımcılığı, *“Kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama”* olarak tarif etmiştir.

CEDAW Komitesi'nin 19 No'lu Genel Tavsiyesi'nde kadına karşı şiddetin bir ayrımcılık olduğu vurgulanmış ve Sözleşme'nin denetim alanına girdiği açıkça ortaya konmuştur. Bu durum Genel Tavsiye'de *“Ayrımcılık tanımı kadına kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız şekilde etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti içermektedir. Bu, bedensel, zihinsel veya cinsel bakımdan zarar veya acı veren eylemler, bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama ve*

4 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW) Türkiye bakımından 19 Ocak 1986 tarihi itibarıyla yürürlük kazanmıştır. Sözleşme'nin orijinal metninde Sözleşme'nin adında yer alan “elimination” kelimesi Türkçe “ortadan kaldırma” anlamına gelmesine rağmen resmi çevirisi “önleme” şeklinde yapılmıştır. Sözleşme'nin Türkçe resmi çevirisi için bakınız <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18898.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18898.pdf>

diğer özgürlükten yoksun bırakma şekillerini içermektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, Sözleşme'nin belirli hükümlerinin açıkça şiddetten söz edip etmediğine bakılmaksızın sözkonusu hükümleri ihlal edebilir"⁵ şeklinde ifade edilmiştir.

1981 yılından yakın geçmişe uzanan süreçte, uluslararası alanda kadına karşı erkek şiddetine ilişkin politikalarda, kavramsallaştırmada, uluslararası mahkemelerin kararlarına yansıyan ifadelerde olumlu gelişmeler yaşandı. 2011 yılında devletlerin imzasına açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi⁶ (İstanbul Sözleşmesi) bu alanda oluşturulan en kapsamlı uluslararası sözleşmelerden birisidir. Sözleşme'nin "Tanımlar" başlıklı maddesi kapsamlı bir düzenleme getirmesinin yanı sıra, Sözleşme'nin güvence altına aldığı hakların yerine getirilmesi bakımından da hiçbir ayrımcılık yapılamayacağını ifade etmektedir. Sözleşme'nin sözkonusu olan 3. maddesinin ilgili bölümleri şu şekildedir:

---

5 Gökçeççek Ayata, Sevinç Eryılmaz, Bertil Oder (derleyenler), *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 188-189, http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/source/books_khuku.asp?lid=tr

6 Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (*Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence*), Türkiye tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Ancak yeterli sayıda devlet onay mekanizmasını tamamlamadığı için Sözleşme henüz yürürlüğe girmemiştir. Sözleşme, Sözleşme tarafından bağlı kılınma rızalarını açıklayan en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından imzalanmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir. Sözleşme'de yer alan "domestic violence" kavramı Türkçeye "ev içi şiddet" olarak çevirilmeliyken resmi çeviri "aile içi şiddet" şeklinde yapılmıştır. Sözleşme'nin Türkçe resmi çevirisi için bakınız <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home> <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308m1.htm> <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308m1.htm>

a. “kadınlara yönelik şiddet”, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemler ile tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

b. “aile içi şiddet”, aile içerisinde veya hanede veya mağdur faille aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemi anlamına gelir.

c. “toplumsal cinsiyet”, kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.

d. “kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına gelir.

Sözleşme'nin “Temel haklar, eşitlik ve ayrım gözetmeme” başlıklı 4. maddesinin 3. fıkrasına göre “(...) Sözleşme hükümlerinin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşlere sahip olma, ulusal veya sosyal menşee, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen ya da mülteci olma durumu veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın Taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır.”

Türkiye 1986 yılında CEDAW ile bağlanarak bu Sözleşme'nin kurduğu politikaları ve oluşturduğu güvenceleri yerine getirmeyi taahhüt etti. Türkiye'nin 2011 yılında imzaladığı ve 2012 yılında onayladığı İstanbul Sözleşmesi ise Sözleşme'de belirlenen sayıda devlet onay mekanizmasını tamamlamadığı için henüz yürürlüğe girmemiştir. Bugün iç hukuka baktığımızda, kadınların seksenli yıllardan itibaren verdiği mücadele sayesinde, “kadına karşı erkek şiddeti” tanımının hukuksal olarak geçirdiği değişimi görüyoruz.

1998 yılında yürürlüğe giren 4320 Sayılı Ailenin Korunması

Hakkında Kanun; “ (...) eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını (...)” ifade ederek, net bir şiddet tanımı yapmamasının yanı sıra şiddetin eşler (karı-koca arasında) veya aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri arasında olacağına işaret etmiş ve Kanun’un sadece resmi evlilikler dahilinde uygulanacağını kabul etmiştir. Yıllar boyunca erkek şiddetine maruz kalan bütün kadınların başvuramadığı bir mekanizma yürürlükte kaldı ve Kanun kapsamında öngörülen önlemlerden tüm kadınlar yararlanamadı. Aynı şekilde, Kanun’un adının “Ailenin Korunması” olarak konulması da Türkiye’de feminist hareket tarafından sorunsallaştırıldı. 2012 yılında ise 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Kanun)⁷ yürürlüğe girdi. Bu Kanun’un adında da “Ailenin Korunması” ifadesi yer almakla birlikte Kanun’da kadına yönelik erkek şiddeti, Türkiye’de erkek şiddetine karşı kadın mücadelesinin deneyimi ve ürettiği bilgiyle geniş bir çerçeveye oturtuldu. 6284 Sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 2. maddesine göre:

b. Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti,

c. Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı,

d. Şiddet: Kişinin, fiziksel cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı, ifade eder.

---

7 6284 Sayılı Kanun için bakınız <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx>
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320.htm> <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320.htm>

Deneyimlerle Şiddet Tanımı

Bugün kadına karşı erkek şiddeti, tüm dünyada kadınların maruz kaldığı şiddet deneyimleriyle kendi tanımını bulmaktadır. Erkek egemen bir sistemde, toplumsal olarak kurulan rollerin bir sonucu olarak ortaya çıkan erkek şiddetini, biz kadınların deneyimlemeleri ile tarif edebilmekte, tanımlamaktayız. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın (Mor Çatı) yirmi yılı aşkın süredir devam eden da(ya)nışma merkezi ve sığınak çalışması ile kadınların deneyimiyle oluşan bilginin paylaşımı, şiddetin tanımını yapmamızı sağladı. Kadına karşı erkek şiddeti, kadınlara cinsiyeti nedeniyle ev içinde veya dışında uygulanan sistematik şiddet davranışıdır. Erkeklerin şiddetinin ardında toplumun her alanında görülen egemenlikleri ve cinsler arasındaki eşitsizlikler yatmaktadır. Şiddetin amacı güç göstermek, kontrol etmek, cezalandırmak ya da öfke boşaltmaktır. Fiziksel, psikolojik, ekonomik, dijital şiddet ve diğer şiddet biçimlerinin tümü bu amaca yöneliktir.⁸

Erkek şiddetinin toplumsal olarak meşru kabul edilmesi, bir terbiye yöntemi olarak da değerlendirilmesi, günlük yaşamda bir araç olarak kullanılması, normalleştirilmesi ve her türlü basın yayın aracı ile bu mesajların verilmesi şiddetin tekrarlanmasına ve artarak devam etmesine neden olmaktadır.⁹ Kadınlar; doğrudan kaba kuvvet, dayak, itip kakma, tecrit edilme gibi toplum tarafından da gözle görülebilecek fiziksel şiddetle birlikte, en az fiziksel şiddet kadar duygusal, sözel, cinsel, ekonomik, dijital şiddet ve diğer şiddet türlerine de maruz kalıyorlar ve toplum nazarında daha "görünmez" olan bu şiddet biçimlerine karşı mücadele ediyorlar.

Kadınlar, hayatları boyunca, farklı zamanlarda da olsa, şiddetin farklı uygulanma biçimlerine maruz kalabiliyorlar. Şiddetin belirli kategorilerini net bir şekilde ifade etmek zor. Toplumsal olarak karşı karşıya kaldığımız her bir gelişme, şiddeti ve şiddetin uygulanma biçimini etkileyen, belirleyen bir faktör olabiliyor. Kadınların şidde-

⁸ Mor Çatı'nın web sitesi için bakınız <http://www.morcati.org.tr/tr/8-mor-cati-kadin-siginagi-vakfi/1-siddet-nedir>

⁹ Şahika Yüksel, Leyla Gülseren, Ayşe Devrim Başterzi (editörler), *Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı*, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, 2013, s. 721.

tin farklı biçimlerine dair hissettiklerini ve hayatlarına yansımalarını anlatmaları sayesinde, erkek egemen sistemin özel dinamiklerinden kaynaklanan erkek şiddetini açığa çıkarabiliyor ve kategorik olarak daha iyi anlayabiliyoruz. Bu durumun en önemli örneklerinden biri, yeni kuşak şiddet biçimi olarak ifade edilen dijital şiddettir. Gelişen teknoloji, yeni şiddet araçları arasında yerini aldı. Kadınların, çekilen fotoğrafları veya kaydedilen görüntüleriyle tehdit edilmeleri veya şantaja maruz kalmaları ile cep telefonlarının, e-posta hesaplarının ve sosyal paylaşım ağlarındaki hesaplarının erkekler (genellikle sevgili ve eş) tarafından devamlı takip edilmesi yoluyla üzerlerinde baskı kurularak kontrol altında tutulmaya çalışılmaları dijital şiddete örnek gösterilebilir.

Tüm bunların yanı sıra şiddet biçimleri sıklıkla birbirini besliyor ve iç içe geçiyor. Fiziksel şiddet hemen hemen her zaman psikolojik şiddeti de içinde barındırıyor. Kadınlar fiziksel şiddetin hayatlarında yarattığı psikolojik yıkımı sıklıkla gündeme getiriyorlar. Mor Çatı'da şiddet biçimlerini, şiddetin uygulama araçlarını, şiddet biçimlerinin nasıl birbiriyle ilişkilendiğini, kadınların maruz kaldıkları erkek şiddetini nasıl tanımladıklarıyla daha net anlayabiliyoruz.

Şiddetin tanımı, her seferinde, kadınların deneyim aktarımlarında ve şiddete karşı anlatılarında karşımıza çıkıyor. Kadınlar, erkekler ve devlet kurumları tarafından uygulanan ve giderek artan her türlü şiddeti; aile içinde, evlilikte, sevgililikte, devlet nezdindeki kurumsal başvurularda, eski koca/sevgili ile ilişkilerinde nasıl ve hangi süreçlerle yaşadıklarını ifade ederken, şiddetin tanımını da yapmaktalar.

Bu kitabın yazılması sürecinde dayanıştığımız kadınlar, farklı şekillerde; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalan kadınlardır. Ayten "(...) günümü verdi ışığını vermedi. Hiç iyi günüm olmadı" ifadeleriyle yaşadığı erkek şiddetinin hayatına yansımalarını özetlerken, yaşadığı şiddetin bir bölümünü şöyle anlatıyor:

Yaktı beni. (...) Kalçalarımı, şeyim yanık. Ondan sonra ayağım da kırık. Kanepeye bağladı beni kırdı. Şu kadar bir (eliyle gösteriyor) odunlan, sopaylan. Böyle arkadan bağladı, ayağımı da bağladı. (...)

Deprem sonrasında, konteyner almak için defalarca valilik, il afet müdürlüğü gibi kurumlara başvuran Gül ise, kadınlara ve erkeklere yapılan farklı muamelenin altını çiziyor ve cinsiyet temelli bir ayrımcılığa işaret ediyor. Gül, resmi kuruluşlarda çalışan görevli birinin “Sen evli misin?”, “Yalnız mısın?” sorularıyla karşılaştığını ve taciz edildiğini anlatırken, devlet kurumları tarafından maruz kaldığı ayrımcılığın somut deneyimini şöyle anlatıyor:

Kadın olduğunuz için resmi yerlerde sizi ciddiye almıyorlar, kaç defa konuşmadan geri döndüm, benim sorunlarımı dinlemiyorlardı ama bir erkek geldiğinde onunla ilgileniyorlardı. “(...) Yalnız mı kalıyorsun? Evli değil misin? Ne yapacaksın tek başına konteyneri, tek başına sana konteyner veremeyiz, tek başına ne yapacaksın? Ağabeylerinin konteyneri var işte, onların yanında kal o zaman (...)”

Kadınlar bedensel yaralanma, yıpranma, ekonomik ve sosyal kaynaklardan yoksun bırakılma ve cinsel şiddetin yanı sıra çocuk ve/veya yakınlarının zarar görmeleri ve/veya tehdit altında kalmalarıyla da karşılaşılıyor. Sadece fiziksel şiddet değil, her tür ekonomik, sosyal, duygusal ihtiyaçtan mahrum bırakılma ve sistematik şekilde şiddete uğradığı ortamda yaşamak zorunda kalma durumu, kadınların şiddeti yaşama ve tanımlamalarına dair anlamlarında sıklıkla yer alıyor.

Kadınların temel ihtiyaçlarından mahrum bırakılması erkeğe bağımlılıklarını artırmakta, çok yoğun şiddete maruz kalıyor olsalar dahi kaçış ve yardım alma/bulma ihtimallerini azaltmakta, bireysel hak ve özgürlüklerinden yararlanmalarını önlemekte ve ihtiyaçlarını farketmelerini engellemektedir. Yirmi yaşında kaçırılarak evlenmek zorunda bırakılan Ayten, yaşadığı sistematik şiddeti anlatırken, her bir şiddet davranışının hayatında ve vücut bütünlüğü üzerinde yarattığı etkiyle birlikte açıklıyor şiddetin tarifini:

Kaçırdı beni. Bir sene sonra bir çocuk oldu. O çocuk öldü aklıktan. (...) Yedi aylık doğdu. İki ay yaşadı, öldü. Yani mama veremedik. Yedi aylık çocuk, benim de sütüm yok. Yemeyince süt olur mu? Çocuk olunca kimlik çıkarması için

nikâh yaptık. Düğünüm müğünüm hiç bi şeyim olmadı. (...) Ondan sonrası dayak... Kaçırıldığım günden beri dayak yiyorum... Böyle kan akıyordu başımdan (eliyle gösteriyor). Kanlan birlikte gittim. Sonra pislikler yeniden beni ona katıyordu. Bir daha dayak yiyordum.

Erkekler çoğu zaman, çocukları da doğrudan veya dolaylı olarak şiddetin içine dâhil etmekte ve bu durumu kadınlar üzerinde fiziksel kontrol, tehdit ve değersizleştirme aracı olarak kullanmaktalar. Yaşadığı yoğun fiziksel şiddet nedeniyle bir süre temel ihtiyaçlarını karşılayamaz durumda kalan Ayten, bu süreçte, çocuklarının şiddet uygulayan tarafından nasıl şiddetin aracı haline getirildiğini paylaşıyor:

Benim ortanca oğlum M. koynuna sokardı hep ekmekleri, getirirdi. "Annenize ekmek vermeyin sakın, annenize su vermeyin" derdi çocuklara...

Hamilelik döneminde bazen sadece fiziksel şiddet, bazen de sözel ve psikolojik olarak başlayıp, fiziksel şiddetin eklenmesiyle devam eden şiddet olgusu kadınların paylaşımlarında çok sık yer alıyor. Özellikle erkeğin kadını kontrol ve baskı altında tutması yönünde kullandığı yöntemleri göz önüne aldığımızda, şiddetin hamilelik döneminde başladığı örnekler sıklıkla karşımıza çıkıyor. Kadınlardan her yönden desteğe ihtiyaç duydukları hamilelik dönemlerinde şiddetle karşılaştıklarında üzüntü, çaresizlik, bugün ve gelecek kaygısı, korku gibi duyguları çok daha derin yaşıyorlar. Erkekler, devletin ve kamu kurumlarının erkek şiddetini normal kabul eden, hoş gören egemen anlayışıyla baskı ve şiddeti artırmaktalar. Devlet kurumlarının erkek şiddetini normalleştiren bir tutum sergilemesi ve şiddet faillerinin lehine işleyen cezazsızlık politikası, şiddet uygulayan erkekleri cesaretlendirmektedir. Tam da bu noktada, devlet kurumlarının erkek şiddetine maruz kalan kadınlara karşı gösterdiği tutum, tıpkı Arzu'nun ifade ettiği gibi, kadınların şiddet tanımının içine devlet kurumlarının kayıtsızlığı ve görev ihmali olarak ekleniyor:

Sultangaziye taşındık, dört aylık hamileydim ikizlerime.

(...) Hamileyken çok şiddete uğradım ben, aşırı. Belime, kafama... Ben hep vurduğunda, ettiğinde, hep karakola şingindim. İfademi alan bir kişi çıkmıyordu karşıma, "Evine dön, bi şey olmaz." Böyle daha şiddet gördüm. 'Bana bi şey olmaz' deyip daha aşırısını uygulamaya başladı.

Her yaştan, her sosyo-ekonomik seviyeden kadın, erkek şiddetini yaşayabiliyor ve şiddet döngüsüne girebiliyor. Erkeğin kontrol ve baskısını zamanla ve aşamalı olarak artırması, psikolojik / fiziksel şiddetle başlayıp zamanla başka şiddet biçimlerinin de buna eklenebilmesi, çevrenin tanıklığında artan şiddet yaşantıları (değersizleştirme, kimliksizleştirme) pek çok kadının şiddet hikâyesinde yer alıyor.

Zeynep'in "severek anlaşarak, eşitlikçi düzeyde" diye tanımladığı ilişkisinde, şiddetin başlamasıyla ilgili anlatımları önemli. Zeynep'in anlatısından sevip benimsediklerini, değerli gördüklerini "kendi kararımı" gibi, ama aslında eşinin baskısı ile yaşamından çıkarmaya başladığını görüyoruz:

Her şeyimizi paylaşıyorduk ama bu arada şeyler vardı tabi benim çok fazla sosyal çevrem vardı. Üniversiteye gittiğimde çalışan bir insandım, okuyan bir insandım, iki tane ayrı folklor ekibinde oynayan, tiyatroya giden, tiyatro çalışmalarına katılan bir insandım. Eski eşimde bir şeyler başladığında, yavaş yavaş hem bana eleştiriler başladı hem çevreme eleştiriler başladı. İşte onların benimle ilgili yanlış düşünceleri olduğu, benim davranışlarımdan yanlış anladıkları, ben böyle yaparsam karşıdaki insanların benimle ilgili yanlış düşüncelere sahip oldukları filan... Söylediği şeyleri o kadar makul ve mantık çerçevesinde anlatıyor ki, ben hep empati kurarak "doğru söylüyor, evet, haklı", işte "yavaş yavaş değişmişim" diyorum, çünkü bunu 17 yıl sonra, boşandıktan sonra fark edebiliyorum.

Kadınlar Mor Çatı'ya geldiklerinde, maruz kaldıkları şiddeti, bazen şiddet olarak tanımlıyor bazen de ismini koymaksızın ne yaşadığını anlatıyor. Bu noktada, fiziksel şiddet tespit edilmesi daha kolay bir şiddet biçimi iken psikolojik, cinsel ve ekono-

mik şiddetin varlığı çoğu zaman kadınların anlatılarından ortaya çıkıyor. Şiddeti tanımak ve kaynağını tespit etmek, kadınların güçlenmesi için çok önemli. Kendimizi güçsüz, çaresiz, suçlu ve tehdit altında hissetmemize neden olan mekanizmaların farkına varmak, bunları ortadan kaldırmak için verdiğimiz mücadelede önemli bir role sahip.

Şevin, yaşadığının farkında olsa da onu tanımlamakta ve isimlendirmekte toplumsal yargılar nedeniyle güçlük çekiyor. Yaşadığı cinsel şiddet deneyiminin toplumun genel cinsel şiddet tanımından farklı olduğunu ifade ederek, kendi şiddet hikâyesini anlatırken cinsel şiddetin tanımını da yapıyor:

Yani işte üç kitap okudum. Üçünde de cinsel şiddet hep şey olarak görülüyor. Erkeğin cinsellik istemesi ve kadının istememesi, tam tersi hiç vurgulanmıyor. Bir kadının evlendiği eşiyse, çünkü evliliğin %60'ı yatak hayatı deniyor bu toplumda. Yani psikologlar, şeyler, bu konuda uzman insanlar yani iki eşin hatta barışmasının, iyi zaman geçirmesinin ve ertesi sabah mutlu uyanmasının, birbirlerine beraber olmalarının temel koşulunun cinsellik yaşamak olduğunu söylüyorlar. Ben cinselsizlik şiddeti gördüm yani. Beş yıl boyunca. Ve mahkeme evrakına yazabildiğim tek şey, eşimin benimle adet dönemlerimde yani cinsel şiddete sadece o kısmı girdiği için onu yazdım. Hâlbuki benimle beraber olmaması da, ama bunu yazdığın zaman, hani sanki siz libidosu aşırı yüksek birisiniz de hani böyle, tuhaf karşılanır.

Sevgi ve güven ilişkisi kurduğu kocasının psikolojik şiddetiyle karşılaşan Zeynep, sürecin içindeyken rahatsızlık duysa da bunu tanımlamakta zorluk çekiyor, bir nevi duruma uyum sağlama hali ortaya çıkıyor. Başlangıçta ilişkisinde var olan güvenli sınırlar bu aşamada yok olmaya başlıyor ve fiziksel şiddet başladığında Zeynep şiddetin döngüsüne girmiş oluyor, şiddeti tanımlamak o zaman daha kolay oluyor:

Öyle şeyler söylüyordu ki ister istemez yaptırıyordu, yani karrarı sen alıyordun fikri veren o oluyordu ama uygulayan da sen oluyordun. Buraya kadar çok fazla rahatsızlık verici bir

şey yok gibi görünüyordu. (...) İlk önce hakaret şeklinde başladı, çünkü zaten yanımızda değildi... Oğlum doğduğunda o paralı askerlik yapıyordu. Telefonda işte bize ulaşmak için çok süre beklediğini, ben hastanedeiken, doğum yapmışken kendisinin neler çektiğini, neden telefonu iki kere çaldırıldığına bakmadığım gibi azarlamaya başladı. O doğum psikolojisiyle inanılmaz etkileniyordum, inanılmaz üzülüyordum ben. Sonra cep telefonu istedi, askere göndermemizi, yasak olmasına rağmen. Bir arkadaşla gönderdik ama çok da şey yapmadı, eline geçemedi onun için bana bağırmasına başladı telefonda, "Geri zekâlı kadın bir şeyi beceremiyorsun, ne yaptığını zannediyorsun, ben burada saatlerce kuyruk mu bekleyeceğim, filan." Ben hüngür hüngür ağlaya ağlaya üç dört günlük sezaryen doğum yapmışken, bebeğimi de evde bırakarak otogara gittiğimi biliyorum. Ona telefon gönderdim. Kendimi suçlu hissettim, kötü hissettim ve anlamıyorsunuz ne oluyor hani bizi düşünüyor, bizim için bir şey istiyor. Geldikten sonra çocuk olmadan önce paylaşımlarımız ne kadar varsa hani birlikte yemek yapmak, birlikte iş yapmak, birlikte bir yere gitmek hepsi inanılmaz değışti.

Bir süre sonra her şey şiddet için bir neden olabiliyor. Erkekler şiddet uygulamak ve şiddeti meşrulaştırmak için en umulmadık ve tutarsız bahaneleri kullanabiliyor. Böylece ev içindeki erkek egemenliği, ezen-ezilen ilişki dinamiği içerisinde sorgulanamıyor ve keyfi bir şekilde iktidarını oluşturuyor. Erkeğin bu ilişki süresince kadına asıl olarak söylediği ve kabul ettirmek istediği, "Ben ne istiyorsam onu yapacaksın, benim istediğim gibi olacaksın ama yine de şiddet uygulayabilirim, sorgulamayacaksın" oluyor:

Kendince bir sebep yaratıyordu. Kavga etme sebebi tıraş bıçağının ve tıraş fırçasının yerinin değişmesi bile olabiliyordu. Eve bir temizlikçi kadın geliyor, yerini değiştiriyor ve biz yıllarca dinliyorduk bunu ondan, hani sürekli başımıza kakıyor işte. "Benim işte lafımı dinlemiyorsun ki, adam değilsin ki," gibi bir sürü aşığalayıcı bir şeyler söylüyordu.¹⁰

10 Zeynep

Şiddetin sadece fiziksel şiddetle sınırlı olmadığı ve psikolojik, cinsel, ekonomik ve diğer şiddet biçimlerinin giderek daha bilinir hale gelmeye başladığı düşünülse de, kadınların fiziksel şiddet dışındaki şiddet biçimlerinin farkına varması her zaman kolay olmuyor. Bu durumda, şiddet uygulayanların kendi eğitim ve deneyimlerini, yeni şiddet yöntemleri bulma konusunda kullanma becerisi de azımsanamayacak kadar etkili. Şevin kendi deneyimini şu şekilde dile getiriyor:

Mesela bende yılan fobisi vardır. Gördüğüm zaman yılan banyoya gider çıkarırım, o kadar yani. National Geographic'i (sadece belgesel yayınlayan bir televizyon kanalı) açık bırakırdı televizyonda. Defalarca yalvardığım halde, uyardığım halde. Ben sabah kalkarım salona giderim. Bir bakarım televizyonda yılan, kocaman. (...) bunları ama bilinçli yapabileceği benim hiç aklıma gelmedi. Ben bugün anlıyorum, Mor Çatı'ya geldikten sonra, onun bile bilinçli yaptığımı yeni anlıyorum. İnanamıyorum yani benim fobimi bu şekilde kullandığına bile inanamıyorum. Her sabah kalkardım ben şeye giderdim, salona. Televizyona bakmadan kanalı değiştirdim artık ki hani görmeyeyim. Çünkü o günüm berbat geçirdi. Kahvaltı falan edemezdim.

Kadınların bir kısmı, ilişkilerinin daha başında şiddetle tanışmalarına rağmen farklı kaygı ve baskılarla bu ilişkilere son vermiyor. Şevin, evlenmeden önce gittiği psikoloğun ilişkisindeki problemlerin geçici olduğu yönündeki beyanlarının, çocuk sahibi olma isteğinin ve yaşadığı aile baskısının evlilik kararı alması konusunda yarattığı etkiyi şu şekilde ifade ediyor:

Nişandan sonra, düğüne yakın o yine küsme sıklıkları arttı. Psikoloğa, psikiyatra götürdüm. Psikiyatr bana dedi ki "Evlenme" dedi. (...) Ben "Tüm umutlarımın bittiği, evlilik umutlarımın bittiği bir yaştaım ve çocuk istiyorum. (...) Ben şimdi bununla evlenmezsem 40 yaşına kadar evlenememiş bir şekilde. Nasıl bu riski alayım?" dedim psikiyatra da. O zaman psikiyatr dedi ki, "Düğüne kadar ilaç kullan,"

ben de “Niye ben kullanıyorum, eşim kullanmıyor?” deyince, “(...) çünkü o değişmeyecek. Bu ilaç da onun yaptıklarına dayanma gücü verecek” dedi. Ama orada psikiyatrin büyük bir hatası vardı. (...) İşte bana evlenene kadar ilaç kullan deyince, onu da hani bir psikiyatr tavsiyesiydi bu. Demek ki evlendikten sonra geçecek kıskançlığı. İşte eğitim farklılığından dolayı oluyor. Evlilikten sonra size sahip olacağı için düzelir gibi. Öyle dedi bana psikiyatr. En çok onu suçladım ben hayatımda. Çünkü evde de kalsam, çocuk sahibi olamayacağımı da bilsem ben bu başıma geleceklerin bir şekilde bana ipucunu vermiş olsaydı psikiyatr, ben evlenmezdim zaten. (...) Ama hep işte ailenin de baskısı. İşte, “Koca buldun evlen,” “Bu yaşa kadar bulamadın, şimdi buldun evlen” diye. Ve hiç kimse bana çıkıp da demedi ki, “Sakın böyle bir şey yapma, gerekirse evde kal ama böyle bir şey kalkışma. Bu çok tehlikeli bir durum” hiç kimse demedi.

Kadınlar, devam eden fiziksel şiddetle birlikte ev içerisinde ve/veya dışarısında da aşğılama, tutarsız davranışlar, küçük düşürme, görmezden gelme gibi psikolojik şiddet ile karşılaşılıyor. Zeynep, kendi şiddet hikâyesinde, şiddet uygulayanın değersizleştirerek ve tehdit ederek kendisi üzerinde kontrol sağlamak istediğini paylaşıyor. Zeynep’in eğitilmiş, kalifiye ve işyeri sahibi bir kadın olduğunu göz önüne alırsak şiddet uygulayan erkeğin değersizleştirmek, aşğılamak, başkalarının gözünde küçük düşürmek ve pasivize etmek için şiddetin her türünü kullanması aynı zamanda bir emek sömürüsü olarak karşımıza çıkıyor. Yaşadığı şiddet ve sömürü Zeynep’in güçlenmesini ve özgürleşmesini engelliyor:

Sonra işimiz büyüdü, ihracat filan yapmaya başladık, benim yüküm çok ağırlaştı. Bu sefer gidersem ben dayak yiyorum, ben artık ciddi ciddi dayak yiyorum ve iş yerimde sürekli eleştiri durumunda. Senin yaptığın hiçbir şeyi beğenmiyor ve işleri tikiyor. İmalatta kendisi duruyor. İmalattan bir şey sorduğun zaman tabi oranın müdürü o. İşte diyordum ki, “Şu ürün ne zaman gelecek?” “Bana sorma ben

senin için değilim, elemanın değilim." Elemanları boşuna çalıştırıyorum. Elemanları arıyorum,"*Sen benim elemanlarıma karışamazsın," yani hiçbir şekilde bir ileri adım atamıyorsunuz. Her şekilde bir duvarla karşı karşıyasınız. Sınırlarını inanılmaz koymuş, sizin hiçbir değeriniz yok, siz ona bütün işleri sırtlanmış, yüklenmiş, bütün işleri size vermiş. Bu şekilde işte çekleri imzalattırıyor, satış yapıyor, müşteriyle karşılıklı muhatap ediyor filan ama yük altında ezilen sizsiniz, değer de görmeyen sizsiniz ama hep hatalı ve kusurlu olan yine sizsiniz.*

İzole etme yani sosyal çevreden ve aileden uzaklaştırma, yalnızlaştırma kadınlara uygulanan ve zamanla kadınlar üzerinde psikolojik baskı oluşturan, kadınların sosyal hayata katılma koşullarını zorlaştıran, kadınları kontrol altına alarak hareketsizleştiren ve şiddet döngüsü içinde tutan yöntemlerdendir:

(...) *ama oğlum doğduktan sonra eşimin onlara da tavrı çok değişti."Sen ailen gelince kendini bir şey zannediyorsun," gibi sorun yaratıyor. Sorun yaratınca huzursuzluk olmasın ben uzaklaşıyorum, bayramdan bayrama gidiyorum, eğer gelmezse ona ısrar etmiyorum, kendim gidiyorum öyle. Ailem de bilmiyordu benim dayak yediğimi.*¹¹

Erkekler zaman zaman evin yemek, ısınma gibi temel ihtiyaçlarını özellikle karşılamayarak, eve kilitleme gibi yöntemlerle kadınların hareket alanını kısıtlayarak ve sosyal çevresiyle görüşmesini engelleyerek kadınları yalnızlaştırmakta bu sayede kadınların şiddete karşı durma güçlerini azaltmaktadır:

*Ekmek yok, komşular camdan getirip veriyorlardı. Kapı kilitleli zaten. Bodrumda oturuyorduk o zaman da. Mangal demiri üzerinde mama yaptığımı bilirim, komşular sayesinde ama. Mama getirip verdikleri de oldu. Çocuklar büyüyünce üstümden kapı kilitlemeyi bıraktı.*¹²

Kadınlar içinde buldukları şiddet koşulları nedeniyle, yaşadıkları süreçte şiddetle mücadele ederken karşılaşmaları muh-

---

11 Zeynep

12 Arzu

temel güçlükleri kestiremeyebiliyor ve kendilerini bir belirsizlik içinde bulabiliyorlar. Bu belirsizlik içinde kadınlar yaşanan şiddeti çevreden, aileden saklama yoluna gidebiliyorlar. Bu süreçte yaşanan belirsizlik, şiddetin tarifini yapmak ve şiddetten kurtulmak için ne yapacağına karar vermek aşamasında kadınları güç bir durumla karşı karşıya bırakabiliyor. Bu güçlüklerle şiddet uygulayanın ısrarlı takibi eklenebiliyor. Zeynep yaşadığı bu süreci şöyle paylaşıyor:

Mağazayı arıyor. Şimdi hem avukata arattırıyor hem elemanı arıyor. Aynı şeyi hem eleman hem avukat aracılığıyla bana defalarca söylüyor,"Şirket hissesini devretsin, şunu yapısın, bunu yapısın, falan filan" ki, benim gerçekten mantığım çok algılamıyor. Oğluma yalan söyledi. "Şehir dışına gidiyorum" dedi. Ben komşulara ve aileme yalan söyledim, anneme yalan söyledim. İşte gelip gelmeyeceği belli değil, sonumuzun ne olduğu belli değil. Bir de ben günlerdir her şeyi sakladığım için herkese direkt açıklamadım birçok şeyi. Çekindim de hani nasıl karşılayacaklarını ailem de dâhil çok iyi bilemedim.

Kadınların psikolojik şiddet, tehdit, baskı, tecrit etme, dövülme deneyimlerine baktığımızda; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erkek egemen kavramların kadın ve bedeni üzerinden tanımı (cinsel ilişki, bekaret ve evlenme zorunluluğu), kadına şiddet yaşantısını dayatma halinin toplumsal arka planı olarak karşımıza çıkıyor. Kadınların aile ve toplum içinde kabul görmeme, şiddet uygulayanın tehditlerini gerçekleştirme, cezalandırılma, dışlanma, utanç yaşama korkusu kadınları şiddet döngüsünde kalmak zorunda bırakabiliyor:

Evi kundaklamaya kalktığımda da annesi aradı işte dedi ki, "Lütfen barış yoksa siz de öleceksiniz, bütün aileyi öldürecek." Eee bizde baba yok, biz işte kadın kadınayız.

Yani çok üstümde baskı uyguluyordu. Aileme bir şey yapacağımı söylüyordu. "Ablana bir şey yaparım, aileme bir şey yaparım." Nişanlıyken ablam evlendi, "Onların yuvasını

bozarım, bak şöyle olur böyle olur." Evlendik, o evlilikte de o devam etti.(...) eve bakıyor, tatile gidiyoruz, yememiz içmemiz önümde ama ben orada A. değildim, ben A. değildim. Çok hakaret görüyordum. Sadece fiziksel şiddet değil, psikolojik şiddet de,"Salak, aptal, geri zekâlı." (...) doğum yaptım kilo aldım diye, "Ağabey sen bu kadını değiştirdi, artık bu sana yaramaz, şişman(...)"¹³

Erkekler kontrol ve baskıyı kadınlara kendi gerçekliklerini dayatarak, kadınların gerçek ve doğrularını şiddet aracılığı ile silerek devam ettiriyor. Nazlı, şiddet uygulayanın dayatma ile kendisini başka birine dönüştürmeyi amaçladığını şöyle ifade ediyor:

"Ben karımı çok seviyorum, bizim aramızda sorun yok ki adam olacak, benim istediğim gibi olacak." İsteddiği gibi olmak; evden dışarı çıkmak yok, kimseyle görüşmek yok, onun ailesi hayatımızda olacak, ben yemekler yapacağım, sofralar kuracağım, onun gönlünü yapacağım bu. Yani ben olmayacağım...

Şiddet Nasıl Şekilleniyor?

Kadına yönelik erkek şiddeti alanında yapılan pek çok çalışmanın yanı sıra, Mor Çatı'nın dayanışma kurduğu farklı ülkelerden kadınlar da dâhil olmak üzere oluşturduğu deneyim; şiddet gören kadınlar ve şiddet uygulayan erkekler açısından belirli sınıflar, sosyo-ekonomik düzey, kültür, yaş, medeni hal gibi ayrımlar olmaksızın şiddetin var olduğudur. Kadınların şiddet hikâyeleri yaş, sosyo-ekonomik yapı, çekirdek-geniş aile, çalışma durumu, eğitim düzeyi, bölge (farklı gelişmiş ve / veya daha az gelişmiş ülkeler dâhil olmak üzere), evlilik / birliktelik süresi, evli / bekâr, çocuklu / çocuksuz gibi sosyo-demografik bilgiler çerçevesinde incelendiğinde, şiddete maruz kalma ve şiddetin döngüsüne girmeyle ilgili bir fark yaratmadığı, şiddetin belirli bir kadın profili seçmediği, birbirinden çok farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kadınların her tür şiddetle karşılaştığı görülüyor. Kadına yö-

13 Nazlı

nelik erkek şiddetinin belirli kültür, yaş, sınıf, eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyler ile bağlantısının kurulmaya çalışılması, esasen erkek şiddetinin patriyarkal dinamiklerini görünmez bir hale getiriyor, iktidar ve kontrol mekanizmalarını görmemizi engelliyor.

Bu kitabın hazırlanma sürecinde Mor Çatı'nın dayandığı kadınlar; ilkokul, lise, üniversite gibi farklı eğitim düzeylerinden. Aynı zamanda sosyal ve kültürel yapı olarak daha muhafazakâr bir aile çevresinden gelenler olduğu gibi, sosyal ve kültürel bir yaşam alanından gelmiş kadınlar da var. Kadınlar şiddet ile nişanlılık döneminde, evlendikten sonraki yıllarda, hamilelik sürecinde, boşanmak / ayrılmak istediklerinde, bekâr veya tek başına yaşadıklarında karşı karşıya kalıyorlar.

Her sınıftan, sosyo-kültürel ve ekonomik yapıdan, her yaşta kadın çok farklı biçimlerde şiddet yaşıyor. Kadınların şiddet hikâyelerinde ve toplumsal yaşamda; kadını kontrol etme, baskı altına alma ve izole etmeye yönelik yöntemler görmekteyiz.

Şiddet öncesindeki yaşam biçimini, kadın erkek ilişkilerine bakış açısını, evlilik sürecini ve hamileliği sonrasında artan şiddeti Zeynep şöyle anlatıyor:

Ya evlilik süreci zaten berbattı on yıllık dönemde, on yedi yıllık evliydim ben. Üniversitede tanıştık, evlendik. O yedi yıllık süreçte her şey iyiymiş gibi görünüyordu. Öğrenciydik, hâlâ okumaya devam ediyorduk. Benim fikirlerimi biliyordu. Ben eşitlikçi bir insandım, kadın erkek eşitliğine inanan bir insandım. O da bunun böyle olduğunu kabul ettirerek arkadaşlık kurmaya, daha sonrasında da işte bir şeyler konusunda ısrarcı olmaya başladı. Uzun süre direndikten sonra kabul ettim, bir buçuk yıl sonra da evliliğe karar verdik. (...)Yani sürekli eleştiriler, sürekli kısıtlamalar, işte çevrenizle ilgili bir takım yani direk sen bunlarla görüşme ya da sen bunu yapma şeklinde asla olmadı. O süre içerisinde çocuğuma hamile kaldım. Hamile kaldığım, doğum yaptığım andan itibaren şiddet başladı ve üstelik askerdeyken başladı.

Kadınlar şiddet uygulayan tarafından akrabalarının, arkadaşlarının, çocuklarının, yakınlarının tehdit edildiğini ve / veya

onlara da doğrudan şiddet uygulandığını sıklıkla ifade ediyorlar. Bu durum çoğu kez kadınların şiddete karşı harekete geç(e)mesinin, şiddete rağmen şiddet ortamında kalmayı kabullenişinin nedeni de olabiliyor. Nişanlı iken şiddet görmeye başlayan Nazlı, şiddetin akrabalarını ve yakınında bulunan insanları nasıl tehdit eder bir hale geldiğini şöyle aktarıyor:

Bizinkisi severek oldu. Ben liseye giderken tanıştık. Ondan sonra hemen nişan oldu. (...) Dört kere biz nişan attık. Nişanda şiddet uygulandı. (...) Biz gecekonduda oturuyorduk. İşte annemle falan, dokuz kişilik bir aileydik. Evi kundaklamaya kalktılar.

Arzu, 18 ve 35 yaşlarında yaptığı iki evlilikte de şiddet yaşamış bir kadın. Arzu, evlilik süresince ve sonrasında hem eski eşinden şiddet gördüğünü hem devlet kurumlarının ihmali, ilgisizliği, takipsizliği nedeniyle şiddet yaşadığını söylüyor. Devlet kurumlarının ihlallerinin, yaşadığı şiddetin nedenlerinden biri olduğunu şöyle ifade ediyor:

İlk karakola başvuruyu Sultangaziye yaptım. Başvuru değil abonesi olmuştum. Dikkate bile almadılar beni. (...) saatlerce beklettiler, bebeklerim 6-7 aylıktı, hamileyken başvurudum, onu bile dikkate almadılar. Bayrampaşa'dayken bir aylık evliydim, dayak yedim ama hiç dikkate alınmadı. (...) Bayağı bi çektim, bilmediğim için 15 yılım gitti.

2011 yılında gerçekleşen Van depremi sonrasında yaşadığı şiddeti anlatan Gül'ün ifadelerinden, ekonomik şiddetin nasıl şekillendiğini ve devlet kurumlarının uyguladığı kadınlara karşı ayrımcılığı daha net görebiliyoruz. Babasını kalp krizi nedeniyle kaybetmesinin ardından erkek kardeşleri tarafından şiddete, devlet kurumları tarafından ayrımcılığa maruz kalan Gül; miras hakkı, barınma ve beslenme konularında ihmal ve istismar edilme, görmezden gelinme, bilgilendirilmeme, tehdit edilme, cinsiyet ayrımcılığı ve cinsel taciz deneyimlerini şöyle paylaşıyor:

Babam öldükten sonra, zaten deprem de olmuştu, ağabilerim peşime düştü. Sürekli bana belgeler imzalatmaya çalış-

şıyorlardı. Bana o belgeleri imzalatıp aslında hakkım olanı alacaklardı. (...) Bir arazi var, "Sen imzalamadan biz oraya ev yapamıyoruz. Bak sokakta kaldık, yiğenlerin yengen açıkta. Bunu mu istiyorsun?" diye bana baskı uyguluyorlardı. Beni iki kez takip etti, sıkıştırdı sokakta. Hakkım olduğunu kabul etmiyorlar, zaten evlenirim, onlar şimdi bana imzalatıp hemen evlerini yapsınlar. Ben kaç ay valilik gezdim, tek bir konteynerimin olması için. Kadın olunca hiçbir hakkın olmuyor.

Kadınlar "Neden şiddete rağmen bu ilişkinin içindeyim?" sorusuna, içinde buldukları erkek egemen toplumun yargılarıyla cevap veriyorlar. Erkek egemen yargıların kadınların bedenlerini, cinselliklerini, hayatlarını kontrol ediyor olması; çoğu kez kadınların şiddet ortamında kalmaya devam etmesinin bir nedeni oluyor. Nazlı, bu yargılar içinde kendi nedenini şöyle ifade ediyor:

(...) biz barıştık. Ama şiddet devam ediyordu.(...) Bunları bile bile niye evlendin dersene; (sesini alçaltıyor) birlikte olmuştuk, o nedenle...

Kadınlar sadece evli, nişanlı ya da sevgili oldukları erkeklerden değil, aynı zamanda çekirdek ve geniş aile içindeki erkeklerden de şiddet görüyor. Her kimden gelirse gelsin, yaşadıkları erkek şiddeti çok ağır sonuçlara neden olabiliyor. Yaralanmalara, psikolojik ve psikiyatrik hastalıklara neden olan şiddet, intihar girişimlerini de beraberinde getirebiliyor. Avrupa Birliği Parlamentosu Asamblesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 16-44 yaş arasındaki kadınların en çok hastalanma ve ölüm nedenleri arasında ev içi şiddet gösteriliyor.¹⁴ Ayla, evlendiğinde gördüğü şiddetin neden olduğu intihar teşebbüsünü şöyle paylaşıyor:

Ben 1995 yılında evlendim. Evlendiğim ikinci ayında kayın babamdan dayak yedim. Sonra, ilk defa bir erkekten dayak yediğim için intihar ettim. Bir de eşimin babası yani. Sonra hastaneye götürdüler falan...

---

14 Interriht's, *Third Party Intervention to the European Court of Human Rights (Legal Brief) Opuz v. Turkey*, <http://www.interights.org/document/124/index.html>

Şiddetin Öznesi ve Nesnesi Kim?

“(...) yani doktorlar, hemşireler, erkek hastabakıcılar, özellikle polisler, özellikle işte ‘Kocasından dayak yiyen kadın gelsin!’ diye çağırırlar.”¹⁵

Kadınların maruz kaldıkları erkek şiddetini tanımlamak için kullanılan en yaygın kavram kadına yönelik şiddet. Bu kavramı çözümlendiğimizde; şiddet faili ve şiddetin yöneldiği nesne olarak iki duruma işaret ediyor. Birincisi, failin kimliğini muğlaklaştırarak şiddetin faili olan erkek ve şiddetin ardındaki patriyarkal ilişkiler görünmez kınıyor. İkincisi ise, ilk durumdan kaynaklı yanlış tahlilin de sonucu olarak şiddete maruz kalan kadınlar bir nesneye indirgeniyor. Bu bölümde şiddetin öznesi ve nesnesi sorusunun önemine işaret ederken, kadınların kişisel ve kurumsal farklı ilişkiler karşısında yaşadıkları özne veya nesne olma hallerinin nasıl değişkenlik gösterdiğini anlamaya çalışacağız.

Feminist yöntemler kullanarak erkek şiddetiyle mücadele eden Mor Çatı da dâhil olmak üzere, feministler “kadına yönelik şiddet” yerine “kadına yönelik erkek şiddeti” kavramını kullanmayı özellikle tercih ederler. Feministlerin “kadına yönelik şiddet” ifadesini kullanmayı tercih etmemesinin ardında, mücadelenin patriyarkal vurgusunu taşıyor olması yatıyor.¹⁶ Kadına yönelik şiddet denildiğinde, kaybolup gitmekte olan şiddetin öznesi yani faili erkektir. Kadına yönelik şiddetin öznesinin kim olduğu, feminist mücadelenin erkek şiddetine dair tahlilini ve yöntemini belirler. Bu nedenle de feministler “erkek şiddeti” ifadesini kullanmayı tercih ediyorlar. Şiddetin failinin erkek olduğu vurgulandığında, şiddetin ardındaki erkek egemenliği görünür olmaya başlıyor ve diğer şiddet biçimlerinden ayrımını yapmak mümkün kınıyor. Peki, kadınlar bu tanımlamanın neresindeler? Kadına yönelik erkek şiddeti dediğimizde, kadınlar yine sadece nesne olarak mı kalıyorlar? Kadın ve erkek arasında sürmekte olan bir ilişkiye işa-

15 Ayla

16 Bu konuda yapılan tartışmalara atıf için bkz. “Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele ve Feminizm”. Amargi, Güz 2007. Sayı 6. S. 49-50.

ret ediyor olması, bizleri bu ilişki üzerine yani kadının özneliğini yok eden erkek egemenliği üzerine düşünmeye sevk ediyor. Kadına yönelik şiddet ifadesinde kadın, şekli bakımdan nesne olarak konumlanmış gibi gözüke de, erkek egemen sisteme yaptığı gönderme ile bu problem aşıyor.

Eva Lundgen “Her ne kadar her erkek farklı derecelerde kontrol uygulasa da kadının tabi olmasına dair farklı taleplerde bulunsa da ve erkeklerin beklentileri değişse de hâkimiyete ve tabi olmaya dair bir kalıp ortaya çıkıyor. Erkeklerin bakış açısında kadını, yaşam alanını ve kadınlığını kontrol etmek, erkeklikle ilgili bir şey haline dönüşüyor. Dolayısıyla artık konu herhangi bir erkeklik ya da kadınlık olmuyor. Zaman içinde kadın, erkeğe yer açmak için gittikçe ufalıyor.” söylemiyle kadın ve erkek arasındaki ilişkide, kadının kadınlığını kontrol etme çabasının, erkeklikle bağına vurgu yapıyor. Erkeklerin kadınları baskı ve denetim altında tutmak için uyguladıkları her tür şiddet, kadınların öznelliklerini yok etmek ve varlıklarını erkeklere olan tabiiyetleri ile tanımlamak amacını güdüyor. Bu tabiiyet ilişkisinin normalleşmesi, yine Lundgren’in kavramsallaştırmasıyla, “erkeğin gerçekliğinin kadının gerçekliği haline gelmesi” şiddeti normalleştiriyor.

Evliliği boyunca şiddetin her türlüsünü yaşayan Şevin, şiddetin nedenine ve ne yaparsa şiddet yaşamayacağına dair çözüm arayışı sırasında kocasının kendisine sunduğu gerçekliği nasıl kabul ettiğini anlatırken şunu fark ediyor:

Her şeyi bir tesadüf zannetmişim. Hâlbuki benim eşim bunu bilinçli yapmış meğer.

Kadınlar her ne kadar yaşadıkları şiddetle mücadele etmek için taktikler geliştirseler de uygulanan şiddet kadınların kendi hayatlarının özneleri olmalarının önüne geçebiliyor. Arzu ilk defa sığınağa gidişini aktarırken şu detayı veriyor:

“Ayrı odada kalsam mümkün mü?” dedim, toparlamam için kendimi... Üstümden kapıyı kitleyip gittiği için konuşmasını bile bilmiyordum.

Kadınların şiddet yaşantısından çıkmaya karar verdiklerinde

başvurdıkları, kadınları desteklemesi ve güçlendirmesi gereken kurumlar, erkeğe tabiiyeti esas kabul eden bir bakış açısıyla hareket ediyor. Bu tespiti doğrulayan pek çok anlatı mevcut. Birçok kadının hikâyesindeki ortak nokta; karakola gittiklerinde şiddetin karı – koca arasında normal olduğunu tekrarlayan polis memurlarıyla karşılaşmış olmaları. Şiddetin normalleştirilmesinin sonucu olarak; polis memurları kadınları hakları konusunda bilgilendirmiyor, aynı zamanda şikâyetle bulunmakta ısrar eden kadınların cesaretlerini kırarak, kadınları şiddet yaşantısına geri dönmeye mecbur bırakıyorlar.

“Aile içinde olur öyle şeyler” ifadesi ile sadece erkeğin kadına uyguladığı şiddetin normalleştirildiğini vurgulamak gerek. Zira kocasının kendi kendisini bıçaklayıp Arzu’yu suçlaması, bu şikâyet sonucu karakolluk olduğunda Arzu’nun yaşadığı deneyim, kimin şiddetinin meşru kabul edildiğini ve görmezden geldiğini ortaya koyuyor:

Bana bir şey yapmadılar ama başka bir kadın vardı yanımda, kocasını öldürmekten. Onu çok dövdüler.

Erkek şiddetinin “kadına yönelik şiddet” şeklinde kavramsallaştırılma çabasının ortaya çıkardığı kadının nesneye indirgenmesi problemine, Türkiye bağlamında aileyi korumak için şiddetle mücadele yaklaşımını da eklemek gerekiyor. Mevcut hükümetin aileyi güçlendirme politikalarının kadınların hayatına yansımaları; kadınların beden, emek ve kimliklerinin aile içinde eritilmesi ve aile kurumunu ayakta tutma bahanesiyle erkek egemenliğine teslim edilmesi olarak ortaya çıkıyor. Şiddet yasalarının (4320 Sayılı eski Kanun ve 6284 Sayılı yürürlükteki Kanun) adında geçen aileyi koruma ifadesi, yasaların tümüne ve uygulamalara egemen olan anlayışı gösteriyor. Kadınları aile içinde tutma çabası, ailenin devamlılığını esas amaç kabul ederek şiddeti görmezden gelmek, meşrulaştırmaktır. Bu yaklaşım kadınları aile kurumunun bir ögesi olmaya indirgemekle beraber, kadınların şiddet yaşantısından çıkma süreçlerini engelleyici zorluklara da zemin hazırlıyor.

Semra’nın adres bilgilerinin emniyetin “dikkatsizliği” sonucu kocasına ulaşması örneğinde olduğu gibi, aileyi esas alan yakla-

şım; kadının aileden ayrı bir özne olduğu gerçeğini görünmez kılıyor. Şiddetle mücadele aktörü olarak görevlendirilen kurumların, kadınları “koruma” işini hatırladıklarında ise, onlara bir nesne gibi yaklaşmayı sürdürdüklerini görüyoruz. Devlet yüzünden kurduğu düzeni bozmak ve yeniden kurmaya girişmek zorunda kalan Semra, bu deneyimini “Birdenbire devlet tarafından izole edildim” şeklinde aktarıyor. Korumak uğruna devletin kadınların sosyal ilişkilerini sıfırlaması normal kabul ediliyor.

Şiddetle mücadele etmekle görevlendirilmiş kurumlar için fail ortada olmadığı gibi, kadınlar da iradesi ve gücü olmadığı konusunda uzlaşmış “ruhsuz bedenlere” indirgeniyor. Yaşadığı şiddeti belgelemek için hastaneye giden Ayla'nın anlatısı kadınların özne olmadığına nasıl ortaklaşıldığının da göstergesi:

(...) yani doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar, erkekler özellikle, polisler özellikle işte, “Kocasından dayak yiyen kadın gelsin” diye çağırıyorlar, ben orda zaten ağlaya ağlaya zor gitmişim, bi hal olmuşum yüzüm gözüm şişmiş, morarmış, herkesten saklamaya yer arıyorum, utaniyorum. Onur kırıcı bi durum yani, sonra ordan rapor aldım, o aralar yine... Bi laf söylüyor, neden dayak yediğimi bile bilmiyordum ya... Tartışiyosun mesela insan tartışmaz mı “Sus! Sen konuşma!” Ben ne zaman konuşacağım yani benim konuşmaya hakkım yok mu? “Konuşma!” diyerek, baskı uyguluyordu bana.

Kadınlar yaşam alanlarını ve kadınlıklarını şiddet aracılığıyla kontrol eden veya etmeye çalışan erkeklerden uzaklaşmak için mücadele etmeye başladıklarında; başvurdukları kurumlar farklı düzlemlerde aynı kontrol mekanizmasını devam ettirerek, kadınların güçlenmeleri önünde engel oluşturuyorlar. Var olan yasa ve yönetmeliklerden yararlanmayı başarabilen kadınlar için bu sürecin kendisi de ayrı bir mücadeleye dönüşüyor.

ADALETİN CİNSİYETİ¹⁷

Hukuk Uygulayıcıları, Bakış Açıları ve Uygulamalar

“Ben şu anda elini kolunu sallayan, bana şiddet uygulayan bir adamın bahçesinde dolaşmış gibiyim. Bana her an bir şey yapabilir.”¹⁸

Son yıllarda Türkiye’de Başbakanlık Genelgesi (2006/17 sayılı Genelge), Üçlü Protokol, İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Kanun gibi çok sayıda yasal değişiklik yapılmış olmasına ve uluslararası yükümlülükler iç hukuka aktarılmış olmasına rağmen, kadına yönelik erkek şiddetinin önlenemediği ve şiddete maruz kalan kadınlar için güçlendirme mekanizmalarının oluşturulamadığı gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bu gerçeği gözeterek kaleme alınan bu bölümünde kadınların hukuk sistemi, kolluk kuvvetleri ve yargı mensuplarıyla ilgili anlatılarını dikkate aldık. Hukuk uygulayıcıların bakış açıları, kanunların yeterli olup olmadığı ve uygulanıp uygulanmadığı, kanunlar ile uygulama arasındaki farklılıklar ve uygulamadan kaynaklanan problemler üzerinde de durmaya çalıştık.

Hukuk Sistemi

“(...)bu zararı bana veren sadece eski eşim değil, bu zararı bana veren hukuk sistemi.”¹⁹

Kadınların kendileri ve beraberindeki çocukları için başvurmak istediği hukuki yollar; mahkemelerin yoğunluğu, yargılama

---

¹⁷ Bu bölüm, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi üyesi Uzman Araştırmacı Gökçeçek Ayata ile Mor Çatı’nın gönüllü avukatlarından Deniz Bayram ve Özlem Özkan tarafından kaleme alınmıştır.

¹⁸ Nazlı

¹⁹ Zeynep

süreçlerinin uzunluğu, acil durumlarda çabuk hareket edilememesi, bürokratik engeller, gittikleri kurumlarda karşılaştıkları yararlayıcı ve olumsuz tutum ve davranışlar, destek alabilecekleri mekanizmaların yetersizliği, ulaşım zorlukları, maddi yetersizlikler gibi nedenlerle çoğu zaman işlevsiz hale gelebilmekte. Kadınların eğitim hakkından yararlanma, istihdama ve sosyal hayata katılma, ekonomik güçlenme gibi konularda önlerine çıkarılan engeller düşünüldüğünde, kadınlardan hukuk sistemine hâkim olmalarını ve hak arama yollarına başvurmalarını beklemek devletin kendi yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmasının yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor.

Hukuki usullerin ve hukuk dilinin zor anlaşılır olması ve uzmanlık gerektirmesi kadınların haklarına ulaşmasının, hukuki yollara başvurmalarının önünde ciddi bir engel oluşturuyor. Hukuki bilgiye erişim kadınlar için hiç de kolay değil. Zeynep, şiddet yaşantısı içinde iken ihtiyacı olan hukuki bilgiye erişebilmek için yaşadığı güçlükleri şöyle aktarıyor:

Avukata danışmıştım. Yani avukatlardan bilgi alıyordum nasıl yapabilirim diye. Zaman zaman Mor Çatı'dan da destek alıyordum ya da boşanma avukatımdan destek alıyordum ya da verdiğim evrakları kalemlere gidip soruyordum. Şikâyet ettiğim savcının girişte bekleyen yani birçok insana sora sora bunları öğrendim.

Kadınlar bilginin kendilerini güçlendirdiğinin ama aynı zaman hukuki bilgiye erişimin ne kadar zor olduğunun farkındalar. Kadınların haklarına dair bilgi edinmekte zorlandığını belirten Zeynep, kendi deneyiminden yola çıkarak, bazı kadınların bu konuda daha dezavantajlı durumda olabileceğini söylüyor ve bu konuda devletin yapması gerekenleri şöyle ifade ediyor:

(...) çalışmayan, ayrılan kadınlar zaten daha berbat durumda ya da ayrılmaya cesaret edemeyen kadınlar. Şimdi, kadınları güçlendirmek ya da bilinçlendirmek diyoruz ya, evet, bilgi olarak yasal haklarını bilmek çok çok önemli. Başına bir şey geldiğinde, haklarını almak istediğinde,

neyi nerden elde edebileceğini öğretmek gerekiyor. Gerekirse biraz daha hani dışarıda bunları duyurucu yayın belki yapılabilir, çalışma yapılabilir. (...) yasa da gerekiyor. Ne gerekiyor? Kadımların ekonomik desteklerinin artırılması gerekiyor. Fon sağlanması gerekiyor, iş bulunması gerekiyor, iş bulunana kadar onun geçimini sağlayacak asgari ücret düzeyinde veya asgari geçim sınırındaki yardım veyahut da okul, eğitim masraf çoluğu çocuğu varsa bunlar sağlanması gerekiyor. (...) insanların bu eşitsizliği, gelir eşitsizliği, ekonomik eşitsizlikten de, bu kadın erkek haklarının hukukken karşına çıkmasını da daha çok arttırıyor.

Bilgiye erişim tek başına yeterli olmadığı gibi, bunun için verilen mücadele de kadınlara ek bir külfet getiriyor. Nazlı hakkını aramanın nasıl yıldırıcı bir süreç haline gelebildiğini şöyle paylaşıyor:

(...) ama insan yoruluyor. Hadi bakın ben birazcık biliyiyim, araştırıyorum, iş yerinde internetim var. Evimde bilgisayarım filan hiçbir şeyim yok. (...) Ben her akşam saat sekize kadar işte kalıp onları inceliyorum. Ne olursa nasıl çıkartırım, ne ederim diye. En sonunda kafayı yedim hatta tiroidimde nodül çıktı, kanser teşhisi konuluyordu neredeyse. Sonra boş bıraktım. (...) Hani benim birazcık param vardı. Ya hiç parası olmayanlar ne yapacak?

Şiddetle mücadele amacıyla devlet tarafından oluşturulan mekanizmalara başvuran kadınlar sürecin çok ağır işlediğini, bu durumun mağduriyetlerini artırdığını ifade ediyor. Bazı kadınlar şiddete maruz kalmalarına rağmen evliliklerini devam ettirdiklerini, bu durumda hukuki sürecin zamanında işletilmemesinin ve geç açılan davaların kendilerini riske attığını ifade ediyor. Nazlı bu durumu, "(...) ama biz bu arada barıştık. Ve bu dava bir sene sonra açıldı. Biz evliyiz. Benimki aşırı derecede psikopat olsa o dava açıldı diye beni öldürür. Süreç o kadar uzun işliyor ki," ifaderiyle açıklıyor.

Hukuk uygulayıcılarının bu problemin farkında olduğunu,

hatta hukuka güvenmeyip kendisine hukuk dışı yollar önerdiklerini belirten Zeynep, yaşadığı erkek şiddetine karşı hukukun etkili araçlarla karşılık vermemesi nedeniyle hukuk sistemi ile şiddet uygulayan failin birliktelik içinde hareket ettiğine vurgu yapıyor. Zeynep'in anlatısında, hukuk sisteminin kadına yönelik erkek şiddetine karşı zamanında ve etkili şekilde harekete geçememesinin, şiddetin ağır sonuçlarının ve erkek egemen hukuk sisteminin kadınların hayatındaki yansımalarını görebiliyoruz:

Şiddet başladıktan sonra şiddete şiddetle karşılık vermedim. İşte polislerin bile dediği gibi, "Kardeşlerin yok mu? Kırsınlar kolunu bacağımlı." (...) Bir çok insanın dediği şey bu (...) ailem sahip çıkıyor ama ben bunu böyle halletmek istemiyorum. Ben hukukla halletmek istiyorum. Hukuka gittiğim zaman yaşadığım şey (...) inanılmaz yıpratıcı. Yani sanki şey gibi hissediyorum (...) (eski kocasından bahsediyor) ile hukuk aynı şey ve iş birliği içerisinde çalışıyor. Adil ve adaletli olduğunu düşünmüyorum, sağlıklı baktığımı asla düşünmüyorum. Neden böyle tereddütlere kapılıyorum? (...) "Bu kadar uzamak zorunda mıydı?" diyorum ve kızıyorum. Boşanabilmek için 18 ay! Hâkim karar vermek için bu kadar beklemeli miydi? (...) Hiç bitmeyen bir saldırı vardı onun tarafında. (...) Yani bu hukuk mekanizmasının daha hızlı bir biçimi yok mu? Bu adamın yalan söyleyip kadının haklı olduğunu ya da kadının haksız olduğunu adamın haklı olduğunu ortaya çıkaracak başka bir biçim yok mu? (...) İşte ceza mahkemelerinin ayrı ayrı açılıp da her mahkemeye gittiğimde sıfırlar. Aynı şeylerin ispatı için bekliyorum ben (...) hâlâ ilk boşanmada olduğu gibi bütün mahkemelere gerekli gereksiz bir sürü dosyaların getirilmesi için numaralar veriyor. (...) belki hukuk söyle, savunma hakkı. Savunma hakkı da yani profil bu, bu adam yalancı. Her mahkemede aynı şeyi yapıyor.

Sürecin yavaşlığı kadınların adalete güvenini de sarsıyor. Kadınlar, hukuk sisteminin işleyişini öğrenmek ve tüm yasal işlemleri takip etmek zorunda olduklarını hissediyorlar. Zeynep huku-

kun güvence altına aldığı haklarını elde etmek isterken, var olan mekanizmalara dair yaşadığı güven kaybı nedeniyle adli süreçlerin giderek hayatının tümünü işgal ettiğini anlatıyor:

(...) bir baktım ki ben hukuki şeylerin içine öyle bir girmişim ki... Girme sebebim karakola güvenmemek. İşlerini doğru yapıyorlar mı yapmıyorlar mı emin olamamak, avukatıma güvenmemek, savcıya güvenmemek, hâkime güvenmemek... Yani işleri takip eder hale geldim. (...) Bir avukat bürosu gibi şu anda benim iş yerim. (...) Tek tek takip ediyorum şey yapıyorum. Bunu yapmak çok akıllıca bir iş değil. (...) Aslında gerçekten çok acı bir şey.

Kadınlar yaşadıkları deneyimler nedeniyle hukukun genellikle şiddet uygulayandan yana olduğunu düşünüyor. Bunun başlıca nedenleri arasında; uzun süreli şiddet olaylarında dahi şiddet failine yönelik yaptırımların ve şiddete maruz kalan kadınların korunmasına yönelik önlemlerin yetersizliği, hukuki sürecin yavaş işlemesi, yargılama boyunca kadınların tekrar tekrar mağdur edilmesi yer alıyor. Zeynep hukuk sisteminin düzgün işlememesi yüzünden maruz kaldığı erkek şiddetini şu şekilde ifade ediyor:

(...) hukuk buna izin veriyor. Şiddeti körüklüyor, destekliyor. (...) bana eski eşim her şeyi yapabilir diye bekliyorum (...) onun bıkaçağını, pes edeceğini düşünmüyorum. En azından pes edeceği, bıkaçağı noktanın bu olmadığını düşünüyorum. Çünkü istediklerini hâlâ elde etmiş değil. Ben ayaktayım, tek parçayım, sağlamım işte delirmedim (...). Bana yapılandan dolayı devletin yargılanması lazım, hukuk sisteminin yargılanması lazım. (...) on yedi tane on sekiz tane şiddet davası açılmış, darp raporları, tehditler, hakaretler, belli belgeler... Neden üç yıldır bu adamın bunları yapmasına izin veriliyor? Neden en başta durdurulmuyor? Neden bütün davalar tek dava gibi görülüyor, hepsi ayrı ayrı inceleniyor? Aslında hukuk şu anda, (...) o şiddet uygulayan insanlara şiddet uygulama imkânı veriyor, kolaylıklar sağlıyor. Durdurmayarak, zamanında görevini

yapmayarak, bizi ciddiye almayarak, sınır koymayarak, onu cezalandırmayarak...

Hukuk sisteminin şiddet uygulayan erkekten yana olduğu yönündeki algının nedenlerinden biri de erkeklerin hukuk sistemini kendi amacı doğrultusunda yönlendirmesinin, etkilemesinin / manipüle etmesinin engellen(e)memesi. Erkeklerin yasal süreç içerisinde, şiddetin gerekçesi olarak kadınları göstermesi Mor Çatı'da oldukça sık deneyimlenen bir durum:

(...) diyorsun ki, "Bu kadar zor mu?" (...) Bana bir faydası olmadığı gibi son derece zararı var işleyen sürecin. Adamın kesin artışı var, prim kazanıyor. Adam işleyişteki aksaklıkları görüp cesaret alıyor ve daha fazlasını, benzerlerini defalarca kez yapıyor. Adam seni öldürmüyor, silahla tabancayla öldürmüyor ama inan ki delirtme noktasına getiriyor. (...) Ya zaten şimdi sistemin yanlışlıkları var. (...) Benim eski eşim kamu yönetimi mezunu hani dili dönen, kafası çalışsan, aptal da bir adam değil, hani kafası bunlara çalışıyor. Hinliğe, cinliğe bunları biliyor o kadar da çok haşır neşir oldu ki yapabileceklerini biliyor uzatmak için, karıştırmak için, haklı çıkmak için neler yapabileceğini biliyor ama sistem buna müsaade ediyor zaten. Burada yanlışlık şurada, ben ve benim durumumda olan birçok insan için bir tuşa basıldığı zaman bu adamın background'unda neler yaptığına, nasıl bir insan olduğuna bakılması gerekiyor. Açılmış bir sürü davanın ayrı ayrı yerlerde açılması, ben birleştirmek için dilekçeler verdim (...) reddedildi. Niye reddedildiklerini anlamıyorum.²⁰

Erkeklerin hukuk sistemini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirilmesinden / manipüle etmesinden bahsederken 6284 Sayılı Kanun'un uygulamasına da değinmek gerekiyor. 6284 Sayılı Kanun'un kapsam maddesine göre, sadece şiddete maruz kalan kadınlar değil, ev içi şiddet yaşayan tüm aile bireyleri Kanun'un sağladığı tedbirlere başvurabiliyor. Pek çok erkek, ev içi şiddete

---

20 Zeynep

maruz kalmadığı halde Kanun'un sağladığı tedbirlerle başvurarak hukuk sistemini manipüle ediyor ve bu suretle kadınlara şiddet uygulamaya devam edebiliyor. Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Mor Çatı'nın haberdar olduğu şiddet hikâyelerinde, kadınların şiddete maruz kalmalarına karşın mahkeme kararıyla uzaklaştırılarak fail konumuna düşürüldüğüne sıklıkla tanık oluyoruz. Erkek şiddeti ile mücadele amacıyla hazırlanan bir Kanun'un bile, mahkemeler tarafından toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve güç ilişkileri göz ardı edilerek uygulandığını ve toplumda var olan güç ilişkileri karşısında körleşen cinsiyetsiz bir Kanun haline dönüştürüldüğünü görebiliyoruz.

Yargılama sürecinde sorun yaşanan bir başka alan da mahkeme psikolog ve pedagoglarının erkek şiddetine yaklaşımları. Şiddet faili erkeklerin "çocuklarını elinden alırım" tehdidi, kadınların şiddete katlanmalarının öncelikli nedenleri arasında yer alıyor. Böyle bir korku ile yaşamak zorunda bırakılan kadınlar, mahkeme psikolog ve pedagoglarının olumsuz tavırlarıyla karşılaşınca sorunun aşılması daha güç bir hale geliyor ve şiddet failinin amacına ulaşması kolaylaşıyor. Hukuk sisteminin, toplumsal alanda var olan güç ilişkilerini göz ardı etmesi söz konusu olamaz. Çocukların üstün yararının korunması ilkesi bu düşüncenin bir sonucudur. Ancak kadınların mahkeme psikolog ve pedagogları ile yaşadıkları deneyimler çocuğun üstün yararı ilkesinin sıklıkla gözardı edildiğini ortaya koyuyor.

Kadına yönelik erkek şiddeti konusunda başka ülkelerde yapılan benzer çalışmalara baktığımızda da; ev içi şiddete tanık olan çocuklar ile ilgili konularda, ev içindeki şiddetin erkek şiddeti olduğu gerçekliğinin göz ardı edildiğini, bizzat ev içinde şiddete maruz kalan kadınların da çocukların doğrudan tanığı olduğu şiddetin sorumlusu olarak gösterildiklerini görüyoruz. 2006 yılında Budapeşte Macaristan'da kurulan NANE Kadın Hakları Derneği'nin kadınların anlatılarına dayanan deneyim paylaşımında, çocuklarla ilgili sosyal çalışmacıların ev içindeki erkek şiddetinin çocukları tehdit etmesi durumunda genellikle sadece şiddet uygulayan erkeği değil kadını da sorumluluğa dâhil ettiğini görüyoruz. Sosyal çalışmacıların kadın ve erkeği (ebeveyn sıfatıyla)

erkeğin şiddet davranışından “birlikte sorumlu” kabul ettikleri, çocuklar üzerindeki erkek şiddeti tehlikesine karşı kadın ve erkek için ebeveynler olarak çift terapisi ve uzlaştırma gibi yöntemler önerdikleri görülüyor.²¹ Bu durum açıkça, ev içi şiddetin failini görünmez kıldığı gibi ev içi şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklar için doğru, etkili önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınmasının da önüne geçiyor.

Erkek şiddeti ile mücadelede çocukların mağdur edilme riskiyle karşı karşıya kalması, çocuğun üstün yararı ilkesinin sıklıkla göz ardı edilmesi gibi sonuçları göz önünde bulundurmamız gerekiyor:

Boşanma mahkemesinin dilekçesinden sonra o gitmiş 3-4 tane daha el yazısıyla filan dilekçeler vermiş. İşte ısrarlı bir şekilde benim akli dengemin bozuk olduğunu, cinnet geçireceğimi, intihar edeceğimi, çocukları öldüreceğimi, “Kendini öldürecek çocukların tedbiren tarafıma verilmesi bilmem ne falan filan,” gibi. Ondan sonra, onun üzerine polis geldi bizi evden götürdü biliyor musunuz? Aile Mahkemesi’nin pedagog ve psikologlarına. Oğlumla beni. Yeni dayak yemişsin, allak bullak vaziyettesin. Üzerine böyle bir ithamla doğru psikoloğa gidiyorsun. Üçer saatlik iki gün görüşme. Pedagog bir tarafta, psikolog bir tarafta. İnanılmaz hırpaladılar. (...) Ş. hanım diye birisi vardı orada. O kalktı, “Çocuğunuzla şöyle davranıyorsunuz, böyle davranıyorsunuz. Bakın ben çocuklar konusunda çok hassasım. Alırım çocuklarımı zı elinizden.” (...) benim ödüm kopuyor zaten çocuğumu alacaklar diye. Çocuğuma nasıl davranıyorum? Sen benim çocuğumla benimle birlikte yaşadın mı? Beni gözlemledin mi? Takip ettin mi? İlişkimi biliyor musun? (...) Sağlıklı bir değerlendirme yapmadan, veri toplanmadan, bir tek bir görüşme. (...) Allahtan bunların yüzde yetmişi, yüzde sekseni benim lehime yazılıyor. (...) Ben zaten davamda ya da yaptıklarımda haklı olduğumu biliyorum. Bunu ispatla-

21 *System Failure*, NANE Women Rights Association & Association Against Patriarchy, 2011, Budapeşte, s. 16.

mak için zaten mücadele ediyorum ama yüzde yetmişlik kısım bile beni kesmiyor. Eksiklik nereden geliyor? İşte yeterli kadro, yeterli uzman, yeterli sistem olmadığı için üstünkörü yapılmış. Bir kere anne çağırılmış, bir kere baba çağırılmış, bir kere çocuk. Gerekirse aslında uzmanın gelip evde saatler geçirmesi gerekiyor. Çocukla anneyi, çocukla babayı, ilişkileri, çocuğun tavırlarını, annenin babanın tavırlarını, yaklaşımları...²²

Kadınların deneyimlerinden hukuki düzenlemelerin ihlal edildiği, ulusal ve uluslararası mevzuatın karşısında kamu görevlilerinin adeta kendi haklarını yarattığı, kadınların bu durumla devamlı mücadele etmek zorunda kaldığı görülmektedir. Hukuk uygulayıcılarının kendi inisiyatiflerini hukukun önünde saymaları kabul edilemez, aksi halde keyfiyetin ve hukuksuzluğunun önu açılır:

Yani somut olanı konuşuyoruz da benim kabullenemediğim şeyler olayın zaten sübjektifleştirilmesi. Yani hukuk sübjektif olamaz, hukuk objektif olmak zorunda. Polis teşkilatı da objektif olmak zorunda.Yani benim yaşadığım sıkıntıları, "ben bile" diyorum ya hani, size göre ben daha iyi ifade eden, eğitimi daha iyi olan biriyim; ama işte ben bile çok şey yaşadım. Yani objektiflik yaşamıyorsun. Ne değişiyor? İşte hep geliyoruz aynı noktaya. Orda oturan hâkimin ya da savcının ya da bana atanan korumaların ya da karakolda çalışan polislerin kişilik yapıları, egoları işlerine o kadar çok yansıyor ki, karakterlerine. Yani işin sistemi diye bir şey yok, kişinin sistemi diye bir şey var, kişinin düşünceleri diye bir şey var. Yani kişi kendi kişiliğini işinde uyguluyor insanlara. Ha sen bu kişiyle savaşıyorsun. İşte ben hep savaş halindedim. Yani savaşıyorsun, neden? Objektif olanı elde etmek için savaşıyorsun.²³

Hukuk uygulamalarıyla ilgili bir başka sorun da gizlilik kararlarına ilişkin. Özellikle koruma kararı olan ya da sığınakta kalan

22 Zeynep

23 Zeynep

kadınların ve çocukların ikametgâh, okul kaydı ve diğer tüm kayıtlarının gizliliğinin esas olduğu 6284 Sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Ancak, halen uygulamada çok büyük sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Yasal düzenlemeye rağmen konu hakkında bilgi sahibi olmayan, bilgilendirilmeyen kamu kurumları (Millî Eğitim müdürlükleri, kaymakamlıklar, hastaneler vb.) gizli kayıtları nasıl yapacakları konusunda son derece donanımsızlar. Çocukların okul kaydı sırasında ya da hastaneye gittiklerinde alınan kayıtlar nedeniyle, şiddet uygulayan erkek e-devlet sistemi üzerinden kadınların adresini tespit edebilmekte ve böylelikle kadın ve çocuklara rahatlıkla ulaşabilmektedir. Gizlilik ilkesi, doğrudan devletin elektronik veri sistemiyle ihlale açık hale gelmektedir.

Kadınların deneyimleri yasal düzenlemelere rağmen kadınların korunamadığını ve devlet görevlilerinin kadınların bilgilerini gizli tutma konusunda gerekli özeni göstermediklerini ortaya koyuyor. Semra bu durumu deneyimleyen kadınlardan biri. Hukuk sistemindeki problemlerin tahmin ve tamir edilmez olumsuz sonuçları ile başa çıkmaya çalışıyor.²⁴ Mor Çatı'dan aldığı destek sayesinde 2011 yılının sonunda boşanan Semra, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dan yararlanarak tedbir kararı alınmasını sağlayabildi. Semra'nın barodan atanan avukatı birçok kez ilgili yargı mercilerine ve kamu kuruluşlarına başvurmasına karşın, eski kocasının Semra'ya yönelik tehditleri ve şiddeti devam etti. Kocasının ısrarlı takibine maruz kalan Semra özgürlüğünden alıkonularak cinsel şiddet gördü. Bu nedenle hayatını şiddet uygulayan kişiden saklanarak, büyük bir gizlilik içinde sürdürmesine ve buna ilişkin defalarca hukuk mekanizmalarına başvurmasına karşın, 2012 yılının Ocak ayında emniyetin görev ihmali sonucunda adresi kocası tarafından öğrenildi. Devlet kurumlarının gizlilik ilkesini ihlal etmesi ve adresinin kocasına bildirilmesi nedeniyle, Semra'nın zorlukla kurduğu yeni yaşamı sona erdi. İşten çıkarıldı, acele ile bir ev tutulup taşındı ve çocuklarının okulunu değiştirdi.

24 Kendi şiddet yaşantısı ve mücadelesi içinde Semra, yakın bir geçmişte çocuğunu kaybetti. Bu nedenle kitapta yer alan şiddet hikâyesi, kendi anlatısının özgün haliyle değil Mor Çatı ile dayanışması sırasında yapılan görüşmelere dayanmaktadır.

tirmek zorunda kaldı. Engelli olan çocuğu da devlet tarafından yerleştirildiği işten çıkarıldı. Semra bütün bu yaşadıklarını, “Birdenbire devlet tarafından izole edildim” diye ifade ediyor. 2012 yılı Mart ayında, 6284 Sayılı Kanun yürürlüğe girdiğinde, eski kocasının şiddetinden uzaklaşabileceğini düşünen Semra, Kanun’un 4.maddesinde yer alan kimlik bilgisi değiştirme işlemi için gerekli başvuruları yaptı. Aylar süren bekleyiş ve onlarca yazışma sonucu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kimlik değişim hakkını aldığı kendisine bildirildi. Ancak, devlet tarafından adresi saklanamadığı ve tüm düzeni alt üst edildiği için işsiz ve maddi kaynaktan yoksun kaldı. Kimlik değişim tedbirinin hukuki alt yapısındaki eksiklikler nedeniyle Semra sağlık güvencesinden yararlanamıyor, çalışmaya başlayamıyor. E-devlet sistemi yüzünden çocukları okula kaydolamıyor, kayıt dışı eğitim almak zorunda kalıyor. 6284 Sayılı Kanun kadınlara ekonomik destek alma konusunda birçok farklı seçenek tanısa da, Semra tüm yaşadıklarına rağmen bugüne kadar sadece toplam 3.000 TL destek alabildi. Aldığı bu maddi desteğin hemen hepsini erkek şiddetine ve tehdidine karşı verdiği mücadeledeki (üç kez taşınmak ve ev tutmak zorunda kaldığı için) masraflarını karşılamaya harcadı. İzole, işsiz, parasız, korku içinde olmasına rağmen Semra mücadelesini sürdürüyor. Ne var ki, 6284 Sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirlerin uygulanması için gerekli mekanizmaların kurulamamış olması nedeniyle sorun yaşamaya devam ediyor. Kimlik değişim tedbirine dair olumlu karar verilmiş olduğu halde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yetkilileri bunun gerçekleşmesinin en az 5-6 ay süreceğini söylüyor.

Hukuk sistemi içinde kadınları çevreleyen problemler, kadınların adalete erişim hakkını kullanmalarının önünde engel oluşturuyor. Adalete erişim bakımından kadınlar, ekonomik ve sosyal adaletsizlikten kaynaklanan engeller dışında, mahkemelere ulaşımın (fiziksel anlamda) zor olmasından kaynaklanan güçlüklerle de karşılaşiyor. Bunun en iyi göstergelerinden biri, son zamanlarda yapılanan adliye binaları. Devletin son yıllardaki merkezileştirme politikaları nedeniyle, pek çok adli bölgeyi içine alacak şekilde inşa edilen büyük ve gösterişli adliye binaları, teknik açıdan işleri

kolaylaştırıyor gibi görünse de aslında kadınların adalete erişimi önünde duvar oluşturuyor. Yeni adliye binalarının faaliyete geçmesiyle birlikte, Mor Çatı'ya gelen en sık geri bildirimlerden biri, kadınların adliye binalarında işlem yapmak için büyük zorluklar yaşaması ve kimi zaman tüm günlerini adliyede geçirmek zorunda kalmaları... Oysa devlet, Anayasa'nın eşitlik maddesinde belirttiği gibi, kadınların erkeklerle hukuki ve fiili (kâğıt üzerinde ve hayatta) eşitliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu eşitliği sağlama yolunda devlet, kadınların hukuk sistemi içinde hak kaybına uğramasının önüne geçmek ve aynı zamanda adalete erişimlerini güvence altına almak zorundadır.

Polis

“Karakolun komiseri bana hep iyi davranır çünkü ben orada esnaftım. İyi davranırken içinden geçenleri benim yüzüme söylemiş olabilir ama kadınlarla ilgili düşüncelerini söyledi. ‘(...) kusura bakmayın da bazı kadınlar da hak ediyor,’ gibi bir cümle kuruyor. Hani dayağı hak ettiğimi söylüyor.”²⁵

Kadınlar şiddet karşısında ilk başvurdukları birimin karakollar olduğunu ifade ediyorlar. Kadınların mekânsal olarak en kolay ulaşılabildikleri ve hakkında en çok bilgiye sahip oldukları yerler olduğu düşünüldüğünde, ilk başvurunun karakollara yapılması normal ve geçmişten bugüne değişmeyen bir durum. Kadına karşı erkek şiddetiyle mücadelede etkin rol almak, devletin kolluk güçlerinin (polis ve jandarma) görevidir. Ancak kadınların deneyimlerinden, polisin şiddetle mücadelede etkin rol oynamaktan bazen bilerek kaçındığı ve görevini yerine getirmediği anlaşılıyor. Polisin sessiz, hareketsiz kaldığı ve şiddete maruz kalan kadınları şiddet ortamına terk ettiği durumların, geri dönülemez kayıplara neden olduğu, kimi zaman yıllar sonra ortaya çıkabiliyor. Ayten, polisin tavrının kendi şiddet hikâyesindeki etkisini şöyle paylaşıyor:

İşte 8 sene oldu biz ayrılalı, 8 seneden öncesi. (...) polis dedi ki, “Karı koca arasına giremeyiz.” Böyle kan akıyordu

25 Zeynep

başından (eliyle gösteriyor). Kanlan birlikte gittim. (...) yeniden beni ona katıyordu. Bir daha dayak yiyordum. Gitçek yerim yoktu. (...) polise gidiyorum, polis bu sefer tekrar beni ona katıyor. Ben polisleri hayatta sevmiyom. Şimdi şu polis deyince ben var ya vücudum diken diken oluyo. Sevmiyorum. Yani polisler bana el koysaydı benim şimdi şu anda ayağım kırık olmucağı, daha erken boşanma olcağı. (...) Polise gitmem bi daha. Ben polise gitmem. Ben artık polisi hayatta görmüyom. Bak polisler bazen benim arkadaşımın yanına geliyolar. (...) Ben, "Polisleri sevmiyom" diyom, yüzüne karşı."Polisler bana el atsaydı, ben şimdi sakat olmucağıtm" diyorum. "Ben şimdi çalışıyo olcağıtm. Kimseye muhtaç olmucağıtm. Ama ben ayağımdan sakat olduğum için çalışmıyorum" diyorum. Onlar da bana diyorlar ki, "Abla senin zamanın gibi değil. Şimdi her şey değişti." Değişsin, ben gine sevmiyom ben polisi. Ben çocuklara diyorum, "Oğlum sakın polis olmayın, sakın. Bak polis bize el atsaydı şimdi daha başka olcağıtm. Senin annen sakat olmucağı. Senin annen böyle bunamış gibi konuşmıcağıtm."

Polisin görevini yapmamasının yıllarına mâl olduğunu ifade eden Arzu'nun polisle yaşadığı deneyimden, kendi evinde şiddet uygulayan polisin kamu görevini gerçekleştirirken farklı biri olmayacağını anlayabiliyoruz:

İlk karakola başvuruyu Sultangazi'ye yaptım. Başvuru değil abonesi olmuştum. Dikkate bile almadılar beni. Saatlerce bekletiler. (...) Bayağı bi çektim, bilmediğim için. 15 yılım gitti. (...) Hamileyken çok şiddete uğradım ben, aşırı. Belime, kafama. Ben hep vurduğunda ettiğinde hep karakola sığındım (gözlerini yumuyor). İfademi alan bir kişi çıkmıyordu karşıma. "Evine dön, bi şey olmaz!" böyle daha şiddet gördüm. "Bana bi şey olmaz!" deyip daha aşırısını uygulamaya başladı. Polisler, "Biz de dövüyoruz!" diyorlardı.

Kadınlar, polislerin olumsuz tavır ve davranışlarının kendile-

rinde ve hayatlarında yarattığı etkiyi ayrıntılı şekilde dile getiriyor. Polislerin şiddeti aile içi mesele olarak gördükleri ve bu nedenle müdahale etmek istemedikleri, kadınları evlerine geri göndermeye veya şikâyetten vazgeçirmeye çalıştıkları, kendilerinin de şiddet uyguladıklarını itiraf ettikleri ve şiddeti meşru gördükleri yönünde anlatılar sıklıkla karşımıza çıkıyor. Nazlı, sokak ortasında fiziksel şiddete maruz kaldığını, buna ilişkin sağlık raporu bulunduğunu, gittikleri karakolda polislerin kayınvalidesine, “Gelinin alt tarafı bir tokat yedi. Burada kafası kırılan, gözü moraran insanlar geliyor hiç şikâyet etmiyor. Barışıyor evine gidiyor,” dediğini anlatıyor. Zeynep ise gittiği karakoldaki komiserin kendisine iyi davrandığını ancak yaptığı konuşmalarda şiddeti meşru gördüğünü belirttiğini şu şekilde dile getiriyor:

Karakolun komiseri bana hep iyi davranır çünkü ben orada esnaftım. İyi davranırken içinden geçenleri benim yüzüme söylememiş olabilir ama kadınlarla ilgili düşüncelerini söyledi. “(...) kusura bakmaym da bazı kadınlar da hak ediyor,” gibi bir cümle kuruyor, hani dayağı hak ettiğimi söylüyor. “İşte benim dayımın karısı da şöyleydi de böyleydi de.” Hiç kimse dayağı hak etmiyor. Ne kadın hak ediyor, ne erkek hak ediyor. Böyle bir hak etme diye bir şey olması mümkün değil.

Kocası tarafından bıçaklanmaktan son anda kurtulan Arzu, karakolda yaşadıklarını ve bir başka kadına yapıldığına şahit olduğu işkenceyi şöyle anlatıyor:

Dışarı çıktım. Komşulara, “Elinde bıçak var! polis çağırım” dedim. Ne yapıyor diye de bakıyorum. Yatağın üzerine uzandı, bıçağı tutuyor ama yemedi tabi. Polis gelene kadar bıçağı sokmuş 5-6 cm. Ayıltmışlar. “Eşim yaptı” demiş. (...) Beni çapraz sorguya aldılar. On beş polis doldu içeri. “Yapmıştı” diyorlar. “13 senenin içinde öldürürdüm, yapacak olsaydım” dedim. Su istiyorum, dalga geçiyorlar, bana bir şey yapmadılar ama başka bir kadın vardı yanımda, kocasını öldürmekten. Onu çok dövdüler. (...) Eşim ayıldığında

ifadesini almışlar. "Bıçağın üzerine düştüm," demiş. Bana çığ köfte ismarladılar sonradan karakolda. Sonra iyi olduklar. "Yanlış anlama" dediler.

Son yıllarda gerçekleştirilen meslek içi eğitimler ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının insan hakları konulu çalışmaların, polisin tavrını olumlu yönde etkilediği söylenmektedir. Ancak bu iyi yönede değişimin çok zaman aldığı, bu gecikmenin hak ve güven kaybına neden olduğu üstelik gerçekleşen değişimin yeterli olmadığı ortadadır. Bu kitabın hazırlığı sırasında bizlerle deneyimlerini paylaşan kadınların anlatılarından, bugün de şiddeti meşru gören ve benzer uygulamaları devam ettiren polislerin var olduğu görülmektedir. Anlatılardan polislerin açık şekilde, "Ben de karımı dövüyorum" ve benzeri ifadeleri kullanmasının hâlâ oldukça yaygın olduğunu anlayabiliyoruz.

Kadınların işlem yapmamaları için, karakollarda ikna edilme-ye çalışıldığı yönünde anlatılar da oldukça yaygın. Kadınlardan bir kısmı, bu durumun polislerin bakış açısıyla ilgili olduğunu düşünüyor. Deneyimlerini paylaşan kadınlardan biri ise, bunun aynı zamanda polislerin iş yapmak istememesiyle ilgili olduğunu, işin ciddiyetini kabul ettikleri takdirde işlem yapmak zorunda kalacaklarını bildiklerinden görmezden gelmeyi tercih ettiklerini ifade ediyor. Ayla'nın deneyimi, karakollarda yaşanan ikna deneyimlerini anlamamıza yardımcı olacak nitelikte. Kadınlara bilgi vermemek veya yanlış bilgilendirerek kafasını karıştırmak, şikâyetten vazgeçirmeye çalışmak ve işlemleri zorlaştırmak karakollarda kullanılan yöntemler arasında. Ayla, mücadelesinden vazgeçmesi için karakolda karşı karşıya kaldığı davranışları şöyle anlatıyor:

Karakolda caydırma tablosu var. Seni caydırıyorlar. Yani bir şekilde sanki bu iş çok zor bir işmiş gibi, yani ben çok uğraşacam ama karşılığında bir şey de elde edemeyecem gibi. "Boş bi dosya daha açılacak" diyo ordaki polis. "Sürekli mahkemeye gidip geleceksin. Şikayet edeceksin. Seni çağıracaklar oraya gidip geleceksin," diyor. "Seni çağıracaklar, ifadeni alacaklar. Eşini çağıracaklar. Sürekli hayatın kaos olacak,"

diyor polis. Yani seni caydırma şeyleri var. Seni caydırıyorlar. Bir şekilde de başarıyorlar bunu. Ben orda vazgeçiyorum. (...) o ara ben işimden de oldum. İşime gidemedim takip edemedim. Karakola gidiyorum, "Bekleyin" diyorlar. Bir saat bekliyorum, bir buçuk saat bekliyorum. Lüks bi adam değilim ki benim çalışmam lazım. Caydırıyorlar yani.

Kadınlar yaşadıkları süreci "artık karakolun abonesi olmuştum" veya "karakolda herkes beni tanıyordu" gibi ifadelerle aktarıyor. Karakollara bu kadar sık başvurulmasına rağmen, gerek polislerin şiddeti meşru görmesi gerek karakollarda kadınlara kötü muamele edilmesi gibi nedenlerle kadınların polislere güvenmemesi, bugün hâlâ kadına karşı erkek şiddeti bakımından deneyimlediğimiz bir gerçeklik. Polislerin görevinin güvenliği sağlamak olduğu ve kadınların polislere güvenmedikleri, karakollarda kendilerini güvende hissetmedikleri düşünüldüğünde olayın boyutları daha net ortaya çıkıyor. Bugün, polislerin doğrudan ve açık bir şekilde kadınları şiddet yaşadığı ortama geri göndermek, arabuluculuk yapmak gibi muamelelere daha az başvurduğu söylenebilir. Ancak polislerin, şikâyet etmek isteyen kadınları vazgeçirmeye yönelik yöntemler uygulaması ve /veya şiddet uygulayan ile samimiyet kurularak kadınların şikâyet etmesinin önüne geçmesi hâlâ ortak bir deneyim olarak varlığını sürdürüyor. Polislerin kamu görevlisi oldukları unutulmamalı ve şiddete maruz kalmış ve /veya şiddet tehlikesi devam eden kadınlar aleyhine aldıkları tutum ve gerçekleştirdikleri muameleler görev ihmalı ve görevin kötüye kullanılması olarak kabul edilmeli. Ayrıca kadınların bir kısmı, polislerin rüşvet aldığını, bu nedenle şiddet failini koruyacak şekilde hareket ettiklerini belirterek, polise güvenmelerinin mümkün olmadığını dile getiriyor. Bu duruma ilişkin Arzu'nun kullandığı ifadeler şu şekilde:

"(...)’de mi kalıyorsun" dediler. Ben bir şey söylemedim. Parayı verdi mi eşim, polisler bülbül gibi söylerler. "Beni (...)’e götürün" dedim. (...) Şaşırtmaca yaptım dönerken. Zaten hep öyle yaparım.

Zeynep ise hukuk sistemi ile ilişkisini, “Sanki hukuk ile kocam işbirliği yapıyor diye düşünüyorum,” şeklinde ifade ederken, polisler güveninin neden yok olduğunu aşağıdaki deneyimi üzerinden açıklıyor:

Benim bilgim dâhilinde yok. Tahmin ettim ve gözlemledim. Hal ve hareketlerinde de öyle. Mesela ramazan ayında bir sorununuz oldu. (...) Komiser yardımcısı gelmiş, yeni komiser yardımcısı işte sanki onun yaptığı kötü bir şeymiş gibi bir tavır sergiliyorlar. Ben bir evrakımı unuttum. Geri döndüğümde İ.yi almış odasına çay kahve içiyorlardı. Hatta, “Yarın iftara bekliyoruz,” gibi laflar ediyorlardı. Yani bunun, “daha farklı bir şey düşünmeme gerek yok” diye düşünüyorum. (...) Bu benim için, bizim gibi şiddet gören insanlar için kayırılıyorsa eğer, karakol bunu yapıyorsa ki bırakın hani kayırma var mı gibi de düşünmeme gerek yok ki ben orada ciddi bir olay yaşıyorum. Bunun ifade edilmiş şekli son derece lakayttı. Evraklarımın gönderilmemesi hali de başka bir şey düşündürmez yani. Orası resmi bir yer, yapılacak işlem bellidir, gönderilecek iş sırası bellidir. Hani dokuz ay bir evrak bir şeyin altında kalmaz yani.

Polisler arasından rüşvet ve benzeri kanun dışı yollara başvuranları tespit edecek ve cezalandıracak mekanizmalar güçlendirilmeli, polislerin hukuka ve etik kurallara uygun görev yapması sağlanmalı. Bununla birlikte, kadına karşı erkek şiddeti konusunda polislerin belirli konularda eskiye oranla daha hızlı harekete geçtiği ve daha özenli davranabildiği de bir deneyim olarak karşımıza çıkıyor. Fatma şaşkınlıkla polislerdeki değişimi anlatırken, yaşadıklarını sadece bu değişim çabalarına değil, aynı zamanda artan kadın cinayetlerine ve bunun yarattığı toplumsal etkiye bağlıyor. Önceki yıllarda tedbir kararı alma konusunda yaşadığı problemleri artık yaşamadığını Fatma şöyle dile getiriyor:

Savcı,“(...) tamam ifadesini alın ciddi bir sorun bu,” diye beni Emniyet Müdürlüğüne yönlendirdi işte. (...) orada da polisler bir kız bir erkek vardı sağolsunlar çok ilgilendiler. Ve

direk sordukları şey, “Koruma kararı istiyor musun? Sığına-
cak yerin var mı? Çocuğun varsa çocuğunu da getirtirelim,”
tarzında oldu ki, ben bunu beş senedir yaşıyorum. Hiç bu
şekilde bir karşılaşmayla olmamıştı ki, daha önce darp ya-
pılmasına rağmen serbest bırakılmıştı. Şimdi, bir el işareti
yapıyor diye, neler oluyor. (...) 2011 Aralık ayında oldu. Ve
oradaki polisin sayesinde de hemen bana üç günde koruma
kararı çıktı. Eskiden ben elimde dosyalar dolusu evrakla gi-
derdim koruma kararı çıkarttırmak için. (...) Sonra bana
koruma kararı çıktığını haber verdiler, gittim imzama attım.
Gerçekten çok şaşırtıcı bir durumdu. Yani hiç beklemediğim
bir durumdu. Onun dışında gerçekten bir ilerleme var. O
dönemlerde de ama şey Aralık döneminde de bu cinayetler
çoğalmıştı. Bu yüzden bu kadar çabuk sonuç aldığımı düşü-
nüyorum.

Fatma, başvurduğu her mercide öldürülme korkusu yaşadığını defalarca dile getirmiş kadınlardan biri. Bu başvuruları önce dikkate alınmasa da sonrasında yakın koruma görevlendirilmesine karar veriliyor ama Fatma koruma çağırılmadan “çekindiği”²⁶ bir gün, yanında koruma yokken, kocası tarafından sokak ortasında silahla vuruluyor. Vurulduktan sonra hastanede yaşadığı korkuyu, polislerin kendisini koruma konusundaki zafiyetini ve kanunların değişmesinin etkisini şu ifadelerle aktarıyor:

Oradaki süreçte kötü yani bitkinsin, baygınsın, millete laf yetiştiriyorsun, vurulmuşsun şaka gibi yani şu an anlatıyorum ama hepsi şaka gibi geliyor yani. Sonra zaten polisler falan duymuşlar benim vurulduğumu,”Kadın hissetti falan” demişler. Sonra hastaneye geldiler. (...) Sonra odaya yerleştim ama o yönden de zayıflar yani benim başımdan bir vurulma geçiyor ve beni sekiz kişilik koğuş gibi bir yere alıyorsun yani. Can güvenliği, senin can güvenliğim mi, karşıdaki insanların can güvenliği mi yani. Çünkü vurup kaçı, polis arıyor ortada yok, ne yapacağını bilmiyorsun.

²⁶ Kadınların yakın koruma konusunda yaşadıkları zorluklar aşağıdaki ilgili bölümde ele alınmıştır.

Özel odaları da varmış sonradan öğrendik. Bazıları, “*Seni en baştan neden özel odaya almadılar?*” dediler. Bir de işin komik yanı kapının önünde polis bekliyor dönüşümlü olarak, erkek polis. Ve normalde kadın polisin beklemesi lazım yani kadın olduğum için. İçeri girseler bir dert, girmeseler bir dert. İşte bazı polisler, polis yönünden baktığımız zaman, bazıları iyi bazıları angarya görüyor mesela yani. Mesela birisi (...)’den, birisi (...) karakolundan geliyor polis yetersizliğinden. Birbirlerini çekemiyorlar, yarım saat erkek çıkınca birbirlerini şikayet ediyorlar falan. Bir tane polis memuru vardı ben röntgene gidecektim ve bu olay yeni olmuş yani ortada yok adam. Yani kapının önünde durması gerekiyor. Ortada yok, delirdim, panik oldum yani yaşadığım olayları tekrar yaşadım. Ortada polis yok, seni koruyacak kişi yok yani. (...) Ertesi gün (...) bana, “Öğle yemeğine gidiyorum” dedi. Bir saat öğle saati varmış. (...) Şu an eskiye göre baktığın zaman yüzde olarak, ilk zamanlar, 2007’de yüzde otuz falanken şimdi polislere güvenim mesela yüzde yetmiş falan oldu. O da kanunların değişmesiyle alakalı bir şey tabii ki. Kanun değiştiği için polisler bir şeyler yapıyor. Ve ben şeye inanıyorum, yani polisler de elinde olmadan bir şey yapamıyorlar. Yani senin şikâyetin var deyip içeri atamıyorlar. Onların da bir yetki seviyesi var, o beyinlerin değişmesi gerekiyor ve artık yavaş yavaş değiştiğine inanıyorum yani bir güven var.

Uygulamada tam anlamıyla bir standart sağlandığından bahsetmek mümkün değil. Gerek Mor Çatı’nın deneyimleri gerek görüşülen kadınlardan edinilen bilgiler, Emniyet Müdürlüklerine bağlı “Aile İçi Şiddet Birimi” ve “Kadına Yönelik Şiddet Birimi” gibi birimlerin oluşturulduğunu, ancak bu birimlerin ciddi altyapı sorunları olduğunu, nöbet sistemi uygulanmadığı yani mesai bitiminde görevli polis bulunmadığı için kadınların eski prosedürlerle karşı karşıya kaldığını gösteriyor. Ayrıca, bu birimlerde görevli olan polislerin kadına karşı erkek şiddeti konusuna bakış açıları, kadınların beyanının esas alınarak harekete geçilmediğinin ve bu

birimlere başvuran kadınların inanılabilirliklerinin sorgulandığının bir göstergesi. Nazlı, bu birimlerin birinde yaşadıklarını şöyle anlatıyor:

Mesela ben Kadına Şiddet Masası'na gittiğimde Ş. Hanımla konuşuyoruz, "Lütfen arkadaşlarımı şikâyet etme," dedi bana. "Onlar da bir sürü problem yaşıyor, onların adını kullanma, işsiz kalmasınlar, eve ekmek götürüyorlar" dedi. Sonra ben dedim ki, "Ş. Hanım nasıl anlamıyorlar? Orada bir erkek polis vardı dedi ki, 'Kadınlar da kendini dövüyor-muş, paralıyormuş,' bana böyle dedi." O da, "Ne malum kadının kendini dövmediği. Biz ne kadınlar görüyoruz, vuyorlar, ediyorlar kendilerine" dedi.

Yaşanan problemler kadınların öznel durumlarına göre farklılık gösterebiliyor. Aynı erkek egemen dinamiklerinden kaynaklanan her şiddet hikayesi, "biricik" olma özelliğini taşıyor. Kate, Türk vatandaşı olan kocasından şiddet gören bir kadın. Türkçeyi çok iyi konuşamıyor, kanunları bilmiyor ve Türkiye'de kimseyi tanımıyor. Çeşitli biçimlerde şiddet gördüğünde ve kocası tarafından küçük çocuğu kaçırıldığında, polisi aramasına karşın, polisin ilgisizliğiyle karşılaşiyor. Bütün bu deneyimlerinden sonra polisi aramaktan vazgeçiyor, ancak avukatının yönlendirmesi ile polise ulaşabiliyor. Türkçeyi çok iyi konuşamaması nedeniyle, ekonomik olarak güç bir durumda olmasına karşın, her defasında bir tercüman bulup yanında götürmek zorunda kalıyor. Kate, dil sorunu nedeniyle yaşadığı bu zorlukların haksızlık olduğunu ve bu hizmetin devlet tarafından karşılanması gerektiğini ifade ediyor. Kate'in deneyiminden, dil sorununun, şiddete maruz kalan kadınların haklarını aramasının önünde ciddi bir engel oluşturduğuna görebiliyoruz:

Kendi tercümanımı götürdüm. Herhalde onlar tercüman desteği vermezdi. Tercüme konusu ülkede genel bir sorun. Ben çokkültürlü bir ülkeden geliyorum ve bizim ülkemizde İngilizce konuşmayan herkese devlet tercüman atar. Burada öyle bir uygulama yok. Sonuçta adaletsiz bir durum. Arapça gibi nadir bir dil değil, İngilizce konuşuyorum. Tercüman

mutlaka olmalı. Birçok merkeze gittim ve gerçekten de zannetmiyorum ki bir tane olsun. Ama en azından Almanca gibi yaygın dillerde veya Türkiye’de en çok ihtiyaç duyulan dillerde tercümanlar görevlendirilmeli. Neyse, yoktu ve ben de kendi tercümanımı götürdüm. Ama benim durumumda benim bile kendi tercümanımı getirmem zor oldu çünkü bulmak da zor.²⁷

Kadına karşı şiddetle mücadelede olumlu yönde yol alındığı söylene de; kadınların polisler ile ilgili deneyimlerinden, kadınların genellikle polislere güvenmediğini, polislerin sıklıkla kendilerinin de eşlerini dövdüğünü veya bazı kadınların dayacağı hak ettiğini söylediğini, kadınları şikâyetten vazgeçirmeye çalıştığını, kadınlara kötü davrandığını, suçlayıcı tavırlar sergilediğini ve kanun hakkında bilgilendirmediğini anlıyoruz. Ayrıca kadınların bir kısmı, polislerin rüşvet aldığı bu nedenle şiddet failini koruduklarını dile getiriyor. Uygulamada, kamu görevlisi olan polislerin keyfi davranışlarının önüne geçil(e)mediği, bunun da kadınların işlemlerinin ilgili polis amir veya memurunun kişisel inisiyatifine bırakılmasına neden olduğu görülüyor. Yaşanan problemlerin kadınların öznel durumlarına göre farklılık gösterdiğinin kabul edilmesi, yasal düzenleme ve uygulamaların da bu gerçek dikkate alınarak belirlenmesi gerekiyor. Özellikle polise ulaşım bakımından, erkek şiddeti nedeniyle can güvenliği tehdidi altında olan kadınların yaşadıkları “dil” engellerinin önüne geçilmesi bir zorunluluk oluşturuyor.

Yakın Koruma

“Herkes beni hırpalamaya başladı. İşte, ‘Hiçbir şey tek taraflı değildir’ diyen oldu. ‘Yanlış anlamayın da,’ diye lafa başlayarak...”²⁸

Polisler, Koruma Hizmetleri Yönetmeliği’ne ve 6284 Sayılı Kanun’a göre, zaman zaman yakın koruma olarak görevlendirilmekte. Yönetmeliğe göre, kişinin şiddete maruz kaldığı veya ma-

²⁷ Kate’in kendi şiddet hikayesinden anlattığı, İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir.

²⁸ Zeynep

ruz kalma ihtimali bulunduğu tespit edildiği takdirde, mahallin en büyük mülki amirinin kararıyla şiddetin önlenmesi için yakın koruma atanması gerekiyor. Bahsi geçen Yönetmelik metnine, gizli olduğu gerekçesiyle, bir bütün halinde ulaşılamıyor. Yönetmelik hakkında sahip olunan genel bilgilerden ve görüşülen kadınların anlatılarından, bahsi geçen korumanın “Çağrı Üzerine Koruma” olarak adlandırıldığını, kadınların dışarı çıkacakları ve ihtiyaç duydukları zaman ilgili birimi aramaları ve koruma talebinde bulunmaları gerektiğini anlıyoruz. Kadınların koruma istemeyi bir hak veya devletin görevi olarak değil, yapılan bir iyilik olarak görmeleri söz konusu olabiliyor. Bu durumun da etkisiyle, kadınlar zaman zaman gerçekçi bir risk analizi yapmaktan uzaklaşabiliyorlar. Fatma, koruma çağırmadığı bir gün kocası tarafından silahla vurulmasını şöyle paylaşıyor:

“Ya normale döndük herhalde,” dedim. Bir de, dediğim gibi benim yüzümden de başkasının canı yansın istemiyorum, yani sonuçta herkesin bir hayatı var. Ama şu an düşündüğün zaman biraz bencil olmak gerekiyor. Ve onların görevi bu, yani beni korumaları gerekiyor. Tamam, ben evlenerek hata yapmış olabilirim, ama onlar da bu mesleği seçerek, hata yapmış insanları korumakla görevliler. O gün işte bir anda karşıma çıktı. (...) “İki dakika konuşabilir miyiz?” dedi. (...) Ben de, “Tamam,” dedim. (...)’ya gidelim” dedim. Oradakiler olayı biliyorlardı. Polise haber verirler diye düşünüyorum en kötü. Karşıdaki insanı tanıyorsun, eşin olmuş, aynı evi paylaşmışsın ruh halini biliyorsun. Tam dönmeme ses duymam bir oldu yani. “Güm!” diye, yankı yapıyor gerçi. Tam ne oldu demeden bir tane daha ses duydum. Ve o an anladım ki, vurulduğumu hissettim.

Yakın koruma görevlendirilmesi konusunda yaşanan olumlu gelişmeleri aktarmakla birlikte, yaşadığı çekinceyi de şu şekilde dile getiriyor Fatma:

Yani rahatsızlık vermemek adına, tabi her gün istesem ne tepkiyle karşılaştırdım bilmiyorum açıkçası. Ama şey, artık

hiç kimseye, “Hayır!” demiyorlarmış koruma kararı olarak. Onu da ben emniyetteki bayanla görüştüm, koruma kararımı yenilemek için çağırdılar. Bu olay da güzel, üç aylık koruma kararı veriyorlar ve ben üç ay boyunca hiç koruma istemesem bile, üç ay sonunda telefon açıyorlar, “Koruma kararınız bitiyor yenilemek ister misiniz?” diye. (...) Ve şey sana şunu demiyorlar mesela, “Sen koruma istememişsin. Senin koruma hakkın yok!” demiyor. Soruyor “İstiyor musun istemiyor musun?” diye. İstiyorsan, sen gidiyorsun tek-rar kaymakamlıktan onayla oluyormuş bu koruma kararı, kaymakamlıkta yazı yazılıyor. Ve yazının karşılığı sana tek-rar koruma tahsis ediliyor. Ve bunda “Hayır!” cevabı almak yok. Ya o yönden ilgilenmeleri, takip etmeleri iyi yani. Sen “üç ay aramadın” diye, kulak arkası ya da ilgilenmemelik yapmadılar yani.

Kadınların bu tedbirden yararlanması yani koruma görevlendirilmesi, her zaman yukarıda yer alan anlatıdaki kadar kolay olmuyor. Zeynep, yakın koruma görevlendirilmesi sürecinde tanık olduklarını şöyle paylaşıyor:

Vali ilçe emniyet müdürünü aramış, ilçe emniyet müdürü de komiseri aramış, sabah yedi sekiz gibi. “Neden bu haber çıktı? Neden bu kadını korumuyorsunuz? Ne bu?” diye hesap sorulmuş. (...) emniyetten aradılar. İşte, “Neredesiniz?” diye sordular. (...) komiser geldi, tabi bu arada da anlayamıyorum neler oluyor bitiyor. (...) Komiser (...) arabasıyla gelmiş, aldı. İşte, “(...) Hanım Gayrettepe’ye gidiyoruz Korumalar Şubeye, bir evrak verilecekmiş size. Bu arada Korumalar Şube olağanüstü toplandı. Gazetede çıkan haberden dolayı valilik ilçe emniyet müdürünü, ilçe emniyet müdürü beni aradı, fırçaladı, bana hesap soruldu siz orada komiser adı kullandığınız için,” dedi. Dedim, “Bunu gazeteçi öyle yazmış ben öyle söylemedim.” Gerçekten bu doğruydum. Yani bir hırpalama şeklinde değildi. Muhabbet edip, “İşte biliyorsunuz ben size çok yardımcı olmaya çalışıyorum. Bu konuda çok duyarlıyım. Aile içi şiddet konusunda çok

çaba gösteriyorum. Yoğun bir bölgeyiz, filan" dedi. Artık elimizden gelen neyse yapmaya çalışacağız gibisinden.

Yakın koruma konusunda yaşanan sorunların nedeni ile diğer kamusal mekanizmalarda yaşanan sorunların nedenleri aynı; kadına karşı erkek şiddetine dair sergilenen yaklaşım. Tedbir kararını uygulamakla görevli polis ve yakın korumalar; şiddete ilişkin risk analizi yapmak ve tedbir kararının gerektirdiği gibi davranmak yerine, kadınlara nasihat vermek, yargılayıcı tutumlarda bulunmak gibi davranışlar sergileyebiliyorlar. Zeynep, korumalarının kendisine yönelttiği sorulardan, yaşadıklarıyla ilgili yaptıkları yorumlardan ve davranışlarından bunaldığını şöyle aktarıyor:

Herkes beni hırpalamaya başladı. İşte, "Hiçbir şey tek taraflı değildir" diyen oldu. "Yanlış anlamayın da," diye lafa başlayarak. İşte hikayeyi çok merak ediyorlar zaten (...) Bunlar beni korumaya geliyorlar, bilgi sahibi olmaları gerekir mantığıyla anlattım, ama sonra öyle olmadığını düşündüm ve üç dört günden sonra o kadar yorucu olmaya başladı ki, (...) hepsi erkek gelenlerin, hepsi erkek. Sen ne dersin de beyinlerinden geçen gözlerine, ifadelerine yansıyor. Bir tarafıyla onu bile hissetmek, hani sözlü ifade etmeyen de bunu bile hissetmek, gerçekten canımı çok sıkmaya başladı. (...) "Eşiniz kıskanıyor muydu sizi?" "Bunu neden yaptı?" "Eşiniz sizi mi kıskanıyordu?" "Eşinizin hayatında başka bir kadın mı vardı?" "Siz neden böyle yaptınız?" "İşte eşiniz tamam yaptı da hani tek başına durup dururken mi yaptı?" "Hiçbir şey tek taraflı değildir yani bu teorik olarak bile ispatlanmıştır." (...) Ya onlar kişiliklerini, düşündüklerini, her zaman oldukları hallerini, uzun saatler benimle birlikte oldukları için ortaya koyuyorlar. Ama bir anda bir şeyi de hatırlıyorlar, bu kadın Bakanlık talimatıyla iş yapıyor. Bu kadın gazetede haber oldu, hani biz bu kadına daha farklı yaklaşalım. (...) Çekiniyorlar. (...) adam kalktı bana dedi ki, "Sizin bir psikiyatriste gitmeniz lazım." Neden? Çünkü, sürekli eski eşimi konuştuğumu söyledi. Ben eski eşimi seninle dertleşmek için konuşmuyorum ki. Yani şunu anlatamı-

yorsun. Bunlar yaşandı, şöyle oldu, böyle oldu, başıma şu geldi, adam sokaktaymış, şunu yap, bunu yap... İşte bunlara şahit olsun, tanık olsun, bilgi sahibi olsun diye anlatıyor-sun ya, adam bunları duymaktan da sıkılıyor.

Yakın koruma ile ilgili düzenleme içeren 6284 Sayılı Kanun'da bu konuda herhangi bir standart bulunmuyor. Zeynep'in deneyimi, henüz kuralları belirlenmemiş ve standartları oluşturulmamış olan bu ve benzer mekanizmaların olumsuz etkiler bıraktığının bir örneği. Zeynep, koruma talebinden vazgeçme noktasına gelmesinde aşağıda paylaştığı olayın etkili olduğunu ifade ediyor:

İki katlı bir yere gittik, fast food tarzı, self servis. "Ben yukarı çıkıyorum" dedim, "Tamam" dediler. (...) Aradan bir beş altı dakika geçti. Çalışanlardan biri yukarı çıktı. (...) "Bir on dakika dışarı çıkmanızı rica ediyorum" dedi. (...) Aşağı indim, bomboş. Memurlar yok aşağıda, kalabalıktı, insan da yok. Kapıdan en son ben çıktım dışarı. Çıktığımda inanılmaz şaşkındım, çünkü bir tank benzeri bomba imha arabası, bir bomba ekibi elbise giyiyor, etraf oldukça geniş bir alanla çevrelenmiş şeritle, dışarıda gazeteciler, polisler ve halk bekliyor ve bizim ekipteki memurlar dışarı çıkmış, yemek tepsilerini ellerine almışlar o şeridin dışında bekliyorlar ve ben içerdeyim. Yani sinirlerim yine bozuldu, gittim yanlarına "Siz dışarı çıkmışsınız?" dedim. "Ya evet çıktık," dediler. "Hu doğru," dedim. "Ya siz de haklısınız, siz beni (...)’den koruyorsunuz bombadan korumuyorsunuz zaten" dedim. Yani hiç haber vermeden, bana söylemeden (...) Sonra var ya ben koruma moruma çağırmadım. (...) Dengem bozuldu ya, sinirlerim bozuldu. (...) beni korumak için beni rahatlatan şey, beni rahatsız etmeye başladı. Ya bakıyorum (...)’nin yaptığı hiçbir olayda ben bu kadar kötü olmadım, bu kadar dibe vurmadım. O kadar büyük şeyler yaşadım bu kadar dibe gitmedim. Nefes almam lazım.

Yakın korumaların görev kuralları net olmadığından ve belirlenen bazı kurallar hayatın olağan akışıyla bağdaşmadığından uy-

gulama farklılıkları ortaya çıkıyor. Yakın korumanın bağlı olduğu emniyet amirinin kişisel inisiyatifıyla esnetilen veya sertleştirilen kurallar ile karşı karşıya kalınıyor. Örneğin; koruma görevini yerine getiren polislerin, bağlı oldukları Emniyet Müdürlüğü'nün bölgesinde bu görevi yapmasının kural olduğu ifade edilirken, özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde bunun mümkün olmadığı dikkate alınmıyor. Uygulamanın belirtilen bu kurala göre gerçekleşmesi halinde; korunan kadın bir ilçeden başka bir ilçeye geçtiğinde, yakın koruma olarak görevlendirilen personelin de değişmesi gerekiyor. Bu konuyla bağlantılı bir başka sorun da korumaların araçla görev yapıp yapmamasına ilişkin. Korumalar araçla geldiklerinde, bazen tedbir kararı olan kadının araca binmesinin yasak olduğunu söylemekte bazense kadını gideceği yere emniyetin araçları ile götürmektedir. Yakın korumanın nasıl hareket edeceğine dair bu kurlsuzluk ve belirsizlik kadınları zor durumda bırakıyor:

(...) bana her gün de şunu söylediler, “ (...) Hanım araç tahsis etmeyeceğiz yaya gideceğiz.” (...) Diyorsun ki, “Benim için araç önemli değil, benim için can güvenliğim önemli.” (...) Ben aslında araçsız açık hedefim. (...) Ben araç talebinde gene de bulunmadım ama bunu düşündüm. (...) kadına araç tahsis edilmeli yani devlet bunu etmeli, hatta belki kurşungeçirmez camı olmalı o aracın. “(...) Ben minibüse binerken siz beni arkadan takip ettiğinizde, birincisi beni İstanbul trafiğinde nasıl takip edeceksiniz? İkincisi ben minibüsten inip binerken, minibüsün içerisinde can güvenliğimi nasıl sağlayacaksınız? Üçüncüsü metrobüse binerken araç olarak siz bizi metrobüs yolunda nasıl takip edeceksiniz? Araçla bizi ayrıca korumayı düşünüyorsanız, nasıl koruyacaksınız? Araca ben binmeyeceksem bu araç neden geldi? Ben araç maraç istemiyorum, ben can güvenliğim sağlansın istiyorum. Siz bana eziyet mi ediyorsunuz, ne yapıyorsunuz?”²⁹

Yakın koruma tedbirinin uygulanmasında personel yetersizliğinden, denetimsizlikten, deneyimsizlikten, bütçe ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan ciddi sorunlar yaşanıyor. Zeynep bu konulardaki görüşlerini şu şekilde ifade ediyor:

(...) işi ciddiye almayarak, inanın ya, bu tarz insanların olayı, ciddi bir olayı basit bir gözle görerek veya karşındakini bu gözle görmeye ikna ederek, sadece işten kaçmaktan başka bir dertleri yok. Sizin can güvenliğinizmiş, sizin korunmanızmış, sizin hayatınızmış çok da umurlarında değil. Denetlenmiyorlar (...) Saldım çayıra Mevla'm kayıra. Yani şube bunları veriyor. Bunlar nerde çalışıyor? Ne şartlarda çalışıyor? Korunan kişinin yaşamsal şartları ne? Aramıyorlar, sormuyorlar birbirlerini. (...) Polis teşkilatı içinde kuralları olan, iç tüzükleri olan, iç işlerine bağlı, işte bilmem neye bağlı bir sürü bir sürü prosedürü olan, işte prosedürden midemiz bulanıyor ya yerine göre, burada olan prosedürlerin hiçbiri uygulanmıyor ki. Şimdi denetimsiz ve taksiz bıraktığımız herhangi bir insanı, adı polis de olsa, ki polisin hani benim gibi yaptığı işten her şeyle işte her, küçüğü büyüğü de yok bu işin, hepsi o kadar önemli ki. Denetlenmiyor adam.

Şiddete maruz kalan kadınların polislerle ilgili yaşadığı sıkıntılar (yakın koruma görevini yerine getirenlerin de polis olması sebebiyle) yakın korumalarla ilgili de geçerliğini koruyor. Yakın korumalarla ilgili en büyük sorun bakış açıları; kadın hakları perspektifinden yoksun oluşlarıdır. İkinci büyük problem, yakın koruma görevlendirilmesini mümkün kılan hukuki düzenlemelerin gizlilik nedeniyle ulaşılamıyor olması, ulaşılabilenlerin de pek çok belirsizlik içermesidir. Bu durum keyfi uygulamaların tespitini zorlaştırmaktadır.

Kadınlar her defasında telefonla talepte bulunmaktan, tekrar tekrar dertlerini anlatmak zorunda kalmaktan rahatsız olduklarını, bu nedenle zaman zaman koruma çağırılmaktan vazgeçtiklerini, çekindiklerini dile getiriyor. Bu nedenle "Çağrı Üzerine Koruma" yönteminin, her kadın açısından uygun olup olmadığı ve kadın-

ların risk analizini her zaman isabetli yapıp yapmadığı gözden geçirilmelidir. Ayrıca yakın koruma görevlendirilmesi kolaylaştırılmalı ve kadınlara böyle bir hakları oldukları açıkça söylenmeli, duyurulmalıdır. Bölgeler arası devir, araç kullanımı, yemek ve yol masrafları gibi konular da netliğe kavuşturulmalıdır. Ayrıca personel yetersizliği, denetimsizlik, deneyimsizlik, bütçe ve bilgi eksikliği nedeniyle yaşanan problemler için devlet tarafından acilen çözüm üretilmelidir.

Avukat

“O (avukatından bahsediyor), bana bir şey yapmayacağını düşünüyor. (...) şiddet uygulayan kişi gelir şiddet uygular sözle ifade etmez’ diyor.”³⁰

Hukuk sisteminin şekilci yapısı, kadınların hukuksal yollara başvurma konusunda çok çeşitli engellerle karşı karşıya kalmasına neden oluyor. Bugün, kadınların çok büyük bölümünün erkek şiddetine maruz kaldığı bir gerçeklik iken, kadınlar şiddetle mücadelede hukuksal yollara başvurmakta güçlük yaşadıklarını sıklıkla dile getiriyorlar. Bu noktada, etkili avukat desteği ihtiyacı çok önemli bir hale geliyor. Nazlı, ihtiyaç duyduğu avukat desteğini ve bu konudaki deneyimini şöyle aktarıyor:

Kadınlar haklarını bilmiyor, onlara yardım etmek gerekiyor. O dilekçeciler yanlış yazıyorlar. (...) Benim şansıma bir de hastanede çalışıyorum. Her türlü insan geliyor, bir de onlardan fikir alıyorum. (...) Parasız gelen avukatlar çok savunamıyorlarmış ve fakirlik kâğıdı şunu bunu istiyorlar. (...) Avukat tutacak param olmasaydı, sizi bulamasaydım ben yazdırdığım dilekçeyle mahkemeyi kaybediyordum, avukatım söyledi. Fakir bir aile kızım, düşün, karşı taraf zengin ve avukata para veremiyorum. Karşı taraf davayı kazanır. O kadının çocuğu alınır, hakları gider. Devlet azıcık da o kadını korusun. Ben bir şey yaptım ama benim

---

30 Nazlı

azıcık param vardı. Ben yüzüğümü bozdurdum avukatın parasını öderken. (...) Bizim yazdığımız dilekçelerle avukatların yazdığı dilekçeler arasında fark oluyor. Onlar daha iyi savunuyor. Yani biz koruyamıyoruz o kadar kendimizi.

Kadınlar hukuki bilgiye erişemedikleri için ciddi hak kayıpları yaşıyor. Ayrıca yargılama süreçlerinde söz konusu olan harç, tanık, bilirkişi ücreti gibi masraf kalemleri de kadınların haklarını aramaları önünde bir diğer önemli engel. Her ne kadar 6284 Sayılı Kanun'a ilişkin başvurularda herhangi bir ücret talep edilmiyor ise de kadınlar boşanma, velayet gibi davalarda maddi masrafları karşılamak zorunda kalıyorlar. Mahkeme harçlarının artması ve dava açarken peşin alınan ücretlerinin yüksekliği nedeniyle kadınlar dava açmaktan vazgeçebiliyorlar. Bu konu gündeme geldiğinde, kadınlar, adli masraflarının devlet tarafından karşılanabileceği yani adli yardımdan yararlanabilecekleri cevabı ile karşılaşılıyorlar. Ne var ki, adli yardım talebi başvuru dilekçesinde belirtilmemişse ve/veya bu talep mahkeme tarafından kabul edilmemişse, kadınlar henüz başvuru aşamasındayken bile oldukça yüksek miktarlarda harç, gider avansı gibi masraf kalemlerini ödemek zorunda kalıyorlar. Adli yardım talebinin kabul edilmesinde, çalışmama ve hiçbir geliri bulunmama gibi kriterler dikkate alınıyor. Adli yardıma başvuran kadınların öznal durumlarını gözardı eden bu kriterler, kadınların adalete erişimi önünde ekonomik bir engel oluşturuyor.

Kadınlar mahkemeden adli yardım talebinde bulunabilmekle birlikte baroların Adli Yardım Bürolarına da ücretsiz avukatlık hizmetinden faydalanmak için başvurabiliyor. Baroların sağladığı adli yardım hizmetinde de başvuru kadınların ekonomik durumu öncelikle dikkate alınan koşullardan. Baroya başvuran kadınların gelirlerinin olmadığını ispatlaması gerekiyor. Kimi zaman asgari ücretle çalıştığı gerekçesiyle başvurusu kabul edilmeyen ve ücretsiz avukatlık hizmetinden faydalandırılmayan kadınlar oluyor. Şiddete maruz kalan kadınların adli yardım hizmetlerinden faydalandırılmasında göz önünde bulundurulması gereken en önemli konu; kadınların maaş, gayrimenkul gibi maddi kaynakla-

rı olsa da bu kaynakları, çoğunlukla, gördükleri ekonomik şiddet nedeniyle kullanamıyor olmalarıdır. Kadınlar kaynakları kullandıkları durumlarda da genellikle düşük ücretli işlerde çalıştıklarından, ancak kendilerinin ve çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Gayrimenkul sahibi olan kadınların neredeyse hepsinin tek malvarlığı oturdukları evdir. Bu durumdaki bir kadının adli yardım başvurusunun reddedilmesi, kadına, şiddetten uzak bir yaşam kurması için tek yolunun evini satmak olduğunu söylemekle eşdeğer bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Son dönemlerde çok sayıda baro, bu problemin farkına vardı ve kadınların özellikli durumlarını göz önünde bulundurmaya başladı. Asgari ücretle çalışmanın, adli yardım talebinin reddedilmesi için tek başına yeterli bir gerekçe olmadığı kabul edilmeye ve asgari ücretle çalışan kadınlar için de avukat görevlendirmesi yapılmaya başlandı. Bu olumlu gelişme sayesinde kadınlar ücretsiz avukatlık hizmetinden yararlanabiliyor olsalar da hukuki süreçlerde (boşanma, tazminat, nafaka vb. davalarda) yüksek mahkeme harçlarından ve giderlerinden kurtulamamaktadır.

Tüm bu masraf kalemlerinin yanında, avukatları ile olan ilişkileri de, erkek şiddetine maruz kalan kadınların hukuk mücadeleleri içinde karşılaştıkları bir sorun olabiliyor. Avukatların kadınlara ve şiddete bakış açısından kaynaklı sorunlar, kadınların ister baro ve /veya tanıdıkları aracılığıyla, ister profesyonel olarak kurdukları avukatlık ilişkisinde karşımıza çıkabiliyor. Kadınlar özellikle ücretsiz veya cüzi ücretlerle avukatlık hizmetleri aldıklarında, (minnet, çekingenlik gibi duygularla) avukatlarıyla daha zor ilişki geliştirdiklerini, bazen başvurularından bile vazgeçtiklerini ifade ediyorlar:³¹

Kendim yazdım. (...) Dilekçeci amca, arzuhalci amcayla birlikte daktiloya geçirdik. İşte o son kısımlarını o ekledi. Tazminattı, bilmem neydi. Sonra avukatım yok, yani tutma imkânım yok, gücüm yok. Yani işlerim öyle bir anda tersine çevrildi ki, ben iş yerini açamaz hale geldim. (...)

31 Barolar tarafından görevlendirilen avukatlara Adalet Bakanlığı bütçesinden cüz'i de olsa bir ödeme yapılmaktadır.

hayır amaçlı diyelim ona, ama işin öyle olması, ilk başlarda iyi gitti onunla ilişkilerimiz, sonradan ücret verememekten dolayı ben onu aramaya çekindim, istediğim şekilde bastıramadım (...) öyle olmasını istemiyorum, açıkta kalan bir şeyler var, bunu da hani söyleyelim, kullanalım demek istiyorum. Desem yapmıyor zaten, birçoğunu söyleyemez hale geldim. Randevu istiyorsun (...) hep, "bakarız ederiz," görüşmek anlamında... Randevu, gelmek istiyorum, konuşmak istiyorum, mahkemelerimiz filan olacak bu arada. Hep ertelemelerine denk geldim. (...) Uzun süre görüşmek bir eksiklikti. Minnet borcun oluyor, boynun bükük oluyor. Adam bir boşanma davası diye başladı, bu arada dört tane şiddet oldu. (...) baktı artık ardı arkası kesilmiyor. (...) Artık onun yükünün, hani şeyini anlıyorsun, tek işi ben değilim. Özel bir avukat, hem de iyi paralara avukatlık yapıyor filan. Çok bir şey diyemiyorsunuz ve şey de, hani kendi bilgisini çok sorgulatan bir insan değil.³²

Kadınlar bazen avukatları ile güven problemi yaşıyorlar. Bu güven sorunu çoğunlukla, avukatların kadına karşı erkek şiddeti ve kadın-erkek eşitliği konusundaki önyargılarından veya farkındalıklarının olmamasından kaynaklanıyor. Hem hukuk eğitiminin hem meslek içi eğitimlerin cinsiyet temelli ayrımcılığa ve şiddete dair kadın hakları standartlarından yoksun oluşu büyük bir sorun. Erkek egemen bakış açısına sahip, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamaksızın benimsemiş ve kalıp yargılarla hareket eden bir avukat; şiddete maruz kalan kadınlarla iletişim kurmakta zorlanabiliyor, kadının talep edebileceği hukuki yolları göstermekten imtina edebiliyor, kadınların haklı talepleri konusunda ihmal göstererek telafisi imkânsız zararlara yol açabiliyor. Bu durum kadının aldığı avukatlık hizmetinin gereği gibi yerine getirilmemesine neden olmakla birlikte, hem müvekkil - vekil arasındaki güveni sarsıyor hem kadınları hukuk sistemi içerisinde güçsüz kılarak yalnızlaştırabiliyor. Nazlı avukatının bakış açısını şöyle aktarıyor:

O (avukatından bahsediyor) bana bir şey yapmayacağını

32 Zeynep

düşünüyor. "(...) şiddet uygulayan kişi, gelir şiddet uygular sözle ifade etmez," diyor. (...) Bu adam (şiddet failinden bahsediyor) söylüyor ve yapıyor ama kimse ciddiye almıyor. Ben onun avukatıyla da konuştum. Bu adam bana bir şey yapacak, bu bitmeyecek onda öyle bir kin var ki. (...) avukatımı da seviyorum iyi bir insan ama o da erkek gözüyle bakıyor. (...) Diyor ya, "(...) öldürmek istese gelir seni öldürür bitirir. Korkmayacaksın cinnet geçirirse kork."

Şiddet uygulayan erkek ile şiddete maruz kalan kadının uzlaşmaya, barışmaya zorlanması sık karşılaşılan bir durum. Arzu da avukatının kendisini şiddet uygulayan kocasıyla barıştırmaya çalıştığını anlatıyor. Avukatının bu tavrı Arzu'yu savunmasız bırakmış, üstelik bu tavrı nedeniyle avukatını baroya şikâyet ettiği için de avukatı tarafından tehdit edilmiş. İster özel ister barodan görevlendirilen bir avukat söz konusu olsun, bu ve benzer durumlarda baroların nasıl tutum aldığı büyük önem taşıyor. Avukatların bilgisi, deneyimi ve bakış açısı kadar mesleki ilkelere uyup uymadığı, işini gereği gibi yapıp yapmadığı da önemli. Şiddetle mücadele sürecinde uzlaştırma, arabuluculuk gibi mekanizmalar beraberinde şiddeti ve şiddetin tekrarını getiriyor. Bu mekanizmalar kadınların güçlenmesine engel oluyor ve kendi iradelerinden bağımsız bir şekilde şiddet ortamına geri dönmeye neden oluyor. Bunun yanı sıra uzlaştırma ve arabuluculuğun, ev içi şiddet söz konusu olduğunda, gerçekleştirilemeyeceği yasal olarak düzenlenmiştir.³³ Bu sorunun takibi baroların oluşturacağı etkili ve güvenilir denetim mekanizmalarıyla gerçekleşebilir:

Barodan bana bir haftada avukat sağlandı. İlk avukatım eşimden taraf oldu, "Eşinle barış, bugün kandildir" diyordu. Eşim daha çok üstüme gelmeye başladı, "Sana hiçbir şekilde destek yok," diye. Küfür hakaret haddinden fazlaydı. Ben geldim görevlilere anlatım. Avukat tehdit etmeye başladı beni, "Sen beceremezsin, biz beceririz" dedi. Avukatı şikâyet ettim. (...) Neden şikâyet ettin diye kızdılar barodan. Son-

³³ 6325 Sayılı Hukuki Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Kanunu, Madde 1: "(...) aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir."

ra tekrar avukat bağladılar. Bir haftanın içinde boşanmaya razı etti. “Anlaşmayla boşanmaya razı oldu (...)” dedi. Öbür avukatın tepkisi başkaydı.³⁴

Bazı avukatların kadınların karar ve ihtiyaçlarını yeterince dikkate almadığı sık paylaşılan bir deneyim. Elbette avukatlar müvekkilleri olan kadınları hukuki olarak bilgilendirmeli, süreci ve seçenekleri maddi ve manevi sonuçlarıyla birlikte anlatmalıdır. Ancak sonucun geç alınacak olması, varılmak istenen sonucun avukat açısından tatmin edici olmaması gibi nedenlerle, kadınların kararlarının görmezden gelinmesi veya hak arama yollarıyla ilgili caydırılmaya çalışılması şiddetle mücadelede kabul edilemez bir tutumdur. Bu tutum; kadınları kendi hayatlarının öznesi olarak kabul etmemek, birilerinin onlar yerine karar vermesinin daha iyi, daha doğru olduğu yönünde kadınlara baskı yapmak anlamına gelir:

(...) eve gittiğimizde eşyaları bana aldirtmedi. (...) hiçbir şey istemedi benim avukatım. Ne mal istedi, ne para istedi. Ben zengin değilim ki, ben üstümdeki elbiseyle çıktım. “(...) beğenmediniz benim eşyalarımı, kıyafetlerimi ama onlar benim için önemliydi. Kıyafetlerim gelseydi en azından” dedim. “Boş verin” dedi. Onun avukatına demiş ki, “Hiçbir şey istemiyoruz biz.” Bir şey istemiyor. Dava açmadı. Ben şey duymuştum, düğünde takılan takıların resimlerini götürürsek o takıların kıza ait olduğunu ve kıza teslim edilmesi gerektiğini öğrenmiştim. (...) dedi ki, “Üç bilezik için mi uğraşacağız? Boş yere uğraşmayalım.” Her şeye boş yere uğraşmayalım, boş yere uğraşmayalım, bilmiyorum ne olacak.³⁵

Kadına karşı erkek şiddeti davalarını takip eden avukatlar da kadınların yakın çevresi gibi şiddet faili tarafından tehdit edilebiliyorlar. Zaman zaman avukatlar kendi can güvenliklerinden endişe eder hale geliyorlar. Bu gibi durumlarda devletin sadece kadınlar için değil, kadınları savunan avukatlar için de gerekli

34 Arzu

35 Nazlı

önlemleri alması gerekir. Devlet gereken tedbirleri almadığı için kadına karşı erkek şiddeti davalarını takip edecek avukat bulunması zorlaşmakta, bu da kadınların adalete erişim hakkının ihlali sonucunu doğurabilmektedir. Avukatın tehdit edildiği için dava takibini bırakması durumu da kadının yeniden aynı şiddet ortamına dönmesine veya hukuk sistemi içinde yalnızlığa itilmesine neden olan bir başka ihtimaldir:

(...) çok şey bir kadını hani hiçbir şeyden korkmayan, cesur bir kadınmış gibi konuşuyordu ve bu tipleri de tanıyordu anlattıklarından. (...) Mağazaya gelip beni dövdüğünde (eski kocasından bahsediyor) F. Hanım'ı (avukatı) arıyor, F. Hanımla konuşma yapıyor (...) Kadına küfür ediyor. "Sen benim karıma, yatak odama ne karışıyorsun?" gibi laflar ediyor. (...) Ondan sonra avukat devam etmedi. (...) Ben vekâleti çıkardım, ortada kaldım. Telefon açtığımda (...) kem küm bilmem ne, "İstiyorsan sen git müracaat et." Çok saçma geldi. Gerçekten büyük bir boşlukta hissettim o anda, kendimi çok güçsüz hissettim.³⁶

Fatma, avukatla temsil edilmenin öneminden bahsederken, avukatların görevlerini gereği gibi yerine getirmedikleri durumlarda kadınların kendi bildikleri gibi yol almaya çalıştıklarını aktarıyor:

Yasayı ne kadar bilsen de, hâkimin elindeki yasalar da seni savunan avukat da çok önemli yani. Tek senin bilmen yetmiyor. Kanunları yönlendirecek bir avukatın, sağlam bir avukatın olması lazım ki hâkimin göremediklerini görmesi açısından. Ben o yönden şanssızdım. Avukat yönünden çok şanssızdım. Ve benim bu duruşmalarda avukatımdan çok ben söz hakkı aldım. Kendi kendimi savundum diyebilirim aslında. (...) Avukat her duruşma çıkışımızda, "Güzel konuştun" diye destek verdi. Hâlbuki onun konuşması gerekiyordu. Bu durum benim canımı çok sıktı yani. Hep aynı şeyi söylüyor. (...) her duruşmada hep aynı ifadeleri

---

36 Zeynep

verdi. Sonradan Mor Çatı'yla görüştüm ben (...) ve benim yanımda olmaya karar verdiler. Benim ilk davama girdiler zaten izleyici olarak. Benim avukatımın da hoşuna gitti tabii ki. Zaten zor gidip geliyordu.

Yargılamanın her aşamasında avukatlık hizmetinden yararlanmak kadınların hakkıdır. Kadınları yargılayan, kararlarını dikkate almayan, işini gereği gibi yerine getirmeyen avukatların bu davaları takip etmesinin önüne geçilmelidir. Bunun için hukuk eğitimi ve meslek içi eğitimlerde, kadına yönelik şiddet ve kadının insan hakları konuları öncelikle ele alınmalıdır. Ayrıca barolar, avukatlarla yaşanan sorunları ortadan kaldırmak için ulaşılabilir denetim mekanizmaları oluşturmalı ve bu mekanizmaları aktif şekilde işletmelidir. Devlet, kadınların avukatlarını da tehdit ve şiddetten koruma yükümlülüğü olduğunu kabul etmeli ve bu konuda gereken tüm önlemleri almalıdır.

Savcı

"Savcı Bey şöyle bir yüzüme baktı, böyle aşağılar bir biçimde, 'Senin, kocamı evden uzaklaştırıp, sevgilini eve atmayacağın ne malum?' dedi..."³⁷

Savcıların soruşturmayı yürütme tarzı ve işi ciddiye alıp alması, takipsizlik kararı verip vermemelerini etkileyen unsurlardan biri. İlgili savcı, kadına karşı erkek şiddeti konusunda, ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeler hakkında bilgi sahibi değilse veya erkek egemen bakış açısı nedeniyle şiddete gerekçe üretiyor, önemli görmüyorsa ya da benzer dayanaklar üretiyorsa takipsizlik kararı verme olasılığı artıyor. Nazlı'nın savcılıkta yaşadığı deneyiminden, söz konusu savcının bakış açısını; kadınları bir birey, erkek şiddetiyle mücadeleyi de hukuksal bir süreç olarak görmediğini, şiddete, kadının ağabeyinin, annesinin, babasının yardım etmesiyle çözümlenecek bir konu olarak baktığını anlıyoruz:

---

37 Ayla

Anlattım ben olayı. Her şeyi yazdı. Bir sonrakinde Y.'yi (eski kocası) dinleyip beni tekrar çağırdı. Y. bu işi yapmadığını söylemiş. (...) Ben de sinirlendim, çok öfkələndim, titriyorum. Diyorum ki, "Ben bunu yaşadım ve benim kızım da yaşadı. Ben kızımın pedagog eşliğinde dinlenmesini istiyorum". Ben sesimi yükseltince savcı bana, "Sesini yükseltme!" dedi. "Eğer ben seni ciddiye almasam şu anda seni dinlemezdim, karşında olmazdım. Bu davayı da açmazdım" dedi. İşte o arada avukatım (...) "Özür dilerim," dedi. "Müvekkilim çok heyecanlı o yüzden böyle davranıyor" dedi. (...) Savcı dedi ki, "Senin baban annen yok mu? (...) kimse destek olmuyor mu? (...) Konuşsun karşı tarafla yapmasın (...)" dedi. Avukatım dedi ki: "Onun (...) ne babası var ne abisi var. Hasta bir annesi var (...) O nedenle ben varım. Ben sizden hakkını istiyorum. Lütfen sahip çıkın." (...) Savcı, "Hani abin mabin var da karşı tarafla bir konuşsun, sana destek olsun" dedi. Onda bile, hani dava açmaya gerek yok, hani konuşursak düzelir olayına giriyorlar.

Genellikle önce polise sonrasında savcılara ulaşan kadınlar, savcıların polis üzerindeki yetkisini bildiğinden, savcıların bilgili ve konu hakkında farkındalık sahibi olmasının önemini sıklıkla dile getiriyorlar:

Savcılarda iş bitiyor. Savcıların bilinçli olması gerekiyor ki, polisler savcıdan emir alıyorlar, ona göre hareket ediyorlar. Savcı, "Serbest bırakın!" derse bırakıyorlar. Savcı karar veriyor ama ne kadar doğru veriyorlar onu bilemeyiz tabi.³⁸

Zeynep, savcılarının olumlu tutumlarının etkisini anlatırken, şikâyeti ile ilgilenen savcının, karakola yazılan uyarı yazısını elden götürmesi durumunda polislerin kendisine olumsuz davranabileceğini dikkate almasının ve yazıyı savcılık aracılığıyla göndermesinin üzerinde duruyor. Ancak aynı savcının, Zeynep kendisiyle konuşmadan önce harekete geçmemesi de dikkate alınması ve değerlendirilmesi gereken bir durum. Ayrıca savcının, görevini yap-

---

38 Nazlı

mayan polis amir ve memurları hakkında gerekli idari ve hukuki başvuruları gerçekleştirilip gerçekleştirmediği bilinmemektedir. Bu başvurular gerçekleştirilmediyse, aynı polis amir ve memurlarının benzer tutum sergilemeye devam etmesi muhtemel olduğu gibi, bu olayda da cezasız kalmaları söz konusu olacaktır:

Savcının yanına kadar çıktım, yani ilk savcı deneyimleri öyle başladı. Şikâyet ettiğim olayların üzerinden çok zaman geçince ve ben bunları aylar sonra fark edince, niye şikâyet ettiğim davalar açılmadı, hâlâ yeni şiddetler yaşıyorum ben diye. İşte onların ne olduğunu merak ettim. Hatta bir tane-sinde şöyle bir şey oldu. Gittim savcısına, dosyayı istedim, dokuz ay olduğunu, olaydan bu yana ve davanın açılmadığını, zaten dava açılrsa bir celse nereden baksanız üç ay dört ay sonra veriliyor ki, benim belki ikinci celsem olacaktı, belki üçüncü celsem olacaktı. Yani daha kısa sürede belki davam sonuçlanmış olacaktı ki, dokuz ay gibi bir süre kayıp. (...) İşte Savcı Bey baktığı zaman ben elimde o olayın belgelerini de götürmüştüm. Karakol ifadelerimi, benim darp raporumu, yani bir dosya şeklinde yanına gitmiştim. Dosyayı alıp baktığında karakol ifadelerinin gelmediğini gördü orada. Karakolu yanımda aradı, sordu. İfadelere ne olduğunu sordu, dosyaların neden tamamlanmayıp geri gönderilmediğini sordu. Artık ne dedilerse, Savcı Bey, "Yarım saate kadar bunu istiyorum," dedi "burada." Yarım saat sonra oradan bir memur geldi. Bir şeyler getirdi getirmedi onu bilemiyorum, fakat Savcı Bey şunu yaptı, karakola bir ihtar yazdı ben oradayken, uyarı yazdı. Hatta işte kalemi, bir bayan kâtip yazıyordu, "Verelim mi (...) bayana? Elden mi götürsün?" Savcı, "Hayır," dedi. "Şimdi vatandaşa cephe alacak polis elden götürdüğü zaman, biz bunu bizim kanalımızla, (adını kullandı ama hatırlamıyorum,) resmî yoldan gönderelim" dedi. Resmî yoldan onlar gönderdiler. Dava kısa sürede açıldı. Hatta Savcı Bey yaşanan şeyin ciddiyetini anladığı için davanın sulh cezada değil asliye cezada açılmasına karar veriyor. (...) Yani savcı orada elinden gelen çabayı gösterdi. Dinledi, anladı.

Ayla'nın bir savcı ile yaşadığı deneyim ise, savcıların erkek ege-men yaklaşımını ortaya koyuyor. Bahsi geçen savcı evden uzaklaş-tırma tedbirini verme yetkisi olmadığını, bu tedbiri 6284 Sayılı Kanun gereği hâkimin verebileceğini³⁹ tamamen göz ardı ederek, yetkisi varmış gibi davranmakta, fikrini beyan ederken Ayla'yı aşağılamakta ve başvuru yapmasının önüne geçmeye çalışmaktadır:

(...) ben de Karakol'a gittim. "Ne yapabilirim nereye sığınabilirim? Eşim boşanma davası açtığını öğrendi, delirdi," dedim. O ara 15 tatil oldu, 15 tatilde oğlumu dayısına bıraktım ama benim kalacak yerim yok. Yemin ederim bak, gece sokakta gezip, sabah işe gittiğim oldu. Nereye gideceğim? Kardeşime gitsem orayı biliyor, onun da yuvasını huzurunu bozmak istemem ki. Savcılıkta da pek ılımlı bakmadılar zaten. Diyorum ki, "Benim kalacak yerim yok. Eşimin evden uzaklaştırılmasını istiyorum. Çocuğum okula gidiyor (...) Nereye gideyim? (...) Eşim erkek sonuçta her yere gidebilir, dışarıda kalabilir." Savcı Bey şöyle bir yüzüme baktı, böyle aşağılar bir biçimde, "Senin," dedi "kocamı evden uzaklaştırıp, sevgilini eve atmayacağın ne malum?" dedi... Ben şaşırđım böyle ne diyeceğimi bilemedim. "Öyle olsa (...) direkt sevgilimin yanına giderdim, sokakta kalmazdım (...) çok ayıp bi' şey sizin söylediğiniz. Nereden biliyorsunuz yani böyle yakıştırma falan," dedim. Ben öyle şey yapınca, kızınca, yan tarafa gönderdi beni, oradan ilgilendiler. (...) Evet, gerçekten savcı böyle söyledi, "Çünkü öyle yaparlar var" dedi.

Deneyimlerini paylaşan kadınların diğer hukuk uygulayıcılarına nazaran savcılarla ilgili anlatıları daha az. Bunun nedeni kadınların uygulamada öncelikle polisler sonrasında hâkimlerle iletişim kurmaları veya bunu tercih etmeleri olabilir. Savcılarla ilgili deneyim paylaşımlarının az olması, kadınların savcılarının olumsuz tutumlarından kaynaklanan sorunlar yaşamadığı şeklinde bir ön kabule yol açmamalı.

39 6284 Sayılı Kanun'un 5. Maddesine göre gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, şiddet uygulayanın ortak konuttan uzaklaştırılması ve konutun şiddetten korunmuş kişiye tahsis edilmesine ilişkin tedbir, ilgili kolluk amirlerinden alınabilir.

Hâkim

“(...) normalde kadın şerefsiz, ama ben yasa çıktığı için korumak zorunda kaldım diyor, yani bunu da örnek veriyor, tuhaf bir hâkimim var.”⁴⁰

Şiddet hikâyelerinin büyük bölümü uzun süreli ve tekrarlayan şiddet ve /veya tehdit içermesi nedeniyle, kadınlar şiddetin önlenmesi için tedbir kararı almak amacıyla defalarca ilgili mercilere başvurmakta. Deneyimlerini paylaşan kadınların bir kısmı 4320 Sayılı Kanun'dan bir kısmı 6284 Sayılı Kanun'dan bir kısmı ise her iki kanundan birden yararlanmışlardır. Hâkimlerin tedbir kararı vermekte isteksiz davranmaları veya kadına karşı erkek şiddeti konusuna yaklaşımları nedeniyle karar sürecinde problemler yaşayan kadınlar var. Nazlı, hâkimin uzaklaştırma tedbirine ilişkin kararını şiddet failine açıklarken kullandığı sözlerden dolayı yaşadığı rahatsızlığı şu şekilde ifade ediyor:

“(...) bak bu senin suçlu olduğunu göstermiyor.” O kadar kötüydü ki. “Suçsuz olduğunu da göstermiyor. Ben sen haksızsın da demiyorum.” Sanki ben deliyim ya ikide birde rapor alıp uzaklaştırıyorum. “Yeni Kanun çıktı ne yazık ki. Bu Kanun yüzünden biz her gelen kadına uzaklaştırma veriyoruz.” Kadının konuşma tarzı böyle (...) Sanki kadın düşmanı. (...) “Günde kaç kişiye veriyoruz” diyor. “Hiç incelemiyoruz suçlu mu suçsuz mu diye,” diyor. “(...) yeni Kanun elimizi kolumuzu bağlıyor,” diyor. İşte benim avukatım da o arada şey dedi, “Ama yaşanmış bir şey var. Ceza olayı açıldı.” “Bakın avukat bey (...) adamı evden uzaklaştırırken iyi düşünmem gerekir,” dedi. “Ya adamın parası malı mülkü yoksa, adam sokaklarda mı yatsın?” dedi. “Ne kadınlar var. (...) neler yapıyorlar,” dedi. “Mesela (...) kadının sevgilisi adam evde yaşıyormuş. Adam öğrenmiş kadını dövmüş. Kadın şikâyete gelmiş. Biz o kadını bile koruduk, (...) normalde kadın şerefsiz ama ben yasa çıktığı için korumak zorunda kaldım” diyor, yani bunu da örnek veriyor, tuhaf bir hâkimim var.

---

40 Nazlı

Özellikle 6284 Sayılı Kanun çıktıktan sonra hâkimlerin gerçekleştiren şiddet olayının özelliklerini ve kadınların ihtiyaçlarını dikkate almadan, şiddetin ve şiddet tehlikesinin gerekli kıldığı tedbirleri incelemeyen, birbirinin aynı ve kopyala-yapıştır usulüyle çoğaltılmış tedbir kararları alabildiğini görüyoruz. Hâkimlerin bu tutumu, herkes için aynı tedbirlerin işe yarayacağı gibi yanlış bir algıya dayanıyor. Bu tutum nedeniyle, şiddetle mücadelede çok önemli bir tedbir olan uzaklaştırma kararı, içi boşaltılarak faydasız bir işlem haline getiriliyor.

Hâkimlerin kadına karşı erkek şiddetine bakış açılarının kadın ve hak odaklı olmaktan oldukça uzak, geleneksel ve kalıplaşmış rollere dayalı olduğu görülüyor. Üstelik hâkimler şiddet yaşayan kadınları verdikleri hak mücadelesinden vazgeçirici, yıldırıcı davranışlarda bulunabiliyorlar. Hâkimin, Zeynep'e "Yine mi sen, yargının başka işi yok mu?" ifadesini kullanması, kadınların hak mücadelesinin zeminlerinden olan ve adaleti kurma görevi bulunan yargı organının erkek şiddetine yönelik egemen yaklaşımını ortaya koyuyor. Zeynep'in ceza davalarını takip eden hâkim ile ilgili anlattıkları bu açıdan önem taşıyor:

(...) mahkemenin görüldüğü hâkime hanım üç tane davamıza baktı. Son derece taraflı, son derece yanlı ve ben onun o ceza davası yani karara itiraz ettim, Yargıtay'a filan gittim. Davayla ilgili de sonuna kadar gitmeyi düşünüyorum, İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar gitmeyi düşünüyorum. (...) Aynı hâkime hanım mesela üç farklı ceza davası onda. Yine bizi karşısında görüyor, mahkeme salonunda şahitler var, avukatım var, (...) var. (...) ağabeyimle kardeşimi de dövdüğü bir dava o. Onlar var. Salonda bana bakıp "Yine mi sen! Yargının başka işi yok mu? Neden yargıyı oyalıyorsun? Ne zaman kurtulacağım ben senden?" diye okkalı bir fırça yedim ben duruşmanın başında. "Efendim bu kadın böyle yapıyor zaten hakkımda 189 tane dava var" dedi. Hemen bir pekiştirici cümleyle de müdahale ediyor. Ben konuşurken asla susmuyor ve susturulmuyor, seviyesiz, hakaretvâri sözcükler kullanabiliyor, hâkime hanım da izin

veriyor. İşte Mor Çatı'nın katıldığı bir dava oldu sonrasında. Biliyorlar onu. Sonradan hâkime hanım salondakilere, "Siz kimsiniz?" diye sorulduğunda, "Mor Çatı'dan geldik," diye söylediler. (...)ye dönüp, "Sana da kırmızı çatı kurulum ne dersin?" filan demişti. (...)başka bir celsede "Neden dövüyorsun kadını?" demişti. O da, "Efendim büyük aşklar nefretle başlar" dedi. Elini çenesine koydu, "E anlat bakalım," yani sanki bir roman ya da paparazi izliyor edasıyla gülerek onu dinledi. Ona çanak tutarcasına bir takım mimiklerde, tavırlarda bulundu ve ben orada çok kızdım. (...) söz hakkı istediğimde bunun çok ciddi bir şey olduğunu, çok fazla şiddet gördüğümü, çok zor durumda olduğumu biraz da onun tavrından (...), yaptığı şeyin ciddiyetini belki ifade etme gereği duydum. Biraz toparlandı ama çok hoşuna gitmedi.

Kadınlar, polisler gibi hâkimlerin de "kanunları uyguluyoruz elimizden başka bir şey gelmez" söylemini sıklıkla kullandığını söylüyor. Fatma bu söyleme ilişkin şu ifadeleri kullanıyor:

Her seferinde kanunlarla halletmeyi istedim, çünkü kanunlara güvendim. Sokak kabadayı gibi davranmak yerine, "kanunlar yanımda olur" diye düşündüm ama hiç öyle olmadı. Ya hâkim de, "Zaten belli ne olduğu ama kanunlar, işte bir şey yapamıyoruz," diyor. "Bu adam senin göğsüne ateş etmediği sürece fazla bir cezası yok!" diyor. Yani onların da yapabilecekleri bir şey yok. Yoksa baktığı zaman karşısındaki ne olduğunu biliyor yani, çıktığı zaman nasıl davranacağını da biliyor ama elinde bir prosedür var, onu uygulaması gerekiyor.

Kadına yönelik erkek şiddetiyle mücadelenin, sadece yasal düzenlemeler yapılmasıyla yol alınacak bir alan olmadığını vurgulamak önem taşıyor. Bugün bu mücadele, tüm dünyada yazılı ve yazısız hukuk kurallarıyla hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Hukuk uygulayıcıların "Elimden başka bir şey gelmiyor!" söylemi, esasen anayasal güvenceler ve uluslararası sözleşmelerin

görmezden geldiğini göstermektedir. Evrensel ve uluslararası hukuk kuralları bir yana, ulusal mevzuatın uygulanasında bile pek çok sorun yaşandığı ortadadır. Şiddet davalarının pek çoğunda “iyi hal” ve “pişmanlık” gibi ceza indirimleri yapılmakta, hükmün açıklanması geri bırakılmakta, cezanın ertelenmesi veya paraya çevrilmesi kurumları sıklıkla kullanılmakta, işlenen suçla orantısız ve caydırıcı olmayan cezalara hükmedilmektedir. Bu uygulamalar erkek şiddetinin ortaya çıkmasına ve /veya tekrarlanmasına neden olmaktadır.

Hâkimlerin hukuku gereği gibi uygulamamasının altında yatan nedenlerden biri de bilgi eksikliğidir. Özellikle uluslararası sözleşmeleri, evrensel hukuk kurallarını ve kadınların insan hakları standartlarını iyi bilen bir hâkimle nadiren karşılaşılmaktadır. Fatma hâkimlerin bilgi eksikliğine şöyle dikkat çekiyor:

“Adalet yerini bulur mu?” diye sorarsan, adaletin yerini bulacağına inanmıyorum. Hâkimlerin bile bilmediği şeyler var, yani kanun değişmiş ama hâkim bunu bilmiyor, bu olay da çok var mesela. Bilinçli değiller. Sadece o an söylenenlere bakıyorlar. Geçmişe dönüp bakmak ya da kanun değişmiş mi deyip araştırmak yok, yani daha çok bilinçlenmeleri ve bilgi verilmesi lazım.

Fatma, “Yaşadıklarımın bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum,” diyor ve mahkemelerin erkek şiddetini tekil olaylar olarak değil, sistematik şiddet olarak yani bir bütün olarak değerlendirmeleri ve hukuki süreçleri bu anlayışla yürütmeleri gerektiğini ifade ediyor. Yukarıdaki anlatılar, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından 4320 Sayılı Kanun’la ilgili yapılan araştırma ile de paralellik gösteriyor.⁴¹ Bu araştırmanın sonuçları, bakış açısı şiddet failini durdurmaktan uzak olan hâkimler bulunduğunu açıkça çıkarıyor. İstanbul Bilgi Üniversitesi’nin yaptığı araştırma sıra-

41 Gökçeçiçek Ayata, Sevinç Eryılmaz, Seda Kalem, *Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kimi ve Neyi Korumuyor? Hâkim, Savcı, Avukat Anlatıları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Temmuz 2011, <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/docs/aileninkorunmasi.pdf>

sında görüşülen hâkimlerin bir kısmı 4320 Sayılı Kanun'u "aileyi parçalama yasası" gibi olumsuz şekillerde tanımlamışlar, evden uzaklaştırma tedbirinin de "gıt köprüünün altında yat" demekle eş olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemeler konusunda bilgi eksiği olan hâkimlerle karşılaşmıştır. Eski Kanun'un (4320 Sayılı Kanun) geçerli olduğu dönemde yapılan bu araştırmanın sonuçlarıyla bu kitapta yer verilen anlatılar arasındaki büyük benzerlik, hukuk uygulayıcıları açısından değişim ve dönüşümün sadece yasa yapım süreciyle başarıya ulaşamayacağını göstergesidir. Bu durum, kanunlar değişse de bakış açısının değişmediğini, hâkimlerin "korunması gereken / hak eden" ve "korunması gerekmesede/hak etmesede kanun yüzünden korunmak zorunda olan" kadın ayrımı yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca şiddetin kabul edilebilir olduğunu düşünen veya kadına karşı şiddeti magazinsel bir olgu olarak gören hâkimler olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadınların hâkimlerle ilgili yaşadığı en büyük çatışmalardan biri, çok hassas oldukları ve genellikle şiddet faili tarafından tehdit unsuru haline getirilen ortak çocukların velayetinin kime verileceği konusudur. Kadınlar, hâkimlerle yaşadıkları deneyimleri paylaşırken velayetle ilgili korkularını ve sorunlarını sıklıkla dile getiriyorlar. Nazlı kızıyla birlikte kocası tarafından kaçırılmış ve bu konuda ceza davası açılmış olmasına rağmen, kızı ile kocasının kişisel ilişkisine sınırlama getirilmemiş. Nazlı, "Beni ve kızımı öldürecekti. Ben dedim ki, 'Beni öldürdüğünde (...) ne olacak?' '(...)’yi de öldüreceğim' dedi. Bu adam, belki intikam almak için belki kızıma da bir şey yapabilir, ama görüş günü devam ediyor," ifadeleriyle yaşadığı olayı aktarırken kocasının kızını tekrar kaçırma riski olduğunu, bu nedenle kızının kaçırılacağı korkusunu devamlı yaşadığını vurguluyor. Zeynep ise kocasının ortak çocuklarından birini en son beş aylıkken gördüğünü, şu an üç yaşında olan çocuğun velayetinin birden babaya verilmesinin kendisine yaşattıklarını paylaşıyor:

*İtiraza yazdığımız şeylerde bir sürü belge verdik biz. (...)
Son uzman raporunu verdik ki, (...)’nun (büyük çocuk)*

oradaki uzman raporunda babanın çocuğu yönlendirdiği, psikolojisinin iyi olmadığı, tedaviye ihtiyacı olduğu, anne yanında kalması gerektiği (...)’nin, (küçük çocuk) ise yaşının küçük olduğu, 5 aylıktan bu yana babasını görmediği ve tanımadığı, babasından bahsederken, kendisinin değil de (...)’nun (büyük çocuk) babası ifadesini kullandığı, anne yanında kendini çok güvende ve mutlu hissettiği yazıyor. Biz bu belgeleri verdik ve bizim itirazımız reddedildi. Aynı zamanda (...)’yu (büyük çocuk) okuluna göndermediği, sağlık tedavisini yaptırmadığı, eğitim tedbiri ve sağlık tedbiri kararını verdik. (...) Bunları verdik de verdik yani ve itiraz reddedildi. (...) İtirazın reddedildiğini duydum saat 9’dan 4’e kadar sürekli hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak her hâkime, işte boşanma hâkimime gittim, kaleme gittim, kalem müdürüne gittim. Avukatım geldi, oraya gittik, buraya gittik. Yeni davalar, yeni yollar, bir sürü bir şey, bakanlıklar filan artık yani nöbetçi hâkim de kararı değiştirmiyor. Avukatım ona gitti söyledi ve kadının iletişime çok kapalı olduğunu, kararı değiştirmeyeceğini söylediğini söyledi. “Ben gideyim” dedim. (...) “Yanına gitmenin bir şeyi değiştireceğini zannetmiyorum. Gerçekten görüşeceğini zannetmiyorum” dedi. “Benim kaybedecek bir şeyim yok ki artık,” dedim. Beni kovacak en fazla. Kovarsa kovsun. İçeri girdim tabi önce gözümün yaşını sildim. “Ben boşandım, babası velayet davası açmış kızmıla ilgili,” deyince “Sabah avukatımız geldi. O dosyayla ilgili geldinizse kararımı değiştirmeyi düşünmüyorum,” dedi hâkime hanım. Yüzüme bile bakmamıştı. “Süreç içerisinde haklısınız kararı değiştiririz zaten” gibi bir laf etti. O süreç lafından sonra hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladım. Zaten benim sorunumun süreç olduğunu, süreç içerisinde kızımı geri kazanma şansımın olmadığını, tamamen kaybedeceğimi arka arkaya, ama hem ağlıyorum hem söylüyorum. Beş aylıktan beri babasını görmediğini, kızımın üç yaşında olduğunu, oğlumun psikolojisinin bozuk olduğunu, çok çaresiz olduğumu, sürekli şiddet gördüğümü, çağrı üzerine korunduğumu, 6284, yatılı korumayla, konut korumasıyla korunduğumu... Nihayet kafayı kaldırıp benim yüzüme

baktı, "Anladım demek istediklerinizi," dedi. "Ben de annemim," dedi. "Hukuka aykırı karar vermeyeceğim, dosyanızı ayrıntılı bir şekilde tekrar değerlendireceğim" dedi. (...) Öğlen gibiydi işte aradım. (...) öğrendim kararın değiştiğini.

Türkçeyi çok iyi konuşamayan ve Türkiye vatandaşı olmayan Kate, yaşadığı şiddet ve arkasından gelen boşanma sürecinde kanunları bilmediğini ve hiçbir kamu görevlisinin de kendisine gerekli bilgilendirmeyi yapmadığını, dil sorunu nedeniyle ayrımcılığa uğradığını, tüm bu süreçleri ekonomik sıkıntılar yaşamasına karşın kendi çabalarıyla aşmaya çalıştığını anlatıyor. Türkçeyi iyi konuşamaması ve ekonomik durumunun iyi olmaması nedeniyle, Türkiye'de tamamen kocasının kontrolü altında bir hayat sürmeye başladığını söylüyor. Kate'in deneyiminde görüldüğü gibi, şiddet uygulayan erkekler kadınların dil, ekonomik durum, eğitim gibi dezavantajlı olduğu durumları istismar etmekte ve şiddeti, kadınları kontrol altına almanın bir aracı haline getirmekte. Kate, kocasının kendisinin haberi olmaksızın açtığı boşanma davasında altı aylık olan çocuğun velayetini istemesine rağmen, hâkimin, "Bu çocuğun annesi nerede?" diye sormamasını sorguladığını ve buna anlam veremediği ifade ediyor. Yararlandığı hukuksal destek sonrasında çocuğunun velayetini almasına rağmen yeterli destek alamadığını, oysa velayet ile birlikte maddi desteğin de göz önünde bulundurulması gerektiğini söylüyor. Tüm bu süreç boyunca duruşmalarda konuşmak istediğinde hâkim tarafından susturulduğunu ancak kocasının uzun uzun konuşabildiğini paylaşıyor. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kapsayıcı ve kadını güçlendirici politikalar uygulayan bir devletin vatandaşı olduğunu ifade eden Kate, Türkiye'deki yapıyı anlamakta güçlük çekiyor:

Bana söyledikleri, gerçek mi değil mi hâlâ bilmiyorum ama çocuğu geri alamayacağımdı. Eşim boşanma davası açtı ve tam velayet istedi. Hâkim nasıl oldu da sormadı bilemiyorum, yani hiç, "Kadın nerede? Anneyle konuşmak istiyorum" dedi mi mesela? Eşim de mahkemede, "Boşanmak istiyorum, pasaportuna el konsun ve çocuğu almak istiyorum"

dediğinde, herhangi bir hâkim, “Peki ama kadın nerede?” diye sorardı.

Kadınlar gerek velayet konusunda gerek diğer konularda hâkimlerin yeterli inceleme yapmadıklarını, süreklilik taşıyan şiddeti görmezden gelebildiklerini belirtiyorlar. Bu konuda, Zeynep gözlemini şöyle paylaşıyor:

İş yükleri altında boğulmuşlar. Savcı, savcı olarak mevkiinden, parasından, ona sağladığı imkânlardan tabii ki memnundur, hâkim de memnundur ama dosyalardan memnun değiller insanlar. Kat kat dosyalar. Bir dosyayı ne kadar hatırlayabilecek? Zaten bir sonraki celseye girdiğinde verdiğim delili hatırlamıyor, seni hatırlamıyor, konuyu hatırlamıyor ki, nasıl değerlendirecek? Celse öncesi beş dakika evraklara göz gezdirerek nasıl karar verecek, nasıl haklıyı haksızı, cezayı verecek? Bu şey bir kere çok saçma. Bu nasıl düzelir, nasıl düzelmez onu bilmiyorum. Ben sadece gördüğümü ve yaşadıklarımı söylüyorum.

Nafaka miktarlarının (erkeklerin maaşlarını düşük gösterdiği bilinmesine rağmen) hakkaniyetli belirlenmediği, mahkeme tarafından belirlenen meblağının genellikle çok düşük olduğu görülüyor. Bu durum kadınların şiddet yaşamından uzaklaşmasının önüne çıkartılan ekonomik engellerden biri olarak karşımıza çıkıyor.

Kadınlar zaman zaman kendi iradeleri ve söylemek istedikleriyle tam olarak uyuşmayan hukuksal süreçleri yaşamak zorunda kalıyorlar. Kadınlar duruşmalarda söylediklerinin genellikle tam olarak tutanağa geçmediğini ve kendilerinden tutanakları okumadan imzalamalarının beklendiğini dile getiriyorlar.

Kadına karşı erkek şiddetine bakış açıları hak odaklı olmaktan çok, geleneklere ve kalıplaşmış rollere dayanan, şiddetin kabul edilebilir olduğunu düşünen veya kadına karşı şiddeti magazinsel bir olgu olarak gören hâkimler ile yaşanan süreçler, kadınlar açısından oldukça zorlayıcı oluyor. Bu hususların da etkisiyle, bazı hâkimlerin tedbir kararı vermekte isteksiz oldukları görülüyor. Bu noktada, sorunun sadece hukuki düzenlemelerin eksikliğiyle

ilgili olmadığının, aynı zamanda hâkimlerin kadına karşı erkek şiddetini nasıl algıladıklarıyla ilgili olduğunun altını çizmek önem taşıyor. Devlet tarafından planlanacak yeni çalışmalarda ve oluşturulacak politikalarda bu gerçekliğin göz ardı edilmemesi ve sorunun asıl olarak erkek egemen bakış açısının devam ettirilmesine dayandığının kabul edilmesi, bu gidişata müdahale edebilecek olumlu bir adım olacaktır.

Kadınlar velayet davalarında yeterli inceleme yapılmadığından, süreklilik taşıyan şiddetin görmezden gelinebildiğinden ve çocuklarının velayetleri kendilerine verildiğinde yeterli maddi destek alamamaktan şikâyetçiler. Şiddetin söz konusu olduğu durumlarda velayet davaları daha da dikkatli ele alınmalı. Şiddete maruz kalan kadınlar ile ilgili velayet kararı dâhil olmak üzere, alınan her kararda kadınların yaşadıkları ekonomik güçlükler göz önünde bulundurulmalı, nafaka ve devlet desteği gibi güçlendirici tedbirler uygulanmalıdır.

Hâkimlerin önlerine gelen dosyaları yeterince incelemediği, şiddet hikâyesinin gereklerine uygun tedbirleri göz önünde bulundurmadığı, genellikle sadece Kanun'da yer alan tedbirlere karar verdiği, 6284 Sayılı Kanun döneminde de ortak bir deneyim olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe bilmeyen kadınlar için bu süreci anlamak ve hakkını aramak çok daha zor olmaktadır. Bu durumda cinsiyet temelli şiddet ile dil bilmemekten kaynaklı yaşanan sorunlar iç içe geçmektedir. Hukuki prosedürler ve yargılama süreci gözden geçirilerek, kadınların adalete erişimi için gerekli iyileştirmeler yapılmalı ve erkek egemen bakış açısının ortadan kaldırılması ilk hedef olmalıdır.

EKONOMİK ŞİDDET ve YOKSULLAŞMA

“Konteynerimin hiçbir yaşama koşulu yoktu.”⁴²

Bu kitapta özellikle şiddet ve yoksullaşma konusunu ele almak istedik. Gerek kadınların deneyimlediklerinden gerekse de Mor Çatı'nın diğer dayanışma pratiklerinden tanık olduğumuz bir durum, şiddet yaşantısının kadının sosyo-ekonomik konumunda gerilemeye yol açıyor olması. Ekonomik şiddet bir şiddet biçimi olmasının yanı sıra, kadınların şiddetle mücadelesinde ve şiddetin ortaya çıkarılmasında bir engeldir. Deneyimlerini paylaşan kadınların anlatılarının bazılarında; şiddet faili, kadının çalışmasını fiilen engellemekte, kadın ısrarla işe gitmeye devam ediyorsa iş yerinde şiddet uygulayarak işten kovulmasına neden olmaktadır. Kadınların anlatılarının bazılarında ise, şiddet sonucu ortaya çıkan bedensel ve psikolojik zararlar, kadınların çalışma yaşamına katılımını engellemekte ve kadınları şiddet ortamında kalmaya zorlamaktadır.

Bugün, şiddetin kadınların hayatlarına verdiği zararlardan biri de ekonomik değer kaybı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle kadınların hayatları boyunca ekonomik kaynaklara sınırlı erişimine yol açarken, yanı sıra erkek şiddetiyle mücadele etmek, kadınların yoksullaşması sonucunu da beraberinde getiriyor. Şiddet tehdidi altındaki kadınların çalışmıyor olması, çalışan kadınların gelirleri olduğu gerekçesiyle adli yardım ve sığınak gibi desteklerden yararlanmasının engellemesi veya zorlaştırılması, yüksek miktardaki hukuksal masraflar vb. gibi. Erkek şiddetiyle mücadele mekanizmalarının sağlam temeller ile sosyal politikalar üzerine kurulması, kadınların şiddetle mücadele sürecinde ekonomik olarak güçsüzleşmesine izin verilmemesi bu noktada önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkıyor.

---

42 Gül

Şiddete maruz kalan kadınların deneyimleri, bugün uluslararası alanda da yansımalarını göstermektedir. Uluslararası alanda en yeni sözleşmelerden biri olan İstanbul Sözleşmesi'nin 30. maddesi, şiddete maruz kalan kadınlara tazminat ödeme yükümlülüğünü öngörmekte ve taraf devletlere bu konuda gerekli mekanizmaları oluşturmaları için yükümlülük getirmektedir. Söz konusu maddenin ilgili kısmı şöyledir:

1. (...) Sözleşmede belirtilen suçlardan herhangi birini işleyen faillerden tazminat talep etme hakkına sahip olmalarını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Şiddet sonucu ciddi bedensel zarar görmüş ya da sağlığı bozulmuş olan ve uğradıkları zarar fail, sigorta ya da devlet tarafından finanse edilen sağlık ve sosyal hizmetler gibi diğer kaynaklar tarafından karşılanmayanlara yeterli miktarda devlet tazminatı ödenir.(...)

Ekonomik şiddet, diğer şiddet biçimleriyle birlikte adımı geçirdiğimiz ve şiddet tanımlamalarına dâhil ettiğimiz bir şiddet biçimi. Uluslararası alanda yapılan düzenlemeler bir yana, Mor Çatı'nın da dâhil olduğu Women Against Violence Europe⁴³ (WAVE) ağının yaptığı tanımda belirtildiği gibi ekonomik şiddet, ev içi kaynaklara erişimde ve bu kaynakları kontrol etmekteki eşitsizliktir. Bu eşitsizliğe erkeğin gelirini, mal varlıklarını ve harcamalarını gizlemesi de dâhildir. Ekonomik olarak bağımlılığın baskı unsuru haline getirilmesini, psikolojik şiddetle doğrudan ilişkilendirmek de mümkün.⁴⁴ Üstelik erkek şiddetinin saklı kalmasının, rapor ettirilmemesinin en önemli nedenlerinden biri de büyük oranla ekonomik bağımlılıktır.

Kadın ve erkeğin toplumsal yapının her noktasındaki eşitsizliği, ekonomik hayatta ve çalışma hayatında da kendini göstermektedir. Kadınların iş piyasasındaki durumu, çalışma yaşamına katılma oranları, yani erkeklerle bu alandaki eşitsizlikleri ve kadınların erkeklere göre daha düşük ücretlerle çalışıyor oldukları gerçeği,

43 Kadına Yönelik Şiddete Karşı-Avrupa Ağı, www.wave-network.org

44 Women Against Violence Europe (WAVE), Definition, çevrimiçi: <http://www.wave-network.org/content/violence-against-women>

araştırma ve istatistiklerle de ortaya konulmuştur.⁴⁵ Var olan bu eşitsizlik ev içindeki hayatta da karşılığını buluyor. Ekonomik şiddet, kadının evdeki erkeğe / erkeklere bağımlı kılınmasını destekleyen bir şiddet dinamiği olarak ev içindeki yerini alıyor, fiziksel, psikolojik ve cinsel erkek şiddetine ekleniyor.

Kadınlar çalışsın ya da çalışmasın, ekonomik şiddet, ev içindeki şiddet döngüsüne diğer şiddet biçimlerinin yanına ekleniyor. Kadınların ev dışında para kazanıyor olmaları, evdeki erkeğin tahakkümünden her zaman kurtulabildikleri anlamına gelmiyor. Ev içinde harcanan emeğin karşılıksız olması, erkeklerin kadınların ev içindeki karşılıksız emekleri ve kazandıkları maddi gücün üzerinde kontrol ve denetimlerinin olmasıyla ekonomik şiddet şekilleniyor.

Kadınların çok yoğun yaşadıkları ekonomik şiddetin, çocuk olduktan sonra da baskı ve kontrol amacıyla kullanılan bir şiddet türü olduğunu görmekteyiz. Kadınlar bazen çalışma yasağıyla eve hapsedilerek, bazen ise çalışarak ama emek sömürüsü yoluyla ekonomik şiddeti yaşıyorlar. Para kazanamayarak, erkeğin vereceği paraya muhtaç olarak; hem kendisinin hem çocuğunun temel masraflarının bile ihmal edilmesi kadınların deneyimleri arasındadır. Bu durum pek çok kadının şiddet uygulayan erkeğe bağımlılığını getirmekte ve şiddetten kaçma seçeneklerini daraltmaktadır. Ekonomik şiddet nedeniyle, kadınlar hem kendileri hem çocukları için güvenli ve devamlılığı olan uygun koşulları bulmakla ilgili güçsüzlük, umutsuzluk yaşamaktadır. Bu durumda, kötünün iyisi olarak değerlendirildiği şiddetin devam ettiği ortamda kalabilmektedir.

Diğer taraftan, kadının çalıştığı ancak kazandığı paranın sömürüldüğü, bütün yükün kadının omuzlarına yıkıldığı, çocukla ilgili ortak masrafların bile ihmal edildiği ve kadına bırakıldığı deneyimler var. Kadın şiddet yaşamakla birlikte, harcadığı paranın da hesabını vermek zorunda kalır, çünkü erkek şiddeti “bedeninini

---

45 Bkz. Labour market participation rate (LFPR): ILO (2012); Türkiye’de Emek Piyasasında Kadınların Durumu, Türkîş Raporu, 2005; Türkiye’de Kadın Emeği ve İstihdamı Sorun Alanları ve Politika Önerileri II, Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Raporu, Mayıs, 2013.

de emeğinin de sahibiyim” der:

Benim nişanlıyken çalışmamı istemeyen şahıs, evlendikten sonra çalışmama hiçbir şey demedi. Çünkü tek kişinin maaşıyla geçinemiyorduk. Hani fakir adam işsiz kaldığında ilk hanımını satarmış ya, o gibiydi. Çünkü ben eve para getiriyordum. Benim çevrem vardı. Doktorlarım şunlar bunlar. Zaten evliyken bile bana “paramız yok” deyip ailesine para verirken, benim doktorlarım yardım ediyordu. Kızıma kıyafet veriyorlardı, kitap parasını ödüyorlardı. Biz “para yok” diyorduk ama o her şeyi yapıyordu... Bir şey almamız yaksaktı. Mesela 5 TL para mı verdi, markete gittik 4 TL tuttu. O bir liranın hesabını sorardı, ben harcadığım zaman. Ben, maaşım diyelim 800 mü, “600 alıyorum” derdim, o 200’ü saklardım. Kreşe tembihlerdim mesela, “Siz çocuğu sinemaya tiyatroya götürecekseniz bedava T.’ye veriyorum” deyin. Ben ona ekstra cebimden veririm ya da annemi çağırırım annem bakar, “Sakin ekstraları söylemeyin.”⁴⁶

Mor Çatı’nın kendi deneyiminden de bildiği gibi, şiddet biçimleri çoğunlukla tek başına tezahür etmiyor. Ekonomik şiddet için de durum aynı. Bu kitap kapsamında dayanıştığımız kadınların deneyimlerinde de ekonomik şiddetin diğer şiddet biçimleri ile birlikte şekillendiğini, birbirlerini etkilediklerini görebiliyoruz. Bu noktada, üzerinde durulması gereken önemli bir konu ekonomik şiddetin, kadınların sosyal çevrelerinden izole edilmesinde, yalnızlaştırılmasında ve tamamen kocasına, babasına ya da ev içindeki diğer erkeklere bağımlı hale getirilmesinde nasıl bir araç olduğunun görülmesidir.

Pek çok kadın şiddet yaşantısı içinde, ekonomik gelirlerini, şiddet uygulayan kişinin hesabına geçirmek, ona vermek zorunda bırakılıyor. Kimi zaman, kadınların güveni istismar ediliyor:

Sonra işe başlayacağımı söyledim, izin vermedi, hâlâsına falan söyledim, sonunda çalışmaya başladım. (...) hiçbir şey bilmiyordum gerçekten. İşyerinden bana banka kartı verdi-

ler, onu bile kullanmayı bilmiyordum, eşime verdim kartı, o çekiyordu maaşımı. Beni sömürmüş beş sene, az değil, kartımdaki parayı çarçur etmiş.⁴⁷

Kadınlar şiddet yaşantıları içinde çeşitli biçimlerde karşılaştıkları ekonomik şiddeti de aktarıyorlar. Ekonomik şiddete iki açıdan bakmak önemli, birincisi; kadının ev içindeki şiddet yaşantısı sırasında yaşadığı ekonomik şiddet, ikincisi ise; kadının şiddet yaşantısından çıkıp kendi ayakları üzerinde durmaya çalıştığı dönemde süren ekonomik şiddet. Evdeki fiziksel şiddet ortamından uzaklaşabilen kadın, uzun hukuki süreçler, sembolik miktarda nafakalar, boşanmayla gelen yoksullaşma vb. gibi engellerle –ekonomik şiddetle- karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada, kadınların şiddet ortamından uzaklaşma mücadelelerini, yine toplumsal eşitsizlik zemininde sürdürdüklerini görmek, bu dolayısıyla yaşadıkları zorlukları da erkek şiddeti bağlamında değerlendirmek önemli.

Ayla ekonomik güçlükler yaşayan bir kadın olarak, şiddetle mücadele sürecinin nasıl daha da yoksullaştıran bir süreç olduğunu anlatıyor. Ayla için zaman önemli, çünkü şiddetle mücadele sürecinde yitirdiği zaman, aynı zamanda ekonomik kaynaklarını da kaybetmesinin bir nedeni:

O ara ben işimden de oldum. Karakola gidiyorum “bekleyin” diyorlar, bir, birbuçuk saat bekliyorum. Zengin biri değilim ki, benim çalışmam lazım, gün içinde o kadar vakit kaybedemem ki...

Evliliği boyunca psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet gören Nazlı, dışarı çıkmasına, ailesi de dahil olmak üzere hemen hiç kimseye görüşmesine, ilişki kurmasına izin verilmeyerek yalnızlaştırıldığını paylaşıyor. Nazlı, şiddet uygulayan kocasının mahkum edildiği adli para cezasını bile kendi maaşından ödemek zorunda kaldığını ifade ediyor. Kendisinin ve kızının gördüğü erkek şiddetinin etkilerini gidermeye çalışan Nazlı, bir yandan da hukuk mücadelesini sürdürme çabasında. Nazlı'nın asgari ücretle

---

47 Ayla

çalışabildiği bir işi var, dolayısıyla da ciddi ekonomik güçlük yaşıyor, artan yoksulluğuyla baş etmeye çalışıyor. Ekonomik şiddetin en görünür ama en sınıflandırılmayan kısmı nafaka. Nazlı, şiddet uygulayan eski kocasının daha az nafaka ödemek için çalıştığı yer ile anlaşmak suretiyle, maaşının düşük gösterilmesi, işten çıkışının gösterilmesi gibi yöntemler uyguladığını paylaşıyor bizimle. Nazlı bu sebeple sembolik miktarda nafaka alıyor, devletten gerekli ekonomik desteği alamadığı için de kendisini yalnızlaşmış hissediyor ve birlikte yaşadığı annesine ekonomik olarak bağımlı hale geliyor. Sonuç olarak, Nazlı şiddet ortamından uzaklaşmayı başarmış olmasına karşın, şiddet gördüğü dönemdeki gibi yalnızlaşmış ve ekonomik olarak bağımlı olduğu bir hayatı sürdürüyor. Ekonomik bağımlılık, kendi başına karar alma noktasındaki bağımlılığı birlikte getiriyor. Kadının birey olmasını, tek başına karar alıp uygulayabilmesini, kendi hayatının öznesi olabildiğini güçleştiriyor. Bu dolayısıyla, kadın, ailenin üzerinde tahakküm kurduğu bir hayatı, ekonomik bağımlılık bağlamında yaşamak zorunda kalıyor:

Hâkimle aramızdaki ikinci tartışma da şöyle oldu: Mal davasında bütün eşyaları istediler, nafaka ve tazminat istedikler, bir de evliyken Y.'nin çektiği kredileri benim ödememi istedikler. Ben de dedim ki, "Ben dayak yedim. Krediler dayak yüzünden; üç ay hapis cezası almıştı, üç milyara çevrilmişti. Y. bu parayı ödemek için kredi çekti ama Y. o parayı ödemedi. Ben maaşımdan 150, 150 iş yerine vererek, Y.'nin üç milyarı ödemedim ama senet menet imzalamadım" dedim.

Hatta Y. boşanma davası açtıktan sonra iş yerinden çıktı, ama eski iş yeriyle yeni işyerinin aynı olduğunu avukatım ispatladı. Hatta ben internet dökümlerini de verdim. Ama hâkimi ben anlamıyorum benim arkadaşım hiç nafaka istemediği halde 100 lira çıktı. Biz 700 lira kreşe ödediğimizi söylediğimiz halde 200 lira nafaka çıktı. Ve bunlar dediler ki, dilekçeler de var. "Nafaka çıkana kadar 250 lira biz ödeyelim" diye karşı taraf teklif etmişti. Benim avukatım dedi

ki, "Hayır yasal olsun" dedi. Nafaka ne kadar çıkarsa onu veririz. Hâkim kalktı 200 lira verdi. Ben de 900 lira maaş alıyorum diye bana nafaka vermedi.

Boşanma davalarının uzun sürmesi, kadınları güçlenmeye çalıştıkları ve yeniden hayat kurmaya çalıştıkları dönemde ekonomik olarak çok zorlamakta. Bunun yanı sıra bağlanan nafakaların gerçekçi olmaması, şiddet yaşantısından çıkmış kadınların kendi hayatlarını yeniden kurmasının önünde önemli bir engel oluşturuyor. Kadın, çalışması engellenerek de ekonomik şiddete maruz kaldığından; eğitilmiş, meslek sahibi ya da daha önceleri çalışma deneyimine sahip olmuş olsa bile, gördüğü şiddet sonucunda (şiddet uygulayandan uzaklaşmış olsa da) hemen çalışabilecek durumda olamıyor. Psikolojik sebeplerle çalışma hayatına hemen katılamadıkları gibi, çalışması uzun zaman engellenmiş olduğu için de, kadınların eşit haklara sahip olmadığı iş yaşantısına hemen girebilme imkanları olamıyor. Ayrıca şiddet gördükleri için erkeğin kötü davranışı sebebiyle evi terk ettiklerinde ya da boşandıklarında, kadınlar evliliğin getirdiği ekonomik katkıdan mahrum kalarak da yoksullaşmış oluyorlar. Sonuçta, kadınlar yeni bir hayat kurmaya çalıştıkları süreçte de ekonomik şiddete maruz kalmaya devam ediyorlar.

Tek başına yaşayan kadınların kendileriyle birlikte olan çocuklarına bakacak kimsenin olmaması, devletin kreş desteği sağlamaması, iş bulmaları durumunda bile çalışmalarını imkansız hale getiriyor. Çocuğunu tek başına büyüten ve çocuğuna bakacak kimse olmadığı için iş bulsa bile çalışması çok güç olan Kate'in deneyimi, bunun örneklerinden birini oluşturuyor. Çocuğu şiddet uygulayan tarafından bir kez kaçırılan, yaşadığı ekonomik güçlükler karşısında, kendisine, "Çalışmak sorun değil benim için. Sorun, çocuğu ne yapacağım?" diye soran Kate; tüm hayatını çocuğunun kaçırılma ihtimalleri dahilinde düzenlerken, çalışmasının zorlaştırılması yüzünden maruz kaldığı ekonomik yoksunluklara da dikkat çekiyor.

Uzun hukuksal süreçler bir yana, şiddet uygulayan kocasının ekonomik gücünün yerinde olmasına karşın, Kate'in 250 TL gibi

sembolik bir nafaka miktarını alabilmesi çok uzun zaman almış. Bu süreçte çocuğuyla birlikte hayatta kalma savaşı veren Kate'in başka bir ülke vatandaşı olması ve Türkçe bilmemesi, iş bulması konusunda imkanlarını kısıtlayan bir durum olmuş. Hatta parasızlık, bir dönem tekrar şiddet uygulayan eşiyile bir süre tekrar bir arada yaşamasını gerektirmiş. Yaşadığı evin kocasının ailesine ait olmasından kaynaklı barınmasız kalma tehdidi ve endişesini bizimle paylaşan Kate, çocuğunu gönderebileceği özel koşullarına uygun kreşin yaşadığı semtten çok uzakta olması nedeniyle, çalışmasının mümkün olmadığını şöyle ifade ediyor:

(...)Aslında 500 liraya çıkarıldı şimdi, sanırım sadece iki ay önce, çünkü kavga etmeye devam ediyoruz. Benim daha fazla paraya ihtiyacım var. Ama uzun süre boyunca 250 liraydı. O yüzden kocamla yeniden bir araya geldim ve onu Avustralya'ya gitmek için ikna etmeye çalıştım. Ev içi şiddet devam etti. Biz yeniden bir araya geldikten 3 ay sonra yeniden başladı. Ne yapacağımı bilmiyordum. Hala da ne yapacağımı bilmiyorum. Ama gerçekten çok kötü bir olay sonrasında bırakmaya karar verdim. Aslında bırakmaya ben karar vermedim, o gitti, çünkü polise gittim ve en sonunda ev içi şiddet konusunda ceza aldırmanı başardım. Bundan sonra evi terk etti. Çünkü boşanma hâkimi zaten evi terk etmiş olduğu şeklinde bilgilendirilmişti. Birlikte yaşadığımızı bilmiyorlardı. Hastaneye gittim ve ev içi şiddete uğradığımı belgeledim. Bunu boşanma hâkimine verdik. Bundan sonra da hâkim ona, beni rahat bırakmasını söyledi. Bana da önleyici tedbir verdi. Bu güzel olmuştu. Ama bu açıdan benim için iyi olduysa da, yaşadığım kocamın babasına ait olduğu için evi sattı. Beni evden attırmak istedi çünkü ben onlara karşılık vermeye başlamıştım, polise gittim. Şu anda sonucun ne olacağını bekliyoruz. Ben "taşınmayacağım" diyorum. Onlar da beni evden çıkarmaya çalışıyor. Yani Türkiye'deki yasalar tümüyle bana karşı negatif işliyor.

Şiddetle mücadele için zaman ve maddi kaynak ayırmak zorunda kalan kadınların hayatlarında ekonomik zorluklar giderek

daha ciddi boyutlara ulaşabiliyor. İşten ayrılmak, işyerini kapatmak gibi sonuçlarla karşılaşabiliyorlar. Zeynep çalışması gerektiği ve çocuk bakımı desteği alamadığı için, şiddet gören kadınların kullanabileceği destekleri kullanamıyor. Evli olduğu dönemde de çalışan bir kadın olan Zeynep, kendi işini bırakarak eşinin iş yerinde çalışmaya başladıktan sonra, sadece evde değil iş yerinde de fiziksel ve psikolojik şiddet görmüş. Sorumluluk almayan eşi yüzünden, gördüğü şiddet de düşünüldüğünde çok ağır koşullarda bir çalışma hayatı sürdürmüştür. Zeynep'in şiddet nedeniyle açtığı yirmi civarında dava hâlâ sürüyor. Bu davalarla ilgilenmek ve mahkemelere gitmek zorunda olduğu için işlerinin aksadığını ifade ediyor Zeynep. Ticari ortaklık yaptığı şiddet uygulayan ise, Zeynep'e işgücünü istismar etmek suretiyle de şiddet uyguluyor:

(...)Ciddi dayaklar yedim, ben bırakıp gidemedim, mesela ihracat dönemiymi o bırakıp gidiyordu, dönmiyordu, evi terk ediyordu, gelmiyordu. E yükleme yapılmazsa batacağız, işçilere maaş verilmeyecek. Ben mecburen dayağımı yiyip, çalışıyordum. 2007'de iş yerinden kovdu beni. İş yerinin yanında baya böyle hakaret ederek, vurarak ciddi bir şekilde...

Ayten, kocasından gördüğü yoğun fiziksel şiddet nedeniyle, kalıcı fiziksel rahatsızlıklarla yaşamak zorunda olan bir kadın. Oluşan fiziksel engelliliği yüzünden çalışamayacak durumda. Ayten gibi pek çok kadın, uğradıkları fiziksel ve psikolojik şiddetin sonucu olarak, çalışamayacak durumda olabiliyor. Hiçbir geliri olmayan, sağlık sorunları dolayısıyla (ki bu kalıcı ya da geçici sağlık sorunları çoğunlukla şiddet yaşantıları sonucu meydana geliyor) çalışmayan kadınlar, devletten sağlık da dahil olmak üzere, yaşamak için yeterli ekonomik destek alamadıkları için bazen kendileri kadar şiddet görmüş çocuklarını yanlarında tutmak istemelerine rağmen, çocuklarından ayrılmak zorunda kalabiliyorlar. Eğer sığınak desteği de alamıyorlarsa, sokakta kalmaktansa şiddet gördükleri eve, bazen hayati tehlikesi olmasına rağmen geri dönmek zorunda bırakılıyorlar:

Ben şimdi çalışıyor olacaktım. Kimseye muhtaç olmıyaktım. Ama, "Ben ayağımdan sakat olduğum için çalışmıyorum" diyorum.⁴⁸

Ekonomik şiddet, kadını kontrol etmek ve tahakküm altına almak için uygulanan şiddet yöntemlerinden biridir. Kadının kendi parasını kazanmasına engel olmanın, hem evin kaynaklarının hem de ekonomisinin üzerinde hiçbir söz sahibi olamamasının, kaynakları eşit kullanamamasının bir formülüdür. Kaldı ki, kadının kendi ihtiyaçları üzerinde de tek söz sahibi olunması; dolayısıyla kadının maddi dolaylı tüm kararlarının onun elinden alınması demek oluyor. Bunu kadınların paylaşımlarında da görebiliyoruz.

Evin düzenli geliri olmamasına rağmen, şiddet uygulayan kadınların çalışmasına engel oluyor. Kadın çalışıyorsa, işyerinde zor durumda bırakmak için, zaman zaman iş yerine giderek orada da şiddet uyguluyor. Çalışmayı engellemek de bir ekonomik şiddet biçimi olarak değerlendiriliyor.⁴⁹ Çünkü çalışmak, kadının tümüyle kontrol edilmesinin, tahakküm altına alınmasının önünde bir engel oluyor erkek açısından. İş yerine taşınan şiddet durumlarında, kadınlara daha fazla o iş yerinde çalışamaz hale geliyorlar. Bu durumu Mor Çatı'nın pek çok başka başvurusundan da dene-yimliyoruz.

Arzu, haftalığının şiddet uygulayan kocası tarafından elinden aldığını paylaşıyor bizimle. Bu nedenle, yaptığı ek işlerden kazandığı parayı saklama ve kendisi için ayırma yoluna gidiyor. Yaşadığı şiddet nedeniyle işyerinde güç durumlar yaşamasına karşın, çok ağır kazanları tek başına kaldırabildiği için patronların onu tekrar tekrar işe aldıklarını dile getiriyor:

(...) ama yemekhanede 3 kişinin yaptığı işi yapıyorum. 100-200 kişilik pilav yapıyorum. Düğün sahiplerinden ekstra para alıyorum. Bilmiyor. Haftalığımı elimden alıyor, ekstradan kazandığım para bana kalıyor. Bir yandan da işne oyası yapıyorum. 7-8 kere işten çıkardı beni. İdare

48 Ayten.

49 National Network to End Domestic Violence, About Financial Abuse, çevrimiçi: <http://nnedv.org/resources/ejresources/about-financial-abuse.html>

*ettiler. Tekrar gittiğimde beni işe alıyorlardı, çünkü kimse-
nin kaldıramadığı kazanı tek başıma kaldırıyorum. Ona,
"Evden git!" diyorum, gitmiyor. Çocuklarıma kıyamıyorum.*

Şevin'in yaşadıkları da "ekonomik şiddetin" kadının hayatında nasıl bir tahakküm kurma ve kendine muhtaç bırakma aracı olarak kullanıldığını ortaya koyuyor. Evlenmeden önce kendi iş yeri olan Şevin, evlendikten bir süre sonra eşinin baskısıyla ofisini kapatmak zorunda kalıyor. Daha sonraları kocası evden çalışmasına da izin vermeyerek, onu maddi olarak kendisine bağımlı kılıyor. Maddi sıkıntılar yüzünden Şevin, tamamen evde kapalı bir hayat sürdürmek zorunda kaldığını ifade ediyor. Şiddet uygulayan kocasının, kendisiyle ortaklaşmaksızın ev satın alarak büyük bir borcun altına girdiğini ve evlilikleri boyunca da Şevin'in almak istediği, ihtiyacı olan her şeyin kocası tarafından "paramız yok" diyerek reddedildiğini paylaşıyor. Evin kaynaklarına dair hiçbir söz hakkı olmadığı Şevin şöyle dile getiriyor:

Görüntüde inanılmaz bir mal varlığı var ortada. O zaman anlamam gerekirdi. Benim o ailede hiçbir söz hakkım olmayacak. Eşim evi alacak, arabayı alacak. Aldığım eve peynir alamayacağım.

Şevin'in deneyiminde; günden güne şiddet uygulayana muhtaç kalma, en ufak bir harcama için bile (sağlık harcamaları da dâhil olmak üzere) izin istemek zorunda olma, kişinin tüm sosyal yaşantısını belirleyecek şekilde bağımlı hale gelme ve eve kapanmak zorunda kalma söz konusu.

Fatma'nın şiddet hikâyesinde ise, çalışma hayatının ve ekonomik olarak bağımsız olabilmenin ne kadar güçlendirici olduğunu görebiliyoruz. Evliliğinde ağır yaralanmalara varan fiziksel şiddet görmüş, pek çok darp raporu olan Fatma, eşinin onu izole etmek ve yalnızlaştırmak için yaptıklarına direnerek, işinden ayrılmadığını paylaşıyor. Bu süreçte iş arkadaşlarının ve patronlarının onun mücadelesinin bir parçası olduğunu da dile getiren Fatma, arkadaşlarıyla zaman geçirmenin, dışarda olmanın ona hâlâ çok iyi geldiğini vurguluyor. Aslında ev içindeki şiddete direnme noktası

haline getirdiği iş yaşantısı, şiddet ortamından uzaklaşma sürecinde Fatma'ya destek oluyor. Hem ekonomik bağımsızlığının kendi kararlarını alabilme alanı yaratması hem de işin getirdiği sosyal hayatta yalnızlaşmama, Fatma'yı destekleyen çok önemli iki noktada oluyor:

(...)Seni işten çıkarttırmaya çalışıyor yani tek amacı bu, hazmedemiyor; mağdur olsun bana dönsün, istiyor. İş yerinde on beş yıldır çalıştığım için bırakmadılar, sahip çıktılar, en büyük avantajım buydu belki de...

Şiddet uygulayanın çoğu kez çocukları da bu şiddet döngüsüne kattığını, ekonomik şiddet açısından da görebiliyoruz. Çocukların temel ihtiyaçlarını, eğitim masraflarını karşılamamak bu döngünün içinde karşımıza çıkabiliyor. Zeynep'in deneyiminde, şiddet uygulayanın çocukların isteklerini Zeynep'e karşı ekonomik şiddet aracı haline getirdiğine tanık oluyoruz. Maddi gücü yeterli olmayan Zeynep'in, şiddet uygulayanın yöntemleriyle, çocuğunu özel okula yazdırmak zorunda kalması bunun bir örneği;

(...) Ekonomik durumumuz kötü, baba kayıt yaptırmadı. "Velayetten vazgeçsin, nafakadan vazgeçsin!" ki, nafaka bir kuruş almıyoruz, bugüne kadar da almadık. "Seni özel okula kaydedeceğim, anneni kışkırt, iki imza alırsın, şahit tutarsın, velayeti alırsın." Oğlum bu yanlış, böyle olmaz, ben seni babandan ayırmaya çalışmıyorum, benim ekonomik durumum buna yetiyor. Sen devlet okuluna, güzel de bir okul, pilot okul hani her hangi bir okula da gitmeyeceksin. "Tamam anne." Sonra ne oldu? Baba cezalandırdı, "Seni bir daha görmeyeceğim, ben yurtdışına gidiyorum, sana şunu almayacağım..."

Belediyeden aldım 500 milyon falan. En son Ramazan Bayramı'nda aldım. Üç ayda bir alıyorum. Onun için de dilekçe yazdım, kağıt yaptırdım. Belediyede bir tane tanıdık müdüre hanım var, "Üç ay geçsin alırsın" dedi. "Param yok çocuklarımı alamıyorum, görüsemiyorum," diye ağladım. "Çocuklar

her gün arıyor, ağlıyorlar, 'Anne bizi niye almıyorsun?' diyorlar" dedim. "Tamam" dedi, benim dosyamı öne aldı, 500 milyon çıkarttı bana, 200 milyon da ablam verdi. Kirayı ödedim, gerisini de çocuklara harcadım. Öyle ufak tefek borçlar alıyorum ama isteyecek başka bir yer yok. Kaymakamlığa gidiyorum, sigortam çıkıyor diye vermiyorlar.⁵⁰

Yukarıda daha önce de belirtildiği gibi şiddet biçimleri sıklıkla bir arada görülmektedir. Ekonomik şiddet gören kadınlar fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet hikayelerini de aktarıyorlar. Ekonomik şiddetin sonucunda kadınlar çalışmaktan, para kazanmaktan mahrum bırakılmakta, çalışmadıklarında da evdeki maddi paylaşımında eşit hakka sahip olamamakta; ev içindeki ekonomiye bağlı hiçbir karara katılmadıkları gibi kendileriyle ilgili doğrudan kararları da tek başına alamamaktadır. Yani kadın, evdeki erkeğe ekonomik olarak tamamen bağımlı kılınmaktadır. Karşılıklı bir dinamikle, psikolojik ya da fiziksel şiddetle sindirilen kadınlar; korktukları ve şiddete maruz kalmak istemedikleri için kazandıkları paranın tamamını evdeki erkeğe vermek zorunda kalabilmektedir. Erkekler ekonomik şiddet yoluyla; kadının sosyal ilişkilerini, evin dışında olabilme ihtimalini sınırlayarak, eve kapanmasına ve yalnızlaşmasına sebep olmaktadır. Sonuç olarak; ekonomik şiddetin, tahakküm altına almayı kolaylaştırarak, kadının ev dışında bir hayat kurgulamasını imkansız kılarak, onu çaresiz bırakarak, diğer şiddet biçimlerini uygulayabileceği bir kapan yarattığını söylemek yanlış olmayacaktır.

---

50 Ayten

MÜCADELE ve GÜÇLENME Erkek şiddetine karşı mücadele deneyimi

“(...) ona en ağır gelen benim bu kadar çaba göstermem oldu. Herkes ‘Sessiz kızdır, nasıl yapar bunları?’ diyormuş. Bir sürü şey öğrendim bu yedi yılda...”⁵¹

Şiddet hikâyelerinin anlatılarından, kadınların şiddetle karşılaşmalarının bazen çok hızlı bazen de uzun zamana yayılan bir döngü içinde olduğunu görüyoruz. Hemen hepsinde de giderek artan ve kadının hayatının her alanını teslim alan bir şiddet var. Erkeğin kadının hayatı üzerinde güç ve kontrol kurmaya başlama çabasının, ilerleyen zamanlarda kimliğine, benliğine ve çoğu zaman da çocuğuna yönelik büyük bir tehdit ve yıkıcılık içermeye başlamasıyla “umut” bitmektedir.. Bu noktada, hem şiddet gösterenden hem de şiddetten kurtulma sürecine destek olmayan hatta içine iten çevreden (aile, kolluk kuvvetleri, yakınlar) uzaklaşma, “kendi güvendikleri kaynaklarına” ulaşma çabası başlamaktadır.

Defalarca fiziksel şiddete uğrayan, hatta şikayette bulunan, ama “işe” yaramayan, tekrar eve dönen, kendi ailesinden ve eşinin ailesinden de destek göremeyen Nazlı’yı şiddetle mücadeleye başlama noktasına getiren cümleleri şöyle:

Ailem akrabamızın yazlığında idi ve ben o mor gözle oraya gittim. Hani mutlu bir evliliğimiz var havasında da görünüyordum. Şikâyet de bulunmadım. Ta ki 2003’te mi ilk mahkemeyi açtığımda bilmiyorum, evde odaların kapısını ben kilitliyordum çıkarken, hırsız olayı vardı. Kapıyı kilitleyip anahtarı annesine vermiyorum diye evde kavga çıktı, beni dövdü. Dövmesi üzerine ben de ertesi günü hemen Üsküdar savcılığına gittim.

---

51 Fatma

Zeynep defalarca maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddetin ardından, şiddetle mücadele etmeye karar veriyor. Bu kararı verebilmesini de “akılının başına gelme” si olarak ifade ediyor. Kadınlar ne yaparlarsa yapsınlar şiddetin bitmeyeceğini, şiddetin olduğu ortamda kalmaya ve yaşamaya devam ederlerse, şiddetin daha da artarak devam edeceğini, hatta hayatlarının tehlike altında olabileceğini farkediyorlar. Yani aslında şiddetin sorumlusunun şiddeti uygulayan olduğunu, kendilerinin bu ilişki içinde kalarak değiş-tiremeyeceklerini farketme, şiddetle mücadeleye başlama noktası oluyor:

Ben ilk dayağımı yediğim zaman aslında ayrılmaya karar verdim. Dava açtım, dilekçemi verdim. Bu sefer o kadar kötü bir görünümü vardı ki konuşmuyoruz ama eve gelip gidiyor, inanılmaz kötü. Onu öyle görünce bu sefer iyi şeyleri düşündüm, onun bana yaptığı iyi şeyleri, belki birçok kadının olduğu gibi, vazgeçtim. Dilekçemi filan geri çektim. Ondan sonra zaten şiddetin hiç azaldığını görmedim.

İşyerine gelerek “kocasından dolandırıldıklarını” söyleyen kişilerle konuştuğu için kocasından fiziksel şiddet gören Zeynep, şiddet uygulayana ilişkin farkındalık noktasının belirlediğini şöyle aktarıyor:

(...) O zaman aklım başıma geldi, evet bu adam yalancı... Sırayla hani benim o yıla kadar olan bütün evliliğimde, bütün söyledikleri, benzer şeyleri yavaş yavaş böyle kapılarını açarak, kadınların konuşmaları olsun, şey olsun... Ne yaşadıkları beni hiç ilgilendirmiyor, hani sonuna kadar yalancı söylemiş bir adam ve hani nasıl bu kadar profesyonel bana yalancı söylediği, nasıl ikna ettiği, o büyük tepkileri nasıl gösterdiği, saçını başını yolduğu, beni sindirdiği aklıma geliyor.

Kadınların çoğu, uzun süren sistematik bir şiddet yaşantısı içinde kalabiliyor. Bazen şiddet nedeniyle yaralanan, sakatlanan, kalıcı hastalıklara yakalanan kadınlar, bütün bunları yaşadktan sonra kurtulma mücadelesi vermeye başlıyor. Pek çok kadın, de-

falarca uğradığı fiziksel, sözel, psikolojik şiddetle birlikte cinsel şiddeti de yaşıyor ve bu “karar verme” noktası olabiliyor.

Ayten yaşadığı şiddetin her açıdan dayanılmazlığını, fiziksel şiddetin sonrasında iyileşme sürecini yaşarken şiddetle mücadele etmeye başlamasını şöyle ifade ediyor:

(...) İyileştikçe sonra dedim ki artık kendi kendime, “Ben” dedim, “hiç kimseye söylemicem,” “ben,” dedim “gitçem...” En son pis bir şiddet kullandı bana. Yani ağza alınmayacak şekilde. Sapık diyebilirim yani sapıkça bir şiddet. Artık, (...) yoktu yani, ben bunu dedim, “dayanamıcam.” Evden kaçtım.(...) Ondan sonra ayağımda kocaman terlikler, ayakkabım da yok. Ondan sonra neyse, şeye durağa yaklaştık biz. Üç tane çocukla, param yok. Yola çıktık ama yok (...)

Kadınlar fiziksel şiddet (dayak, dövülme, evden atılma) yaşadıklarında; engel olunması, koruma kararı alınması, şiddet uygulayanın uzaklaştırılması gibi taleplerle karakola başvurabiliyor. Gördükleri ilk şiddetten sonra kadınların kaçarak başvurdukları, destek istedikleri ilk kaynak çoğunlukla karakollar oluyor. Ancak bu kitapta da ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi, kadınlar çoğunlukla polislerin şiddet ortamına geri döndürmeye yönelik tutumlarıyla karşılaşabiliyorlar. Fiziksel şiddetin ardından, şiddetten kaçarak karakola başvuran, ama yine şiddet ortamına “geri dönmek zorunda” kalan kadınların sayısının fazla olduğu görülüyor. Şiddetin artarak devam etmesiyle, kadın kendi kaynaklarını bularak ve “güçlenerek” tekrar şiddetten uzaklaşmaya ve mücadele etmeye başlayabiliyor. Arzu, uğradığı şiddetten sonra karakola başvursa da, sonuçsuz kaldığını ama vazgeçmeyerek devam ettiğini ve çevresinden aldığı desteği şöyle anlatıyor:

(...) Ben, hep vurduğunda ettiğinde, hep karakola sığındım (gözlerini yumuyor) İfademi alan bir kişi çıkmıyordu karşıma, “Evine dön, bi şey olmaz.” Polisler, “Biz de dövüyoruz!” diyorlardı. Ondan kurtuldum taksiye bindim, direk savcılığa gittim. O dikkate alındı... Hapis cezası geldi buna, 4 yıl.

Gitti 1,5 milyar para cezasına çevirtti. Onu ödedi, her ay 100 100 yaptırdı. Her ödediğinde benimle aşırı kavga ediyordu.(...) 5 sene yemekhanede çalıştım, sonra arkadaşın yardımıyla hastanede çalıştım. Müdürlerim bana yardım etti. (...) Müdürlerim iletişime geçti, gayet iyi karşılandım...

Kadınlar artık şiddetin bitmeyeceğini, hatta giderek artacağını, çocuklarının da doğrudan ve dolaylı olarak şiddete maruz kaldığını, “ne yaparlarsa yapsınlar” bu ilişki içinde kaldıkça şiddetin de devam edeceğini, kimliklerine dair ne varsa kaybetmekte olduklarını ve hatta bazen de hayati tehlike yaşadıklarını “anlama”, “kabul” etme noktasına geldiklerinde harekete geçebilmektedir. Bu aşamada yakın çevreleriyle paylaşmaya, dayanışmaya başlayabilen kadınlar, bazen de yakın çevrenin “yüz çevirme”, “görmezden gelme” ya da “kabullenmesi” yönündeki yaklaşımlarıyla karşılaşabilmektedir.

Nişanlılık ve evlilik sürecinde şiddet gören Nazlı'nın annesi de şiddet görmüş. Nazlı, yaşadığı şiddete ilişkin farkındalığını annesiyle paylaşırken, anne-kızın birbirlerini anlamaya çalıştıklarını ve şiddet hikayelerini karşılaştırdıklarını görüyoruz:

Annem şey dedi, “Adam eve bakıyordu... Ben babandan hiç öyle bir şey görmedim.” Anne bak, Mor Çatı'yla konuşuyoruz şöyle böyle... “Ama kızım ben hep çalıştım,” diyor. “Ben de dayak yedim,” diyor. “Benim kocam senin gibi eve baksaydı ben boşanmazdım,” diyor. “O nedenle seni suçladım ama sen çok çekmişsin...” Kızım anlatmış her şeyi. Komşularım anlatmış yediğim dayakları. “Anne tamam eve bakıyor, tatile gidiyoruz, yememiz içmemiz önümde ama ben orada A. değildim, ben A. değildim.” Çok hakaret görüyordum. Sadece fiziksel şiddet değil. Psikolojik şiddet de, “Salak, aptal, geri zekâlı...” Doğum yaptım kilo aldım diye, “Ağabey sen bu kadını değiştir, artık bu sana yaramaz, şişman.” (...)

Nazlı, daha şiddet devam ederken iş yerinde ilişkilendiği in-

sanların, şiddetle mücadele etme aşamasında kendisiyle konuşarak, tanık olarak dayanışma gösterdiği deneyimlerini paylaşıyor:

(...) M. vardı, şahidim oldu zaten. Sonra N. hoca vardı. Doktorum A. P. "sabret" diyordu. Yani o "sabret" diyordu, çünkü psikopat bir adamdı. Çünkü zarar vereceğini biliyordu, "sabret" diyordu. (...) Çalıştığım hatta üniversitenin dekanı Ç. hoca bile şey dedi; "Keşke şahitlerinden birini beni yazsaydın. Ben de geldim" dedi. Arkadaşlarım geldi zaten şahit olarak iş yerimden. Ben o kadar çok dayak yemişim ki, ben de unutmuşum. Gözüm mor, onları kapatıp gidiyordum. İşte arkadaşlarım anlattı. "Düştüm" derdim hep "Düştüm." Kreşin sahibi anlattı, çocuğu verirken şuralarımın morluklarını görmüş, "A. hanım "Ne oldu?" demiş. "Susun, T. (kızı) duymasın." Onu geldi anlattı.

Zeynep eşi tarafından uzun süre fiziksel, sözel, psikolojik, ekonomik şiddete uğradığını ve bu sürece birçok kişinin tanık olmasına rağmen anlatmayıp "idare ettiğini", kendi ailesinden de sakladığını belirtiyor ve çevresindeki insanların tepkilerini, sonra da nasıl "paylaşmaya" başladığını, zaman zaman yaşadığı şiddet ortamında nasıl yalnız bırakıldığını şöyle anlatıyor:

(...) Hastanede doktor o kadar geniş çaplı morlukları, darpları görünce bana soru sordu, "Kızım bunları kim yaptı?" diye. Ben, "Düştüm!" diyorum. "Kızım bunları kim yaptı sana?" diyor. "Evli misin?" diyor. "Evliyim" diyorum. "Söyle," diyor. "Bak kim yaptı?" diyor. Sıkıştırıyor beni, ciddi ciddi öğrenmek istiyor. "Kocan mı yaptı sana, kim yaptı korkma söyle?" "Hayır!" diyorum, "Kocam yapmadı, benim çok ağrım var, yarın işe gitmem lazım, bana ne verirsiniz?" filan öyle... Ve gerçekten ertesi gün ben işe gittim. Çünkü eşim yok, gitti. İhracat var, yükleme yapmazsak rekreasyon yiyeceğiz, yani hayatımızın sonu demek biliyor musunuz? O zaman öyle düşünüyordum. Ne yapacağız, ne edeceğiz? Abisi geldi. Bandaıyla sarıp, uzun kollu bir şey giymiştim. Kolumu açıp gösterdiğimde işte, "Eli kırılın, Al-

lah kahretsin,” şöyle böyle o kadar yani. Onun ailesi daha çok biliyordu, iki abisi. Sıfır. Giderek daha çok uzaklaştılar. Bizimle hiç görüşmemeye, hani mesafe koymaya başladılar. Aradığımda direk “seni istemiyoruz” demiyorlar ama hani benim sorunlarım ilgi göstermiyorlar, onunla olan sorunlarım ilgi göstermiyorlar. Çocuğuma bakıyordu, bir tane abisinin eşi, bazen oğluma. Ona da işte, “işim var gücüm var” diye, onu bile yapmak istemedi, yani uzak durmaya çalıştılar öğrendikçe...

Psikolojik şiddetin; kontrol eden, baskılayan, sağlıklı muhakeme etmeyi, içgörü geliştirmeyi engelleyen izolasyonu nedeniyle, kadınlar, aileleri ile ilişkilerinden uzaklaşıyor, gizliyor ve / veya yalan söyleyebiliyorlar. Bu durum, yani aile, arkadaş ve yakın çevreden uzaklaşma hali, şiddetten uzaklaşma için yardım alma, güvenme ve dayanışmayla ilgili ulaşabilecekleri kaynakları da kadınların ellerinden alıyor. Bazı kadınların şiddetten uzaklaşmaya ve mücadele etmeye başlamasında, bir şekilde temas ettikleri ve “açıldıkları” kişilerle yaşadıkları güçlenmenin etkisinin olduğunu görebiliyoruz.

İş yerinde böyle, evde de bakıcıyla konuşmaya başladım. Geçmişte yaptıklarını anlattım ona. Elemanların yanında dövdüğünü, evde dövdüğünü, boğazımı sıkıttığını, yumruklar attığını, kaburgalarım, kollarım sanki kum torbası gibi oradan oraya attığını, yediğim her dayacağı belki de anlatmışım dır artık ona(...)⁵²

Öyle ki, pek çok kadının hikayesinde şiddetten korunmak ve kaçmak için “karakola başvuru hikayesi” olmakla birlikte; çözümsüz kaldıkları ancak yine de denemeye devam ettiklerini, “dik-kate” alınmak için daha farklı mücadele yöntemleri seçtiklerini görmekteyiz. Aile yakınlarına açılmayan ve destek göremeyen kadınların, zaman zaman iş çevresinden, komşu, arkadaş vb. gibi tanıdıklarından aldıkları destek ve dayanışma ile güçlendikleri görülmektedir.

---

52 Zeynep

Bayrampaşa'dayken 1 aylık evliydim, dayak yedim ama hiç dikkate alınmadı. Ev sahibim bana yardım etti, sığınmaevleri aradım. Bayağı bi çektim, bilmediğim için, 15 yılım gitti. 1999 da evlendim. Bunlar yalan değil, araştırmaya girseler bile doğru... 2000 yılında da başvurdum.⁵³

Ayten defalarca yaşadığı şiddete çevrede tanık olan insanların da, polisin de engel olmadığını, kendisine destek vermediklerini ifade ediyor. Ayten'in şiddetten uzaklaşma ve destek bulma mücadelesinde, şiddet uygulayanın şiddet tehdidinin, çoğu kez kadınların yakın çevresini de etkilediğini görebiliyoruz:

(...) Gitçek yerim yoktu. Ben, "Bana yardımcı olun, yardımınıza ihtiyacım var!" derken; millet bana yardım etmiyordu, gidiyordu, ona söylüyordu. Komşulardan istedim. Ailem de bana sahip çıkmadı, bu adamdan korkusuna. İşte, "Bizim kızımız var, gelinimiz var, bize bir şey yapar, zararı dokunur falan," böyle sözler ettiler.

Kadınlar hem şiddeti yoğun olarak yaşadıkları dönemlerde hem de şiddetle mücadele etme dönemlerinde, "güçlenme" süreçlerinde kullanabilecekleri pek çok yöntem de ediniyorlar. Şiddeti atlatma ve ayakta kalabilmeye ilgili her kaynak ve imkanı kullanabilme, güvenilir olmayan kişi ve kaynaklarla ilgili uyanık olma durumu bunlardan bazıları.

Erkek şiddetinin toplumsal olarak da konuşulmaya başlaması bir yanıyla olumlu bir gelişme olsa da, erkek egemen sistemin dinamikleri, basmakalıp toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte şiddeti yeniden ve yeniden üretmeye elverişlidir ve sistemin kısır döngüsüdür. Bu nedenle erkek şiddetinin kamusal alanda nasıl görünür hale geldiği önemli. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, şiddetin medyadaki görünürlüğünün, şiddetin bir unsuru ve tehdit aracı haline gelebilmesine neden olabilmektedir. Fatma, "İş yerimde darpettiği olaydan sonra sesi çıkmadı. Ama ara ara sessiz telefonlar ediyordu. Duruşmalara gittiği zaman mesaj atıyordu. Hatta bir gün gazetede bir kadının resmini görmüş, (...) sırtından

---

53 Ayten

vurulmuştu, hatırlarsınız, o resmi bana mesaj atmıştı, senin de sonun bu kadının sonu gibi olacak diye tehdit etti” ifadeleriyle, maruz kaldığı şiddeti anlatıyor. Uzun süre fiziksel ve psikolojik şiddet gören Fatma, boşanma davası açtığı kocası tarafından dışarda izlenerek, takip edilerek, başkalarına takip ettirilerek, silahla tehdit edilerek de şiddete maruz kalıyor. Fatma tüm bu süreçler ile başa çıkma yöntemlerini anlatırken, onun, hayatta kalma çabası için oluşturmak zorunda kaldığı pratiklerini görebiliyoruz:

Cebimde her zaman biber gazı bulundururum. Bir de bu süreç bana şöyle bir beceri kazandırdı; şimdi bile 50 metre ileride ve 50 metre geride ne var gözleyebiliyorum artık, radar gibi... Olayın olduğu gün de iş yerine yaklaştığında yine önlem alarak ilerliyordum. Ancak birden bire karşıma dikildi adam ve doğrudan sol bacağımı hedef alarak 2 kurşun sıktı. Çok garip. Daha önce okumuştum zaten, araştırmıştım. Silahla vurulduğunda nasıl hissedileceğini biliyordum. Önce bir şey hissetmiyorsunuz, bir sıcaklık sadece. 2 kurşundan sonra yere attim kendimi, baygın gibi yaptım. Bunu yapmasaydım ateş etmeye devam edecekti belki.

Şiddete Karşı Mücadele Mekanizmaları

Şiddete karşı mücadele eden kadınlar, yaşadıkları şiddeti, yakınında olan kişilerle paylaşımlarının yanı sıra birçok farklı kurumdan da destek almaya ihtiyaç duyabilmektedir. Bu kitapta da yer verdiğimiz karakol, savcılık, mahkemeler bu kurumlardan birkaçı. Kadınların tarihsel olarak verdiği mücadeleyle, kadına yönelik erkek şiddetine karşı tedbirlerin alınması için mekanizmalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Kadınlar şiddeti sonlandırmak için harekete geçtiğinde, başvurabilecekleri kurumlara ve ihtiyaç duydukları desteklere ulaşmaya çalışırken “karşılaştıkları güçlüklerin, engellemelerin neler olduğunu tespit etmek” etkili mekanizmalar oluşturabilmek için önemlidir. Şiddetle mücadele alanında yetkilendirilmiş belli kurumlarla, şiddetten kurtulmak isteyen birçok kadının deneyimi olmuştur.

Türkiye’de var olan şiddetle mücadele mekanizmalarından devletin yürüttüğü tek telefon hattı (hotline) olma özelliği taşıyan Alo 183, 6284 Sayılı Yasa ile düzenlenen ve halihazırda pilot uygulama olarak hayata geçmiş olan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, sığınaklar, kadın dayanışma merkezleri şiddete maruz kalan kadınların çoğunlukla ilişkilendiği kurumlar. Bu nedenle, şiddete karşı mücadelede bu kurumların işleyişini “kadınların deneyimi” üzerinden anlatmak istedik.

Alo 183: Aile, Kadın, Çocuk, Engelli Danışma Hattı

Şiddetten kurtulmak için harekete geçen kadınlar her şeyden önce telefonla bilgi ve destek almak isteyebiliyor. 7 gün 24 saat ulaşılır olması gereken destek hatları, hem acil durumlarda gerekli müdahalenin yapılmasını hem de kadınların şiddetten uzaklaşırken nasıl destekler alabileceklerine ilişkin bilgi almalarını sağladığı için oldukça önemli. Şiddet anında ve /veya sonrasında; iş, zaman darlığı, şiddetin kendisi, endişe, korku gibi nedenlerle doğrudan destek hizmetlerinin sunulduğu merkezlere gelemeyen kadınlar için telefon aramasıyla bilgiye ulaşmak çok önemli. Türkiye’de devletin destek hattı “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İletişim Merkezi Alo 183”, sadece ev içi şiddet konusunda destek vermiyor, “aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler”⁵⁴ de bu destek hattından sunuluyor.

Şiddete karşı mücadelede, Alo 183, destek mekanizmasının ilk adımı olduğu vurgusuyla öne çıkarıldı ve 2012 yılının Eylül ayından itibaren “ileri teknoloji ile donatıldığı” deklare edildi.⁵⁵ Fakat iletişim merkezini arayan kadınlar, sıklıkla, 183’ü aradıklarında ulaşamadıklarını, ulaşsalar bile tatmin edici bir destek alamadıklarını paylaşıyorlar. 183’ü, Mor Çatı adına arayıp bilgi almak istediğimiz bazı durumlarda karşılaştığımız sonuç da kadınların deneyimleriyle benzer oldu. İletişim merkezini ilk aradığımızda; vatandaş temsilcisi olarak kendini tanıtan kişinin “TC Kimlik No” istemesiyle, verilmediğinde ise hiçbir işlem yapılm-

⁵⁴ <http://www.aile.gov.tr/tr/2127/ALO-183>

⁵⁵ <http://www.aile.gov.tr/tr/2127/ALO-183>

diği sonucuyla karşılaştık. Bu durum, “kadından yana bakış açısının” kadınların genellikle ilk ve sıklıkla başvurdukları bu hattın, işleyişine yansıtıl(a)madığı anlamına gelmektedir.

Kadınlar çoğunlukla karşılaştıkları şiddet nedeniyle yoğun olarak güvenlik kaygısı taşımaktalar. Bu nedenle zaman zaman kendilerini tanıtmak istemeyebilirler. Rumuz isim kullanmak, bazen isimlerini vermek istemeksizin sadece bilgi almak amaçlı ararlar. Bununla birlikte, şiddet uygulayan erkekler kullandıkları pek çok yöntemle, kadınları takip etmek yoluna gitmektedir. Kadınların telefonla destek almak istedikleri bu merkezde, doğrudan TC kimlik numarasının alınarak bir kayıt işleminin yapılıyor olması, kadınlar için danışma ve bilgi almak açısından vazgeçirici bir tavır olabilmektedir.

Mor Çatı olarak Bakanlık’a yapmış olduğumuz yazılı bilgi edinme başvurusuyla; 183 iletişim hattında çalışanların meslek içi eğitimden geçip geçmediklerini, kadına yönelik erkek şiddetiyle ilgili bilgi ve deneyimlerinin olup olmadığını sorduk. Bakanlık’tan verilen yanıtta; sorduğumuz sorulara tam olarak cevap verilmemekle birlikte, web sitesinde yer alan basit cevapları aldık.⁵⁶

183’ü arayan şiddete maruz kalmış ve / veya kalma tehlikesi olan kadınların ihtiyaçlarının dinlenip, buna göre yönlendirmelerin yapılması ya da destek sunulması yerine, ihtiyaçların sığınak, ekonomik yardım gibi belli kalemlere indirildiği; gerek Mor Çatı’ya başvuran kadınların gerekse de Mor Çatı’nın doğrudan bu iletişim hattı ile ilişkilmesiyle ortaya çıkan bir deneyim. İletişim hattı; yasal olarak düzenlenen ve gerekli olan sosyal, hukuki, psikolojik, ekonomik desteklerin bilgisini vermek ve bunların etkin yönlendirmelerini, koordinasyonunu sağlamak yerine kadınlara 155 Polis İmdat’ı, zaman zaman da Mor Çatı’yı aramaları konusunda tavsiyeler verebilmektedir.

Da(ya)nışma Merkezleri

Kadınların şiddetten uzaklaşmak için farklı destek mekaniz-

---

⁵⁶ Mor Çatı’nın Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na yapmış olduğu soru önergesi için EK-1’e bakınız.

malarına ihtiyaçları olabilir. Şiddetle mücadele etmenin, uzun ve bütünlüklü bir desteği beraberinde getirmesi gereken bir süreç olduğu daima hatırlanmalı. Kadınların sığınak dışında; hukuki, sosyal, psikolojik, ekonomik destek ve bilgi paylaşımı gibi araçlarla şiddetten uzaklaşmaları mümkün olabilmektedir. Kadınların bütüncül olarak kurgulanan bu destek mekanizmalarına ulaşarak; hakları konusunda bilgiye erişmeleri ve bu mekanizmaları harekete geçirmeleriyle şiddet ortamından uzaklaşmaları mümkündür. Kadınların sığınak ve şiddetle mücadele araçlarına ulaşması için dayanışma merkezlerinin aynı zamanda koordinasyonu sağlama gibi bir işlevi de olmalıdır.

Sığınaklar, erkek şiddetiyle mücadelede çok önemli bir yere sahip olmakla beraber, şiddetten uzaklaşmak için tek çözüm değildir ve şiddetle mücadele eden tüm kadınların sığınak ihtiyacı olmayabilir. Bu noktada, da(ya)nışma merkezlerinin önemi daha da açık bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Mor Çatı'nın dayanışma merkezini arayan birçok kadın, ilk adımında; yaşadığı şiddete ilişkin paylaşımında bulunmak ve neler yapabileceğini öğrenmek istese de, şiddetten uzaklaşmak için yasal süreçlere başvurmak veya evden ayrılmak istemeyebiliyor. Kadınlar bazen bu adımları hızlıca hayata geçirmek konusunda kendilerini hazır hissetmezler. Bu durumda, da(ya)nışma merkezinde verilen hukuki bilgilendirme ve psikolojik (şiddetin yarattığı psikolojik zararın üstesinden gelebilmek için) destekler; kadınların şiddetten uzaklaşmak için varolan güçlerini ortaya çıkarmalarını kolaylaştırmakta, destek mekanizmalarını kullanmak için harekete geçmelerini sağlayabilmektedir.

Kadınların sığınak dışındaki destekleri alabilecekleri; yaşadıkları yere yakın ve ulaşılabilir da(ya)nışma merkezinin olmaması, bakanlığın bu hizmeti sunacak nitelikte merkezlerinin sayısının yetersiz olması ve sosyal hizmet merkezlerinin birçoğunda kadına yönelik şiddetle ilgili birimlerin olmaması varolan mekanizmaların etkili olmasının da önüne geçmektedir. Belediyelerin büyük çoğunluğu da bu konuda yeterli çalışma yapmadıklarından, bu eksikliği kapatacak bir yapı kurulamıyor. 6284 Sayılı Yasa ile düzenlenen ve pilot illerde kurulan Şiddet Önleme İzleme Merkezleri bu eksikliği

gidermesi beklenen yapılar olarak Bakanlık tarafından kurgulandı. Ne var ki, gerek ŞÖNİM'in özel hukuksal düzenlemelerinde gerekse de uygulamada kadınlar pek çok sorunu deneyimlemekteler.

Sığınaklar

Kadınlar şiddetten uzaklaşmak istediğinde, çoğu zaman barınma sorunu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra kadının, varsa çocuklarıyla birlikte kendini güvende hissedeceği, hayatıyla ilgili kararları kendi kendine verebilmesi için gereken "şiddetten uzak ortama" kavuşması şiddetle mücadele için atılacak en önemli adımlardan biridir. Sığınaklar ayrıca, kadınların ve çocukların şiddetin yarattığı zorlukların üstesinden gelmek için destekleneceği mekanlar olma özelliğini de taşıyan erkek şiddetiyle mücadele alanlarıdır.

Sığınakların illerde örgütlenmesi ve kuruluşuyla ilgili yeterli bilgilendirme sağlanmaması nedeniyle, şiddete maruz kalan kadınlar, büyük şehirlerde bile, sığınaklara ulaşmak konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadır. Sığınakların yerlerinin gizliliği ilkesinin henüz uygulanan bir ilke olmamasının yanı sıra, sığınakların kolay ulaşılabilir olması için de gerekli politikaların oluşturulmadığını görebiliyoruz. Bu noktada, şiddete karşı oluşturulan mekanizmaların bilinir hale gelmesinin önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Arzu, büyük bir şehirde yaşamasına ve arayışlarına karşın, sığınak desteğine ulaşamadığını ve bu durumun şiddet yaşantısı içinde kalmasının bir nedeni olduğunu şöyle paylaşıyor:

Onüç yıl evli kaldım. Kirada oturuyorduk, beni dövdüğü için hep çıkarıldılar. 11 ev değiştirdik. İlk İstanbul'a gelip kaldığım evde, ev sahibinin gelini, "Bundan adam olmaz, yol yakınken dön" dedi. Bana sığınmaevinden söz etti. "Fatma Girik'in sığınmaevi var" dedi. Bak bir iyi laf, bir de kötü laf çıkmıyor insanın aklından. Adı Nurten'di. Çok aradık ama bulamadık. TV'de falan duysaydım giderdim. Çocuklar olmadan kurtulmuş olacaktım. Şans.

Sığınakların şiddete maruz kalan ve şiddet ortamından uzaklaşan kadınların ve beraberindeki çocukların güvenliği için büyük önemi var. Sığınak adreslerinin gizliliği, şiddetle mücadelede temel bir ilkedir. Ancak bu temel ilke, en sık ihlal edilen ilke olarak karşımıza çıkıyor. Sığınaklara, sığınak olduğunu belirtecek şekilde tabela asılması, sığınak binası inşaatlarına ilişkin siyasilerin, inşaat firmalarının basında haber yaptırması, basında çıkan haberlerin özensiz yapılarak sığınak yerinin adres tarifi ve fotoğraflarına yer verilmesi gibi durumlarla sık sık karşılaşılıyor. Bununla birlikte, sığınaklarla ilgili bu kurallara ilişkin hukuk uygulayıcıları nezdinde de özenli davranılmadığına sıklıkla rastlıyoruz. Polis, savcılık, mahkeme kanalıyla Mor Çatı'ya sorulan, “Şiddete maruz kalan kadınların hangi sığınakta kaldığı, adres bilgileri” gibi sorulara, sığınakların gizliliği ilkesini uygulayıcılara hatırlatan yazışmalar ile cevap vermek zorunda kalıyoruz.

Arzu duruşma sırasında mahkeme hâkimiyle arasında geçen diyalogu aktarırken, hâkimlerin hâlâ sığınakların adreslerinin gizliliği konusunda özensiz davranabildiklerini belirterek, sığınakların adreslerinin ifşa edilmesinin yasak olduğunu hâkime hatırlatmak durumunda kaldığını ifade ediyor:

“Tepki verme” dedi ona. “Kadın sığınmada kalıyorum,” dedim hâkim hanıma. İsim istedi hâkim. “Veremem” dedim, “Yasak” dedim. Koruma kararını bana sordu, ayrıldığım şahsa da sormadı ve koruma kararını verdi.

Sığınaklara ulaşmak için yaşanan zorluklar arasında, sığınaklarda verilen hizmetin niteliği de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik gerekçesiyle alınan önlemler ve kurallar, kadınların özgürlüklerinin kısıtlanmasını beraberinde getirmekte ve güçlenmelerinin önünde bir engel yaratmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınlara, kendi özellikli koşulları içinde gerekli tedbirler alınarak destek hizmetlerinin sunulmaması, kadınların şiddete karşı mücadele kapsamında oluşturulan mekanizmalara başvurmamasına, başvurduğunda ise “ret” cevabıyla karşılaşmasına neden olmaktadır. Kadınların “çalışıyor olması” dâhi, şiddetle mücadele mekanizmalarına başvurmak için bir zorluk olabilmektedir:

*Bir gece iki gün (...)57 kaldım. Çalıştığım için koruyamayacaklarımı söylemişlerdi.*⁵⁸

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik'te, "Sığınağa kabulünü isteyen kadınlar il müdürlüğüne, ŞÖNİM'e, benzeri görevleri yapan kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yönlendirici birimlerine veya kolluğa başvurabilirler" denilmektedir. Aynı yönetmelikte, "Konukevine Kabul" başlıklı "Mülki amir, aile mahkemesi hâkimi veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin kararı üzerine ŞÖNİM tarafından ilk kabul birimine veya konukevine kadın kabul edilir" denilerek, sığınak kabulü için yetkili ve görevli kurumlar belirtilmiştir. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>).

Kadınlar sığınaklara gitmek istedikleri için (6284 Sayılı Yasa'da belirtildiği gibi) kaymakamlıklara ulaştığında ya da 183'ü aradığında ilk yönlendirme karakola gitmeleri yönünde olmaktadır. Şiddetten kurtulmak için adım atan kadının ihtiyaç duyduğu, önyargısız, kadından yana bakış açısına sahip sosyal çalışmacılar olması gerekirken; kadın kapıdan girdiği andan itibaren, içinde bulunduğu durumu konuyla ilgili olmayan birçok yetkiliye tekrar tekrar anlatmak zorunda kalmaktadır. Mevcut uygulamalar gösteriyor ki, birçok kadın şiddetten uzaklaşmak için harekete geçtiğinde, ulaştığı kurum tarafından karakola yönlendirilmektedir. Sığınağa gitmeye karar veren bir kadın, bunu gerçekleştirmek için öncelikle karakola gidip talebini bildirmek zorunda kalmaktadır.

Kadınlar, karakoldan ilk kabul birimlerine yönlendirilmektedir. Yönetmeliğe göre ilk kabul birimi olan ŞÖNİM; başvuran kadınların ve beraberindeki çocukların geçici kabullerinin yapılarak ilk gözlemlerinin yapıldığı, tıbbi kontrol ve tedavilerinin sağlandığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, iki haftaya kadar kalabilecekleri birim olarak tanımlanmaktadır. İstanbul deneyimini düşündüğümüzde, sığınaklarda çoğu zaman yeterli boş yatak bulunmadığı bilinmektedir. Bu yüzden kadınların ilk kabul

---

57 Devlet Sığınağı

58 Ayla

birimlerinde kalma süresi çoğu zaman haftalar almaktadır. İlk kabul birimlerindeki yatak kapasitesi ihtiyacı karşılamadığı halde, bir alternatif sunulmadığı için bu birimlerde kalan (kapasitenin çok üstünde) kadın ve çocuklar, bir sığınağa geçmek üzere beklemek zorunda kalmaktadır. 6284 sayılı yasada, “Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülki amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir” (Madde-10/6) şeklinde bir açıklama yer alsa da bunun uygulamada bir karşılığı olmamaktadır. İlk kabul birimlerinin fiziksel koşulları ise kadınların yeniden “mağdur” edilmesine neden olmaktadır.

Mevcut sığınaklardaki yatak kapasitesi sığınaklarda yapılan çalışmanın niteliğini de düşürüyor. Kadınların anlatılarında, hem niceliksel hem de niteliksel olarak sığınaklardaki personel sıkıntısı dikkat çekmekte, verilen destek çoğu zaman sosyal çalışmayı içermemektedir. Arabuluculuk da sıklıkla rastlanan bir diğer sorun olmaktadır. Özellikle belediyelerde sürdürülen çalışmalarda, her belediyenin politik duruşuna ya da sığınakta çalışan personelin konuya yaklaşımına ve donanımına göre çok farklı uygulamalar olduğu görülebilmektedir. Örneğin; bir sığınakta kadınları güçlendirmek ve kendi hayatlarıyla ilgili kararları alabilmelerini sağlamak için bir çalışma yapılırken, bir başka sığınakta kadınların ailelerine dönmeleri için ikna girişimleri, boşanmayı “yasak” olarak tanımlama gibi uygulamalar olabilmektedir.

Şiddet İzleme ve Önleme Merkezleri (ŞÖNİM)

Tüm destek mekanizmalarının bir araya getirildiği iddiasıyla açılan ŞÖNİM, 25 Kasım’dan bu yana (Eylül-2013) 14 pilot ilde çalışmalarına başladı.⁵⁹ ŞÖNİM açılan pilot illerden biri de, Mor Çatı’nın bulunduğu ve Mor Çatı’ya başvuru yapan kadınların büyük bir bölümünün yaşadığı şehir olan İstanbul. Şu ana kadar ki deneyimimizde, uygulamada yukarıda bahsettiğimiz süreçler aynı şekilde işlemektedir. ŞÖNİM İstanbul kent merkezine oldukça

⁵⁹ Şönim’ler ile ilgili bkz. (<http://koza.gov.tr/iletisim.php?sf=ilet&k=9>)

uzak, ulaşımı zordur. Nüfusu 14 milyona yakın İstanbul'da sadece bir tane olan ŞÖNİM, vadedilen "bütünlüklü" sosyal hizmeti sağlamanın uzağında bir çalışma yürütebilmektedir.

Şiddetle mücadele eden kadınlar tüm mekanizmaları bilseler ve bunlara ulaşırsalar bile vaat edilen hizmetlere erişimde güçlük çekiyorlar. Yasal düzenlemeler, yeni hedeflerle yola çıkan kurumlar, uygulamadaki kadından yana olmayan bakış açısı nedeniyle kağıt üzerinde kalıyor. Verdiği mücadelenin sonunda eski eşi tarafından hâlâ baskı ve tehdit altında yaşamını sürdüren Zeynep'in ifadeleri, süreçteki aksaklıkların sonuçlarına işaret ediyor:

(...) Bakıyorsun, ya diyorsun ki, "Bu kadar zor mu?" Devletin bütün polisleri bu adamla 20 kere uğraşiyor. Hâkimi uğraşiyor. Bu veya benzeri adam, benimle uğraşiyor, benim çocuklarımla uğraşiyor. Bana bir faydası olmadığı gibi, son derece zararı var, işleyen sürecin. Adamın kesin artışı var, prim kazanıyor. Adam işleyişteki aksaklıkları görüp cesaret alıyor ve daha fazlasını, benzerlerini defalarca kez yapıyor. Adam seni öldürmüyor, silahla tabancayla öldürmüyor ama inan ki delirtme noktasına getiriyor.

Mor Çatı Deneyimi

Mor Çatı deneyimi, kadınlardan yana bir destek sisteminin kadınları ve çocukları güçlendirdiğini, şiddet yaşantısından uzaklaşmalarında etkili olduğunu gösteriyor. Mor Çatı'da kadınlara verilen tüm destekler feminist dayanışmanın ve politikanın bir parçası. Mor Çatı'da, şiddetle mücadele eden kadının bir birey olarak hayatıyla ilgili kararları kendisinin alabilmesinin esas olduğu bir dayanışma ve desteğin önemini görerek hareket ediyoruz. Kadınların kendi koşulları ve şiddet yaşantıları içinde geliştirdikleri gücü ve bilgiyi, kendi istek ve tercihleri noktasında kullanması için mücadele yöntemlerini birlikte oluşturmak, bu süreçte bizleri de güçlendiriyor. Böylece, Mor Çatı'ya başvuran kadınların mücadele sürecinde elde ettiği deneyimi paylaşmasıyla, karşılıklı güçlendiğimiz bir dayanışma ilişkisi geliştirmeye çalışıyoruz.

Mor Çatı gönüllüsünün bilgiyi paylaşım süreci, güçlenmenin ve erkek şiddetine karşı mücadelenin bir parçası oluyor. Kadınların şiddetten uzaklaşabilmek için doğru bilgilere erişmesinin güçlenme sürecindeki yeri oldukça önemli. Mevcut sistemde kadınlar haklarıyla ilgili tam ve doğru bilgiye erişmekte güçlük yaşıyorlar. Bilgiye erişimin güçlüğü, hakların kullanılmasının önünde de engel yaratıyor. Mor Çatı'da, kadınların ihtiyaç duydukları bilgiye hangi kanallarla ulaşabilecekleri konusunda bilgi paylaşımına önem veriyoruz. Bunun yanı sıra, mücadele sırasında kadınların, yasaların, genelgelerin, yönetmeliklerin uygulamada nasıl bir karşılık bulduğuna ve değişikliklere ilişkin deneyimlerini paylaşmaları, bu bilgiyi genişletmektedir. Bu hem sahip olduğumuz bilgiyi ortak bir mücadele deneyimini büyütmek için kullanmamızı hem de deneyimi çoğaltmamızı, politikaya dönüştürmemizi sağlıyor.

Mor Çatı'da verilen desteklerin temelinde kadının şiddet hikayesini ve belirlediği ihtiyaçları ayrımcılık, sorgulama, yargılama yapmadan dinlemek ve kadınların kendi hayatıyla ilgili plan ve programı yapabilmesini destekleyip; şiddetten uzak bir hayat kurması için dayanışma sağlamak var. Dayanışma ilişkisini kururken, yaşadığı şiddetin sorumlusunun kendisi olmadığı; erkek egemenliğinin bir sonucu olarak şiddetin cinsiyet temelli ayrımcılık olduğu; yaş, sosyo-ekonomik yapı, kültür, şehir / ülke / bölge ayrımı olmaksızın tüm kadınların şiddete maruz kaldığı / kalabileceği gibi Mor Çatı deneyimi paylaşılıyor. Şevin, Mor Çatı'da yaşadığı deneyimle birlikte erkek şiddetinin, sosyo-ekonomik yapı, eğitim gibi herhangi bir ayrıma dayanmadığının tespitini kendi deneyimi üzerinden şöyle anlatıyor:

Genelde galiba, kendi maddi imkanı olan ya da önceden olup sonradan olmayan okumuş kadınlarda bir bilinçsizlik var, çok ilginç. Onu keşfettim. Mor Çatı'yla onların işi olmadığını düşünüyorlar.(...) Ben tabi o da benim geçtiğim süreçten geçmiş o anda gördüm. Ben tabi buraya geldim tek benmişim gibi ya da bizim durumumuz çok özelmış gibi ama ondan sonra bir baktım binlerce kadın aynı şeyi yaşamış, aynı şekilde üstelik hemen hemen.⁶⁰

60 Şevin

Mor Çatı'da verilen destekleri üç başlık altında toplayabiliriz: Sosyal, hukuki ve psikolojik destek. İlk görüşmeyi gerçekleştiren sosyal çalışmacılar, kadınların duydukları ihtiyaca göre Mor Çatı gönüllüsü avukat ve psikologlar aracılığıyla bütünlüklü bir desteğe ulaşması için gerekli iletişimi sağlıyor.

Bire bir dayanışmayı sürdüren Mor Çatı gönüllüsüyle, başvuran kadının görüşmesi ise ihtiyaç doğrultusunda düzenli bir şekilde devam edebiliyor. Dayanışma sürerken, şiddetten kurtulmak için gereken güçlenmenin önündeki engelleri yok etmeye yönelik neler yapılabileceğini, kadınlar ve Mor Çatı gönüllüsü birlikte planlıyor. Kadının ve çocuğunun sosyal ve ekonomik ihtiyaçları için devletin ilgili kurumları nezdinde oluşturulan mekanizmaların bilgisi paylaşıyor, zaman zaman bu kurumlarla irtibat kuruluyor. Tüm bunlar yapılırken kadın, kendisinin ve çocuğunun hayatıyla ilgili kararları alması için destekleniyor. Sosyal hizmet alabilecekleri kurumların bilgisini paylaşmanın yanı sıra bu kurumlarda karşılaştıkları güçlükleri aşabilecekleri çözüm yolları üzerinde de duruluyor.

Mor Çatı'nın dayanışma merkezinde ve sığınakta sürdürdüğü kadın dayanışması, hem deneyimi ortaklaştırarak beraber güçlenmeyi hem de kadına yönelik şiddetle mücadelenin nasıl daha etkin olabileceğine ilişkin feminist politika üretmemizi sağlıyor. Kadınların hukuk mekanizmalarına ve sosyal desteklere ulaşmaya çalışırken elde ettikleri deneyimi ortaya çıkarmayı önemsiyoruz. Hukuki kazanımların erkek şiddetiyle mücadelede etkili olabilmesi için uygulamalarda yaşanan aksaklıkları doğru bir şekilde analiz etmek bu noktada önemli bir hale geliyor.

Şiddete karşı mücadele ederken, "şiddetin psikolojik, bireysel nedenlerden değil erkek egemen sistemin ürettiği eşitsiz patriarhal sistemden kaynaklandığını" yaptığımız çalışma sonucu edindiğimiz deneyime dayanarak, çok daha güçlü bir şekilde söyleyebilmekteyiz. Kadınlar şiddet yaşantılarını paylaştığında, çoğu zaman, şiddet uygulayanın bunu yapmasının kendi yaptıkları "hatalardan" ya da "hastalıktan" kaynaklı olduğunu düşünüyorlar:

Aslında o zaman burada bir dedim ki, "Ben bu adamı bı-

rakamam.” Dedim ki, “Kanser olsa bırakabilecek miydim, ya da kötürüm olsa. Bu da bir hastalık. Bu adam normal değil. Bırakmamam lazım seviyorsam eğer, ben onu kötü günde.” (...) Ben hayatımda küsme hastalığı diye bir şey varmış bilmiyordum ya da hastalık mıdır bilmiyorum. Eşimde böyle bir şey varmış küsme alışkanlığı. Onu ben tabi çok sonra öğrendim. Sonra yine gelgitleri oldu ama o zamanlar benim evim vardı yalnız yaşıyordum. İşte bana küsüyordu bir şekilde. İşte bir bahane; hani ya biri beni aradı veya eteğimin boyu kısa vs. gibi bir sebeple. Küsüyordu ama aradan bir hafta geçince geri geliyordu. O şekilde devam etti ilişki ve sonra nişan oldu. Ama nişandan da yine 15 gün önce bir küstü. Biz nişan günü barıştık. Yani öyle bir(...) ⁶¹

Şiddetin nedenlerine ve erkek egemen dinamiklerine ilişkin ortak deneyimi kadınlarla karşılıklı olarak paylaşmanın, kadınların şiddet yaşantısının içinden çıkmalarına ve şiddet uygulayan neyi bahane ederse etsin şiddet uygulamasının bir suç olduğunu görebilmelerine kolaylaştırıcı etkisi oluyor. Mor Çatı’ya geldikten sonra şiddet uygulayan eşinden ayrılan Şevin, kendi deneyimini karşılaştığı bir başka kadına nasıl açıkladığını anlatırken, patriyarkanın şiddetin kaynağı olduğunu bilmenin ne kadar güçlendirici olduğunu da gösteriyor:

(...) O kişinin ruh sağlığının bozuk olduğunu düşündüğünüz zaman onu affetmek için bir nedeniniz oluyor. Olması gerekiyor normal şartlarda. Daha ılıman davranıp, daha tolerans gösterip ömür boyunca katlanmak zorunda kalıyorsunuz o tavra. Bunu konuştuk, “Haa” dedi, “o zaman bu anlamda düşünüyorlarsa doğru düşünmüşler.” Hatta dedim, “Cezası bile hukuken daha az yani öyle baktığınız zaman,” bu şekilde bu insanları tespit ettiğimiz zaman suçsuzlaştırıyoruz bu insanları.

Erkeklerin şiddeti, kadınların hayatını çok farklı açılardan etkiliyor ve zorlaştırıyor. Her kadının biricik koşullarına ve şiddet

---

61 Şevin

yaşantısına bağlı olarak farklı bir mücadele yolu çizmesi gerekebiliyor. Mor Çatı’da dayanışmamızı sürdürürken, her bir kadının özgün durumunu göz önüne alıp, mevcut kaynakların en etkin şekilde nasıl oluşturulabileceğine ve kadınların temel ve sosyal haklarına nasıl ulaşabileceğine, gerekli mekanizmaların nasıl oluşturulması gerektiğine ilişkin bilgiyi kadınlarla birlikte, karşılıklı paylaşımlar ile oluşturuyoruz.

Mor Çatı’da Kadınlarla Buluşma

Mor Çatı ile nasıl bağlantı kurduğu ve bu aşamada neler yaşadığıyla ilgili olarak Kate şöyle bir paylaşım yapıyor:

Mor Çatı’yı İngilizce olan bir topluluk web sitesinde buldum. Yani internet üzerinden buldum. Gelmemin tek nedeni eşimin boşanma davası açması değildi, aynı zamanda oğlumun pasaportuna da el koydurmuştu. (...) Mor Çatı’yı bu şekilde buldum. Mor Çatı da bana, bir nebze, gerçekte ihtiyacım olan ilk şeyi anlattı ve bir avukat bulmama yardımcı oldu. Ve bir de konuşacak birileri.

Nazlı’nın “kendi bulduğu kaynaklar”la mücadele etme yöntemleri denediğini ve Mor Çatı internet sitesinden edindiği bilgileri kullanarak güvenliğini sağladığını görmekteyiz. Kadınların dayanışma merkezine başvuru yapma öncesinde ulaşabildikleri her tür bilginin, ne denli önemli olduğu dikkate alınmalıdır:

(...) Ben evliliğim boyunca şiddete uğradığım için orada şey diyordu, “İşte şiddet anında ne yapacaksın, işte nüfus kağıdının, evlilik cüzdanının olması gerekiyor. Şiddet uygulayana karşı biraz sakın olman gerekiyor. Yakınlarına haber vermen gerekiyorsa...” Onların zaten ben dökümlerini almıştım, şeyde tutuyordum. Hazırlıklarım vardı. Çünkü görüyordum şiddeti. Hazırlıklarım vardı ona göre dört bin üç yüzü biliyordum. Davayı açar açmaz dört bin üç yüzü yaptım.

Şiddetle mücadelede destek mekanizmalarına ulaşmak ve şid-

det ortamından uzaklaşmak için kadınların yakın çevrelerinden gördükleri destek, doğru ve etkili mekanizmalara yönlendirme yapılması çok önemli. Bazen sadece doğrudan yönlendirme olmasa da, erkek şiddetine karşı kendisini destekleyici merkezlerin varlığına ilişkin bilgi paylaşımının yapılması bile, kadınların yalnızlaştıkları şiddet ortamında yalnız olmadıklarını gösteren, güçlendiren bir paylaşım olabiliyor:

Müdürlerim iletişime geçti, gayet iyi karşılandım. "Ayrı odada kalsam mümkün mü?" dedim, toparlamam için kendimi... Üstümden kapıyı kitleyip gittiği için konuşmasını bile bilmiyordum, Mor Çatı'da kendimi buldum desem yeri, çok güzel toparladım.⁶²

Benim çalıştığım işyerinin karşısında, Veteriner Hanım vardı, o söyledi. Bir gün gözüm, çenem morarmış bir haldeydi; eşim dövmüştü. Beni gördü ve dedi ki, "Devlet sığınmaevleri var, Mor Çatı var." Mor Çatı'nın numarasını ilk o verdi. Sonra ben de aradım, telefona görevliler çıktı, "Nasıl olduğumu, ne yaptığımı," her şeyi sordular, ben de anlattım, (...) ne bileyim güvendim yani. (...) Sığınacak bir şeyler arıyordum, çaresizdim, gitmem lazım bir şeyler yapmam lazımdı kendim için. "Bu adamın düzeleceği de yok" diye de düşünüyordum ama eşimden de çok korkuyordum.⁶³

Ondan sonra ben dayak yiye yiye, ben çok şey yaptım yani, buraya Mor Çatı'ya geldiğimde 30 kiloydum. Yüzüme bakılmıyordu. (...) Mahallede kadınlar çok bilgili, kadınlar konuşuyordu, "Orası (Mor Çatı) çok yardım ediyordu, ama nasıl ulaşırım? Nereden giricem, nereden çıkıcam?"⁶⁴

Kadınların Mor Çatı'ya ulaşma ve ilişkilene deneyimleri, bazen uzun bir şiddet yaşantısının devamında bazen boşanma aşamasında, bazen de defalarca kurtulma çabalarının sonuçsuz

---

62 Arzu

63 Ayla

64 Ayten

kalması sonrasında olmaktadır. Kadınlar genelde Mor Çatı ile ilişki kurdukları aşamada şiddeti yoğun bir şekilde yaşamış olmakla birlikte, polis, avukat, aile yakınları vb. gibi kaynaklarla da olumsuz deneyimler yaşamışlardır. Mor Çatı ile komşu, çevre, iş çevresi, internet gibi kaynaklardan ulaşma yoluyla ilişkilene içine giren kadınların ifade ettikleri önemli deneyimler arasında; “güvenli ve tutarlı destek, iletişim ağı, kadının beyanının esas alınması, kadını güçlendirici kaynakların, bilgilerin, dayanışma ağlarının paylaşılması” yer almaktadır. Bu deneyimlerle şiddeti atlatan kadınlar, tekrar aynı döngüye girme tehlikeleri olsa bile kazandıkları güçlenme ve dayanışma pratikleri sayesinde yaşamlarına devam edebiliyorlar. Bu da kadınların eskisinden farklı olarak yeni kurdukları yaşamlarında şiddet üreten mekanizmalara karşı uyanık olmalarını, yaşamlarının “öznesi” olabilmelerini, ilişkilene biçimlerinde eşitlikçi ilişki kurabilmelerini ve dayanışmayı sürdürülebilmelerini getiriyor. Fatma, kendi mücadelesine dışardan baktığında, başka insanlara nasıl görüldüğünü şöyle tasvir ediyor:

Bence ona en ağır gelen benim bu kadar çaba göstermem oldu. Herkes, “Sessiz kızdır, nasıl yapar bunları?” diyormuş. Bir sürü şey öğrendim bu yedi yılda...

Kadınlar yaşadıkları şiddeti en iyi tanıyan kişiler olarak, çoğunlukla kendi mücadele biçimlerini de geliştiriyorlar. Mor Çatı’da dayanıştığımız pek çok kadınla, kendi güvenlik planı hakkında konuşurken, hem yaşadıkları şiddeti hem de şiddet uygulayanı nasıl çok iyi tanıdıklarını anlayabiliyoruz. Şiddetin ne zaman başlayacağını, ne zaman bir şeylerin ters gideceğini, şiddet uygulayanın ne zaman, hangi tavır, davranış, mimik ve imalar ile şiddet uygulayacağını en iyi bilen, şiddete maruz kalan kadınların kendileri oluyor. Mor Çatı’da yaşadığımız deneyim, aslında her kadının kendi şiddetinin en iyi okuyucusu olduğunu bize gösteriyor. Kadınların şiddetten uzaklaşmaları için mücadeleleri çoğunlukla güçlenmeleri ile birlikte hayata geçiyor.

Gül, Van’daki deprem sonrasında destek gördüğü Vakad’la olan ilişkisini anlatırken, Vakad’ın dahil olduğu her davanın duruşmasına gittiğini belirterek, Vakadlı kadınlar ile ilişkisinin hayatındaki dönüşüm noktası olduğunu söylüyor. Vakad’la ilişki-

lenmesini kadın dayanışması, sık sık da arkadaşlık ilişkisi olarak tanımlıyor:

Vakad'a deprem sırasında geldim.(A) benim için o kadar çok şey yaptı ki, hiç birini unutamam. Konteyner alamamıştım, onların çabası ile konteynerimi alabildim. Konteynerimi yalnız yaşayan bir kadın olduğum için şehir merkezine değil, köy var bizim orada, köye kurmak istediler, "orada sana sahip çıkarlar" diye, yine Vakad'ın desteği ile konteynerim istediğim yere kuruldu, elektriği yoktu, elektrik çektik birlikte. Artık "bayan" kelimesini hiç kullanmıyorum, yani kullanmamaya çalışıyorum, "kadın" diyorum. Buranın benim için yaptıklarını unutamam, davalara gidiyoruz birlikte, buraya geliyorum, içimi döküyorum, destek alıyorum, avukata gidiyorum onlar arıyorlar avukatı, karşı çıkabiliyorum, ağabeylerime, Vakad'dan destek aldığımı da söylüyorum.(...) kadın dayanışması güzel yani.(...)

Feminist yöntemlerle erkek şiddetiyle mücadele eden kurumlara başvuran kadınların anlatılarında, güçlenme süreçlerinin bu kurumlarla tanıştıklarında başladığını görüyoruz. Kurumlarda yaşadıkları deneyimin yardım ve korunma yerine, destek ve dayanışma üzerine kurulmuş olması kadınların güçlenmelerine olanak tanıyor. Şiddetin failini ve beslediği erkek egemen sistemi anlamlandırmaya başlamaları, kendi özelliklerini güçlendirmenin de yolunu açıyor.

VAKA ÖZETLERİ

NAZLI

Bizimkisi severek oldu. Ben liseye giderken tanıştık. 5 Mayıs'ta çıkmaya başladık. Ailelerimiz tanışıyordu. Haziranda annesi geldi, temmuzda nişan oldu, ağustosta nişan atıldı. Çok baskıcı bir aileydi. Dört kere nişan attık. Nişan günü şiddet gördüm. Karakola gittik. Karakoldakiler, "Zaten askere gidecek. Gözden irak olan gönülden de irak olur, sakın korkmayın bir şey yapmaz" dedi. Şikâyetimizi kabul etmediler. Ancak psikopat bir ailesi vardı. Biz gecekonduda oturuyorduk, dokuz kişilik bir aileydik. Evimizi kundaklamaya kalktılar.

Bizde baba yok. Biz işte kadın kadınayız. Beni kaçırmak için arabada, kapımızın önünde yatıyorlardı. Ondan sonra biz barıştık. Ama şiddet devam ediyordu. Ailele görüşmem yasak, erkeklerle, akrabalarla... Bekâr kızlarla da görüşmem yasaktı; "onlar beni kötü yola düşürür, yoldan çıkarır" diye. Haftada bir gün annemle ya da onun ailesiyle sokağa çıkabiliyordum. Bu hafta pazartesi çıktıysam, bir sonraki hafta çarşamba ya da perşembe çıkabiliyordum. "Bunları bile bile niye evlendin" dersiniz; birlikte olmuştuk, o nedenle... Ama "o" isteyerek olmadı, "o" zorla olan bir şeydi. Bu süreç içerisinde o kadar psikopat manyaktı ki, beni ormana götürdü bıraktı, ondan sonra geldi, aldı. Yani üstümde çok baskı uyguluyordu. Aileme bir şey yapacağını söylüyordu. "Ablana bir şey yaparım, ailene bir şey yaparım," diyordu. Biz nişanlıyken ablam evlendi."Onların yuvasını bozarım, bak şöyle olur böyle olur," diyordu. Evlendik, evlilikte de "o" devam etti.

Evlendim, on üçüncü gün dayak yedim. Mor gözle işe gittim. Aileme "Hali kaydı düştüm," dedim. Hastaneye gittim bütün vücudum ağrıyordu artık, Okmeydanı SSK'ya dedim ki, "Ben dayak yedim, şiddet gördüm." Dediler ki, "Tutanak tutalım mı?" Ama on üç günlük evliyim. Eve geri dönsem ailem diyecek ki, "İşte kız çıkmadı geri gönderdiler." Trakyalıyız ama çok önemli bunlar bizde de. Ailem akrabamızın yazlığında ve ben o mor gözle oraya gittim. Hani mutlu bir evliliğimiz var havasında da görünüyorduk.

Bana şiddet uygular, ertesi günü beni bir yere götürürdü. Şikâyet- te de bulunmadım. Ta ki 2003'te miydi, ilk mahkemeyi açtığı- mda bilmiyorum. Evden çıkarken odaların kapısını kilitliyordum, hırsız olayı vardı. Kapıyı kilitleyip anahtarını annesine vermiyorum diye evde kavga çıktı, beni dövdü. Dövmesi üzerine, ben de ertesi günü hemen Üsküdar savcılığına gittim. Savcılığa şey dedim, ora- da bir savcı vardı, savcıydı sanırım, “Ben dayak yıyorum” dedim, ama daha önce gittiğimde, “Gözden irak gönülden irak olur, hiç- bir şey olmaz” dediler. Şimdi, “Ben burada nasıl ispatlayacağım” dedim, ama sol tarafım şişti. Savcı dedi ki, “Aşağıya gidiyorsun, muayene oluyorsun, ben ona devam edeceğim.” Gittim muayene oldum, morluklar vardı. Dava açıldı. Bir hafta mı iki hafta mı hapis cezası aldı. Cezası paraya çevrildi, 140 lira ödendi. Ama biz bu ara- da barıştık. Ve bu dava bir sene sonra açıldı. Biz evliyiz. Benimki aşırı derecede psikopat olsa, dava açıldı diye beni öldürür. Süreç o kadar uzun işliyor ki... Ben barışıyorum, eve geliyorum. Hani bar- ışımadığımı da düşünün, başka bir yerde de olsam bir sene sonra geliyor cevap, kamu davası oluyor.

Nişanlıyken çalışmamı istemeyen şahıs, evlendikten sonra ça- lışmama hiçbir şey demedi. Çünkü tek kişinin maaşıyla geçinemi- yorduk. Hani fakir adam işsiz kaldığında ilk hanımını satarmış ya, o gibiydi. Çünkü ben eve para getiriyordum. Bana “paramız yok” deyip, ailesine para veriyordu. Benim çevrem vardı. Doktorlarım, şunlar, bunlar yardım ediyordu bize... Kızıma kıyafet veriyorlar- dı, kitap parasını ödüyorlardı. Biz “para yok” diyorduk, ama o her şeyi yapıyordu.

Annem, “Adam eve bakıyor. Ben babandan hiç öyle bir şey görmedim. Ama kızım ben hep çalıştım; ben de dayak yedim; benim kocam senin gibi eve baksaydı ben boşanmazdım. O ne- denle seni suçladım ama sen çok çekmişsin” dedi. Kızım anneme anlatmış her şeyi. Komşularım anlatmış yediğim dayakları. “Anne tamam eve bakıyor, tatile gidiyoruz, yememiz içmemiz önümde ama ben orada Nazlı değildim, ben Nazlı değildim” dedim. Çok hakaret görüyordum. Sadece fiziksel şiddet değil. Psikolojik şid-

det de, “Salak, aptal, geri zekâlı ...” Doğum yaptım kilo aldım diye, “Ağabey sen bu kadını değiştirtir, artık bu sana yaramaz, şişman” diyorlardı.

Çalıştığım hastanede Ç. hoca bile şey dedi: “Keşke şahitlerinden birini beni yazsaydın. Ben de gelirdim.” İş yerimden arkadaşlarım geldi zaten şahit olarak. Ben o kadar çok dayak yemişim ki, ben de unutmuşum. Gözüm mor, onları kapatıp gidiyormuşum. İşte arkadaşlarım anlattı. “Düştüm” derdim hep, “Düştüm.” Kreşin sahibi anlattı, çocuğu verirken şuralarımın morluklarını görmüş, “Nazlı hanım ne oldu?” demiş; ben de , “Susun, T. (kızı) duymasın” demişim. Onu geldi anlattı. Ben çok şiddet gördüm. Ve adam yüze çalışmıyordu. Vücudum devamlı morluk içindeydi.

Avukatımdan önce davayı kendim açtım, ben sizin kadına şiddet diye bir site var, oradan dört bin üç yüzü biliyordum. Onunla ilgili gittim dava açtım. Sitede şey diyordu işte: “Şiddet anında ne yapacaksın, işte nüfus kağıdının, evlilik cüzdanının olması gerekiyor. Şiddet uygulayana karşı biraz sakın olman gerekiyor. Yakınlarına haber vermen gerekiyor...” Onların zaten ben dökümlerini almıştım, hazırda tutuyordum. Hazırlıklarım vardı. Çünkü görüyordum şiddeti. Davayı açar açmaz dört bin üç yüzü yaptım. Çünkü biliyordum geleceklekti. Evden kaçıp annemin evine geldiğim günün gecesi, bütün sülale, “çocuğu alacağız” diye evime geldiler. Eve aldık, evde oturuyoruz. “Çocuğu alacağız, aileni de alacağız, boşanana kadar görmeyeceksiniz” dediler. Benim elim ayağım titredi. Bir tane telefon numarası var. 182 mi? Onu aradım. Dedim ki; “Şu anda içeride oturuyorlar, çocuğu almadan gitmeyeceğiz diyorlar, ne yapmam gerekiyor?” “Karakolu ara” dediler. O süreç içinde, belki ses kayıtlarım hâlâ duruyordur, karakolu aradım dedim ki; “Şu anda evde böyle bir şey var, çocuğu almadan gitmeyeceğiz, diyorlar, bizde erkek merkek yok, gelin bizi koruyun.” Hemen polisler geldi. Onlarla bizi birlikte karakola götürdüler.

Avukatım, onun bana bir şey yapmayacağını düşünüyor. “Nazlı Hanım, şiddet uygulayan kişi gelir şiddet uygular, sözle ifade etmez” diyor. Ben de, “N. Bey, bu dava böyle gitmeyecek, bakın

daha önce de beni öldüreceğini, elinden geleni yapacağını söyledi” diyorum ona. Hatta, “ Ses kayıtlarım da var, kayın validemi aradım, anne bak bu bana yapacak lütfen oğlunla konuş, dedim. Kayınvalidem de, benim oğlum bir çiçeği bile incitmez dedi,” dedim. “Sonra kalktı T.’yi (kızı) kaçırdı” dedim. Bu adam söylüyor ve yapıyor ama kimse ciddiye almıyor. Ben onun avukatıyla da konuştum, “Bu adam bana bir şey yapacak, bu bitmeyecek, onda öyle bir kin var ki” dedim. Ama kimse beni ciddiye almadı.

Kaçırma olayını da önemsemedi o, “Eğer öldürmek isteseydi öldürecekti seni” dedi. Onda karakol bile ciddiye almadı beni biliyor musunuz? Ben eve teslim edildim, kayınvalidem getirdi bıraktı. Bana karakolda dediler ki, “Sen kendi isteğinle o arabaya bindin, suçlu sayılmıyor karşı taraf, zaten uzaklaştırmanın süresi dolmuş.” Ve ben o gün avukatıma ulaşamadım biliyor musunuz? Başka avukata ulaştım. Avukatıma bir ara hiç ulaşamıyordum. Açmıyordu telefonlarını. Ben de en sonunda dedim ki, “N. Bey siz benim avukatımsınız, ben sizi aradığımda ulaşmalıyım, ben sizi boşu boşuna aramıyorum ki başıma bir şey geldiğinde arıyorum.”

Kaçırma olayı da şöyle oldu. Arabaya biner binmez kapılar kilitlendi ve kızım arkadaydı; bana hakaret etti, “Seni öldüreceğim, silah nerede biliyor musun” dedi arabada silah olduğunu söyledi. Ben dedim ki, “Sakinleş, gezelim tozalım ya da beni eve bırak.” “Hayır, bu iş bitti öldüreceğim” dedi ve kız bunların hepsini duydu. Savcı, “Bir delilin olması gerekiyor” dedi. Ben dedim ki, “Beni Tuzla’daki eve götürdüler, S. diye bir arkadaşı var buna şahit, kayınvalidem şahit.” Savcı, “Kayınvalideni getirsen oğlunu tutacak” dedi bana. Bu yüzden S.’yi tanık yazdırdık ama o da onu savundu. “Benzinciyeye girdik, orada kayıt yok mu?” dedim. Benzincideki kamera kaydı ya da MOBESE’deki kamera kaydı on beş günde bir siliniyormuş. Benim avukatım savcıya hemen gitmedi. Bir hafta sonra Y. sokakta karşıma çıktı. Ben kızımla geldim. Silivri’den geliyor, seçim zamanı, Y. ile S. karşıdan gelir gelmez ben kızımla kaçmaya başladım. Kuaföre girdim. Ama ağlıyorum çok kötü, “almayın onu, polise haber verin, “ diye. Ondan sonra ilerliyorum,

ama kontörüm yok kimseyi arayamıyorum. Anahtarçıya girdim, motosikletli yunusları gördüm, “Beni koruyun, kocam burada, geçen hafta beni öldürmeye kalktı” dedim. “Şimdi hiçbir şey yapamayız” dediler. “Karakola gitsen de,” dedi o yunus, “Seçim zamanı kimse seni ciddiye almaz, şimdi burada mı?” dedi. “Burada olduğunu bilmiyorum ama en azından beni evime kadar bırakın lütfen” dedim. Korkuyorum, ama nasıl ağlıyorum. Hüngür hüngür ağlıyorum bizi öldürecek diye, kızım da “ağlama anne falan” diyor. Sonra beni kapıma kadar bıraktılar. Eve girdim. Avukatı arıyorum. Avukata ulaşamıyorum. Açmıyor telefonu, ertesi gün dedim ki, “N. Bey,” dedim “Beni ciddiye almıyorsunuz, geçen hafta beni öldürmeye kalktı bana inanmadınız, bu hafta sokakta önüme çıktı. O caddede MOBESE kamerası yok mu kimse görmüyor mu? Profilo’nun o yolda oldu bütün bunlar. Gittim dükkanlara “Kamera var mı, sokağı görüyor mu?” diye ben kendim sordum.” Normalde birçok avukat bunları kendileri araştırıyormuş.” Mesela beni buraya yollayan avukat dedi ki, “Ben bir adam tutup, o işte çalışıp çalışmadığını ispatlamak için resimlerini çıkartıp mahkemeye sunuyorum, ben uğraşıyorum her şeyle.” O ikinci olaydan sonra büyük avukatı aradım, bundan sonra gittiler davayı açtılar.

Evet, ben de dedim ki, “Benim kızım tecavüze uğrasaydı, çünkü seyrediyoruz ya yabancı filmlerde pedagog eşliğinde ifadeleri alınıyor, filmlerde görüyoruz pedagog eşliğinde ifadesi alınmayacak mı? Benim kızım o olayı yaşadı. Benim en büyük şahidim. Oradaki çalışanlar, benzincideki çalışanlar o olayı biliyorlar. Onlardan yardım alın.” Oradaki savcı bana, “3,5 yaşındaki kızın ifadesiyle ben bu adamı hapse attıramam” dedi. “Siz beni ciddiye almıyorsunuz!” diye sesimi yükselttiğimde, bana, “Sesini yükseltme, senin için yasal işlem yaparım, ben seni ciddiye almasam seni dinlemezdim” dedi. O arada avukatım, “Özür dileriz savcı bey, müvekkilim biraz heyecanlı, birazcık üzüntülü olduğu için sesini birazcık yükseltti” dedi. “En azından o güne ait telefon dökümleri GPS dökümleri mi ne, onu alalım, bir de müvekkilim ses kaydı yapmıştı, bilirkişi o kaydı dinlesin” dedi. Savcı “Tamam” dedi. Bir

sene sonra cevap geldi. Savcı demiş ki, “Sanık ne kadar suç işlemediğini söylese de bilirkişinin dinlediği CD ve telefondaki dökümler suç işlediğine ispattır, bir üst mahkemeye dava açılınsın.”

Ben şu anda elini kolunu sallayan, bana şiddet uygulayan bir adamın bahçesinde dolaşıyormuş gibiyim. Bana her an bir şey yapabilir. Evliyken de, ben ona iki kere hapis cezası aldırduğumda bana şöyle diyordu, “Ben bundan sonra sana şiddet uygulamam, öldürürüm; zaten hapse gireceğim üçüncü şiddette öldürürüm de en azından senin gibi bir mikroptan kurtulurum.” Ben de diyordum ki, “Kızımız ne olacak?” O da “Gidecek” diyordu. Ya da “Onu anneme veririm, nasıl olsa ben hapisten çıkarım” diyordu, kayın validemler de öyle, “Biz oğlumuzu çıkartırız” diyordu. Milletvekili Y. Gaziantep eski milletvekili. A. K.’nin yeğeni; oranın köklü bir ailesi, aşiret olduklarını söylüyorlar. “Biz seni ortadan kaldırırız” diyorlar.

Mesela evliyken de annesine, herkese derdi, “Dövdüm olmadı, sövdüm olmadı, düzgün yol kullandım olmadı.” İşte “Seni kitleyeceğim,” diyordu. “Dışarı çıkamayacaksın, seni bir şekilde adam edeceğim,” diyordu bana. Annesi de demiş ki, “On yıldır adam edemedin şimdi mi adam edeceksin?” O da, “Ben karımı çok seviyorum, bizim aramızda sorun yok ki, adam olacak, benim istediğim gibi olacak” demiş. İsteddiği gibi olmak da; evden dışarı çıkmak yok, kimseyle görüşmek yok, onun ailesi hayatımızda olacak, ben yemekler yapacağım, sofralar kuracağım, onun gönlünü yapacağım, bu. Yani ben olmayacağım.

Y. boşanma davası açtıktan sonra iş yerinden çıkmış gibi yaptı, ama avukatım eski iş yeriyle yeni işyerinin aynı olduğunu ispatladı. Hatta ben, bu durumu ispatlayan internet dökümlerini de verdim. Ama hâkimi anlamıyorum; arkadaşşıma, hiç nafaka istemediği halde 100 lira çıktı. Biz 700 lira kreşe ödediğimizi söylediğimiz halde, 200 lira nafaka çıktı. “Nafaka çıkana kadar 250 lira biz ödeyelim” diye karşı taraf teklif etmişti; bu dilekçelerde de var. Benim avukatım “Hayır yasal olsun” dedi. Hâkim kalktı 200 lira verdi. Bana da, “900 lira maaş alıyorum” diye nafaka vermedi.

Y.nin maaşı ise 2700 lira olduğu halde, benden de düşük gözü-
küyor. 700 küsur gözüüyor. Nasıl oldu? Şimdi işyerleri sigortayı
tam ödememek için asgari ücret yatırıyorlar ya bankaya. Bankaya
650 lira yatırılıyor. O dökümlerde de o kadar gözüüyor. En faz-
la 900, üstünü de elden alıyor. Bir önceki şirkette de Y. 1.650 lira
alıyordu, gerçi ben 1.650 aldığını biliyordum meğer daha fazla al-
yormuş. Orada çalışanların çoğuna bu şekilde maaşları veriliyor.
Ben avukatıma dedim ki, “Gidin bütün çalışanlar adına o şirketi
SSK’ya şikâyet edin. Çünkü tam maaşı göstermiyor, vergi kaçır-
yor öyle değil mi?” Hatta bir ara ben şikâyet etmeyi düşündüm
ama artık her yere ben şikâyet ediyorum, o zaman avukatın ne işi
var? Avukatım, “Yapamayız bunu” dedi.

Son koruma kararı aldırduğımda hâkimin tepkisi böyle oldu,
”Y. bu uzaklaştırmayı sana veriyorum ama bu senin suçlu olduğun-
u göstermiyor. Suçsuz da olabilirsin suçlu da olabilirsin, A. bak
sen haksızsın da demiyorum ama yeni kanun çıktı ya, ne yazık ki
bu yeni kanuna göre kim başvurursa koruma kararını vermek zo-
rundayım,” bunu dedi bana, “Ne yazık ki vermek zorundayım!”
Sonra şunu anlattı hâkimin kocası gece nöbetçisiymiş, bir kadın
sevgilisi olan bir adamla evde oturuyormuş, kadının kocası bunu
anlıyor, ikisini birden dövüyor, kadın bu yasayla birlikte başvuru-
yor. Hâkim diyor ki, “Bak” diyor, “Kadın sevgilisiyle birlikte yaşı-
yor, adam onu dövüyor da, hâkim yine de kadını korudum demiş.
Normalde kadın şerefsiz ama ben yasa çıktığı için korumak zo-
runda kaldım,” yani bunu da örnek veriyor, tuhaf bir hâkimim var.

En son ben sokağın ortasında dayak yediğimde gittim numu-
neden rapor aldım. Çengelköy karakoluna gittim. Anlatıyorum,
“Dayak yedim, şu oldu bu oldu, çocuğum onların elindeydi, çocu-
ğumu kaçırdılar getirsinler bana,” dedim. Çocuğu bana teslim et-
tiler. Enişteme demişler ki, “Çok şımarık bir baldızın var.” Kayın-
valideme, “Gelinin alt tarafı bir tokat yedi, buraya kafası kırılan,
gözü moraran insanlar geliyor hiç şikâyet etmiyor, barışıp evlerine
gidiyorlar.” Ve bunu kayınvalidem evliliğim boyunca hep söyledi,
”Sen şımarık birisin,” dedi bana.

İkinci boşanma davamda. Karakola çektirdiğimde. Diyorum ya boşanma davası açtığımda uzaklaştırma cezası almadığımda kapımın önünde yatıyorlardı. Yani devamlı annem beni götürüp getiriyordu, taksikle gidip geliyordum. E bende para yok ki, her gün ben taksiye bineceğim. En sonunda hiçbir avukata başvurmadan dört bin üç yüz küsuru araştırıyordum zaten. Eğer evden kaçarsam nasıl kaçabilirim, nasıl kurtulabilirim? Ben evliliğimi şeye benzetiyorum, “Yatağımdaki Düşman” diye Julia Roberts’ın bir filmi var, orada adam dövüyor, dövüyor sonra kaçıyor, inşallah sonu ona benzemez. Öldürülüyordu çünkü (bunu söylerken hafif bir sinir bozukluğuyla gülüyor). Ben uğraştım. Avukatımın zihniyeti öyleydi, ”Bir şey yapmaz korkmayın A. hanım.“

ZEYNEP

Evlilik süreci zaten berbattı, on yıllık dönemde onyediyi yıllık evliydim ben. Üniversitede tanıştık, evlendik. O 7 yıllık süreçte her şey iyiymiş gibi görünüyordu. Öğrenciydik, hâlâ okumaya devam ediyorduk. Benim fikirlerimi biliyordu. Ben eşitlikçi bir insandım, kadın erkek eşitliğine inanan bir insandım. O da bunun böyle olduğunu kabul ederek arkadaşlık kurmaya, daha sonrasında da işte bir şeyler konusunda ısrarcı olmaya başladı. Uzun süre direndikten sonra kabul ettim. Bir buçuk yıl sonra da evliliğe karar verdik. Hem çalıştık hem okuduk. Evde yine birlikte bir şeyler yapıyorduk. Her şeyimizi paylaşıyorduk ama bu arada şeyler vardı tabii, benim çok fazla sosyal çevrem vardı, üniversiteye gittiğimde çalışan bir insandım, okuyan bir insandım, folklor ekibinde oynayan, tiyatroya giden, tiyatro çalışmalarına katılan bir insandım. Eski eşimde bir şeyler başladığında, yavaş yavaş hem bana eleştiriler başladı hem çevreme eleştiriler başladı. İşte, “Onların benimle ilgili yanlış düşünceleri olduğu, benim davranışlarımdan yanlış anladıkları, ben böyle yaparsam karşıdaki insanların benimle ilgili yanlış düşüncelere sahip oldukları filan...” Söylediği şeyleri o kadar makul ve mantık çerçevesinde anlatıyor ki, ben hep empati

kurarak, “Doğu söylüyor, evet, haklı işte, yavaş yavaş değişmişim” diyorum, çünkü bunu 17 yıl sonra, boşandıktan sonra fark edebiliyorum. Yani sürekli eleştiriler, sürekli kısıtlamalar, işte çevrenizle ilgili bir takım yani direk sen bunlarla görüşme ya da sen bunu yapma şeklinde asla olmadı o süre içerisinde. Öyle şeyler söylüyordu ki, ister istemez yaptırıyordu yani kararı sen alıyordun. Fikri veren o oluyordu ama uygulayan da sen oluyordun. Buraya kadar çok fazla rahatsızlık verici bir şey yok gibi görünüyordu. Çocuğuma hamile kaldım. Hamile kaldığım, doğum yaptığım andan itibaren şiddet başladı ve üstelik askerdeyken başladı. İlk önce hakaret şeklinde başladı çünkü zaten yanımızda değildi.

Yeni anne olmuştum ve ilk kez en yakınımı kaybettim, öyle bir acıyı daha önce ne tattım ne yaşadım. O zaman da bağırıma başlamıştı mesela, “Her geldiğimde senin bu ağlamalarınla mı karşılaşacağım işte yeter artık, ne zaman bitireceksin?” Arkasından babam kalp krizi geçirdi. Hastaneye onunla gitmek istedim, evde kavga çıkarttı, her şeyi kırdı döktü... Çıldırması gibi hareketler yapıyordu, saçımı çekiyor, kendini dövüyor ve böyle tepkileri ilk verdiği anda ben susmaya başladım, çünkü bebeğimin korkmasından, etkilenmesinden çok korkuyordum... Ben onu alıp gerekirse başka bir odaya gidiyordum ama onlar çözüm olmuyordu, çünkü bu sefer de peşimden geliyordu sen bana işte tavır mı yapıyorsun.

Ben ilk dayağımı yediğim zaman aslında ayrılmaya karar verdim. Dava açtım. O kadar kötü bir görünümü vardı ki, onu öyle görünce bu sefer onun bana yaptığı iyi şeyleri düşündüm... Vazgeçtim. Dilekçemi geri çektim. Ondan sonra zaten şiddetin hiç azaldığını görmedim.

Benim yüküm çok ağırlaştı. Dayak yiyorum artık ciddi ciddi ve iş yerimde sürekli eleştiri durumunda. Senin yaptığın hiçbir şeyi beğenmiyor ve işleri tıkıyor. İmalatta kendisi duruyor. İmalattan bir şey sorduğun zaman “Bana sorma ben senin işçin değilim,” diyor. Hiçbir şekilde bir ileri adım atamıyorsunuz... Bu şekilde işte çekleri imzalatıyor, satış yaptırıyor, müşterilerle karşılıklı muhatap ediyor filan ama yük altında ezilen sizsiniz, değer

de görmeyen sizsiniz ama hep hatalı ve kusurlu olan yine sizsiniz. Ciddi dayaklar yedim ben bırakıp gidemedim, mesela ihracat dönemiymi o bırakıp gidiyordu, dönmiyordu, evi terk ediyordu, gelmiyordu. Yükleme yapılmazsa batacağız, işçilere maaş verilmeyecek. Ben mecburen dayağımı yiyip çalışıyordum. 2007'de iş yerinden kovdu beni. İş yerinin yanında baya böyle hakaret ederek, vurarak ciddi bir şekilde. Ondan sonra işte boşanmak istediğini belirtti... “Şu anda boşanmaya cevap vermek istemiyorum ama artık işi ayırmak istiyorum,” diye cevap vermiştim. Ortak olduğumuz dönemde şubemiz olan yeri ben işletmeye başladım.

Sonra, ne aldıysam kendi paramla işte, kendi firmam aslında, kendi malımız, ortaklığımız, satın almaya başladım. Hem çalıştım hem kazandım. Onun işlerinin kötü olduğunu biliyordum. Onun da harçlarını, işçilerinin parasını, üç ayda bir ödemediği ticari kredi borçlarını kendi çalıştığım mağazadan ödemeye başladım. Sonra oğlum hastalandı 2008'de. İki ay yattı hastanede ama teşhis konulamadı. Kanserden filan şüphelendiler. Kanser riski ortadan kalkınca romatizma teşhisi koydular... O dönemde o da benimle birlikte hastanede kaldı ve biz barıştık... U'nun (oğlu) hastanede yatması, o süreç çok kötüydü. U'nun gün aşırı ve sürekli söylediği şey “Neden benim bir kardeşim yok?” U. iki yaşındayken ben bir hamilelik daha geçirmiştim. 7,5 aylıktı bebek, yaşamadı. “Ben burada yatarken kardeşim olsaydı hiç sıkılmazdım,” gibi şeyler söylüyordu. Babasının kötü yönü veya geçimsizliğini düşünmedim açıkçası. Sadece düşündüğüm U'nun bir kardeşi olması lazım ve U'yu kaybetme korkusu yaşadım. U'nun iyileşmeye başladığı anda da işte, “U. tek olmamal, tek kalmamal, ileriki yaşlarında birbirlerine destek olacak iki kardeş olmal” diye düşündüğüm için ikinci çocuğu istedim ben de. İkinci çocuğum oldu. Hamilelik dönemlerim kötü geçmiyor yani evliliğimizin en iyi zamanları ben hamileyken geçiyor... Hastanede de ilgiliydi ama... Doğumdan birkaç gün sonra çok kötü olmaya başladı. Bu sefer hem bana yapıyor hem oğluma yapıyor. U'yu sürekli azarlıyor. Çok üzülüyordum... Ben aslında hani hayattan da evliliğimden de çok yo-

rulmuştum. Çocuklarımla vakit geçirmek istiyordum. Gündüz iki saat, akşam iki saat iş yerimi kapayıp kapayamayacağımı sordum. O da “tamam” dedi. Mağazaya gidiyorum, içeri girdiğim “günaydın” dediğim anda kendini bir şey zannediyor, patron zannediyor, “Geri zekalı kadın (...)” İşçilerin yanında söylenmeye başladı. Her sene Antalya’ya gidiyordu. 2-3 sene boyunca gitti. Toptan mal satıyorduk, işte ödemeler kalıyordu. Birkaç ay gelmiyordu. Orada ne yaptığını da bilmiyordum açıkçası. Sonra hiç gelmeye başladı... Artık benim sınırlarım bozuldu, kimseye bir şey anlatmıyorum. Ailem de bilmiyordu, en yakın arkadaşım da bilmiyordu dayak yediğimi. Artık dayanamamaya başladım...

O dönemde yanımda bir bakıcım vardı, bir de çalışan elemanım vardı. Çalışan eleman mağazada olanlara şahit oluyor, yeğeni ve abisi şiddetten haberdar oluyor. Ancak bu durum kocasının ailesinin S’den uzak durmasına neden oluyordu.

O zaman aklım başıma geldi, evet bu adam yalancı... Sırayla hani benim o yıla kadar olan bütün evliliğimde, bütün söylediklerim, benzer şeyleri yavaş yavaş böyle kapılarını açarak, kadınların konuşmaları olsun, şey olsun. Çünkü gittiği insanlara bile, “tek gidiyorum” diye gidiyor, iki kişiyle gidiyor. İkinci bir kadın var on yıldır görmediğini söylediği bir insan o ve iki yıldır sürekli birlikte gidiliyor. O kadınlarla bir şey var yok, ben orasıyla çok ilgilenmiyorum. Ne yaşadıkları beni hiç ilgilendirmiyor, hani sonuna kadar yalan söylemiş bir adam ve hani nasıl bu kadar profesyonel bana yalan söylediği, nasıl ikna ettiği, o büyük tepkileri nasıl gösterdiği, saçını başını yolduğu, beni sindirdiği aklıma geliyor.

O gidişin adını koyamadım ben. Bu bir boşanma gidişi mi? Boşanma olacak mı? Ayrılık mı bu? Ne olacak? Hala konuşulacak ortada iki çocuk var. Ayrılığa hazırım. Bunlar ne olacak diye düşünüyorum o sırada. O gittikten birkaç gün sonra bir avukat aradı beni. Boşanmak istediğini söyledi. Talimatları şunlar; “Çocukları alıyorsa alsın, veriyorsa versin, şirket hissesini devretsin.” Nasıl olacak, hani ayrılık olunca biz nerede oturacağız, o nerede oturacak, biz nasıl geçineceğiz, o nasıl geçinecek? Sonra avukatı şey

dedi, "Açıkçası söylediği şeyden kendim ikna olmuş değilim" dedi. "Karım düşmanlarımla oturdu işbirliği yapıyor, o yüzden boşanıyorum, diye bir sebep söyledi," S. Hanım dedi. "Sizinle görüşmek istiyorum," bayan bir avukattı. "Çocuklarımız için bizi bir araya getirin, biz bir görüşme yapalım" dedim. Ondan sonra adliyede konuştuk. Onun da olduğu bir görüşme yaptık. Onun yanında yine inanılmaz hakaretlere başladı. K. Hanım da (avukat) dedi "Yeter ya!" dedi. "İ. bey, yeter, ben kalkıp gideceğim bu masadan, yeter ya!" dedi. "Peki, o zaman siz birbirinizle konuşun," dedi aldı pılı pırtısını çektı gitti. Ertesi gün de K. Hanım, "İ. Bey'in avukatı olmayacağım, Allah yardımcınız olsun!" diye beni aradı. Yani böyle bir süreç başlamış oldu ki, orası da baya uzun ve çatışmalı geçen bir süreç.

Herkes çözüm bulabilecek şekilde yaşadıklarını ayırtıramıyor, idrak edemiyor. Ben kendi adıma hep şanslı olduğumu söylüyorum. En büyük şansında çevremden aldığım destek, Mor Çatı'dan aldığım destek çok çok önemli. Yani bunu hayatın belki bir döneminde yapabiliirdim ama o dönem geç kaldığım bir dönem olabiliirdi. Buraya gelerek, buraya başlayarak, ben kendi yaşadıklarımın farkına vardım. Hayatıma soru sormaya başladım, o soruların cevaplarını almaya başladım. O cevapları almaya başlayınca bir baktım ki ben hukuki şeylerin içine öyle bir girmişim ki... Girme sebebim karakola güvenmemek. İşlerini doğru yapıyorlar mı yapmıyorlar mı emin olamamak, avukatıma güvenmemek, savcıya güvenmemek, hâkime güvenmemek... Yani işleri takip eder hale geldim. Öyle böylede içinde değil değildim. İnanılmaz içindeyim. Bir avukat bürosu gibi şu anda benim iş yerim. İnanılmaz dosyalarım var. Bütün davaların dosyaları var. Tek tek takip ediyorum şey yapıyorum. Bunu yapmak çok akıllıca bir iş değil. Bunu yaptığım için ben kendimle övünmüyorum. Aslında gerçekten çok acı bir şey. Hani yaşama tutunmak için verdiği çaresizliğin mücadelesizliğin bir başka yolu bu da.

ARZU

Otuzsekiz yaşındayım. Afyon'un Sandıklı ilçesinde bir köyde doğdum. Ondört yaşıma kadar babamın yanındaydım. Ben beş yaşındayken annem öldü. Ablam tarlada çalışıyordu. Erkek kardeşim iki yaşındaydı. 20'sinde ablam evlendi, kardeşime ben bakmaya başladım. Babam hiç çalışmadı, baba ekmeği yemedim. Haftada bir gün okula gidiyordum, geri kalan günlerde tarlada çalışıyordum. Ona rağmen yatılı okul sınavı kazandım. İstanbul'da okuyacaktım. Öğretmenim çok yalvardı babama. Göndermediler. Muhabir olmak istiyordum.

Ondört yaşındayken beni amcamın oğluyla evlendirdi babam. Kırbacı dövyordu beni. Felçliydi ama bana sekiz yılı zehir etti. Kardeşimi bahane edip dövyordu. Çalıştığım parayı alıyorlardı. Kayınvalidem hep eşya yaptı benim paramla. Sekiz yıl onlarla kaldım. dört kardeştiler. Eltilerim vardı, büyük elim, onun bir küçüğü bana destek olurlardı. Gece bile beni kırda çalışmaya götürüyorlardı. 1-2 saat uykuyla geçiyordu ömrüm. İlk çocuğum bakımsızlıktan öldü. Sonra doğan şimdi yirmibir yaşında. Okudu, onu yatılı vermişlerdi, kendini kurtardı.

Öğrendim ki eşim beni aldatıyormuş. Benim haberim yok. Eşim duvar gibiydi, konuşmazdı, yatakta bile işte kıyafetlerle... Evlendikten bir süre sonra mahallemizi değiştirdik, kalabalık bir mahalleye geldik, baktım insanlar pikniğe gidiyor, kol kola geziyor, evlilik böyle bir şeymiş dedim. Başka duygular beslemeye başladım. O sırada mahalleden bir tanesi peşime düştü. iki sene peşimde koştu. "Kocan seni sevmiyor, istemiyor" diyordu. Hatta amcamların yanındayken bile gelip bunları söylüyordu bana. Adam varlıklı, güçlü bir şey diyemiyorlar. Ama arada onsekiz yaş var. Ben daha 20-21 yaşındayım. Adam beni görmüş beğenmiş, bir de evli.

"Beni dövüyorlar, oğlu da aldatıyor, bu çileyi neden çekiyorum ben" dedim. Adamın teklifini kabul ettim. Ben çocuğu bırak-

tım amcamlara. Arkasından bakıp kaldım. Ben nasıl bir anneyim bilmiyorum. Gidecek yerim yok, alamadım çocuğu.

Adam bana ev döşemiş. Zina olmasın diye, o ön tarafta eşiy-le oturuyordu, 8-9 ay bana baktı, ben boşanana kadar. Ama sekiz ay sonra ben pişman olmuşum, doğruları yanlışları ayırmaya başlamıştım. Hırşımdan gitmişim adama, babama kızdığım için. Adam beni seviyor, ama ben kurtulmak amaçlı yapmışım bunu. üç yıl beraber kaldık. Araba sürmesini, kendimi ifade etmesini, yemeğe bir yerlere gitmesini öğrendim. Özgüvenimi kazandım. Çocuklarıyla iletişimini gördüm, kendi babamı sorguladım. Oğlumla aynı mahallede yaşıyorduk. Okula gidiyordum bazen. Ama beni gördü diye, onu dövüyorlardı. Onun da çocuğu aynı okula gidiyordu. Görüşüyorduk arada yani.

Birlikte yaşadığım bu kişiden ayrıldım. Sonra bir sene dedemin ve teyzemin yanında kaldım. Evlenmeden önce birkaç kez görüp beğendiğim çocuğa haber yolladım, ablasıyla, “Benimle evlensin” dedim. Onu seviyorum sandım. Ablasıyla geldiler, aramızda beş-altı yaş var. Terk ettiğim adamdan da çekiniyorduk. Neyse gizlice evlendik onunla.

En kötü şeyleri bu adamın yanında yaşadım. Beraber olmak için döverdi. Yerlerde sürüklerdi. Ben kendimi dövdürmem aslında. Ama kalleşçe arkadan yakalardı, saçımдан yakalardı. İkiizlerime hamileyken dövdü, gözüm sakat kaldı.

Onüç yıl evli kaldım. Kirada oturuyorduk, beni dövdüğü için hep çıkardılar. Onbir ev değiştirdik. İlk İstanbul’a gelip kaldığım evde ev sahibinin gelini, “Bundan adam olmaz, yol yakınken dön” dedi. Bana sığınma evinden söz etti. “Fatma Girik’in sığınma evi var” dedi. Bak, bir iyi laf, bir de kötü laf çıkmıyor insanın aklından. Adı Nurten’di. Çok aradık ama bulamadık. TV’de falan duysaydım giderdim. Çocuklar olmadan kurtulmuş olacaktım. Şans. Ağzımdan burnumdan kan geldi. Onlar bana sahip çıkınca, durmadı taşıdı evi.

Evi değiştirdik, 4. kata taşındık. İçki, at yarışı, sabaha yakın geliyordu. Üstümden kapıyı kilitliyor, hamileyken dövdü. Boğa-

zımı sıkı, merdivenlerden itti, kanamam geldi, suyum boşaldı. Karakola gittim, para vermiş, dosyayı geri almış. “İstemiyorum senin çocuğunu” dedim. Polisler, “Bir şey olmaz, biz de karımızı dövüyoruz” dediler. Altı aylık doğdu ikizler. Yaşamaz dediler. Artık bırakıp gidemeyeceğimi biliyordu. Çocuklarıma bakmadılar. Küpelerimi sattım, iğne oyası yaptım. Mahalleli görüyordu beni, “Gidecek yerin yok mu?” diyorlardı. Teyzem sahip çıkıyordu ama “çocuklarını bırak” diyorlardı. Zaten öbürünü bırakmışım... Ekmek yok, komşular camdan getirip veriyorlardı, kapı kilitli zaten. Bodrumda oturuyorduk o zaman da. Mangal demiri üzerinde mama yaptığımı bilirim, komşular sayesinde ama.

Çocuklar büyüyünce üstümden kapı kilitlemeyi bıraktı. Çocuklar okula başladı. Gidip yeşil kart çıkardım, “Bunları getirdiği yerde senin yapıp eylemişlerdir” diyordu. Ama kendisi yüz felci geçirdi, kalp damarları tıkanı, önce o kullandı yeşil kartı. Eve haciz geldi. Komşulara “Bana iş bulun,” dedim. Yemekhanede iş buldular. “Sen ne yapıyorsun, orospuluk mu yapıyorsun?” dedi. Çalışırken aklım evde, kızlar altı, oğlan beş yaşında. Terasa çıkarsalar, bir şey olsa... İki arada kalkıp eve de gelip bakıyorum. Ama yemekhanede üç kişinin yaptığı işi yapıyorum. 100-200 kişilik pilav yapıyorum. Düğün sahiplerinden ekstra para alıyorum. Bilmiyor. Haftalığımlı elimden alıyor, ekstradan kazandığım para bana kalıyor. Bir yandan da iğne oyası yapıyorum. 7-8 kere işten çıkardı beni. İdare ettiler. Tekrar gittiğimde beni işe alıyorlardı, çünkü kimsenin kaldıramadığı kazanı tek başıma kaldırıyorum.

Bir kez Konya’daki sığınma evine gittim. İki kızımı aldım. Oğlum orada kaldı. Yeşil kartlarımı çıkardılar, orası da Mor Çatı gibi. Oğlumu bıraktığım için geri döndüm. Bu bir seviniyor. Kavga edip “öldüreceğim” diyenden eser yok. On gün sonra değişti tabi tavırları. Şiddet tekrar başladı. Kararlılığımı gördüğü için pek fazla karışmıyordu gene de. Bir ara tekstile girdim, yirmi gün çalıştım, ortamı beğenmedim, el şakaları falan yapıyorlar, çıktım. Arkadaşım ayarladı. Hastaneye girdim. Orada kameralı her yer. Kimse dokunamıyor. Altı ay çalıştım. Mor Çatı’yı bulmamı sağla-

dılar. Elbise, ayakkabı sağladılar. Başka iş buldular ama sığınaktaki arkadaşlar “biraz çalışma” dediler. İlk geldiğim günlerde pişman olmuşum sığınağa geldiğime. Çocuklarım için okula gizli kayıt yaptırıldı.

Eve gittim bir kez. Kocamı anlaşmalı boşanmaya razı edebilmek için. Soyadından kurtulunca iyi olur dedim. Yaz tatiline, çocukların karne almasına bir hafta vardı. Sabah onbir gibi gittim. Metro durağında bekliyor. “Çocukların notlarını alayım” dedim, “Tamam” dedi. Sonra eve gittik. Akşamdan içmiş içmiş. Baktım kapının arkasında bira şişeleri. Kahve yaptım, içmedi. Bıçağı hazırlamış, kurbanlık bıçak, kocaman. “Şimdi birbirimizi öldürsek ne dersin” dedi. “Deli misin, çocuklar sığınma evinde” dedim. O an aklıma geldi, hastanede eğitim alıyorduk, saldırgan hasta yakını, hastalarla ilgili. Onu afallatmaya çalıştım. Panik yapmadım. Karın bölgesinden ittim. Kapıyı kilitlemiş, bahçeye geçtim, ama aralık kaldı kapı. İtiyor. “Bıçağı atarsan, içeri geleceğim” dedim. Attı, hemen tekrar girdim ama doğru sokak kapısına. Arkamdan gelmedi. Dışarı çıktım. Komşulara “Elinde bıçak var, polis çağırın” dedim. Ne yapıyor diye de bakıyorum. Yatağın üzerine uzandı, bıçağı tutuyor ama yemedi tabi. Polis gelene kadar bıçağı sokmuş 5-6 cm. Ayıltmışlar. “Eşim yaptı” demiş. Polis yanımda, telefonu elimden almaya çalışıyor. Beni çapraz sorguya aldılar. Onbeş polis doldu içeri. “Yapmıştır!” diyorlar. “Onüç senenin içinde öldürürdüm, yapacak olsaydım” dedim. Su istiyorum, dalga geçiyorlar, bana bir şey yapmadılar ama başka bir kadın vardı yanımda, kocasını öldürmekten. Onu çok dövdüler. Saat 8’de psikolog getirmişler. Odaya aldılar. Ben her kavga ettiğimizde polise bildiriyordum. Dört ay hapis cezası aldırılmıştı. Anlattım. Eşim ayıldığında ifadesini almışlar. “Bıçağın üzerine düştüm” demiş. “Beni Taksim’e götürün,” dedim polislere. Şişli’ye getirdiler. Şaşırtmaca yaptım dönerken. Zaten hep öyle yaparım.

Mor Çatı’da kendimi toparladım, hayatımı düzene soktum, ailenin kabul etmediğiyle onlar öyle bir ilgileniyorlar ki...

AYTEN

Yirmi yaşındaydım. Kaçırıldım, kiracımız kaçırdı daha doğrusu. Kaçırıldığım günden beri dayak yiyorum. Tekstilde çalışıyordum ben, overlok makineci olarak. Hepsini biliyorum yani. “Ondan sonra, bizim bir ev sahibinin kızı var, ev sahibi de çok zengin, kız da çok bakımlı, güzel, her tarafı altın dolu,” diye buna öyle anlatmışlar. “Gel sana onu kaçıralım, ama senin şu kadar parayı alırım,” demişler. Eski şerefsizce öyle diyorlar. Ondan sonra o da, “tamam” diyor. “Ne zaman kaçıralım?” “Bu akşam kaçıralım,” diye karar veriyorlar. İş yerime geliyorlar. Kiracı biliyordu. Akşam çıkışta beni taksiyle aldılar.

Kaçırdı beni. Bir sene sonra bir çocuk oldu. O çocuk öldü açlıktan. Yedi aylıktı, doğdu. İki ay yaşadı, öldü. Yani mama veremedik, benim de sütüm yok. Yemeyince süt olur mu? Çocuk olunca, kimlik çıkartmak için nikah yaptık. Düğünüm müğünüm hiç bir şeyim olmadı. Hayvan gibi getirdi eve tıktı. Ondan sonrası, dayak...

Şimdi kırk beş yaşındayım. Dayak yiyorum. Yani günümü verdi ışığı vermedi, hiç iyi günüm olmadı, hiç bir zaman. Sonra üç tane çocuğumuz oldu... Ben dayak yedikçe polise sığındım, polise gittim. Polis bana dedi ki, “Karı-koca arasına giremeyiz.”

Sekiz sene oldu biz ayrılalı. Böyle kan akıyordu başımdan. Kafamdan kan akarken polise gittim. Sonra pislikler beni yeniden ona kattı. Bir daha dayak yiyordum. Gidecek yerim yoktu. Ben, “bana yardımcı olun, yardımınıza ihtiyacım var” derken millet bana yardım etmiyordu, gidiyordu, ona söylüyordu.

Bu adamdan korktuklarından ailem de bana sahip çıkmadı. İşte, “Bizim kızımız var, gelinimiz var, bize bir şey yapar, zararı dokunur falan,” böyle sözler ettiler. Ondan sonra ben dayak yiye yiye... En son pis bir şiddet kullandı bana. Yani ağza alınmayacak şekilde. Sapık diyebilirim, yani sapıkça bir şiddet. Artık, yok yani, “Ben buna dayanamayacağım,” dedim. Üç tane oğlum var. Dedi-

ler, “Anne nereye gidiyoruz?” “Bakkala gidiyoruz,” dedim. Elimde de su bidonları var. Evden kaçtık.

O zaman okula başlamamışlardı, küçüklerdi yani. Büyük oğlumun yine bayağı bir aklı eriyordu. Üstümüze başımıza hiç bir şey almadan kaçtık. Zaten bir şey giymiyorum. Her tarafım yanık. Yaktı beni, tüpün üstüne oturttu. Kalçalarım, şeyim yanık. Her tarafım su topladı, tüpün üstüne koyunca, yakınca ne olur? Mısır patlağı gibi su, ayağım da kırık. Kanepeye bağladı beni kırdı, şu kadar bir odunla, sopayla. Böyle arkadan ellerimi bağladı, ayağı mı da bağladı. Vura, vura kırdı. Altı ay böyle emekleyerek yürüdüm. Benim ortanca oğlum M. koynuna sokardı hep ekmekleri, getirirdi. “Annenize ekmek vermeyin sakın, annenize su vermeyin,” derdi çocuklara. Büyük oğlum korkusuna, “Babam beni dövecek” diye bana hiç bir şey vermezdi. Ortanca oğlum biraz gözü pek, o gizli gizli getirirdi. “Dayak yersem yiyeyim, anneme ekmek getireyim,” derdi yani. O baktı bana iyileşene kadar. İyileştikten sonra dedim ki artık kendi kendime, “Ben” dedim, “hiç kimseye söylemeyeceğim, gideceğim.” Bir tek etek var üstüm de aynı köylü kadını gibi, altımda pijama yok. Hiç bir şey yok. Ayağымda kocaman terlikler, ayakkabım da yok.

Mahallede kadınlar çok bilgili kadınlar, konuşuyordu. Orası çok yardım ediyordu ama nasıl ulaşacağım? Nereden gireceğim, nereden çıkacağım? Polis seni getirir diyorlar, polise gidiyorum, polis bu sefer tekrar beni ona katıyor. Ben polisleri hayatta sevmiyorum. Şimdi polis deyince ben var ya vücudum diken diken oluyor. Polisler bana yardım etseydi benim şimdi ayağım kırık olmayacaktı, daha erken boşanma olacaktı. Ondan sonra ben burayı bulcam ne pahasına olursa olsun, dedim içimden. Kimseye bir şey demeyeceğim bundan sonra. Söyledikçe dayak yıyorum, söyledikçe dayak yıyorum.

Muhtar da benim çocukluk arkadaşım. Ö. beni öyle görünce şaşırıldı. “Abla sen ne hale gelmişsin, ne bu hal,” dedi. “Sen insaniyetten çıkmışın, kimse yok mu?” dedi. “Valla,” dedim “öbür ablam yok, abim de yok, hiç kimse kalmamış,” dedim. “Bir salak ablam

var, o da beni yakalattırmaya çalışıyor eşine,” dedim. “Ben bu gece bu parkta yatacam, gitmiyorum,” dedim. “Abla sen benden ne istiyorsun şimdi?” dedi. “Bir sığınma evi gibi bir yerler varmış, devletin evleri,” dedim. “Orası bana sahip çıkarmış, kadınlara çok destek oluyormuş.” “Sen nerden duydun?” dedi. Dedim, “Duydum da ulaşamıyorum. Senin,” dedim “böyle bir şeyin varsa beni oraya yerleştir, ben bu haldeyim.” Ondan sonra, bir yerleri aradı bu, bir yerlerden bağlantı buldu. Kaymakamlığın oraya geldik. Kaymakamlıktan benimle böyle konuştular, ettiler. Onlarla da konuştum, onlar da halimi gördü, her tarafım yanık. Kaymakamlıktan da buraya, Mor Çatı’ya yerleştirdiler.

Polise gitmem bir daha. Ben polise gitmem. Ben artık polisi hayatta görmüyorum. Bak polisler bazen benim arkadaşımın yanına geliyorlar. Arkadaşım terzi. O da üç ay sığınakta kalmıştı. Ondan sonra onun yanına geliyorlar. Polislerin yüzüne karşı, “Ben polisleri sevmiyorum,” diyorum. “Polisler bana el atsaydı ben şimdi sakat olmayacaktım,” diyorum. “Ben şimdi çalışıyor olacaktım, kimseye muhtaç olmayacaktım,” diyorum. Onlar da bana diyorlar ki, “Abla senin zamanın gibi değil, şimdi her şey değişti.” Değişsin, ben yine de sevmiyorum polisi. Ben çocuklarıma, “Oğlum sakın polis olmayın, sakın” diyorum. “Bak polis bize el atsaydı şimdi daha başka olacaktık. Senin annen sakat olmayacaktı. Senin annen böyle bunamış gibi konuşmayacaktı.”

Bir de benim oturduğum binada üst katımda polisler oturuyor. Bir kere benim mutfağın üstü akıyordu, ev sahibine telefon ettim, bir de onlara çıktım, bak dedim kardeşim olmuyor, burası akıyor dedim öyle böyle derken tanıştık. Onlara da anlattım şerefsizin yaptıklarını. “Gerçi ben polisleri sevmiyorum, isterseniz tutuklayın ama napayım sevmiyorum,” dedim. . Onlar da bana aynı şekilde yaklaşım gösterdiler. “Senin evini kocan değil de herhangi birisi bile zorlarsa, sen hiç kapıyı bile açma sadece firçanın sapıyla tavana küt vur, biz aşağıya ineriz hemen,” dediler. Bunlar da arkadaşım, bekar polisler. Çocuk daha bu polisler 23-24 yaşlarındalar. “Sana asla buradan zarar gelmez, asla” dediler. Geçenlerde

dedim ki: “Kardeşim benim şerefsiz adam adresimi bulmuş, çocukları gidip alıyormuş, seviyormuş, numaramı da bulmuş, ne yapacağız” diye sordum polislere. “Abla, kapıya falan dayandığında kapının dürbününden bak, eğer oysa hemen bizi ara, aramaya fırsatın olmazsa hemen duvara vur, biz aşağıya ineriz” dediler. O yüzden bu evden çıkmak istemiyorum. Sağlam yani benim oturduğum yer, korkmuyorum. İşte üç tane polis var, benim inandığım kişi olarak. Ama yine de içimde küçük bir şüphe var hâlâ, acaba benime ilgilenirler mi yoksa beni ona teslim mi ederler diye.

Maddi durumumu düzeltebilirim Allaha şükür şimdi iyiyim. Belediyeden aldım 500 milyon falan. En son Ramazan Bayramı’nda aldım. Üç ayda bir alıyorum. Onun için de dilekçe yazdım, kağıt yaptırdım. Belediyede bir tane tanıdık müdüre hanım var, “Üç ay geçsin alırsın,” dedi. “Param yok, çocuklarımı alamıyorum, görüşemiyorum” diye ağladım. “Çocuklar her gün arıyor, ağlıyorlar, “anne bizi niye almıyorsun diyorlar” dedim. “Tamam” dedi, benim dosyamı öne aldı, 500 milyon çıkarttı bana, 200 milyon da ablam verdi. Kirayı ödedim, gerisini de çocuklara harcadım. Öyle ufak tefek borçlar alıyorum ama isteyecek başka bir yer yok. Kaymakamlığa gidiyorum, sigortam çıkıyor diye vermiyorlar.

Ben hiç mahkemeye çıkmadım. Sadece Mor Çatı’nın görevlileri, Ü. abla olsun, F abla, N. abla bunlar hep benim için uğraştılar. Ben hiç bir yere çıkamıyorum ki. Benim psikolojim bozuk, tedavi görüyorum. Bir ilaç verdi doktor bana, sürekli yatıyorum ben. Her şey yerli yerince oluyor, her şey olmuş bitmiş, benim haberim yok. Aşağıya çağırıyorlar, “sen boşandın” diyorlar, benim haberim yok. Ondan sonra her şey oluyor yani. Sekiz sene oldu biz boşanalı. Sekiz seneden sonra işte bayramda bulmuş numaramı. Aradı beni.

Burası buldu... Burası olmasa, ben şimdi hayatta olmazdım, kesin ölmüştüm, kesin yani. Ölmeyecek bir halim yoktu ki.

GÜL

Adım Gül. Benim hayatımda şiddet ailemi, annemi ve babamı kaybettikten sonra ortaya çıktı. Belki daha önce de yaşamıştım şiddeti ama depremde yaşadıklarımı asıl şiddet olarak tanımlıyorum. Devlet kurumlarının ve ağabeylerimin bana yaşattıklarını şiddet olarak görüyorum. Çok umutsuz olduğum zamanlar vardı, o zamanlarda VAKAD ile tanıştım. Ondan sonra her şey benim için biraz daha değişti. Annemi önceden kaybetmiştim. Deprem ile babamı da kaybettim. Babam öldükten sonraki hayatımda her şeyimi yalnız yapmak zorunda kaldım. Ağabeylerim ile ya da diğer akrabalarım ile görüşmelerim sınırlı idi. O kadar görüşmüyorduk. Zaten deprem sonrasında herkes kendi derdine düşmüştü.

Depremden sonrası, babamla yaşadığımız evde kalamaz olduktan sonra, benim için en büyük sorun yaşayacak, barınacak, kalacak bir yerdi. Yardımlara ulaşmak konusunda da büyük sıkıntılar çekiyordum elbette. Ama kalacak bir yerinin olmaması çok daha zor bir durum. Bir süre çalıştığım yerde kaldım. Sınavlarım da vardı, onlara da ayrıca çalışıyordum.

Kadın olduğunuz için resmi yerlerde sizi ciddiye almıyorlar, kaç defa konuşmadan geri döndüm, benim sorunlarımı dinlemiyorlardı ama bir erkek geldiğinde onunla ilgileniyorlardı. İlgi göstermiyorlar, sanki angarya işi gibi bakıyorlar sizin başvurunuza. Birkaç kez küfür de ettiklerine tanık oldum. Devlet kurumlarına, işte Valilik, İl Afet Müdürlüğü'ne gittiğimde iki şekilde geliyordu olaylar. Ya seni hiç ciddiye almıyorlar. Orada daha çok erkeklerle muhatap oluyorlar. Erkekler geliyor senin sıranı alıyor, senin önüne geçiyor, sesini bastırıyor. Ya da, hem oraya başvuran erkeklerden hem de devlet görevlilerinden sürekli olarak başka imalara çekilebilecek sorular da sordukları oluyordu.

Güç bela başvurumu yapabildiysem de, bana "Yalnız mı kalıyorsun? Evli değil misin? Ne yapacaksın tek başına konteyneri, tek başına sana konteyner veremeyiz, tek başına ne yapacaksın?"

Ağabeylerinin konteyneri var işte onların yanında kal o zaman” gibi sözler ile geri çevirdiler. Ben ağabeylerimle kalmak istemiyordum. Çünkü orada da farklı şekillerde baskı görüyordum. Yalnız kalabiliydim, kendim.

Başka imaların olduğu sorularla da fazlaca karşılaştım. Bir keresinde yine konteyner için gitmiştim, ilgilenen kişi beni sürekli bekletiyor, o sırada benimle başka bir işi yok ama saatlerce bekletiyor, geliyor, gidiyor bana bakıyor. Sonra “Sen geçen sefer de gelmemiş miydin? Tek başına kalıyorsun, neden ağabeyleriyle kalmıyorsun? Tek başına nasıl kalacaksın konteynerde? Nasıl cesaret edeceksin?” gibi sorular sordu. Telefon numarasını, bana nasıl ulaşacağını sormaya, daha imalı sorular sormaya başladı. Karşısındakini onlara muhtaç görünce istedikleri gibi rahat davranabiliyorlar, istedikleri soruları soruyorlar. Taciz gibi hissettim.

Ağabeylerimden, mal hakkım üzerinden baskı görüyordum. Sürekli peşimdeydiler. Babam öldükten sonra, zaten deprem de olmuştu, ağabeylerim peşime düştü. Sürekli bana belgeler imzalatmaya çalışıyorlardı. Bana o belgeleri imzalatıp aslında hakkım olanı alacaklardı. Ben elime tutuşturdukları, imzalamamı istedikleri belgelerin ne olduğunu, imzalarsam mal hakkım ile ilgili ne olacağını bilmiyordum. Bir arazi var, “Sen imzalamadan biz oraya ev yapamıyoruz. Bak sokakta kaldık, yeğenlerin, yengen açıkta. Bunu mu istiyorsun?” diye bana baskı uyguluyorlardı. Beni iki kez takip etti, sıkıştırdı sokakta. Hakkım olduğunu kabul etmiyorlar, zaten evlenirim, onlar şimdi bana imzalatıp hemen evlerini yapsınlar. Ben kaç ay valilik gezdim, tek bir konteynerimin olması için. Hiçbirinde destek olmadılar ama hakkıma sahip olmak için yapmadıklarını bırakmadılar. Kadın olunca hiçbir hakkın olmuyor.

VAKAD’a deprem sırasında geldim. (A)¹ benim için o kadar çok şey yaptı ki, hiç birini unutamam. Konteyner alamamıştım, onların çabası ile konteynerimi alabildim. Konteynerimi, yalnız yaşayan bir kadın olduğum için şehir merkezine değil, köy var bizim orada, köye kurmak istediler, “orada sana sahip çıkarlar”

---

¹ VAKAD’da sosyal çalışmacı.

diye, yine VAKAD'ın desteği ile konteynerim istediğim yere kuruldu, elektriği yoktu, elektrik çektik birlikte. Artık bayan kelimesini hiç kullanmıyorum, yani kullanmamaya çalışıyorum, “kadın” diyorum. Buranın benim için yaptıklarını unutamam, davalara gidiyoruz birlikte, buraya geliyorum, içimi döküyorum, destek alıyorum, avukata gidiyorum, onlar arıyorlar avukatı, karşı çıkabiliyorum ağabeylerime, VAKAD'dan destek aldığımı da söylüyorum. VAKAD'ın kapatılması davasında da duruşmalara gidiyoruz birlikte, çünkü kadın dayanışması güzel yani.

Şimdi bir evim olması için uğraşıyorum.

KATE

33 yaşındayım, Avustralyalıyım. Eşimle 2001 yılında Avustralya'da tanıştım. 2003 yılında Türkiye'ye geldik ve benim ülkeyi tanımam için kısa bir süre burada yaşamaya karar verdik. Aslında resmen burada 2003 yılında evlendim. 2004'te Avustralya'ya geri döndük. Bu sürede Türkçe bilmiyordum. Bu arada, 2004 ve 2010 yılları arasında, yani 6 yıl boyunca Avustralya'da yaşadık. 2010 yılında çocuğum oldu ve tatil için Türkiye'ye geldik. Her iki yılda bir Türkiye'ye tatil için geliyorduk. Bu normal bir şeydi. 2010 yılında bebek için geldik. İşte bu tatil sırasında da burada kaldım. Türkiye'ye 3 aylığına yaz mevsimi boyunca geliyordum ve ne olursa o zaman oldu.

Avustralya'da da ev içi şiddet vardı ve açıkçası bununla uğraşmıyordum. Eşimin gerçekten deli olduğunu anlamam lazımdı. Ama anlamadım. Buraya çocuğumla geldim. Eşim de kendi kendine burada kalmam gerektiğine karar vermiş ama bunu bana söylemedi. Yalnızca üç aylık bir tatil için oturmaya başladık ama bu tatil uzadı. Ve bu süre boyunca... Burada kimseyle temasım yoktu. Ben aslında tatildeydim, kocam boşanma davası açmıştı ama bu gerçek bir boşanma değildi. Boşanmak istemiyorduk. Kavga ediyorduk. Ama boşanma davası açtı, çünkü oğlumun pasaportuna el koydurmak istiyordu. Bu sorunu sizin yasalarınızla

hâlâ yaşıyorum. Oğlumun Avustralya'ya dönüş bileti vardı, ama kimse bana sormadı. Yasal olarak hâlâ merak ettiğim bir şey, çocuğun buraya gelirken kullandığı pasaportuna gidişinde nasıl el konabiliyor? Yani her şey 2010 yılında tatil sırasında başladı ve bir daha ülkeyi terk edemedim.

Kadınları destekleyen bir takım yasaların olduğu doğru. Ancak bunların layıkıyla uygulanmadığı konusunda hemfikirim. Türkiye nüfusuna kayıtlı olup, yurtdışından gelmiş biri olarak bu yasaları uygulamaya çalışmak daha da zorlayıcı oluyor.

Aslında birçok açıdan bu konuda o kadar bilgili değilim. Çünkü neler olup bittiğini bilmiyorum. Ama biraz da olsa bilgim var. Polis konusunda mesela, onlarla ilginç deneyimlerim olmuştur. Şehir merkezi dışında, güzel bir muhitte oturuyordum. Boşanma sürecindeydim. Oğlumun velayetini de almıştım. Babasını sadece tek bir gün görmesine izin veriliyordu. Ancak babası daha uzun süreler almaya başladı. Kendi ailesine götürdü. Normalde “hayır” deme hakkım yoktu. Velayeti alan ebeveynim. Ve oraya gitmesini de istemiyordum. Bu yüzden polisi defalarca aradım ve çocuğu geri almaya çalıştım veya aileyi onu geri getirmeye ikna etmeye çalıştım. Ev içi şiddet konusunda aradım. Bana hiç yanıt vermediler. Telefonda iyi bir iletişim kuramıyorum. Ama birçok şey söyleyebildim. Bir şekilde iletişim kurabiliyorum. Ne dediğimi anladılar. Ama hepsinden önemlisi adresimi, kimlik numaramı verdiğim halde gelmediler. Belki de niçin gelmeleri gerektiğini anlayamamışlardı. Ama arayıp “Geliyor musunuz?” diye de sordum. Ama ondan sonra vazgeçtim. 3-4 defa böyle oldu. Hiç gelmediler. Fazla cümle kuramıyorum. Kelime dağarcığım geniş. Genellikle kızgın olduğum zamanlarda derdimi doğrudan anlatırım. Diyalog olduğunda kötüyümdür. Hiç Türkçe dersi almadım. Ama burada uzun zamandır yaşıyorum. İnsanlar genellikle beni dinler. Kelimeleri de biliyorum. Dediklerim “Velayet bende, ev içi şiddet,” gibi şeylerdi, kelimeleri yerinde kullanıyorum.

Polise gelince, ev içi şiddet olduğunda polis evime gelsin istemiyordum. Amacım eşimi korkutmaktı. Kovuşturma açtırmak

istedim. Avukatım ilk seferde bana yardımcı oldu, Y. polis merkezine gitmemi söyledi. A. Polis merkezine gitme dedi, çünkü avukatım da biliyordu ki onlarla birçok sorun yaşamıştım. Diğer merkez hakikaten de iyiydi. Oraya çocuğumu alarak gittim ve bende fiziksel hasar vardı. Bir gün sonra, en başından beri çok korkmuştum. Onlarla olan deneyimim bir hayli iyiydi. Yüz yüze görüşme oldu, sanırım o daha iyi bir şey oldu. Avukatım onları önceden arayıp geleceğimi söylemişti. Kendi tercümanımı götürdüm. Herhalde onlar tercüman desteği vermezdi. Tercüme konusu ülkede genel bir sorun. Ben çok kültürlü bir ülkeden geliyorum ve bizim ülkemizde İngilizce konuşmayan herkese devlet tercüman atar. Burada öyle bir uygulama yok, sonuçta adaletsiz bir durum. Arapça gibi nadir bir dil değil, İngilizce konuşuyorum. Tercüman mutlaka olmalı. Birçok merkeze gittim ve gerçekten de zannetmiyorum ki bir tane olsun. Ama en azından Almanca gibi yaygın dillerde veya Türkiye’de en çok ihtiyaç duyulan dillerde tercümanlar görevlendirilmeli.

Mor Çatı’yı İngilizce olan bir topluluk web sitesinde buldum. Yani internet üzerinden buldum. Gelmemin tek nedeni eşimin boşanma davası açması değildi, aynı zamanda oğlumun pasaportuna da el koydurmuştu. Çocuğu benim bakımından aldı, annesinin evine götürdü. Çocuğumu artık emziremiyordum, ama o daha bebekti ve benim sürekli yanında olmam engellenmişti. Bu yüzden Mor Çatı’ya geldim. Ne yapacağımı bilmiyordum ve o zamanlar, şimdi de farklı değil ama o dönem çok kötü bir zamandı. Hiç param yoktu, Türkiye’de banka hesabım yoktu yani, ortak yürüyen her şeyimiz eşim tarafından idare ediliyordu. Sıfır noktasındaydım. Ailemi aramak istemiyordum. Olabileceğim en kötü durumdaydım. Konsolosluk beni bir avukata yönlendirdi. Mor Çatı da bana bir nebze, gerçekte ihtiyacım olan ilk şeyi anlattı ve bir avukat bulmama yardımcı oldu. Ve bir de konuşacak birileri. Benim hiç arkadaşım yoktu, komşum yoktu. Benim çevrem eşimin kız kardeşi, ebeveynleri ve kocamdan oluşuyordu. Zaten onlar herkesi taniyordu ve ben de kimseyle konuşmıyordum.

Çok mağdur ve yalnız hissettim. Durum buydu. Tatilde tanıştığım herhangi biriyle de konuşup, “Bana yardım edin kocam çocuğumu çaldı!” diyemezdim. Gerçekten utanıyordum. Ne yapacağımı bilmiyordum. Burada yaşadığım süre boyunca birkaç kişiyle tanışmıştım. Buraya geldikten iki ay sonra. Ama güvenebileceğim özel birini tanıımıyordum.

Bana söyledikleri, gerçek mi değil mi hâlâ bilmiyorum ama çocuğu geri alamayacağımdı. Eşim boşanma davası açtı ve tam velayet istedi. Hâkim nasıl oldu da sormadı bilemiyorum, yani hiç “Kadın nerede, anneyle konuşmak istiyorum,” dedi mi mesela? Eşim de mahkemede “Boşanmak istiyorum, pasaportuna el konsun ve çocuğu almak istiyorum,” dediğinde herhangi bir hâkim, “Peki ama kadın nerede?” diye sorardı.

Dört beş hafta sonra bir kağıt geldi. Mahkemeden tam velayet istemiş, ben de bunu bilmiyordum. Biz hâlâ karı koca olarak birlikte yaşıyorduk. Bana söylenmedi. Bunu yapabileceğini de tahmin etmiyordum. O yüzden hiç anlamıyorum, bir hâkim “Kadın nerede?” diye sormadan, çocuğun pasaportuna nasıl el koydurur? Çocuk 14 yaşında filan da değil. Altı aylıktı. Ben de eşim mahkemede yken çocuğa bakıyordum. Böyle oldu. Mor Çatı’dan boşanma mahkemesine yanıt vermeme ve çocuğu geri almak için geçici velayet almamı söylediler. Geçici velayet kocama verilmişti, çünkü bunu istemişti.

Mor Çatı bana yasal destek için nasıl avukat bulabileceğimi gösterdi, bunu da tek başıma nasıl yapabileceğimi bilmiyordum. Sonra evime bir tercüman gönderdiler. Sonra buraya, baroya geldik ve bana bir avukat verildi. Ama avukat İngilizce bilmiyordu. Biraz biliyordu. O da bir tercüman tuttu. Benim davam dolayısıyla yarım yamalak anlaşıldı. Benim dediklerimin yarısını anlamadılar. Ben çoğunlukla ağlayıp bağıryordum, “Çocuğumu istiyorum!” diye. Evlilik hikayemi soruyorlardı. Ben de ne diyeceğimi bilemiyordum.

Geçici velayet bana verildi çünkü çocuk çok küçüktü. Sonra kocam çocuğu bana vermeyeceğini söyledi. Hayatımı devam et-

tiremiyordum. Yani parasal olarak, mahkemeden para verilmiyordu. Kesinlikle hiçbir şey alamadım. Ama kalacak bir evim vardı. Kendi ailemden para alıyordum. Ev içi şiddetin olduğu bir ilişki içindeydim. Eşim benim üzerimde çok büyük denetime sahipti. Son derece korkmuştum da. Oğluma bakmak da aslında çok zorlaşmıştı. Hiç arkadaşım olmadığını, gidecek hiçbir yerim olmadığını fark ediyordum. Gerçekten çok korkuyordum. Aslında çok da utanıyordum. Avustralya’da düzgün bir ailem var. 8 yıldır evliyim. Ve gerçekten ne yaşadığımı anlayamıyordum. O da barışmak istediğinde, bunu ben de istedim, çünkü burada geçinemiyordum. Memleketime nasıl döneceğimi bilemiyordum. Eşim geri dönmek istediğinde, ben de bunlardan dolayı kabul ettim.

Avustralya konsolosluğuna gittiğimde de eşime geri dönmeme tavsiye ediyordu. Dediklerine göre bu boşanmanın sonuçlanması yıllar sürerdi. Bu da doğruydum, çünkü yaklaşık 3 yıldır buradayım ve boşanma davasında hiçbir gelişme olmadı. Ülkeyi terk edemiyorum. Oğlumu alıp gidersem yasaları çiğnemiş olacağım. Burada ne yapacağım peki? 24 saat boyunca bakmam gereken küçük bir çocuğum var. Dışarı çıkamıyordum. Hiç kimseyle görüşemiyordum. Param vardı ama kısıtlı miktardaydı. Yaşamak istiyordum. Ve biliyordum ki, bunu ancak kocamla birlikte yaşamaya geri dönerek yapabiliirdim. İnsanlar da bana bunu yapmamı tavsiye etti. Mor Çatı’dakiler değil ama özellikle Avustralya Konsolosluğundakiler ve görüştüğüm diğer insanlar bunu söyledi. Benim yaşadıklarım çok zordu. Sanırım insanlar böylesinin daha kolay olabileceğini düşünüyordu.

Ben Avustralya vatandaşıyım ama kocam da Avustralya vatandaşı. Oğlum ise hem Avustralya hem de Türkiye vatandaşı. Bu nedenle hepimiz Avustralyalıyız ve aynı zamanda Türkiye vatandaşıyız. Onlar da açıklıkla bunun bu ülkeye ait bir boşanma vakası olduğunu söylediler. “Seni Avustralya’ya gönderemeyiz çünkü bu Türkiye yasalarına aykırı “Olur” dediler.” “Hapse girersen filan,” dediler. Yani herkes benim yapabileceğim bir şey olmadığını söyledi. Sonuç olarak sanırım Türkiye’de velayeti alabileceğim.

Ama seyahat yasağının kalkıp kalkmayacağını bilmiyoruz. Kocanın rızası gerekiyor. Çocuğumun babası olduğu için olayın yarısı onunla ilgili. Herkes de onun rızasının gerektiğini söyledi... Ben de burada mahsur kaldım.

Boşanma davasını açtığımda, önleyici tedbir ve o gibi şeyler istemiştim. Vermediler. Bu yüzden uzun bir süre daha birlikte yaşadık. Yaklaşık bir yıl kadar. Ama bu arada boşanma süreci devam ediyordu. Boşanma sürecinde hiçbir şey olmadı. Kanıt istiyorlar çünkü evliliğimiz Avustralya'da gerçekleşti. Burada hiçbir şahit yok, hiçbir kanıt yok. Bütün kanıtlar orada. Hâkim de hiçbir şey yapmıyor, bana 250 lira "nafaka" verdiler. Ama bu da hiçbir şeye yetmiyor.

Aslında 500 liraya çıkarıldı şimdi, sanırım sadece iki ay önce, çünkü kavga etmeye devam ediyoruz. Benim daha fazla paraya ihtiyacım var. Ama uzun süre boyunca 250 liraydı. O yüzden kocamla yeniden bir araya geldim ve onu Avustralya'ya gitmek için ikna etmeye çalıştım. Ev içi şiddet devam etti. Biz bir araya geldikten 3 ay sonra yeniden başladı. Ne yapacağımı bilmiyordum. Hala da ne yapacağımı bilmiyorum. Ama gerçekten çok kötü bir olay sonrasında bırakmaya karar verdim. Aslında bırakmaya ben karar vermedim, o gitti çünkü polise gittim ve en sonunda ev içi şiddet konusunda ceza aldırılmayı başardım. Bundan sonra evi terk etti. Çünkü boşanma hâkimi zaten evi terk etmiş olduğu şeklinde bilgilendirilmişti. Birlikte yaşadığımızı bilmiyorlardı. Hastaneye gittim ve ev içi şiddete uğradığımı belgeledim. Bunu boşanma hâkimine verdik. Bundan sonra da hâkim ona beni rahat bırakmasını söyledi. Bana da önleyici tedbir verdi. Bu güzel olmuştu. Ama bu açıdan benim için iyi olduysa da, yaşadığım ev kocamın babasına ait olduğu için evi sattı. Beni evden attırmak istedi, çünkü ben onlara karşılık vermeye başlamıştım, polise gittim. Şu anda sonucun ne olacağını bekliyoruz. Ben "taşınmayacağım" diyorum. Onlar da beni evden çıkarmaya çalışıyor. Yani Türkiye'deki yasalar tümüyle bana karşı negatif işliyor.

Yani, benim imkanlarım kısıtlı. Çoğu kez yardımlara ihtiya-

cım oluyor. Avukatım sadece adli yardım avukatı. Çoğu zaman onu bir şeyler yapmaya Mor Çatı zorluyor. Yani bilmiyorum. Tercüme ediliyor ama iyi bir şekilde edilmiyor. Ne demek olduğunu anlamıyorum. Sanırım sadece bana özel bir durum. Ama çocuğu ziyaret edebiliyor. Ondan geldiğinde yanında bir izleyici getirmesini istedim. Ama bunu kabul etmediler. Çünkü ev içi şiddet olayı genellikle oğlumun gözleri önünde oluyordu, bu da çocuğa hasar veriyor. Çocuk büyüdüğü için ben de ayrılmaya karar verdim zaten. Hâkim biraz yardımcı oldu, aslında bayağı yardımcı oldu. Önleyici tedbir güzel bir şey, kesinlikle korunduğumu hissediyorum. Beni arayanlar da Ataköy polisiydi ve biraz daha iyi dinlediler. O nedenle önleyici tedbirin uygulanması için yeniden aramama gerek kalmadı. Eşim uzak durdu. Yakınıma gelemiyor. O da buna riayet etti. Sonuç olarak polisi arayıp onu uyarmalarını istememe gerek kalmadı. Ama Ataköy'deki polis üç defadır önleyici tedbir çıkarıyor. Altı aylık süreler halinde. Oraya gittiğimde eskiden olduğundan daha iyi davranıyorlar artık.

Önleyici tedbir Türkiye yasalarında şimdiye dek rastladığım en olumlu şey. Eşimin bana vurduğunu kanıtlayana dek alman imkansız oldu. Yani kanıtlamıyorsan, sadece söylüyorsan, sadece iddia ediyorsan imkansız. Ben bana vurduğunu, şiddet uyguladığını ve beni takip ettiğini sadece iddia etmişim. İlk başlarda evime geliyordu, beni korkutmaya çalışıyordu vesaire. Bunların hepsini söyledim. Bana inanmadılar ve kararı çıkarmadılar. Yalnızca polise gidip tutanak tutturduğunda veriyorlar. Doktorların, “A evet darp var hakikaten” demeleri için ben de saatlerce bekledim. Çok iyi davrandılar ama odaları mahkeme binasının en dibinde. Sonra başka bir yere gidip bu kağıtları avukatıma vermem de gerekti. Sonra bunları boşanma mahkemesi hâkimine sundu, bana önleyici tedbir kararı çıkarttırması için.

Avustralya'da böyle bir durumdaysanız, özellikle tek başınıza çocuk büyütüyorsanız, devlet size para veriyor. Tek başına tüm yükü üstlenmeniz beklenmiyor.

Ayda 200 TL diyorsun. Çok çabuk bitiyor. Hele de çocuğun

varsa. Ama yine de faydası olabilir. Ama ilk kez nafaka aldığımda, 250 lira olduğunu öğrendiğimde şok olmuştum.

Şu anda devam eden tamamen farklı bir yasal süreç daha var, Türkiye'deki mahkemede uluslararası yasaların uygulanmasını sağlamaya çalışıyorum. Uluslararası bir konvansiyon olan Hague Konvansiyonu'yla ilgili. Oğlumun Avustralya'ya geri dönebilmesini sağlamaya çalışacağım, çünkü buraya geçici bir süre için gelmiştik. Şu anda bu davayı açtım ve şimdilerde sonuçlanmak üzere. Aslında davayı kazanamadım.

Mahkemeye gittiğimde, hâkimle konuşup ona eşimin beni yıllardır darp ettiğini söylemek istedim. Ceza alması gerekiyor. Eşim beni konuşturmadı. "Böyle mi oldu?" diye soruldu, ben de "Evet" dedim. Sonra ben biraz daha konuşmak istedim. Eşim de "Kes sesini" dedi. Sonra da "İddianda ısrarlı mısın?" diye sordu, ben de "Evet" dedim. İnsanı hiç konuşturuyorlar.

Ama eşimi bol, bol konuşturdular. Ayağa kalkıp istediği gibi konuştu, artık ne dediyse...

Sistemin beni hiç mi hiç korumadığını hissediyorum, oysa benim ülkemde çok iyi korunur, kollanır ve bunu bilirsin, başkası için de aynı şeyin geçerli olduğundan emin olabilirsin. Sistem şu anda çok güçlü, öğrendiğim kadarıyla çocuğu anneye veriyorlar ama anneye hiçbir şekilde destek sağlamıyorlar. Yani bir işe yaramamış oluyor. Tam velayeti almak anne için bir şey getiriyor. Demek istediğim, anne çalışmadığı zaman ve çocuk için destek verilmezken ve boşanılan eşten hiçbir maddi destek yokken, adeta aklım duruyor. O şekilde yaşamak istemiyorum.

Mor Çatı farklı, burası Avustralya'daki gibi, normal, düzgün bir yer. Buraya geldiğinde gerçekten yardım ediyorlar. Harika bir şey, Türkiye'de bulduğum tek normal şey. Yani evet şimdi psikologum da var. Yıllardır da geliyorum. Gelmeye ihtiyaç duyuyorum. Burada hayatımı zor idame ettiriyorum. Mor Çatı', ben eşime geri döndüğümde de yardımcı oldu. Sonra, ev içi şiddet gerçekleştiğinde yine buraya geldim. Çok destek aldım buradan.

AYLA

Ben 1995 yılında evlendim. Evlendiğim ikinci ayında kayın babamdan dayak yedim. Sonra, ilk defa bir erkekten dayak yediğim için intihar ettim, bir de eşimin babası yani. Sonra hastaneye götürdüler. Sonra iyileştim, eve geri döndüm, eşim zorla babasından özür dilettiler. İçimden gelerek özür dilemedim ama, eşimden korkumdan zorla diledim.

Doktorlar, hemşireler, erkek hastabakıcılar, özellikle polisler, özellikle çok kötü davrandılar. Polisler, “Kocasından dayak yiyen kadın gelsin,” diye çağırıyorlar. Ben oraya zaten ağlaya, ağlaya zor gitmişim, yüzüm gözüm şiş, morarmış, herkesten saklamaya yer arıyorum, utanıyorum, onur kırıcı bir durum yani, onlar ise bağıyorlar. Sonra oradan rapor aldım. Neden dayak yediğimi bile bilmiyordum. Mesela tartışyorsun, insan tartışmaz mı? “Sus, sen konuşma,” diyor. Ben ne zaman konuşacağım, benim konuşmaya hakkım yok mu? “Konuşma” diye baskı uyguluyordu bana.

Bu ara çocuğum oldu. Eşime birkaç defa, bir daha böyle olursa ya ayrılacağımı ya da rapor alıp şikayet edeceğimi, söyledim. Yine devam etti, yine devam etti. Hakaretin bini bir para zaten, yediğim, duyduğum hakaretler neler, neler. En son çenem morarmıştı, dişimi kırmıştı, hâlâ da kırık dişim. Telefonla çenemin resmini çektim, verdim savcılığa. Akşam yedim dayağı, sabahleyin ilk işim hastaneye gitmek oldu. Polisler “aile içi mesele” diyerek üstünü kapatmaya çalıştılar, hiç şey yapmadılar. “Şunu yapman lazım bunu yapman lazım”, demediler. Dosya açılacak, şuraya gidecek, şuradan gelecek, uzatıyorlar da uzatıyorlar. Sonra ben “Şiddet gördüğüme dair raporlarımı istiyorum, eşimden şikayetçiyim,” dedim. Hastane kağıtlarımı karakola verdim, sonra boşanma davası açtım, sonra o arada Mor Çatı ile görüştük işte.

İlk olarak N. hanımla² görüştüm, birkaç gün içerisinde bana haber vereceklerini söyledi ve verdiler de. Sığınakta yer olduğumu,

---

2 Mor Çatı’da sosyal çalışmacı.

gelebileceğimi, söyledi. Ama ben o ara eşimden korktuğum için, bir de çalışıyordum, işimi de bırakmak istemiyordum, ne yapacağımı bilmez bir haldeydim. Bir hafta daha mühlet istedim. Çünkü eşime boşanma davası açamamıştım. O arada onu da açtım.

Benim çalıştığım işyerinin karşısında, Veteriner E.hanım vardı, o söyledi. Bir gün gözüm, çenem morarmış bir haldeydi, eşim dövmüştü. Beni gördü ve dedi ki, “Devlet sığınma evleri var, Mor Çatı var.” Mor Çatı’nın numarasını ilk o verdi. Sonra ben de aradım, telefona görevliler çıktı, nasıl olduğumu, ne yaptığımı, her şeyi sordular, ben de anlattım.

Ne bileyim güvendim yani. Sığınacak bir şeyler arıyordum, çaresizdim gitmem lazım, bir şeyler yapamam lazımdı kendim için. “Bu adamın düzeleceği de yok” diye de düşünüyordum ama eşimden de çok korkuyordum. (...) şimdi korkmuyorum, o benden korksun! Neler kaybettiğini fark etti ama iş isten geçti ...

Korkutuyordu beni, tehdit ediyordu. Hatta telefonunu silmiştim ama o beni arıyordu, sığınaktayken de aramıştı. Aradığında korkudan içimdeki organlar dahi titriyordu gerçekten. Korku başka bir şey, ne kadar güvenli bir yerde olursanız olun, telefon numarasıyla bile sizi korkutabiliyor, değişik bir şey. Telefonu açmadım ama sonra biraz sakinleşince ben onu aradım. “Senin numaranı gördüğüm zaman, hasta oluyorum, titriyorum, beni tehdit ediyorsun, hasta olacağım çocuğumuza da bakamayacağım bak,” dedim. Aradığında, “Tehdit etme beni, boşanacağım ben,” dedim. İş yerimi biliyor, evi de biliyor, gelip kapıya dayanacak, ne yapacağım o zaman, korkuyorum. Korku başka bir şey! Hiç bir şeye benzemiyor, o durumda beni kim koruyacak? Polise gittim de beni korudular mı? Polisler bana diyorlar ki, “Bu senin kocan, kocan olduğu için biz bir şey yapamayız, boşanman lazım.” Nasıl boşanayım? Ha deyince boşanılmıyor ki, adamı boşanmaya ikna edene kadar neler çektim; döndüm cilve yaptım, döndüm şey yaptım, gerçekten yani ...

Tabi şiddet gördüğüm için karakola gitmiştim. Karakolda caydırma tablosu var. Seni caydırıyorlar. Bir şekilde, sanki bu iş çok

zor bir işmiş gibi gösteriyorlar, yani çok uğraşacaksın ama karşılığında bir şey elde edemeyeceksin gibi davranıyorlar. Polis, “Boş bir dosya daha açılacak, sürekli mahkemeye gidip geleceksin, seni çağıracaklar, ifadeni alacaklar, eşini çağıracaklar, sürekli hayatın kaos olacak” diyor. Ben karakola gidince vazgeçiyorum ama sonra siz diyorsunuz ki, “Niye şunu şöyle yaptırmadın, e polis bunu diyor o yüzden,” diyorum. İki arada bir derede kalıyorum. O ara ben işimden de oldum. Karakola gidiyorum “bekleyn” diyorlar, bir, bir buçuk saat bekliyorum. Zengin biri değilim ki, benim çalışmam lazım, gün içinde o kadar vakit kaybedemem ki. Seni caydırmaya çalışıyorlar ve bir şekilde de başarıyorlar bunu.

Eşim boşanma davası açtığını öğrendiğinde delirdi. Ben de, ne yapabilirim nereye sığınabilirim diyerek karakola gittim. 15 tatilde oğlum dayısına bıraktım ama benim kalacak yerim yok. Yemin ederim bak, gece sokakta gezip sabah işe gittiğim oldu. Nereye gideceğim, kardeşime gitsem orayı biliyor, onun da yuvasını huzurunu bozmak istemem ki. Savcılıkta da pek ılımlı bakmadılar zaten, diyorum ki, “Benim kalacak yerim yok, eşimin evden uzaklaştırılmasını istiyorum, çocuğum okula gidiyor, nereye gideyim. Eşim erkek sonuçta her yere gidebilir, dışarıda kalabilir” dedim. Savcı bey, şöyle bir yüzüme baktı, böyle aşağılar bir biçimde, “Senin kocanı evden uzaklaştırıp sevgilini eve atmayacağın ne malum?” dedi. Şaşırdım, ne diyeceğimi bilemedim. “Öyle olsa direk sevgilimin yanına giderdim, sokakta kalmazdım, sizin ne yaşadığımdan haberiniz var mı, çok ayıp bu söylediğiniz” dedim. Ben böyle kızınca, yan tarafa gönderdi beni, orada ilgilendiler.

Mor Çatı’ndan N. hanım aradı, sığınağın hazır olduğunu, sığınağa gelebileceğimi, söyledi. Sonra ben evden eşyalarımı almaya gittim, bir valiz eşya aldım. N. hanım eve eşyalarımı almak için gitmemem gerektiğini, gideceksem de polisle gitmemi söyledi. Oğluma da giyecek bir şeyler aldım, hep ona almışım kendime pek bir şey almamışım, telaştan.

Evet, sığınağa geldik, uzaklaştırma kararını sığınaktan takip ettik. Boşanma davasını ocak ayında açtım, sığınağa sonra geldim.

Boşanma davasını açınca eşim delirdiği için sığınağa geldim zaten. Eviden uzaklaştırma kararı çıktı ama ben yine de korkudan gide miyorum ki eve. Çünkü her dakika arıyor. Oğlumu okula verdik, kaydını gizledik. O sırada ben işimi kaybettim ama başka bir iş buldum. Çocuk için 250 TL nafaka verildi. Kendim için istemedim. Onu da vermiyor. “Yeni işyeri açtım,” dedi. Evlendi zaten tekrar,” sıkışığım” dedi.

Hep beni arıyor, “Sen çok iyiymişsin, sen bir taneymişsin” diyor. Ben de, “Sana verebilecek en büyük cezayı verdim, seni bensiz bıraktım” dedim. “Sen beni hiçbir zaman hak etmedin, kıymetimi bilmedin” dedim. Kaybettikten sonra bir insanın kıymetini bilse ne olacak. Hani bazen gerçek hayatta da oluyor, aileden birinin kıymetini bilmiyorsun, öldükten sonra ne kadar değerli olduğunu görüyorsun ama ne yapabiliyorsun, hiçbir şey yapamıyorsun, elinden bir şey gelmiyor. Böyle bir şey yani, ben de onun için öldüm artık, bilmiyorum... Boşanmadan sonra, asıl olması gereken kişi oldu: İyi, mütevazı, hani evlenilecek erkek dersin ya, nazık, evcimen onun gibi oldu. Ama beni kaybetti, çok istedi yine barışalım, bir arada yaşayalım, beni sevdiğini falan söyledi ama ben dönsem bile yine aynı kişiliğe bürüneceğini, düzelmeyeceğini biliyorum.

Hayatımı değiştirmeye çalışıyorum. Param yettiğince canım ne isterse alıyorum. Saçımı mı kestirmek istiyorum, gidiyorum kestiriyorum, boyatıyorum. Kuaföre gidiyorum, olmayan kaşlarımı düzelttiriyorum.

Evet, mücadele ettim ama böyle hiç kimseye bağlı değilsin ya, bu çok güzel bir şey! İşyerinden çıkıyorsun, İstiklal’de gez, mağazalara gir çık mesela, giyin soyun, alamasan bile en azından bak. Önceden aklım çıkardı, işyerinden biraz geç çıksam, sorun olmasın diye koştur koştur eve giderdim. Özgürlük kadar güzel bir şey yok, keşke bütün kadınlar bunu başarabilse.

Yani müthiş bir şeymiş. Ben kendimi sonradan keşfettim. Meğer ben neşeli, hayat dolu bir insanmışım ama bir türlü kendimi çözememişim, hep başkalarının hayatında rol almışım, bir türlü kendi rolümü oynayamamışım. Ama şimdi kendim yazıyorum

kendim oynuyorum. Güzel bir şeymiş vallahi bak, tamam, evim pek iyi değil, belki gecekonduda kalıyorum, evimde rutubet oldu, yolu çok yokuş falan ama huzurluca yatıyorum evimde, kimse beni rahatsız etmiyor, kimse benimle kavga etmiyor, istediğim saatte yatıyorum, istediğimi giyiyorum, kapalı bir bayandım geldiğimde biliyorsunuz, şimdi açıldım.

FATMA

Üst katta kızımın yanında boğazıma bıçak dayadı, tehdit etti. Evden ayrıldığımda baya bir darp etti, hastaneye gittim. Kardeşim de hastaneye geldi, orada polisler rapor tuttular. İki üç tane dişim ve burnum kırılmıştı. Evi terk ettim, sonra çocuğu getirdim. Barışmak için diller döktü falan ama olmayacağına kanaat getirdim ben. Üzerimdeki kot gömlekle evden ayrıldım. Çocuğum da aynı şekilde. Üç ay sonra bizimkilerin ısrarıyla eve geri döndüm. Ve ilk sorduğu şey, “Üç ayda aldığın maaş ne yaptın?” Eve döndükten iki hafta sonra ben yine evi terk ettim. Terk ettim değil aslında, kapının önüne koydu. Anneler yoktu, evin anahtarını, paramı, cep telefonumu aldı. İşe gittim, iş çıkışında direk akrabalara gittim, orda iki gün kaldım, sonra çocuğu da getirdi bana bıraktı. O günden sonra film kopmuş oldu zaten. Devamlı iş yerimde rahatsız ediyordu. Her seferinde kanunlarla halletmeyi istedim, çünkü kanunlara güvendim. Sokak kabadayısı gibi davranmak yerine, “kanunlar yanımda olur” diye düşündüm ama hiç öyle olmadı.

İş yerime kadar geldi, tehdit etti, polis çağırdık. Polis direk, “Darp var mı?” diye sordu, “Yok” dedik, o zaman hemen serbest bıraktı, şikayetçi olmama karşın hiçbir işlem yapılmadı. Böyle sayısız dilekçem var. Hiç bir önlem alınmadı bu konuda. Hatta 2009 yılında, iş yerime gelirken beni darp etti. Bir anda önüme çıktı, tekme tokat girişti. Kaçtım, polisi çağırdım. Polis beni hastaneye götürdü. Oradan da bir rapor aldım ama sonuç yok, ne koruma kararı verildi, ne başka bir şey. Olaylar olunca da şey hiçbir şey yapılmıyor, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılıyor. Davalar

da üç ay, beş ay ilerisine atıldığı için unutuluyor, gidilmiyor. Ve bunlara şahit olacak insanlar da yok, kimse şahit olmak istemiyor. Bendeki bütün evrakları birleştirip, koruma kararı çıkarttırmak istedim 2009'da. O zamanlar koruma kararı çıkarttırmak çok zordu.

İş yerimde darp ettiği olaydan sonra sesi çıkmadı. Ama ara ara sessiz telefonlar ediyordu. Duruşmalara gittiği zaman mesaj atıyordu. Hatta bir gün, gazetede bir kadının resmini görmüş, Haber Türk'te çıkmıştı sırtından vurulmuştu, hatırlarsınız, o resmi bana mesaj atmıştı, "Senin de sonun bu kadının sonu gibi olacak," diye tehdit etti. Bu tehdit üzerine polise gittiğim de hiçbir önlem alınmadı.

Boşanma davasını 2007'de açtım zaten. Üç ay sonrasında, temmuz gibi ilk dava görülecekti ama biz davadan önce barıştık ve ha bire "davayı geri çek" diye, bana tehditlerde bulunmuştu.

Koruma kararım yok, hiçbir şeyim yok. Polis hiçbir şey yapamıyor. Seni işten çıkarttırmaya çalışıyor, yani tek amacı bu, hazmedemiyor; mağdur olsun bana dönsün istiyor. İş yerinde on beş yıldır çalıştığım için bırakmadılar, sahip çıktılar, en büyük avantajım buydu belki de. Öyle bir oluyorsun ki, artık 100 metre ilerisini görebiliyorsun. Yani, ne var ne yok görebildiğin, bir radar sistemin oluyor.

Ben beş yıldır; polis nedir, avukat ne iş yapar, adliye nerede, her şeyi öğrendim. Arkadaşlar bile beni arıyor, "Fatma şunu nasıl yapacağız, birlikte gidelim mi?" falan, diyorlar. Mesela nafakasını ödemedi. Nafaka için avukat çok para istedi. Ben de kendim araştırdım, elli liraya hallettik. Şu an nafaka da bağlandı, kendi alın terimle.

Emniyetteki polisin sayesinde, hemen üç günde koruma kararı çıktı. Gerçekten çok şaşırtıcı, hiç beklemediğim bir durumdu. Eskiden koruma kararı çıkarttırmak için elimde dosyalar dolusu evrakla giderdim. Şimdi yeni ifademde yaşadığım şeyi de anlatıyorum örnek olarak. Bu konuda gerçekten bir ilerleme var. O dönemlerde, aralık döneminde de bu cinayetler çoğalmıştı. Bu yüzden bu kadar çabuk sonuç alabildiğimi düşünüyorum. Koruma

kararın çıktıktan sonra bir yere gideceksen bir gün önce telefon açyorsun, gelip seni alıyorlar sonra bırakıyorlar, bütün masraflar sana ait.

Ben evden yılbaşından sonra hiçbir şeyimi almadan çıktım, eşyalarım bile evdeydi. Öğrendim ki, eşim evdeki bütün eşyaları, a'dan z'ye dışarı atmış. Yağmur yağıyor, benim çeyizim, kızımın yatağı, koltuklar yani aklına ne gelirse, millet yağma etmiş. Alt komşum ve kızımın bakıcısı beni aradı, sesleri kötü, dedim, “Yapacak bir şey yok.” Tabi ki insan üzüliyor ama ben onlara, “Sadece fotoğraf çekin” dedim. Bilmiyorum, o an mantıklı yaklaşmak gerekiyor. Ağlamak zaten çözüm değil ama o an üzülüyorsun tabi. Resim çektiler bana. O resimleri görünce bir tuhaf oldum. Resim isteme sebebim, boşanma davam var, onda kullanmak için. Ve o an düşündüm ki, o tamamen gözden çıkarttı her şeyi ve bir şeyler yapacak belli ki. Ya kızımı kaçırarak, ya bana bir şey yapacak. İki hafta önceki gittiğim polise, “Bu beni öldürecek, bunun önlemini almak lazım falan,” dedim. “Yapma ya!” deyip, dalga geçtiler, “Olur mu öyle şey?” dediler. Sonra polisi aradım, “Böyle bir durum olmuş, ben korkuyorum ne yapacağımı da bilemiyorum ama boşu boşuna korumaları da çağırmak istemiyorum,” dedim. Polis, “Tamam, koruma iste, koruma gelsin” dedi. İşte ben, eşim eşyaları attığı gün koruma istedim. Bu olaydan bir gün sonra koruma geldi. Beni evden aldılar Kadıköy'den iş yerinin kapısına kadar bıraktılar. Perşembe ve cuma, iki gün koruma bıraktı. Büyük bir ihtimalle bana bir şey yapmayı kafasına koymuştu. Ve pazartesi günü de koruma geldi, pazartesi yine korumayla gittim, salı günü ben tek başıma gittim ve geç gittim. Normale döndük herhalde dedim. Bir de, benim yüzümden başkasının da canı yansın istemiyorum, sonuçta herkesin bir hayatı var.

O gün işte, bir anda yukarıdan uzaydan iner gibi karşıma çıktı. “İki dakika konuşabilir miyiz?” dedi. “Tamam,” dedim. O anda da cebimde biber gazı vardı. Her gün iş yerine giderken köseyi döndüğümde, bir şey yaparsa diye, cebime biber gazı koyuyorum. Karşındaki insanı tanıyorsun, eşin olmuş, aynı evi paylaşmışsın,

ruh halini biliyorsun. Tam dönmemle “güm” diye bir ses duymam bir oldu, yankı yapıyor gerçi. Tam ne oldu demeden, bir tane daha ses duydum. Ve o an anladım ki, vuruldum. Hiç arkama bile bakmadım, çünkü iki tane kurşun atan üçüncüyü de atabilir dördüncüyü de. “Ne yapıyorsun sen?” dememen, ya da göz teması kurmaman çok önemlidir ya bazı şeylerde. Onu yapmadım, arkamı döndüm hafif kendimi yere attım, bayılmış numarası yaptım. Olayım o işte, gayet iyiydim. Arkasından dönüp “Ne yapıyorsun sen?” diye bağırabilirdim, ama gözü dönmüştü artık, her şeyi yapabiliirdi.

Kafasına koymuş ve çocuğum var, onu düşünmem gerekiyordu. Herkese haber verdim. Daha sonra da başka bir süreç başlıyor tabii, uzun bir süreç. Altı ay evde kaldım, bir ay hastanede kaldım. Polisler vurulduğumu duymuşlar, kadın hissetti falan demişler. Sonra hastaneye geldiler. Baya bir ilgilendiler, onu bulmaya çalıştılar.

Hastaneye ilk geldiğimde, beni sekiz kişilik koğuş gibi bir odaya aldılar. Normalde kadın olduğum için kadın polisin beklemesi lazım. Erkek polisler içeri girseler bir dert girmeseler bir dert. Polislerin bazıları iyi, bazıları da kapıda beklemeyi angarya görüyor. Birbirlerini çekemiyorlar, yarım saat erken çıkınca birbirlerini şikayet ediyorlar falan. Bir tane polis memuru vardı, ben röntgene gidecektim, bu olay yeni olmuş, kapının önünde durması gerekiyor, ama ortada yok, delirdim, panik oldum, yaşadığım olayları tekrar yaşadım. Ortada polis yok, seni koruyacak kişi yok yani. Sonra şeflerine, “Nasıl böyle bir şey olabilir?” demiştim. Bir gün de, bir saat öğle saati varmış, “Öğle yemeğine gidiyorum” dedi, gitti... Yani öyle olaylar da yaşadık işte, neyse mahkeme süreci başladı.

On gün sonra falan, kendisi silahıyla teslim olarak yakalandı, silahı ruhsatsız bu arada. İyileşemediğim için ilk duruşmaya gidemedim. Sonrakilere gittiğimde de hâkim şahit istedi. Vurulma anımı gösterebilecek bir şahit istedi, kim şahit olabilir ki? Kim başına bela almak ister. Darp edildiğini gören amcalar “polisi ara, po-

lisi ara” diye sana camdan bağıyorlar. Bir geçmişin var, şahide ne gerek var. Kendi kendimi vurmamım herhalde. Bir de öyle komik ki, vursa öldürücü oluyor, bacadan vurursa korkutucu oluyor, cezası da az oluyor. Ağır cezaya alınmıyor. Altı ay işte bu süreçlerde, ben koltuk değneğiyle gittim mahkemeye. 2000’de beni darp ettiği için bir ay hapis cezası almıştı. Tabi temyize gittiler. Temyiz süresi uzun sürdü ama temyizi kaybettiler. Beni vurduğu için açılan davanın kararından iki gün önce, o temyiz sonucu açıklanmış. Eğer daha önce aldığı bu ceza olmasaydı, yine hapis cezası almayacaktı ve dışarıda olacaktı. Şu an o, on beş aydır içeride yatıyor. O, on beş aydır içeride olmasaydı, şu an burada olmayabilirdik. Bekliyoruz bakalım.

Dokuz tane ya da on tane davaya katıldım, hepsine de gittim ben. Gittim bire bir olayları anlattım, dinledim. O da kendisini savundu, hep aynı şeyi söyledi. Ben de anlattım, o kadar uzun ki, burada yarım saate sığdırdığımız olayları ben beş yıldır yaşıyorum ve ayakta durmaya çalışıyorum.

Hâkimin tavrı şöyle; yürümende bir aksama olabilir, bacadan incelmeye olabilir, koltuk değneğine mahkum kalabilirsin, yani bacağına kalıcı bir hasar olmadığı müddetçe ağır bir cezaya çarptırılmayacağını söylüyor. Benim şu an yüzde üç bir yürüme kaybım var ve bu göz ardı ediliyor. Elinde, bu kadın sakat kalmıştır, çalışma hayatını etkiliyor diye, bir rapor olmadıktan sonra bu adam üç ay ila beş yıl arasında bir hapis cezası alacak. Ve zaten indirim hakkı kazanacak, iki yıl yatıp çıkacak ki, bunda bile temyiz hakkı var. Benim canıma kastetmiş ve bu karar temyize gidecek. İki yıl sonra temyizden dönecek. Bu gibi bir durumda temyiz hakkının olmaması gerekiyor. Aynı suçları üç beş kez yapmış, koca bir dosyası var, her şey ortada ama tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılıyor. Bunda bir adaletsizlik var ve hâkimin de yapabileceği bir şey yok. Onların elinde bir kural var, o kuralı uygulamaları gerekiyor. Sistem diyor ki, kadının göğsüne ateş etmediği sürece içeride tutamazsın, ağır ceza alamayacağı için, “korkutma maksatlı tutuksuz yargılansın” diye bir kağıt var, onu uyguluyor

belki. Eşim de, “Ben onu öldürmek için ateş etseydim peş peşe sıkardım” diyor. İtiraf ediyor, “vurdum” diyor, ama buna rağmen hukuk sisteminde bir çözümü yok. Benim şu an hayatım yine tehlikede. Takip ettiriyor olabilir, her şey olabilir, ama bunun bir çaresi yok. Evet, şu an koruma kararım var ama yirmi dört saat yanında olabilecek bir insan yok ki. Koruman olması için arıyorsun ki, her gün gelemiyorlar, belli bir gün veriliyormuş galiba, yeteri kadar polis de yokmuş. Emniyetin söylediği de bu.

Adam iki kez darp ediyor, üçüncüsünde de vuruyor ve indirim yapılıyor, bu çok saçma bir şey . Yarın bir gün çıktığı zaman beni öldürecek ...

Şu anda davaya tek bir dosya üzerinden bakılıyor. Vurulmuşum onun üzerinden bir karar veriliyor. Aslında benim bütün davalarım ve yaşadığım olaylar “o” dosyada var. Ona göre karar verilmesi gerekiyor. Olaylar, giriş-gelişme-sonuç şeklinde, yani; giriş olmuş, gelişme olmuş ve sonucu da bu olmuş, daha kötüsü de olabilirdi. Yaşadıklarımın bir bütün olarak değerlendirmesi gerektiğini düşünüyorum. Ve şu an ağır cezada olmadığı için en fazla beş yıl hapis cezası alacak. Hiç bir anlamı yok yani ...

Düşünsenize, daha önceki suçu olmasaydı şu an dışarıda olacaktı ve o an da dışarıya çıkacak psikolojisi çok kötü. Bunu yaşadım ben, annem de bunu yaşadı. Gözyaşlarına hâkim olamadım. Onlar gittikten sonra biz salondan çıktık ve hâkimle konuştuk. Hâkim, maneviyat olarak bakarsak babacan bir hâkimdi. “Kızım ben de kararı öğrendiğimde ne yapacağımı bilemedim,” dedi. “Diğer tutukluluk kararının temyiz edildiğini öğrendiğim zaman, teyit ettirmek için hapisaneyi iki kez aradım, biraz olsun içim rahatladı” dedi.

Dosyalara yeteri kadar vakit ayrılıp incelenmiyor, titizlikle çalışılmıyor. Bu adalet sisteminin değişmesi gerekiyor. Her vurulma bir cezasızlıkla sonuçlanmamalı, olayın öncesinde neler yaşandığına da bakılması gerektiğini düşünüyorum, ona göre bir yargılama olması lazım.

Savcıların da bilinçli olması gerekiyor. Polisler savcıdan emir

alıyorlar, ona göre hareket ediyorlar. Savcı serbest bırakın derse bırakıyorlar. Davanın açılıp açılmayacağına savcı karar veriyor. Savcılık mahkemeye yönlendiriyor, mahkemede de şahit olması gerekiyor. Bir kişi birkaç tane olay yaşayıp geliyorsa şahide de gerek olmaması lazım bence. Çünkü keyfi bir şekilde bulunmadığı, açık şekilde bellidir. O yüzden şahit olayına karşıyım. Çünkü Türkiye’de kimse şahit olmak istemiyor, bu da normal bir şey. Belki aynı durumda biz olsak, biz de olmayız. Bir de davalar arasında çok süre var, bir sonraki dava üç ay sonraya erteleniyor. Bir boşanma davası üç duruşma sürüyor ama bir senede bitiyor. Bunun da değişmesi lazım.

Yasayı ne kadar bilsen de, hâkimin elindeki yasalar ve seni savunan avukatının kim olduğu da çok önemli. Senin bilmen yetmiyor. Kanunları yönlendirecek bir avukatın, sağlam bir avukatın olması lazım ki, hâkimin göremediklerini gösterebilsin. Ben avukat yönünden çok şanssızdım. Duruşmalarda avukatımdan çok, ben söz hakkı aldım. Kendi kendimi savundum diyebilirim aslında.

Ben işimi gücümü bırakıp Mor Çatı’ya gittim ki, aklımda öyle bir şey yoktu. Önce A.³ Hanım ile görüştük, psikolojik destek verdiler bana. Sonra avukat D.⁴ hanım ile görüştük. Benim yanımda olmaya karar verdiler. Ben avukatımla yaşadığım sorunları da anlattım, bana inandılar, karşılıklı bir samimiyet vardı. İlk davama izleyici olarak girdiler. Bu, avukatımın da hoşuna gitti tabii ki. Zaten zor gidip geliyordu. Mor Çatı’daki avukatlar, sadece benim yaşadığım sıkıntıyı görsünler diye, yanımda olmalarını istemiştım. “Acaba bu avukatla yola devam edebilir miyim, yoksa bende mi bir eksiklik var, ya da ne yapabiliriz?” noktasında yardım istemiştım. Ama yardım eli istemekte biraz geç kalmıştım sanırım, ilk davada gitmiş olsaydım, Mor Çatı’ya başvurmuş olsaydım, yüzde 90 inanıyorum ben buna, dava ağır cezaya alınabilirdi

Ben dava yazısında, “basit yaralamayı” görünce, delirdim zaten. Hâkimle de konuşmuştuım, “Bu nasıl basit yaralama, öldürmekle tehdit ediyor, daha önceden de dosyalar var!” diyerek,

---

3 Mor Çatı’da sosyal çalışmacı.

4 Mor Çatı’da gönüllü avukat.

resmen ben kendimi savunmuştum. O zaman ilk dikkatini çekmiştim ve sonradan da, en son duruşmada bazı evraklar istendi. O günden sonra hâkimle çıkışta konuştuk bu olayları. Etkili olduğunu düşünüyorum. Dediğim gibi geç kalınmış bir başvuru oldu benim için ama zararın neresinden dönersen kardır, diye düşünüyorum.

Mor Çatı'dakiler güçlü olmamı sağlıyorlar, zahmet olmasına karşın, manevi destek olmak için her duruşmaya geliyorlar. Bu da yani savaşın bitmediğini gösteriyor. Ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar. Ve bunu da maddiyat için yapmıyorlar.

Ya ben şunu istiyorum: O içeriden çıkmadan tekrar bir dava açmak. Bu düşüncemi kimseyle paylaşmadım, ilk seninle paylaşıyorum. Avrupa Birliğine de başvuru yapabilirim. Tekrardan bir dava da açabilirim. Hala içeride, tekrar gözden geçirilmesi gerekir. Tabi bu davayı, daha sağlam avukatlarla açmak istiyorum. Mor Çatı ekibiyle olabilir. Hukukun da hukuku olduğuna inanıyorum ben. Nasıl dava sonuçlanmıyor temyize gidiyor, ikinci şans gibi hakkımı aramakta benim elimde olan bir şey, sadece başlatmam gerekiyor. Ne olursa olsun var. En azından o temyiz hakkını iptal ettirmek için bir yasal süreç başlatmak istiyorum.

ŞEVİN

İsmim Şevin, normalde Marmara Ekonomi mezunuyum. İş eğitimi aldım. Tercümanlık yaptım. Daha doğrusu Sabancı'da çalıştım. Reklam, halka ilişkiler sorumlusu olarak, 6 yıl. Daha sonra kendi şirketimi kurdum, tercüme bürosu, noter yeminli. 12 yıl da orayı işlettim. Evliliğim boyunca, işte evliliğimin ilk 2,5 yılında da devam etmiş oldu işim. Ama eşimin baskısıyla kapattım. Daha sonra eşim dışarıda freelance (evden) olarak çalışmama da çok müsaade etmedi. Dolayısıyla son 2 yıldır ev hanımıyım. Ama gerçek mesleğim bu.

Eşim her şeyden önce ilkokul mezunu ve oto kiralama işi yapıyor. Her kadın gibi bende de menopoz kışkacı vardı. Kırk yaşına

gelmiştim artık. Eşimle karşılaştım, tanıştım. Yakışıklı, düzgün, efendi bir insandı. Yani eşime ben aşık oldum. Belki o zaman, içinde bulunduğum şartlar mı aşık etti beni, yoksa aşık olduğum için mi göremedim bir çok şeyi, bilemiyorum. Belki psikologlar onu anlar. Ama bir şekilde evlendim. Eşimle ilk çıktık. üç gün sonra eşim yok oldu ortadan, küstü.

Eşimde böyle bir şey varmış küsme alışkanlığı. Onu ben tabi çok sonra öğrendim. Sonra yine gelgitleri oldu ama o zamanlar benim evim vardı yalnız yaşıyordum. İşte bana küsüyordu bir şekilde. İşte bir bahane; hani, ya biri beni aradı veya eteğimin boyu kısa vs. gibi bir sebeple. Küsüyordu, ama aradan bir hafta geçince geri geliyordu. O şekilde devam etti ilişki ve sonra nişan oldu. Ama nişandan da yine 15 gün önce bir küstü. Biz nişan günü barıştık. Yani öyle bir(...)

Yani o dönemlerde böyle küsmeler oldu ama hep böyle şeydi, "Eteğinin boyu kısa veya akşam 8'de niye müşteri arıyor seni?" İşte, bir erkek mi işte kıskançlık diyelim. Ben şey düşündüm, işte ben böyle bir dönemden çıkıyorum. Belli alışkanlıklarım var, müşterilerimin belli alışkanlıkları var. Eteğimin boyunu uzatırım. İşte müşterilerime söylerim zaman içinde beni aramamalarını ve bunu çözebilirim diye düşündüm, çünkü görünürde çözebileceğim şeylerdi bunlar benim, dedim sorun yok. Daha sonra bunun tabi nişandan sonra, düğüne yakın o yine küsme sıklıkları arttı. Psikologa, psikiyatra götürdüm. O zaman psikiyatr dedi ki, "Düğüne kadar ilaç kullan." Ben de "Niye ben kullanıyorum, eşim kullanmıyor?" deyince, nişanlım yani, "Çünkü o değişmeyecek. Bu ilaç da onun yaptıklarına dayanma gücü verecek" dedi. Ama orada psikiyatrin büyük bir hatası vardı. Bana eğer bu, evlendikten sonra, çünkü evlendikten sonra geçer bu kıskançlıklar. Bir aile içi şiddeti ben buradan aldığım kitaplardan öğrendim ki, bu bir şiddet biçimiymiş ve kız arkadaşına, nişanlıya da uygulanıyormuş. Bunu bir psikiyatr bilmiyor, Amerikan Hastanesi'nin psikiyatrı.

En çok onu suçladım ben hayatımda. Çünkü evde de kalsam, çocuk sahibi olamayacağımı da bilsem ben, bu başıma gelecek-

lerin bir şekilde bana ipucunu vermiş olsaydı psikiyatr, ben evlenmezdim zaten. Ne kadar aşık olursam olayım, ne kadar beğenirsem beğeneyim. Evlenmezdim. Bunun hani gerçekten kadına şiddet biçimi olduğunu, işte çıkarken, nişanlıyken bunu yapıyorsa ilerde bunun cinsel şiddete dönüşebileceğini bunları bana söylemedi. Bana ilaç verip gönderdi. Ama hep işte ailenin de baskısı. İşte “Koca buldun evlen!” “Bu yaşa kadar bulamadın, şimdi buldun evlen!” diye ve hiç kimse bana çıkıp da demedi ki, “Sakın böyle bir şey yapma; gerekirse evde kal ama böyle bir şeye kalkışma. Bu çok tehlikeli bir durum!” Hiç kimse demedi.

Ben bugün olsa, böyle birini bulsam kesinlikle “evlenme” derim. Ama kimse bana bunu söylemedi ve ben ne yapayım ne yapayım? Ekonomik, düğünümüzden bir ay önce gitti ev aldı ve biz evlendikten sonra bir yıl boyunca eve peynir bile alamadık bu yüzden. Hiç eşya alamadık. Ekonomik, ikinci yılda tüp bebek yapalım dediğimde arabayı değiştirdi. Biz balayına gitmedik, hiçbir tatile gitmedik, yemeğe gitmedik. Benim kılığım kıyafetim ortada görüyorsunuz. Ve bizim altımızda sıfır bir jeep var, bu acayip bir durum. Bunlar hep, yani ben eşimle bir hayat yaşamak isterdim. Çocuk sahibi olmak isterdim. Benim için para pul, mal mülk, jeepe binmek hiç bir önemi olmayan şeyler, ama jeepimiz var; benzin koyacak paramız yok. Yani çok acayip bir şey! Görüntüde inanılmaz bir mal varlığı var ortada. O zaman anlamam gerekirdi. Benim o ailede hiçbir söz hakkım olmayacak. Eşim evi alacak, arabayı alacak. Aldığım eve peynir alamayacağım.

Böyle bir oradan aslında anlamak lazım; yani erkek egemen bir ya da aşırı şiddetli egemen bir aile birliği kurduğumu anlamam gerekirdi benim. Moda deniz kulübünün orda oturan mutlu bir genç kızdım ben kırk yaşına kadar. Kendi paramı kazanıyordum, harcıyordum.

Eşim beni ilk dayağından bir hafta sonra bir daha dövdü. Vurdu, daha doğrusu vurma diyelim, dövme daha sonra başladı. Tokat attı bana, ben buna tekrar geri tokat attım. Dedim ki, “Bak, hani televizyonda kırk yerinden bıçaklanan kadınlar gibiyim ben”

dedim. Diyorum ya çok güçlüydüm ben o zaman. Bu hale gelmemiştim henüz, sinmemiştim. “Onlar gibiyim” dedim. “Son tokadı ben atarım. Bana tokat attığında ben sana, kırk yerinden bıçaklarsan, parmağım kalkana kadar ben sana vururum. Bana sakın bir daha vurma” dedim. Bu yine evi terk etti. Ben bu sefer yine ne yapacağımı bilemedim. Mesajlar attım. Yalvardım, bana şey yazıyordu, “şeytan” yazıyordu mesajlarında gönderiyordu; böyle aralarına bir boşluk bırakıyordu. Büyük harflerle bir şeyler yapıyor ve benim o tür şeylerden korktuğumu falan bilir. Mesela bende yılan fobisi vardır. Gördüğüm zaman yılanı banyoya gider çıkarırım, o kadar yani. National Geographic’i açık bırakırdı televizyonda. Defalarca yalvardığım halde, uyardığım halde. Ben sabah kalkarım salona giderim. Bir bakarım televizyonda yılan, kocaman. Ondan sonra, bunları ama bilinçli yapabileceği benim hiç aklıma gelmedi. Ben bugün anlıyorum, Mor Çatı’ya geldikten sonra, onun bile bilinçli yapıldığını yeni anlıyorum.

Elinin kararı yoktur. Oto kiralamacı olduğu için dayak kötek o işlerde de var dolayısıyla, beynime şu şekilde hızla vurdu. Vurduğu anda buradan böyle yumurta gibi bir şey çıktı ve benim yüzüm yamuldu. Bütün buralarımda damarlar çıktı, burası yukarı çıktı, burası aşağı indi. Ondan sonra ben tabi o an bilmiyorum ne olduğunu da. Şoka girdim hani beynime o şekilde vurulmasıyla şok yaşadım. Dayak falan da değil yani. Öldürme gibi bir şeydi, bu cümleyle yaptığı için. Ondan sonra oturdum ağladım, ağladım. Ben eşime karşı gelmememle zaman içerisinde çok değiştim. Özellikle işi bırakıp da ondan para almaya başlayınca hani ne dese “evet” dedim.

Odama gittim yer yatağı yaptık ona, salonda yatardı benim eşim. Hiç yatak odasına gelmezdi. Seks sadece yapacağı zaman gelirdi o da işte üç ay küsmüş; bir hafta barışık o bir hafta da sürekli seks, sonra tekrar küser.

Her şeyi bir tesadüf zannetmişim. Halbuki benim eşim bunu bilinçli yapmış meğer. Yani benim bu kadar, işte kitapta yazıyor bana verdikleri kitapta, hani kadını en çok istediği şeyden mah-

rum etme. Onunla cezalandırma. Benim hayatta tek istediğim şeyin, ben ona hatta dedim ki bak sana kağıt imzalayayım, boşanırsak ne çocuğum için, ne senin için, kendim için, senden bir lira bile almayacağıma dair. Her şeyin senin olacağına dair, bana ait şeylerin de senin olacağına dair kağıt imzalayayım. Yeter ki çocuk sahibi et beni dedim. Bu kadar istediğimi biliyordu benim. Ve eşim benle birlikte oluyordu. Bütün şeylerimiz barışmalarımız. Yani onun o kadar akıllı ya da bu kadar dikkatli olabileceğine bile ihtimal veremiyorum. Hala veremiyorum. Ama bugün düşünüyorum, bütün barışmalarımız, beni kabul ettiği dönem benim adet dönemim. Ve adetimin birinci günü ben istemediğim halde, benle birlikte oluyordu. Üç gün dört gün oluyordu işte o dönem. Ondan sonra, ben de bir daha küsmesin diye ki nefret ettiğim halde, mesela o kitaplarda görmediğim bir şey var. Onu hani sosyolog olarak size söylüyorum, bir eksiklik var. Hep cinsel şiddetten bahsedilirken, kadının istemeden cinsellik yaşatılması kadına, o anlatılıyor. İsteddiği halde yaşamaması, yani bunu cinsellik anlamında söylemiyorum mesela çocuk sahibi olmak için başka bir şart yok.

Yani işte üç kitap okudum. Üçünde de cinsel şiddet hep şey olarak görülüyor. Erkeğin cinsellik istemesi ve kadının istememesi, tam tersi hiç vurgulanmıyor. Bir kadının evlendiği eşiyle, çünkü evliliğin yüzde 60'ı yatak hayatı deniyor bu toplumda. Yani psikologlar, şeyler, bu konuda uzman insanlar, yani iki eşin hatta barışmasının, iyi zaman geçirmesinin ve ertesi sabah mutlu uyanmasının, birbirlerine beraber olmalarının temel koşulunun cinsellik yaşamak olduğunu söylüyorlar. Ben cinselsizlik şiddeti gördüm yani. Beş yıl boyunca. Ve mahkeme evrakına yazabildiğim tek şey, eşimin benimle adet dönemlerimde, yani cinsel şiddete sadece o kısmı girdiği için onu yazdım. Halbuki benimle beraber olmaması da, ama bunu yazdığın zaman, hani sanki siz libidosu aşırı yüksek birisiniz de hani böyle tuhaf karşılanır. Yani bu aslında o kadar korkunç bir şey ki, insanız, kadınlar da insan. Kadının cinsel arzusu olabilir, çocuk yapmak olabilir vs.

Bu bana ilk verilen broşürdü burada. Ben bunu gördüğüm

gün, okuduğum gün eşimle olmayacağını bu işin, benim bir an önce boşanmam gerektiğini, onu okuduğum anda anladım. (...) Sonra arkadaşlarıma dedim ki, sanki biri bana bir mikrofon tutmuş, ben anlatmışım ve bu kitabı yazmış bu broşür. Bire bir. Demek ki dedim, ben çok normal bir şey yaşıyorum. Yani normal derken, Mor Çatı için çok normal bir şey yaşıyorum.

Mor Çatı'ya gelen kadınların, yani Mor Çatı'nın verdiği hizmet nedeniyle gelen kadınların gidecek yeri olmayan kadınlar olduğunu sanıyordum sadece. Yani bir sığınma evi. Ben diyordum, "Hani öyle bir sığınma evine gitmem, en kötü ihtimal, işte kendi evime giderim ya da annelere giderim bir şekilde ve bu durumda benim Mor Çatı'ya ihtiyacım yok" diyordum. Yani direk sonuca bakıyordum. Ben nolur, boşanırim, ama boşanma kararının alınmasında, o arada doğru adımın atılmasında, minimum zarar görülmesinde Mor Çatı'nın ne kadar destek verdiğini, yani şu görevlerin hiçbirini bilmiyordum açıkçası.

Mor Çatı gibi derneklerin sadece, tamam çok büyük bir şey yapılıyor burada, çok önemli yani bizler hayata döndürülüyoruz ölmek üzereyken. Bu tamam. Ama ölmek üzere hale gelmemek için de, gelmemesi için kadının da, belki oraya yetişemezsiniz bilemiyorum hani bu kadar işin arasında ama. Mesela (...)

Sadece ben yaşıyorum sanmışım. O yüzden çok özel ele almışım, çok özel değerlendirmişim. Gereksiz debelenmişim, çözümler üretmeye çalışmışım. Tamamen gereksizmiş. Genelde galiba kendi maddi imkanı olan ya da önceden olup, sonradan olmayan okumuş kadınlarda bir bilinçsizlik var, çok ilginç. Onu keşfettim. Mor Çatı'yla onların işi olmadığını düşünüyorlar.

Zaten o şiddetin detayları çok mühim değil. Şiddet şiddet yani. O geceki beynime vurup, o şekle getirme olayından sonra uzun bir süre kendime geledim ben, tabi travma geçirdim ve öldürülme korkusu yaşadım. O günleri, diyorum ya, şimdi kendimi çok güvende hissediyorum. Anneler çok güvenli bir sitede oturuyorlar, uzaklaştırma kararı çıktı. Artı şu anda çok rahat olmamın sebeplerinden biri, eşim barışmak için baskı yapıyor şu anda, arkadaşları

araya sokuyor. Ben de “Hayır” demiyorum ki, en azından kardır diye düşünüyorum, bu yaşadığım ruhsal rahatlık. Çünkü ilk bir ayında yani ben ciddi anlamda arkama filan bakıyordum. Artı bu kadar şiddete uğrayıp, onun hani umrunda bile olmamanın verdiği bir psikolojik bir üzüntüm vardı. Şimdi ruhen beni iyileştiriyor onun benimle barışmak istemesi ve beş yıldan sonra ilk kez benim onu reddediyor olmam, ondan uzak duruyor olmam bunlar beni iyileştiriyor açıkçası. İyileşme sürecine girdimse büyük olasılıkla o barışmak istediği için girdim. Niye barışmak istiyor? Artık kitaplardan dolayı sebebini de biliyorum; elinden bebeği alındı, oyuncuğu alındı, vurayım, döveyim, hizmet ettireyim, beş kuruş vermeyeyim, bedava hizmetçi evin içinde, artı bir de tekme tokat egolarını tatmin etme aracı. Bunları biliyorum artık, yani eskiden olsaydı daha farklı bakardım. Bunları böyle, daha romantik düşünebilirdim, daha farklı düşünebilirdim ama dediğim gibi kitapları okuyup bunun da bir o döngülerden biri olduğunu gördükten sonra, bu beni bu anlamda hiçbir şekilde etkilemiyor. Mümkün değil ona bir daha güvenmem, aynı çatı altına girmem. O korkuyu hâlâ yaşıyorum. O ayrı bir şey. Çünkü bir katilin elinden kurtulma mücadelesi verir gibi verdim o gece ben. Şimdiki süreç, dediğim gibi, bunu böyle yalvartmak filan çok hoşuma gidiyor. Rahatlatıyor beni bir yandan, çünkü beş yıllık bir yalvarmışlığım var ona. Artı çok güzel bir nafaka bağlandı bana. Rakam çok yüksek, 2500 lira bağlandı altı ay boyunca, fakat bana bıraktığı kredi kartlarının aylık taksidi 2200 lira. Dolayısıyla bana 300 lira bir para kalıyor orada. Bana derdi ki, buraya karışmayacaksın, seni buradan atarım. Benim evimden bahsediyoruz. Benim evimden atardı beni. Şimdi oraya da uzaklaştırma aldım, onun evine de uzaklaştırma aldım, annemlerin evine zaten girmiyor. Ona çok büyük bir darbe oldu bunlar. Bunlar için barışmak istediğini aslında biliyorum bilinçaltımda. Bir şekilde bana mecbur kalması. Buna avukat dedi ki “Barış karınla, senin hiçbir şekilde çıkar yolun yok, o nafaka ödenecek, o mallarda paylaşılacak, şu andan itibaren bir iş adamı olarak hiçbir şey alamazsın, satamazsın. Çünkü bu süreçler yaşandığı için sana yarın ceza olarak dönecek falan filan” Bunlar

beni iyileştiren şeyler. Bir yandan Türk filmi gibi geliyor bana hep. Türk filmlerini çok severim ve seyredirim, çünkü sonu hep iyidir ve iyiler kazanır. Diyorum ki, bende Türk filmi gibi yaşadım, çok acılar çektim ama sonunda iyiler kazanıyor...

SEMRA

A.K. 38 yaşında, 2010 yılına kadar Bursa'da yaşıyormuş. İlk olarak 18 yaşında evlenmiş. sekiz yıl evli kalıp boşanmış. 7-8 yıllık bekârlık döneminin ardından ikinci evliliğini gerçekleştirmiş. İlk kocası alkolik ve sorumsuz olduğu için boşanmış ve bir başkısıyla evlenmiş. Ama ikinci kocasından da şiddet görüyormuş. Defalarca polisi aramasına rağmen şiddete engel olamamış. En sonunda komşularının desteğiyle 2008 yılında İstanbul'a kaçmış. İkinci evliliğini fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet yüzünden sonlandırmış.

A.K.'nin birinci evlilikten iki erkek, ikinci evlilikten bir erkek olmak üzere toplam 3 çocuğu var.

Yirmi yaşındaki büyük oğlu yüzde 50 Serapralpalsi özürlüydü, ama özürlü maaşı bağlanamamıştı. Maalesef geçen hafta evden kaçarak kaybolan oğlunun intihar ettiği belirlendi ve polis tarafından A.K.'ye cenazesinin bulunduğu bilgisi verildi.

Diğer çocukları 17 ve 5 yaşlarında.

A.K. ilk kez 2010 yılında Mor Çatı'yla iletişim kurmuş. Sosyal Yardımlaşmadan kira vb. bazı ekonomik destekler alması sağlanmış.

Bir M.Ç gönüllüsü ev ve eşya temin etmenin yanında A.K.'ye iş bulmuş. Böylelikle üç çocuğuyla birlikte İstanbul'da yeni bir yaşam kurmuş. Mor Çatı hukuki destek ve yönlendirmeye beraber bazı sosyal destekler sağlamış.

Mor Çatı'dan aldığı destek sayesinde, 2011 yılının sonunda boşanarak, 4320 Sayılı Yasa gereği tedbir kararı alınmasını sağlayabilmiş.

A.K. ve barodan atanan avukatı birçok kez ilgili hukuk merci-

lerine ve kamu kuruluşlarına başvurmuş. Buna rağmen eski kocasının tehditlerinden, uyguladığı şiddetten kurtulmayı başaramamış. Kocası üç defa karşısına çıkmış. Üçüncüsünde تنها bir yere götürüp tecavüz etmiş (bu kısmını anlatırken sinir krizi geçirdi).

2012 yılı Ocak ayında, emniyetin dikkatsizliği sonucunda adresi kocasına bilgi olarak gitmiş ve zorlukla kurduğu yaşamı devletin eliyle sonlandırılmış. Önce işten çıkarılmış. Acele ile bir ev tutulup taşınmış. Çocukların okulu değiştirilmiş. Özürlü oğlu bile devlet tarafından yerleştirildiği işten çıkarılmış. “Birdenbire devlet tarafından izole edildim” diye ifade ediyor bu yaşadıklarını.

2012 yılı Mart ayında, 6284 sayılı yasa çıkınca eski kocasının şiddetinden uzaklaşabileceğini düşünerek, 6284’ün 4.maddesinde yer alan “kimlik bilgisi değiştirme” işlemi için başvurmuş. Aylar süren bekleyiş, onlarca yazışma sonucu (6-7 ay sürmüş), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kimlik değişim hakkını aldığı kendisine bildirilmiş.

Kimlik değişim talebi ile ilgili olarak defalarca Ankara Valiliği’ne çağrılmış, telefonla aranmış. Hukuki altyapı yetersizliği ve uygulamadaki engeller nedeniyle A.K.’ye yakın koruma tayin edilemiyor, çağrılı koruma sağlanıyor ve korumanın harcırahını karşılaması talep ediliyor. Oysa ki, devlet tarafından tüm düzeni alt üst edildiği için işsiz ve maddi kaynağı yok. Dolayısıyla çağrılı koruma hakkından da yararlanamıyor.

E-devlet sistemi yüzünden çocukları okula kaydolamıyor, kayıt dışı okuyor.

6284 Sayılı Yasa birçok farklı ekonomik destek alma hakkı tanımlasa da, başvurduğu günden bugüne dek ancak toplamda 3.000 TL destek alabiliyor. Bunun da hemen hepsi 3 kez taşınmak ve ev tutmak zorunda kaldığı için ortaya çıkan masrafları karşılamaya ancak yetiyor.

İzole, işsiz, parasız ve korku içinde 2-3 sefer ev değiştirmek zorunda kalmış olmasına rağmen halen mücadelesini sürdürüyor.

Şu anda kimlik değişim programına kabul edilmiş olduğu halde bakanlıktan ilgili kişiler, A.K.’ye bunun gerçekleştirilmesinin en az

5-6 ay süreceğini söylüyor.

A.K. Temmuz 2012'de Mor Çatı'yı yeniden aramış. Ancak temmuz ayından bu yana Mor Çatı'dan sağlanan psikolojik desteği defalarca erteledi. Hukuki destek için verilen randevularına gelemedi. Çünkü ya Ankara'dan bu konuyla ilgili görüşmek için çağrılmıştı, ya valilikten görüşmek için çağrılmış ya da girdiği hukuk çıkmazından, devletin uyguladığı izole hayattan bir an önce kurtulabilmek için medyaya çıkmayı, uluslar arası (CEDAW) konferanslara gitmeyi tercih etmek zorunda hissetmişti.

Bu sebeplerden ötürü Mor Çatı'dan kendisiyle iletişim içinde bulunan sosyal çalışmacı ile genellikle telefon üzerinden görüştü. En son psikolojik destek almak için geldiğinde sinir krizi geçirdi. Hasta çocuğunu doktora götürememiş haftalardır ve ilaç alamamış. Hemen organize olunarak doktor ve ilaç desteği sağlandı.

Bu süreçte Avukat Vildan Yirmibeşoğlu da gönüllü destek verdi.

